

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტის დოქტურანტურა

ხელნაწერის უფლებით

რობიზონ ხურცილავა

ბამარტივებული წარმოება საქართველოს სამოქალაქო პროცესში

- სპეციალობა: 1. სამოქალაქო სამართლის პროცესი
2. სამოქალაქო სამართალი
3. შრომის სამართალი
4. საერთაშორისო კერძო სამართალი

სამართლის დოქტორის ხარისხის
მოსაკრებლად წარმოდგენილი

დ ი ს ე რ ტ ა ც ი ა

სამეცნიერო ხელმძღვანელი
სამართლის დოქტორი
სრული პროფესორი
ბია ძირია

თბილისი
2009 წელი

სარჩევნი

შესავალი	4
თავი I - გამარტივებული წარმოების ზოგადი დახასიათება	13
თავი II - გამარტივებული წესით განხორციელებულ საქმეთა კატეგორიები	43
თავი III - თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩევლების განხილვის თავისებურებები გამარტივებული წარმოების დროს	45
§1 თამასუქიდან და ჩეკიდან გამომდინარე საქმეების გამარტივებული წესით აღძვრის თავისებურებები	45
§2 თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩევლების დასაშვებობის შემოწმება	55
§3 სასამართლო გადაწყვეტილების დათქმა	73
§4 დამატებითი წარმოება	79
§5 ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩევლების თავისებურებანი	80
თავი IV - დავალიანების გადახდვინების შესახებ საქმის განხილვის სტადიები	84
თავი V - დავალიანების გადახდვინების შესახებ საქმის განხილვის შინაარსი	86
§1 განცხადების შეტანა გადახდის ბრძანების მიღების მიზნით (წარმოების აღძვრა)	86
§2 განსჯადობა	108
§3 გამარტივებული წარმოებისას ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა	113
§4 ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება	128
§5 სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება	134
§6 გადახდის ბრძანების მიღება	137
§7 გადახდის ბრძანებაზე უსწორობის და აშკარა არითმეტიკული შეცდომების გასწორება, გადახდის ბრძანების განმარტება	146
§8 მოპასუხის შესაგებელი (პროტესტი)	148
§9 საქმის განხილვა სასარჩელო წარმოების წესით	159

§10 გადახდის ბრძანების აღსრულება -----	161
§11 საქმის წარმოების განახლება -----	163
თავი VI - გადახდის ბრძანება აღმინისტრაციულ პროცესში -----	171
თავი VII - ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის	
საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამართივებული	
წესი -----	177
§ 1. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის	
დაბრუნების წარმოების აღძვრა -----	177
§ 2. უწყებრივი ქვემდებარეობის და განსჯადობის საკითხის განხილვა -	189
§ 3. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის	
დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღება -----	194
§ 4. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის	
დაბრუნების თაობაზე აღძრულ საქმეზე ბრძანების მიღება -----	197
§ 5. ბრძანების გასაჩივრება -----	199
თავი VIII - აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის	
წესი -----	205
§1 აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ წარმოების აღძვრა ---	205
§ 2. განსჯადობის საკითხის განხილვა -----	212
§ 3. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში	
მიღების საკითხის განხილვა -----	213
§ 4. საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე	
განსახილველად -----	216
§ 5. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვა	
სასამართლოს მთავარ სხდომაზე -----	222
§ 6. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ გადაწყვეტილება და მისი	
გასაჩივრება -----	224
დასკვნა -----	227
გამოყენებული ლიტერატურა -----	233

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

თემის აქტუალობა. მე-20 საუკუნის 90-იან წლებში საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ დამოუკიდებელმა საქართველომ დაიწყო დემოკრატიულ, სამართლებრივ საწყისებზე აგებული კანონმდებლობის შექმნა. 1995 წლის 24 აგვისტოს მიღებული იქნა საქართველოს კონსტიტუცია, რომლის პრეამბულაშივე აღნიშნულია სახელმწიფოს ურყევი ნება დაამკვიდროს დემოკრატიული საზოგადოებრივი წესწყობლება, ეკონომიკური თავისუფლება, სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფო.

1997 წლის 14 ნოემბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული იქნა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, რომელიც საბჭოური კოდექსისაგან განსხვავებით ახლებურად არეგულირებს მხარეთა სამართლებრივ ურთიერთობებს და ხელს უწყობს მართლმსაჯულების სწრაფ განხორციელებას.

ახალმა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსმა საბჭოურისაგან განსხვავებით სასარჩელო და უდავო წარმოების გვერდით გაითვალისწინა წარმოების კიდევ ერთი სახე – გამარტივებული წარმოება, რომელიც დარღვეული უფლების დროული და სწრაფი აღდგენის თვალსაზრისით, დიდი მონაპოვარია სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობისათვის.

გამარტივებული წარმოება ახალი ინსტიტუტია სამოქალაქო საპროცესო სამართალში და თეორიულ შესწავლას საჭიროებს, რაც საბოლოო ჯამში ხელს შეუწყობს სასამართლო პრაქტიკის სწორად ჩამოყალიბებას.

ნაშრომის სამეცნიერო კვლევის მიზანი და ამოცანა. ნაშრომის სამეცნიერო კვლევის მიზანი მდგომარეობს იმაში, რომ მეცნიერების თანამედროვე მონაცემებზე დაყრდნობით, სამართლებრივი ლიტერატურის შესწავლისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე აგვეხსნა გამარტივებული წარმოების ინსტიტუტისათვის დამახასიათებელი თავისებურებანი.

ამდენად, ნაშრომის მიზანს და ამოცანას წარმოადგენს გამარტივებული წარმოების არსისა და ცნების გარკვევა, მისი სამართლებრივი რეგლამენტაცია, გამარტივებული წარმოებისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკისა და ნიშნების გამოვლენა, სასამართლო პრაქტიკის შესწავლა და განზოგადება, კანონმდებლობაში არსებული ხარვეზების გამოვლენა.

სამეცნიერო კვლევის საბანი და ობიექტი. ნაშრომში განხილულია გამარტივებული წარმოების არსი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალში, მისი ძირითადი ნიშნები, გამარტივებულ წარმოებაში მონაწილე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობა, მისი განსხვავება სასარჩელო და უდავო წარმოებისაგან, ასევე მოცემულია სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი.

ნაშრომში განხილულია გამარტივებული წარმოების წესით განსახილველი ცალკეული კატეგორიის საქმეები, როგორცაა: თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე, დავალიანების გადახდევინების შესახებ, ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე და 5 % აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები.

კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლები და ინფორმაციული ბაზა. ნაშრომის თეორიულ, მეთოდოლოგიურ და წყაროთმცოდნეობის მთავარ ბაზას წარმოადგენს ზოგადსამეცნიერო მეთოდები. საკითხების შესწავლა და კვლევა ხორციელდება შედარებით-სამართლებრივი, ლოგიკური და სოციოლოგიური მეთოდების საფუძველზე. ნაშრომში გამოყენებულია თეორიული შემეცნების სპეციალური მეთოდები და ხერხები.

ნაშრომის ინფორმაციულ ბაზას ქმნის: საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოში მოქმედი ნორმატიული აქტები, ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა ნაშრომები (მონოგრაფიები, სტატიები), ასევე სასამართლო პრაქტიკის მასალები.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და კვლევის ძირითადი შედეგები.

მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს ნაშრომში განხილული შემდეგი საკითხები:

- 1) ნაშრომში სრულყოფილად ჩამოყალიბდა გამარტივებული წარმოების წესით განსახილველ საქმეებზე წარდგენილი განცხადებების რეკვიზიტები, კერძოდ, დაემატა მხარეთა მისამართები, რომელთა მითითებაც განცხადებაში აუცილებელია, რადგან სასამართლომ უზრუნველყოს საპროცესო დოკუმენტის გადაგზავნა მხარეებისათვის განცხადებაში აღნიშნულ მისამართზე.
- 2) გაანალიზებულია გამარტივებული წარმოების წესით წარდგენილი განცხადებების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებები. ფულადი დავალიანების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლით, ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის

დაბრუნების თაობაზე განცხადების უმოძრაოდ დატოვება საქართველოს სსკ-ის 309²-ე მუხლის მე-2 ნაწილის “ე” ქვეპუნქტით, ხოლო აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა 309¹¹ მუხლით. მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული მუხლები არ არის სრულყოფილი და საკანონმდებლო დონეზე დახვეწას და შევსებას საჭიროებს, რათა მოსამართლემ შესძლოს სხვა შემთხვევებშიც თქვას უარი განცხადების წარმოებაში მიღებაზე. ამ საკითხის გადაწყვეტისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს ასევე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის მოთხოვნები, რომელიც სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმას ითვალისწინებს. გამარტივებული წარმოების დროს განცხადების წარმოებაში მიღების ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს ასევე სახელმწიფო ბაჟის გადაუხდელობა, თუმცა აღნიშნული მოქმედი კანონმდებლობით გამარტივებული წარმოებისას პირდაპირ არ არის მოწესრიგებული. გამოთქმულია მოსაზრება, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე, 309²-ე, 309¹¹-ე მუხლებში უნდა განხორციელდეს ცვლილება და აღინიშნოს, რომ განცხადება არ იქნება სასამართლოს მიერ მიღებული წარმოებაში ასევე თუ ადგილი აქვს საქართველოს სსკ-ის 186-ე მუხლში მითითებულ გარემოებებს, ასევე არ არის გადახდილი სახელმწიფო ბაჟი.

3) პუნქტობრივად არის განხილული საქმეთა წარმოებაში მიღების და განხილვის ვადები. გამოთქმულია მოსაზრება, რომ საქართველოს სსკ-ის 183-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული სარჩელის წარმოებაში მიღების 5 დღიანი ვადა არ უნდა იქნეს გამოყენებული თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების, ასევე დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეების განხილვის დროს და გამარტივებული წარმოების არსისა და ბუნებიდან გამომდინარე სარჩელის (განცხადების) წარმოებაში მიღების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 3 დღეს, როგორც ეს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების განხილვისათვის არის დაწესებული, ხოლო ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხი უნდა გადაწყდეს დაუყოვნებლივ. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები, ასევე დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება გამარტივებული წარმოების დროს განხილული უნდა იქნეს 7 დღის ვადაში, ვინაიდან თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული გამარტივებული წარმოება შეიძლება გადაიზარდოს დამატებით წარმოებაში, ხოლო დავალიანების გადახდევინების საქმეების დროს სასარჩელო წარმოებაში.

ამდენად გამარტივებული წარმოების დროს სარჩელის (განცხადების) წარმოებაში მიღების და განხილვის ვადები მინიმუმამდე უნდა იქნას დაყვანილი, წინააღმდეგ შემთხვევაში ინტერესი დაეკარგება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში გამარტივებული წარმოების ინსტიტუტის არსებობას.

4) გაანალიზებულია გამარტივებული წარმოების წესით მიღებული გადახდის ბრძანების შინაარსი, დასაბუთების მნიშვნელობა და მისი დაგზავნის წესი მხარეებისათვის. მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, გადახდის ბრძანება შედგება შესავალი და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან. მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების ასეთი გამარტივება დაუშვებელია, ვინაიდან გადახდის ბრძანება როგორც სასამართლოს მიერ გამოტანილი მნიშვნელოვანი საპროცესო დოკუმენტი, სრულყოფილად, თანმიმდევრულად და პასუხისმგებლობით უნდა იქნეს შედგენილი. დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანის ვალდებულება სასამართლოს მიერ, აღიარებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით – სამართლიანი სასამართლოს განხილვის უფლება. გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა არის სასამართლოს დასკვნების შესაბამისობა საქმის გარემოებებთან, რაც, ჩვენი აზრით, გამორიცხებულია მათი ნაწილებისაგან გამოყოფის გარეშე. ამდენად, გადახდის ბრძანება უნდა შედგებოდეს შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის არცერთი ნორმა არ ავალდებულებს სასამართლოს განმცხადებელს გადასცეს გადახდის ბრძანების ასლი, მაგრამ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-3 ნაწილით სასამართლომ უნდა შეატყობინოს განმცხადებელს მოპასუხისათვის გადახდის ბრძანების გადაცემის შესახებ. ამდენად შეტყობინებასთან ერთად სასურველია განმცხადებელს გადაეცეს გადახდის ბრძანების ასლი. რაც შეეხება მოპასუხისათვის გადახდის ბრძანების ჩაბარებას, აღნიშნული გათვალისწინებულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, ამასთან მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების ასლი, გამარტივებული წარმოების ისეთი პრინციპიდან გამომდინარე როგორცაა დაჩქარებულობა, მხარეებს უნდა გადაეცეთ 3 დღის ვადაში.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით მოპასუხეს გადაეცემა მხოლოდ გადახდის ბრძანება, რაც მოპასუხეს განმცხადებელთან შედარებით აყენებს არათანაბარ მდგომარეობაში. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ მოპასუხეს გადახდის

ბრძანება უნდა გადაეცეს განცხადებასთან და თანდართული დოკუმენტების ასლებთან ერთად, ვინაიდან მოპასუხისათვის დროულად იქნეს ცნობილი ყველა ის დოკუმენტი, რომელზე დაყრდობითაც იქნა მიღებული გადახდის ბრძანება. ანალოგიურად უნდა გადაეცეს განცხადება და თანდართული მასალების ასლები მოპასუხეს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ მიღებულ ბრძანებასთან ერთად.

5) დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების განხილვის დროს, ასევე მთლიანად გამარტივებულ წარმოებაში, სასარჩელო წარმოების მსგავსად შეიძლება გამოყენებული იქნეს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები. მართალია უზრუნველყოფის ღონისძიება ითვალისწინებს სასარჩელო წარმოების დროს სარჩელის უზრუნველყოფას, მაგრამ განცხადებაც სარჩელის მსგავსად დარღვეული უფლების აღდგენას ემსახურება. სხვა შემთხვევაში გამარტივებული წარმოების ინსტიტუტი დაკარგავს ეფექტიანობას და არ იქნება მისაღები კრედიტორთათვის როგორც უფლების დაცვის საშუალება. ამასთან, უნდა შეიცვალოს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის პირველი ნაწილის ფორმულირება შემდეგნაირად: სასამართლო დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნებს განიხილავს ამ კოდექსით დადგენილი წესებით, იმ ცვლილებებისა და დამატებების გათვალისწინებით, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ თავით. აღნიშნული ფორმულირება მოხსნის ბევრ გაუგებრობას და შესაძლებლობას მოგვცემს გამარტივებულ წარმოებაში გამოვიყენოთ ის ზოგადი წესები, რომლებიც მის არს არ ეწინააღმდეგება.

6) გამოთქმულია სიახლე, რომ გადახდის ბრძანების გაუქმების საფუძველი შეიძლება იყოს მხოლოდ დასაბუთებული შესაგებელი. დაუსაბუთებელი შესაგებლის წარდგენის შემთხვევაში განჩინებით უარი უნდა ეთქვას შესაგებლის ავტორს გადახდის ბრძანების გაუქმებაზე, რაზეც შესაძლებელი უნდა იყოს კერძო საჩივრის შეტანა. აღსანიშნავია ისიც, რომ გადახდის ბრძანებაზე მოპასუხის მიერ წარდგენილ პრეტენზიას უნდა ეწოდოს არა შესაგებელი, როგორც ეს მოქმედი საპროცესო კოდექსით არის გათვალისწინებული, არამედ საჩივარი, რომლის მიზანი სწორედ გადახდის ბრძანების გაუქმებაა. შესაგებელი ზოგადად აღებული წარმოადგენს მოპასუხის უფლებების შერბილებულ დაცვას, რა დროსაც მოპასუხე არ ეთანხმება მოწინააღმდეგე მხარის მოთხოვნებს. გადახდის ბრძანების დროს შესაგებლის წარდგენით მოპასუხე არა მარტო არ ეთანხმება განმცხადებლის მოსაზრებას,

არამედ იმავდროულად ასახივრებს კიდევ მის წინააღმდეგ გამოტანილ გადახდის ბრძანებას, ითხოვს მის გაუქმებას და საქმის საერთო სასარჩელო წესების დაცვით განხილვას, ამდენად დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მსგავსად გადახდის ბრძანებაზე წარდგენილ შესაგებელს უნდა ეწოდოს საჩივარი. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების გაუქმების შესახებ მოპასუხის მიერ წარდგენილი პროტესტი გამარტივებული წარმოების დაჩქარებულობის პრინციპიდან გამომდინარე განხილული უნდა იქნეს 5 დღის ვადაში. გადახდის ბრძანებაზე დასაბუთებული პროტესტის წარდგენის შემთხვევაში უქმდება გადახდის ბრძანება, მაგრამ მიგვაჩნია, რომ სასამართლომ ამის შემდეგ პირდაპირ არ უნდა გამოიტანოს განჩინება და დაიწყოს საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად როგორც ეს მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით არის გათვალისწინებული. მიგვაჩნია, რომ დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე უნდა განემარტოს განმცხადებელს, რომ უფლება აქვს მიმართოს საერთო წესის დაცვით სასამართლოს.

7/ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მიღებული გადახდის ბრძანება წარმოადგენს სასამართლოს გადაწყვეტილების ერთ-ერთ სახეს, რომელიც გასახივრების ვადის გასვლის შემდეგ შედის კანონიერ ძალაში, ხდება საბოლოო და სავალდებულოა შესასრულებლად მხარეებისათვის. მიუხედავად ამისა, შესაძლებელი უნდა იყოს კანონიერ ძალაში შესული გადახდის ბრძანება გასახივრდეს მხოლოდ ორი საფუძვლით, კერძოდ, ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების მოტივით, თუ არსებობს განცხადების წანამდვრები. ასევე შესაძლებელი უნდა იყოს გამარტივებული წარმოების წესით განხილულ სხვა კატეგორიის საქმეებზეც აღნიშნული საფუძვლით საქმისწარმოების განახლება.

8) ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ მოსამართლე გამოსცემს ბრძანებას, რომელზეც შესაძლებელია კერძო საჩივრის შეტანა. გამარტივებულ წარმოებაში, მათ შორის ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ საქმეებში, არსებობს უფლებრივი დავა (დავა უფლების შესახებ). გამარტივებული წარმოება სასარჩელო წარმოების ალტერნატიული პროცედურაა, რა დროსაც არსებითად წყდება მხარეთა უფლება მოვალეობების შესახებ საკითხი. რაც შეეხება კერძო საჩივარს, მისი შეტანა მხოლოდ განჩინებებზეა შესაძლებელი, განჩინებებით კი,

საქმე არ წყდება არსებითად, არამედ ისინი მიიღება ცალკეულ საპროცესო საკითხებზე. ამდენად, გამოთქმულია მოსაზრება, რომ უფლებრივ დავაში ყოველთვის უნდა მიეცეს მხარეს შესაძლებლობა გასაჩივრების უზენაესი სასამართლოს ჩათვლით და არ უნდა იყოს მხარე შემოფარგლული მხოლოდ კერძო საჩივრის უფლებით, რომელზეც ზემდგომი სასამართლოს მიერ მიღებული აქტი აღარ საჩივრდება, რაც ფაქტობრივად ნიშნავს იმას, რომ პირს, ვის წინააღმდეგაც არის მიმართული ბრძანება, აღარ ეძლევა შესაძლებლობა უფლებრივ დავაში თავი დაიცვას გასაჩივრებით თვით უზენაესი სასამართლოს ჩათვლით, რაც ჩვენის აზრით დაუშვებელია.

9) აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ, მოპასუხეს უწყებასთან ერთად გადაეგზავნება განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები. სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებზე მოპასუხე სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში წარადგენს მხოლოდ მოსაზრებებს, რაც, ჩვენი აზრით, არ არის საკმარისი. მართალია, “აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ” საქმეებზე უმთავრეს მტკიცებულებას წარმოადგენს დოკუმენტი, რომლითაც დასტურდება განმცხადებლის მიერ აქციათა შეძენის შედეგად სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%-ის საკუთრების ფაქტი და მისი წარდგენის ვალდებულება განმცხადებელს ეკისრება, მაგრამ იმავდროულად მოპასუხეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა წარადგინოს მტკიცებულებები აღნიშნულის საწინააღმდეგოდ.

10) გარკვეული საქმეები, რომლებიც თავისი ხასიათით გამარტივებული წარმოების მსგავსად სიმარტივით და ძირითადად დოკუმენტალური წარმოებით ხასიათდებიან, შესაძლებელია განხილული იქნეს გამარტივებული წარმოების წესით. სამოქალაქო საპროცესო ფორმა საზოგადოების ცვლასთან ერთად ყოველთვის საჭიროებს, რომ მოყვანილი იქნეს არსებული სამართლის რეალიებთან ლოგიკურ შესაბამისობაში. ამდენად ვფიქრობთ, რომ უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა (ვინდიკაციური სარჩელი) თუ არსებობს სათანადო წესით დამოწმებული წერილობითი მტკიცებულებები, განხილული უნდა იქნეს გამარტივებული წარმოების წესით. რაც შეეხება ალიმენტის სახით თანხის გადახდევინებას, აღნიშნული კატეგორიის საქმეების განხილვა გამარტივებული წარმოებით იმ შემთხვევაში უნდა მოხდეს, თუ მხარეებს შორის არ არსებობს დავა ალიმენტის ოდენობის შესახებ, რაც დადასტურებულია

მხარეთა შორის არსებული სათანადო წესით დამოწმებული ხელშეკრულებით. ამდენად, უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის და ალიმენტის გადახდევინების შესახებ საქმეთა გამარტივებული წარმოების დაცვით განხილვა ხელს შეუწყობს დარღვეული უფლების სწრაფად აღდგენას. მოპასუხეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა პროტესტის წარდგენის გზით მოითხოვოს გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმება და საქმის საერთო წესების დაცვით განხილვა. ამასთან, რომ არ შეილახოს ალიმენტის მიმღების უფლებები ამ საქმეზე გამარტივებული წესით მიღებული სასამართლო აქტის გასაჩივრებით, შესაძლებელი უნდა იყოს მისი დაუყოვნებლივ აღსრულება.

კვლევის შედეგების თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა. გამარტივებული წარმოებისას სასამართლოები პრაქტიკაში აწყდებიან მრავალ პრობლემას, რაც ძირითადად გამოწვეულია ამ ინსტიტუტის ჯერ კიდევ პრობლემატურობით, ამდენად, გამარტივებულ წარმოებასთან დაკავშირებული პრობლემების შესწავლას აქვს არა მარტო თეორიული, არამედ პრაქტიკული მნიშვნელობაც, რადგანაც გამარტივებული წარმოების წესით საქმეთა სწორი განხილვა უზრუნველყოფს მართლმსაჯულების სწრაფად განხორციელებას და ხელს შეუწყობს კანონიერების განმტკიცებას.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა იმაშიც მდგომარეობს, რომ მოცემული დებულებები სრულყოფენ გამარტივებული წარმოების გამოყენებას პრაქტიკაში. საკითხი იმის შესახებ, თუ როგორი უნდა იყოს მოცემული ინსტიტუტის კონცეფცია, პოლემიკის საგანს წარმოადგენს.

გამოკვლევის შედეგები შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრების, მაგისტრანტების, დოქტორანტებისა და ამ პრობლემებით დაინტერესებულ სხვა პირთა მიერ.

ნაშრომის აპრობაცია. ნაშრომის ძირითადი დებულებები დაბეჭდილია მონოგრაფიებში, ასევე ცალკეული სტატიების სახით სხვადასხვა რეფერირებულ ჟურნალებში. დისერტაციის განხილვა და აპრობაცია შედგა გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტში.

ნაშრომის შინაარსი და სტრუქტურა. სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავლის, 8 თავის, 27 პარაგრაფის და დასკვნისაგან. მისი მოცულობა შეადგენს 232 გვერდს. ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია

12 გვერდზე. ნაშრომის პირველი თავი მოიცავს გამარტივებული წარმოების ზოგად დახასიათებას, მეორე თავში გადმოცემულია გამარტივებული წესით განსახილველ საქმეთა კატეგორიები, მესამე თავში გაშუქებულია თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვის თავისებურებები, მეოთხე თავში საუბარია დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის სტადიებზე, მეხუთე თავი ეძღვნება დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის შინაარსს, მეექვსე თავში გაშუქებულია გადახდის ბრძანების არსებობა ადმინისტრაციულ პროცესში, მეშვიდე თავში გადმოცემულია ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესი, მერვე თავი მოიცავს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის წესს.

თაშო I
გამართივებული წარმოების ზოგადი
დახასიათება

ყოველი პირისათვის უზრუნველყოფილია უფლების სასამართლო წესით დაცვა. საქმის განხილვას სასამართლო შეუდგება იმ პირის განცხადებით, რომელიც მიმართავს მას თავისი უფლებების ან კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დასაცავად.

სასამართლო წესით ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვა გარანტირებულია საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებით და ნორმებით. სასამართლო დაცვის უფლება არის ყველა დანარჩენი უფლებათა უფლებების განხორციელების აუცილებელი გარანტია, რომელთა დაცვა სახელმწიფოს ვალდებულებაა. საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის, აგრეთვე ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების კონვენციის მე-6 მუხლის, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-14 მუხლის მიხედვით, მართლმსაჯულება უნდა პასუხობდეს სამართლიანობის მოთხოვნებს და უზრუნველყოფდეს უფლებების ეფექტურ აღდგენას, სასამართლოს დაცვა უნდა იყოს სრული, რაც გულისხმობს ნებისმიერი პირის არა მხოლოდ შესაძლებლობას მიმართოს სასამართლოს, არამედ, აგრეთვე, სასამართლოს ვალდებულებას, მიიღოს სამართლიანი და დასაბუთებული გადაწყვეტილება [78. გვ. 36-37]. უფლების სასამართლო წესით დაცვა უზრუნველყოფილია ასევე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილით, რომლის თანახმადაც საქმის განხილვას სასამართლო შეუდგება იმ პირის განცხადებით, რომელიც მიმართავს მას თავისი უფლების ან კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დასაცავად.

ახალი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიღებამდე, საქმეთა განხილვა დაკავშირებული იყო რთულ პროცედურებთან, რაც საბოლოო ჯამში აჭიანურებდა საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებას და შესაბამისად მის აღსრულებას. მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, რომელიც 1997 წლის 14 ნოემბერს იქნა მიღებული, უფრო მოყვანილი არის თანაფარდობაში არსებულ სამართლის რეალიებთან, რაც იმას გულისხმობს, რომ ეფექტურად უზრუნველყოფს საქმეთა დროულად განხილვას, საბოლოო ჯამში კი ეკონომიის პრინციპისა და მხარეთა უფლებების დაცვას ემსახურება.

ნებისმიერ შემთხვევაში ახალი საპროცესო კანონმდებლობის შექმნა ორ მიზნამდე, ორ მომენტამდე უნდა დაიყვანებოდეს, პირველი ის, თუ როგორ უნდა გავხადოთ სასამართლო დამოუკიდებელი სამოქალაქო პროცესის ფარგლებში, რათა სამართალწარმოება ხორციელდებოდეს შეჯიბრებითობისა და დისპოზიციურობის საწყისებზე და მეორე, როგორ გავამარტივოთ სამოქალაქო სამართლებრივი დავების განხილვის პროცედურა სამართლის სუბიექტების უფლებების ეფექტიანად დაცვის მიზნით [114 წინათქმა]. მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიღებით, ახლებურად ჩამოყალიბდა სამოქალაქო წარმოების სახეები, კერძოდ, სასარჩელო და უდავო წარმოების გვერდით აღვილი დაიმკვიდრა წარმოების ისეთმა სახემ, როგორცაა გამარტივებული წარმოება.

გამარტივებული წარმოება, სასარჩელო წარმოების მსგავსად მიზნად ისახავს დარღვეული უფლების აღდგენას, მაგრამ გამარტივებული წარმოების დროს საქმე განიხილება:

- მარტივად
- დაჩქარებულად
- მჭიდრო ვადებში.

სიმარტივე უზრუნველყოფილია წარმოების აღძვრიდან გადაწყვეტილების მიღებამდე შესასრულებელი ვიწრო საპროცესო მოქმედებებით.

დაჩქარებულობა გულისხმობს გამარტივებულ წარმოებაში სასარჩელო წარმოებისათვის დამახასიათებელი საპროცესო მოქმედების არარსებობას.

მჭიდრო ვადები უზრუნველყოფილია გამარტივებული წარმოების წესით საქმეთა შემჭიდროვებულ ვადებში განხილვით.

განცხადების მიღებასა და საქმის განხილვაზე უარის თქმა სასამართლოს შეუძლია მხოლოდ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი საფუძვლებითა და წესით.

თუ რა კატეგორიის საქმეები უნდა იქნეს განხილული გამარტივებული წარმოების და არა გამარტივებული წესით, გათვალისწინებულია სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით და მოსამართლის შეხედულებაზე არ არის დამოკიდებული. მოსამართლეს წარმოების სახის არჩევის დროს გააჩნია არა უფლებამოსილება, არამედ ვალდებულება, რომელიც მხარის მოთხოვნის საფუძველზე საპროცესო კოდექსიდან გამომდინარეობს.

გამარტივებული წარმოება გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მეხუთე კარით, რომლის თანახმადაც გამარტივებული წარმოებით განიხილება შემდეგი საქმეები:

- თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები;
- დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეები;
- ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე აღძრული საქმეები;
- აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები.

საქართველოსაგან განსხვავებით გერმანიაში გამარტივებული წარმოების წესით განიხილება მხოლოდ

- თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული მოთხოვნები;
- დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნები.

გერმანიაში სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების და აქციათა სავალდებულო მიყიდვის თაობაზე აღძრული საქმეების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვას.

რუსეთის ფედერაციაში გამარტივებული წარმოებით სასამართლო ბრძანება გაიცემა, თუ (რუსეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 122-ე მუხლი):

- მოთხოვნა ეფუძნება ნოტარიულად დამოწმებულ გარიგებას;
- მოთხოვნა ეფუძნება წერილობით ფორმაში შესრულებულ გარიგებას;
- მოთხოვნა ეფუძნება ნოტარიუსის მიერ შესრულებულ თამასუქის (ფასიანი ქაღალდის) გადაუხდელობით, უაქცეპტობით და აქცეპტის დაუთარიღებლობით გამოწვეულ პროტესტზე;
- განცხადებულია არასრულწლოვან ბავშვებზე ალიმენტის გადახდის მოთხოვნა, რომელიც არ უკავშირდება მამობის დადგენას, მამობის შეცილების ან სხვა დაინტერესებული პირების მოწვევის აუცილებლობას;
- განცხადებულია მოქალაქეებისაგან საგადასახადოს, მოსაკრებელის და სხვა სავალდებულო გადასახადებში არსებული დანაკლისის გადახდევინების მოთხოვნა;

- განცხადებულია მოსამსახურეზე დარიცხული, მაგრამ გაუცემელი ხელფასის გადახდევინების მოთხოვნა;

- შინაგან საქმეთა ორგანოების მიერ მოპასუხის ან მევალის, ან მევალისაგან სასამართლოს გადაწყვეტილებით გადაცემული ბავშვის დაძებნასთან დაკავშირებული ხარჯების გადახდევინების განცხადებული მოთხოვნა.

უკრაინაში გამარტივებული წარმოებით გაიცემა სასამართლო ბრძანება თუ (უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 96-ე მუხლი):

- განცხადებული მოთხოვნა, შესრულებული წერილობითი ფორმით ეფუძნება მართლზომიერებას;

- განცხადებულია მოსამსახურეზე დარიცხული, მაგრამ გაუცემელი ხელფასის გადახდევინების მოთხოვნა;

- განცხადებულია მოთხოვნა მოპასუხის, მევალის, ბავშვის ან მევალის სატრანსპორტო საშუალებების დაძებნის ხარჯების კომპენსაციის შესახებ;

უკრაინაში სასამართლო ბრძანება შესაძლებელია გაიცეს სხვა კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებშიც.

ყაზახეთში გამარტივებული წარმოებით სასამართლო ბრძანება გაიცემა თუ (ყაზახეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 140-ე მუხლი):

- მოთხოვნა ეფუძნება ნოტარიულად დამოწმებულ გარიგებას;

- მოთხოვნა ეფუძნება წერილობით გარიგებას და აღიარებულია მოპასუხის მიერ;

- მოთხოვნა ეფუძნება ნოტარიუსის მიერ შესრულებულ თამასუქის (ფასიანი ქაღალდის) გადაუხდელობით, უაქცეპტობით და აქცეპტის დაუთარიღებლობით გამოწვეულ პროტესტზე;

- განცხადებულია არასრულწლოვან ბავშვებზე ალიმენტის გადახდის მოთხოვნა, რომელიც არ უკავშირდება მამობის დადგენას ან მესამე პირების მოწვევის აუცილებლობას;

- განცხადებულია მოქალაქეებისაგან და იურიდიული პირებისაგან საგადასახადოს და სხვა სავალდებულო გადასახადებში არსებული დანაკლისის გადახდევინების მოთხოვნა;

- განცხადებულია მოსამსახურეზე დარიცხული, მაგრამ გაუცემელი ხელფასისა და სხვა გადასახადის გადახდევინების მოთხოვნა;

- შინაგან საქმეთა ორგანოებისა და ფინანსური პოლიციის მიერ მოპასუხის ან მკვალის დაძებნასთან დაკავშირებული ხარჯების გადახდევინების მოთხოვნა.

- თუ ყაზახეთის რესპუბლიკის საკანონმდებლო აქტების შესაბამისად განცხადებულია მოთხოვნა ლიზინგის საგნის უვადო გამოთხოვის შესახებ;

- თუ ლომბარდის მიერ მოვალეზე ან დამგირავებელზე განცხადებულია მოთხოვნა გირაოს საგნის გადახდევინების შესახებ.

ყირგიზეთში გამარტივებული წარმოებით სასამართლო ბრძანება გაიცემა თუ (ყირგიზეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 247-ე მუხლი):

- მოთხოვნა ეფუძნება ნოტარიულად დამოწმებულ გარიგებას;

- მოთხოვნა ეფუძნება წერილობით ფორმაში შესრულებულ გარიგებას;

- მოთხოვნა ეფუძნება ნოტარიუსის მიერ შესრულებულ თამასუქის (ფასიანი ქაღალდის) გადაუხდელობით, უაქცეპტობით და აქცეპტის დაუთარიდელობით გამოწვეულ პროტესტზე;

- განცხადებულია არასრულწლოვან ბავშვებზე ალიმენტის გადახდის მოთხოვნა, რომელიც არ უკავშირდება მამობის დადგენას, მამობის (დედობის) შეცილებას ან სხვა დაინტერესებული პირების მოწვევის აუცილებლობას;

- განცხადებულია მოქალაქეებისაგან საგადასახადოს, მოსაკრებელის და სხვა სავალდებულო გადასახადებში არსებული დანაკლისის გადახდევინების მოთხოვნა;

- განცხადებულია მოსამსახურეზე დარიცხული, მაგრამ გაუცემელი ხელფასის გადახდევინების მოთხოვნა;

- შინაგან საქმეთა ორგანოების ან საგადასახადო პოლიციის მიერ მოპასუხის ან მკვალის ან მკვალის ქონების, ასევე მკვალისაგან სასამართლოს

გადაწყვეტილებით გადაცემული ბავშვის დაძებნასთან დაკავშირებული ხარჯების გადახდევინების განცხადებული მოთხოვნა.

გამარტივებული წარმოების წესით განსახილველ საქმეთა ჩამონათვალი ქონებრივ ხასიათს ატარებენ [171. გვ. 353], საქართველოს მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით ჩამონათვალი ამომწურავია და მისი განვრცობა დაუშვებელია:

- მოსამართლის შეხედულებით;
- მხარეთა მოთხოვნით;
- საქმის სიმარტივით.

თუმცა მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული ჩამონათვალი არ არის სრულყოფილი და მისი შევსება საკონონმდებლო დონეზე უნდა მოხდეს. გარკვეული საქმეები, რომლებიც თავისი ხასიათით გამარტივებული წარმოების მსგავსად სიმარტივით და ძირითადად დოკუმენტალური წარმოებით ხასიათდებიან, შესაძლებელია განხილული იქნეს გამარტივებული წარმოების წესით. სამოქალაქო საპროცესო ფორმა საჭიროებს, რომ მოყვანილი იქნეს დღესდღეობით არსებული სამართლის რეალიებთან ლოგიკურ შესაბამისობაში [191. 39]. ამდენად, საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილებაზე დაყრდნობით ვფიქრობთ, რომ შესაბამისი დამატება უნდა განხორციელდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, ასეთად შეიძლება მივიჩნიოთ უკანაონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა (ვინდიკაციური სარჩელი) და აღიმენტის სახით თანხის გადახდევინება.

ვინდიკაციური სარჩელის დროს მოსარჩელე მხარე ითხოვს მოპასუხისაგან კუთვნილი ქონების დაბრუნებას და მტკიცებულებად წარადგენს ქონების საკუთრების დამადასტურებელ დოკუმენტს. უძრავ ნივთებთან დაკავშირებით ასეთ უტყუარ მტკიცებულებას (დოკუმენტს) წარმოადგენს საჯარო რეესტრის ამონაწერი. სწორედ ამ უტყუარი მტკიცებულების არსებობის შემთხვევაში მოსარჩელეს უნდა გააჩნდეს უფლებამოსილება დარღვეული უფლების აღდგენა და უკანაონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა მოითხოვოს გამარტივებული წარმოების წესით, ხოლო სასამართლოს ვაღდეულება, მხარის მოთხოვნის საფუძველზე ვინდიკაციურ სარჩელთან დაკავშირებით საქმე განიხილოს გამარტივებული წარმოების წესით.

ვინდიკაციური სარჩელის არსი საკუთრების აბსოლუტური ბუნებიდან მომდინარეობს. მესაკუთრეს სსკ-ს 158-ე მუხლის მე-2 ნაწილისა და 170-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, უფლება აქვს არ ფლობდეს ან არ სარგებლობდეს კუთვნილი ნივთით. ამდენად, მესაკუთრეს აქვს საკუთარი ნივთის თავისუფალი ფლობისა და სარგებლობის უფლება, თუკი არ არსებობს სარგებლობის აუცილებელი სოციალური ინტერესი. ეს კი გულისხმობს მესაკუთრის თავისუფლებას, ნებისმიერ დროს დაეუფლოს კუთვნილ ნივთს ან ისარგებლოს ამ ნივთით, მათ შორის, მოითხოვოს უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა. აღნიშნულ ურთიერთობას აწესრიგებს სსკ-ის 172-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომელიც ნორმის აღწერილობითი ნაწილის შემადგენელ სამ ელემენტს შეიცავს:

- მოსარჩელე უნდა იყოს ნივთის მესაკუთრე;
 - მოპასუხე უნდა იყოს ნივთის მფლობელი;
 - მოპასუხეს არ უნდა ჰქონდეს ამ ნივთის ფლობის უფლება (ნორმის აღწერილობითი ნაწილის ე.წ. ნეგატიური, უარყოფითი შემადგენელი ელემენტი).
- მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც მოსამართლე ამ სამივე წინაპირობის (ნორმის აღწერილობითი ნაწილის შემადგენელი ელემენტების) არსებობას დაადგენს, შეუძლია განაწესოს სამართლებრივი შედეგი: მოსარჩელის სასარგებლოდ მოპასუხისათვის უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის დაკისრება [107. გვ. 58-59].

ნივთის უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვა შეუძლია ასევე ერთ-ერთ თანამესაკუთრესაც, თუ ადგილი აქვს საერთო საკუთრებაში არსებულ ნივთზე უკანონო მფლობელობის განხორციელებას. ამ შემთხვევაში თანამესაკუთრემ ნივთი უნდა გამოითხოვოს მხოლოდ მთლიანად ყველა თანამესაკუთრის სასარგებლოდ და არა მხოლოდ თავისი წილის ფარგლებში [130. გვ. 330].

რომის სამართლის მიხედვით, სავინდიკაციო სარჩელი შეიძლება წარდგენილი ყოფილიყო იმ შემთხვევაში, როდესაც პირი დაამტკიცებდა, რომ იგი იყო სხვის მფლობელობაში არსებული ნივთის მესაკუთრე და, აქედან გამომდინარე, მოითხოვდა მის უკან დაბრუნებას, ამასთანავე, ვინაიდან ნივთი მოსარგებლის იყო, მას ეკისრებოდა მტკიცების ტვირთი (onus probandi), ხოლო მოპასუხე თავისუფლდებოდა მტკიცებისაგან, რადგან მის სასარგებლოდ მეტყველებდა თვით ნივთის ფლობის ფაქტი. კეთილსინდისიერი მფლობელი მესაკუთრეს ნივთის გარდა უბრუნებდა ნაყოფსაც, რომელიც მიღებული იყო ნივთის

არამართლზომიერი ფლობის მთელი დროის განმავლობაში, მაშინ, როდესაც, კეთილსინდისიერი მფლობელი აბრუნებდა მხოლოდ იმ ნაყოფს, რომელიც მიღებული იყო სავინდიკაციო სარჩელის წარდგენის შემდეგ. ნივთი მესაკუთრეს უბრუნდებოდა მფლობელის კეთილსინდისიერების მიუხედავად, ვინაიდან რომის სამართალი იდგა შეუზღუდავი ვინდიკაციის პრინციპზე. კეთილსინდისიერება მხედველობაში მიიღებოდა მხოლოდ ნაყოფის და არა ნივთის მიმართ [123. გვ. 82-83].

უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის და ხელშეშლის აღკვეთის მოთხოვნასთან დაკავშირებით საინტერესოა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 172-ე მუხლში 2006 წლის 8 დეკემბერს განხორციელებული ცვლილება, რომლის თანახმადაც, “თუ ხდება უძრავ ნივთზე საკუთრების ხელყოფა ან სხვაგვარი ხელშეშლა, მაშინ მესაკუთრეს შეუძლია ხელის შემშლელს მოსთხოვოს ამ მოქმედების აღკვეთა. თუ ამგვარი ხელშეშლა კვლავ გაგრძელდება, მაშინ მესაკუთრეს შეუძლია მოითხოვოს მოქმედების აღკვეთა სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე, შესაბამისი სამართალდამცავი ორგანოსაგან, კანონით დადგენილი საკუთრების დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენის გზით, გარდა სავარაუდო ხელმყოფის მიერ უძრავ ნივთზე საკუთრების, მართლზომიერი მფლობელობის ან/და სარგებლობის დამადასტურებელი წერილობითი დოკუმენტის წარდგენის შემთხვევისა”.

აღნიშნული ცვლილება, გამარტივებული წარმოების მსგავსად, მიზნად ისახავს საკითხის სწრაფად და ეფექტურად გადაწყვეტას სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე, იმ შემთხვევაში თუ სავარაუდო ხელმყოფს არ გააჩნია რაიმე წერილობითი დოკუმენტი მართლზომიერ მფლობელობასთან ან სარგებლობასთან დაკავშირებით, წინააღმდეგ შემთხვევაში მესაკუთრემ დარღვეული უფლების აღდგენა სასამართლოს წესით უნდა მოითხოვოს.

მიგვაჩნია, რომ ვინდიკაციური სარჩელის საერთო სასარჩელო წარმოების წესით განხილვა, აჭიანურებს საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებას, მაშინ როცა, აღნიშნულ საქმეზე შესაძლებელია გამარტივებული წარმოებით 10 დღის ვადაში გადაწყვეტილების მიღება. იმ შემთხვევაში თუ ვინდიკაციურ სარჩელთან ერთად განიხილება სხვა სახის მოთხოვნები, მაგ. ხელშეკრულების დადებულად ან ბათილად ცნობა და ა.შ. განხილული უნდა იქნეს საერთო წესების დაცვით (სასარჩელო წარმოება).

საქართველოსაგან განსხვავებით, რუსეთის (მუხლის 122-ე) [144] და ყაზახეთის (მუხლი 140-ე) [147] სამოქალაქო საპროცესო კოდექსები, გამარტივებული წარმოების წესით ითვალისწინებენ არასრულწლოვანი ბავშვების სასარგებლოდ ალიმენტის გადახდევინების საქმეების განხილვას, თუ არ არის დავა მამობის დადგენასთან ან დედობის დადგენასთან დაკავშირებით.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 121-ე მუხლის თანახმად, მშობლები მოვალენი არიან არჩინონ თავიანთი არასრულწლოვანი შვილები, აგრეთვე შრომისუუნარო შვილები, რომლებიც დახმარებას საჭიროებენ. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1213-ე მუხლის თანახმად, არასრულწლოვანი ან სრულწლოვანი შრომისუუნარო შვილებისათვის ალიმენტის ოდენობას განსაზღვრავენ მშობლები ურთიერთშეთანხმებით, ხოლო ამავე კოდექსის 1214-ე მუხლის თანახმად, თუ მშობლები ვერ შეთანხმდებიან ალიმენტის ოდენობაზე, მაშინ დავას გადაწყვეტს სასამართლო. ალიმენტის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს გონივრული, სამართლიანი შეფასების საფუძველზე შვილის ნორმალური რჩენა აღზრდისათვის აუცილებელ მოთხოვნათა ფარგლებში. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას სასამართლო მხედველობაში იღებს როგორც მშობლების, ისე შვილების რეალურ მატერიალურ მდგომარეობას.

აღნიშნული მუხლების ანალიზიდან გამომდინარე, სასამართლო არსებითად იკვლევს მხარეთა ახსნა-განმარტებებს და წარმოდგენილ მტკიცებულებებს, რათა გაირკვეს მხარეთა მატერიალური მდგომარეობა.

გამარტივებული წარმოების არსიდან გამომდინარე, სასამართლო ეყრდნობა მხოლოდ უტყუარ დოკუმენტებს, ხოლო ალიმენტის გადახდევინების საქმეებზე აუცილებელია მტკიცებულებათა არსებითად გამოკვლევა, რაც სასამართლოს მთავარ სხდომაზე ახსნა-განმარტების მოსმენისა და წარმოდგენილ მტკიცებულებებთან შეჯერების გარეშე შეუძლებელია. ამდენად, ალიმენტის გადახდევინების შესახებ საქმეების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა მხარეებს შორის ალიმენტის ოდენობის შესახებ დავის შემთხვევაში ჩვენი აზრით შეუძლებელია, მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ არასრულწლოვანის ინტერესებიდან გამომდინარე ალიმენტის გადახდევინების შესახებ საქმეები შემჭიდროვებულ ვადებში უნდა იქნეს განხილული, რაც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით სწორად არის გადაწყვეტილი, კერძოდ, ალიმენტის გადახდევინების შესახებ საქმეები ერთი თვის ვადაში განიხილება სასარჩელო წარმოების წესით და ამ ვადის გაგრძელება დაუშვებელია. მეორე

შემთხვევაში, თუ მხარეებს შორის არ არსებობს დავა ალიმენტის ოდენობის შესახებ, რაც დადასტურებულია მხარეთა შორის არსებული სათანადო წესით დამოწმებული ხელშეკრულებით, ამ შემთხვევაში შესაძლებელი უნდა იყოს ალიმენტის საქმეების განხილვა გამარტივებული წარმოების წესით, რაც გაამარტივებს საქმის სწრაფად გადაწყვეტას და არ იქნება საჭირო სასამართლოს მიერ დამატებითი საპროცესო მოქმედებების განხორციელების აუცილებლობა. კერძოდ, სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ალიმენტის გადახდევინებისა და განქორწინების შესახებ საქმეები ხშირად იხილება ერთდროულად, აქედან ალიმენტის გადახდევინების შესახებ საქმეები, როგორც ზემოთ აღინიშნა განიხილება ერთი თვის ვადაში, ხოლო განქორწინების საქმეების განხილვისათვის შემჭიდროებული ვადა კანონის მიერ არ არის დაწესებული და იხილება ორი თვის ვადაში. უფრო მეტიც, განქორწინების საქმეების განხილვის დროს, მოსამართლე ვალდებულია მიიღოს ზომები მეუღლეთა შესარიგებლად, უფლება აქვს გადადოს საქმის განხილვა და ამ მიზნით მეუღლეებს დაუნიშნოს ვადა, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1127-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, არ უნდა აღემატებოდეს ექვს თვეს, ე.ი. ალიმენტისა და განქორწინების საქმეების განხილვისათვის განსხვავებული ვადებია დაწესებული. როდესაც ალიმენტის და განქორწინების შესახებ მოთხოვნა ერთდროულად განიხილება, სასამართლოს მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე შეუძლია მიიღოს დროებითი განკარგულება, რათა მოაწესრიგოს საკითხი შვილის მიმართ მშობელთა ზრუნვის შესახებ, საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებამდე უნდა გამოიტანოს საპროცესო დოკუმენტი – დროებითი განკარგულება, რომელსაც დროებითი მოქმედების ძალა გააჩნია და აუცილებელია საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების დროს განმეორებით იქნას გადაწყვეტილი ალიმენტის საკითხი. დროებითი განკარგულების გამოტანის შესაძლებლობას ითვალისწინებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ასევე იმ შემთხვევაშიც, როდესაც სასამართლო მხოლოდ ალიმენტის გადახდევინების შესახებ საქმეს განიხილავს, თუ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებამდე მხარეთა მიერ აღძრული იქნა შუამდგომლობა, ე.ი. სათანადო საფუძველების არსებობისას ალიმენტთან დაკავშირებით სასამართლოს გამოაქვს ორი საპროცესო დოკუმენტი, დროებითი განკარგულება და გადაწყვეტილება, რომელთა მიღება რა თქმა უნდა გარკვეულ დროში ჭიანჭურდება, მაშინ როცა, მოთხოვნის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის შემთხვევაში 10 დღის ვადაში შესაძლებელია საქმეზე გადაწყვეტილების მიღება.

მიგვაჩნია, რომ თუ მხარეებს შორის არ არის დავა ალიმენტის ოდენობის შესახებ, კანონის მიერ უნდა იყოს დაწესებული ალიმენტის გადახდევინების საქმეების განხილვა გამარტივებული წარმოების წესით. წერილობით მტკიცებულებად ამ შემთხვევაში უნდა ჩაითვალოს მხარეთა შორის არსებული სათანადო წესით დამოწმებული ხელშეკრულება, რომლითაც განსაზღვრულია მხარეთა ვალდებულებები არასრულწლოვანი ან შრომისუუნარო შვილის მიმართ და რომლითაც მხარე ვალდებულია ყოველთვიურად გადაუხადოს გარკვეული თანხა არასრულწლოვან შვილს. ამდენად, ჩვენი აზრით, ალიმენტის გადახდევინების შესახებ მოთხოვნა იმ შემთხვევაში უნდა იქნეს განხილული გამარტივებული წარმოების წესით, თუ მხარეებს შორის არ არის დავა ალიმენტის ოდენობის შესახებ და არსებობს გამარტივებული წარმოების დაწყების წინაპირობები.

ალიმენტის გადახდევინების შესახებ მოთხოვნა უნდა დავეყთ ორ კატეგორიად, პირველი, თუ მხარეთა შორის არსებული შეთანხმებით მხარე უკვე ნებაყოფლობით იხდიდა ალიმენტის სახით გარკვეულ თანხას და არსებობს გასული პერიოდის დავალიანება და მეორე, მხარე ითხოვს ალიმენტის სახით თანხის დაკისრებას, რომელიც მომავალ პერიოდს ეხება, ე.ი. სამომავლოდ უნდა იქნეს გადახდილი არასრულწლოვანის შვილის სრულწლოვანების მიღწევამდე. ორივე შემთხვევაში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში დამატებების განხორციელების გზით შესაძლებელი უნდა იყოს მოთხოვნის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მიგვაჩნია, რომ გამარტივებულ წარმოებას უნდა დაემატოს ორი თავი, რომლებიც მოაწესრიგებს უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის და ალიმენტის გადახდევინების შესახებ მოთხოვნის განხილვის სამართლებრივ საფუძვლებს. ამასთან აღსანიშნავია, რომ თუ გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული საპროცესო დოკუმენტი გაპროტესტებული იქნება მოპასუხე მხარის მიერ, გამარტივებული წარმოება უნდა გადაიზარდოს სასარჩელო წარმოებაში და მოთხოვნა განხილული უნდა იქნეს საერთო წესების დაცვით. ამასთან, რომ არ შეიღახოს ალიმენტის მიმღების უფლებები ამ საქმეზე გამარტივებული წესით მიღებული სასამართლო აქტის გასაჩივრებით, შესაძლებელი უნდა იყოს მისი დაუყოვნებლივ აღსრულება. აღნიშნული დამატებების განხორციელება ერთის მხრივ ხელს შეუწყობს

საკითხის მარტივად და სწრაფად გადაწყვეტას და მეორე მხრივ განტვირთავს სასამართლოებს ზედმეტი საპროცესო მოქმედებების განხორციელებისაგან.

იმის კითხვა, თუ რა სამართლებრივი სტატუსი უნდა ჰქონდეს მხარეებს, ჩვენი აზრით უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის და ალიმენტის გადახდევინების შესახებ აღძრულ საქმეებში მხარეებს უნდა ეწოდოს განმცხადებელი და მოპასუხე, რომელთა შორის უფლების შესახებ დავა სასამართლომ ბრძანების გამოცემით უნდა გადაწყვიტოს.

ჩვენ აღნიშნულ თავში არ შეეხერხებით გამარტივებული წარმოების სახეების ჩამონათვალის დახასიათებაზე და ზოგადად მიმოვიხილავთ გამარტივებული წარმოების მიზნებსა და ამოცანებს, მის როლს სამოქალაქო პროცესში.

მიუხედავად იმისა, რომ სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით პირდაპირ არის გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოებით განსახილველ საქმეთა კატეგორიები, მხოლოდ აღნიშნული არ არის საკმარისი, რომ მოსამართლემ საქმეები განიხილოს გამარტივებული წარმოების წესით, რადგან მოცემული საქმეები სავსებით შესაძლებელია ასევე განხილული იქნეს სასარჩელო წარმოებით. სწორედ სარჩელის (განცხადების) წარდგენის დროს უნდა გადაწყვიტოს მოსარჩელემ (განმცხადებელმა), თუ რა წესით არის მისთვის ხელსაყრელი დარღვეული უფლების აღდგენა, გამარტივებული თუ სასარჩელო წარმოების წესით.

საქმის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვისათვის აუცილებელია შესაბამისი მოთხოვნა იყოს სარჩელში (განცხადებაში) მითითებული, ამდენად, მატერიალურ-სამართლებრივი და პროცესუალურ-სამართლებრივი დისპოზიციურობიდან გამომდინარე მხოლოდ და მხოლოდ იმისი უფლებაა აირჩიოს დარღვეული უფლების აღდგენის ფორმა /სასარჩელო ან გამარტივებული წარმოება/, ვინც მიმართავს სასამართლოს. სასამართლო არ არის უფლებამოსილი გაარკვიოს მოწინააღმდეგე მხარის პოზიცია წარმოების რომელი სახით უნდა იქნეს განხილული საქმე.

მიუხედავად ამისა, პირი, რომლის წინააღმდეგაც არის წარდგენილი მოთხოვნა, გამარტივებულ წარმოებაში არ არის შეზღუდული, არ იღახება მისი უფლებები და შესაძლებლობა აქვს დაიცავს საკუთარი ინტერესები შესაგებლის (საჩივრის) წარდგენით. ამდენად, დისპოზიციურობის და შეჯიბრებითობის პრინციპი მთლიანად მოქმედებს გამარტივებული წარმოების დროს და იცავს ორივე

მხარის ინტერესებს. სამოქალაქო უფლება-მოვალეობები რეალიზდება პროცესუალური მოქმედებათა გზით, ამიტომ განუყოფელ კავშირში არიან სუბიექტების მოქმედებასთან [198. გვ. 99], რომლებსაც პროცესუალური ნორმების გამოყენებით შეუძლიათ მოახდინონ თავიანთი უფლებების რეალიზაცია.

გამარტივებულ წარმოებასთან დაკავშირებით დისპოზიციურობის პრინციპის შესახებ უნდა ვისაუბროთ ორგვარად [196. გვ. 76]:

პირველი, სასამართლოსადმი საქმის გამარტივებულად განხილვის მოთხოვნით მიმართვა დისპოზიციურობის გამოვლენაა მატერიალური გაგებით. ეს გამოიხატება დაინტერესებული პირის მიერ თავისი უფლების სასამართლო წესით დაცვის ფორმის არჩევაში, მისთვის უპირატესობის მინიჭებაში სხვა ფორმებთან შედარებით.

მეორე, სარჩელით /განცხადებით/ მიმართვა საქმის გამარტივებულად განხილვის შესახებ, დისპოზიციურობის გამოვლენაა ფორმალურ-პროცესუალური გაგებით /უფლების დაცვის საპროცესო საშუალების განკარგვა, უფლების დაცვის საშუალებების არჩევა/. ეს გამოიხატება სასარჩელო ან გამარტივებული წარმოების, როგორც საერთო იურისდიქციის სასამართლოში დავის გადაწყვეტის გზების არჩევაში. წარმოების არჩევას შეიძლება ვუწოდოთ დისპოზიციურობის გამოვლენა ფორმალურ-პროცესუალური გაგებით იმიტომ, რომ ასეთი არჩევა განსაზღვრავს პროცესუალური დაცვის ამა თუ იმ საშუალებებით შემდგომ სარგებლობას, რაც განსხვავდება სასარჩელო და გამარტივებულ წარმოებაში [113].

გამარტივებული წარმოების დროს აშკარა არის მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნების უდავობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მოსარჩელის /განმცხადებლის/ მოთხოვნები დასაბუთებულია სათანადო მტკიცებულებებით, დოკუმენტებით, კერძოდ, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე სათანადო მტკიცებულებას წარმოადგენს მხოლოდ დოკუმენტები (წერილობითი მტკიცებულებები) და მხარეთა ახსნა-განმარტებები, მხოლოდ მხარეთა ახსნა-განმარტებები დოკუმენტების (წერილობითი მტკიცებულებების) გარეშე არ არის საკმარისი თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების გამარტივებული წარმოებით განხილვისათვის. დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესის დროს მტკიცებულებას წარმოადგენს დამოწმებული სახით არსებული დოკუმენტები, საიდანაც

უტყუარად დასტურდება მოთხოვნის საფუძვლიანობა. სათანადო წესით დამოწმების გარეშე წარმოდგენილი დოკუმენტი ფულადი დაგაღიანების გადახდევინების დროს მტკიცებულებას არ წარმოადგენს. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესის დროს მტკიცებულებას წარმოადგენს ლიზინგის ხელშეკრულება, ხოლო აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის გამარტივებული წესით განხილვის დროს მტკიცებულებას წარმოადგენს დოკუმენტები, რომლებითაც დასტურდება სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%-ის საკუთრება.

ინგლისისა [151. გვ. 407] და გერმანიის საპროცესო სამართლის მსგავსად, საქართველოს მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გამარტივებული წარმოება სასარჩელო და უდავო წარმოებისაგან განსხვავებით ძირითადად დოკუმენტალური წარმოებაა, სწორედ დოკუმენტებით შეუძლია დაამტკიცოს პირმა სარჩელის /განცხადების/ საფუძვლიანობა და არადოკუმენტალური მტკიცებულების გამოყენება გამარტივებულ წარმოებაში შეუძლებელია. სწორედ ამიტომ უწოდებენ იურიდიულ ლიტერატურაში გამარტივებულ წარმოებას “დოკუმენტალურ წარმოებას” [152. გვ. 334], რაც გამარტივებული წარმოების არსიდან გამომდინარე საგნებით სამართლიანია. გარდა იმისა, რომ ინგლისის საპროცესო კანონი წერილობითი მტკიცებულებებზე დაყრდნობით ითვალისწინებს საქმის განხილვას ზეპირი მოსმენის გარეშე, გერმანიისა და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართლისაგან განსხვავებით იმავდროულად მოსამართლეს აძლევს უფლებამოსილებას დაადგინოს საქმის ზეპირი განხილვა და მხარეებისათვის ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევა. საქართველოში გამარტივებული წარმოების დროს საქმის განხილვის ფორმის არჩევა მოსამართლის შეხედულებაზე არ არის დამოკიდებული და საპროცესო კანონით პირდაპირ არის გათვალისწინებული.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს წარმოების ოთხ სახეს, სასარჩელო, გამარტივებულ და უდავო წარმოებას, ასევე საოჯახო, რეკეტული ქონების, თანამდებობის პირის, ქურდული სამყაროს წევრის, ადამიანით მოვაჭრის, ნარკოტიკული საშუალების გავრცელების ხელშემწყობის ან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის “გ” ქვეპუნქტით მსჯავრდებული პირის ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებული, პირის ოკუპირებულ

ტერიტორიებზე აკრძალული ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებისათვის მსჯავრდებულ პირთან დაკავშირებულ პირად ცნობის თაობაზე საქმეთა წარმოებას, რომლებიც ერთმანეთისაგან არსებითად განსხვავდებიან.

სასარჩელო წარმოების მსგავსად გამარტივებული წარმოებისას ხდება უფლების სასამართლო წესით დაცვა [196. გვ. 68], დარღვეული უფლებებისა და ინტერესების აღდგენა, რა დროსაც საქმეში მონაწილეობს სულ მცირე ორი მხარე.

უდავო წარმოება, გამარტივებული წარმოებისაგან ძირითადად განსხვავდება იმით, რომ უდავო წარმოების დროს არ არსებობს დავა უფლების თაობაზე [120. გვ. 5], არ გვეყავს ურთიერთდაპირისპირებული მხარეები და შესაბამისად არ არსებობს მხარეთა შორის დავა დარღვეული უფლების აღდგენის შესახებ. უდავო წარმოებისას განიხილება მოქალაქეთა და ორგანიზაციათა განცხადებები იმ ფაქტების დადგენის შესახებ, რომლებსაც იურიდიული მნიშვნელობა აქვთ, ასევე იმ გარემოებების დადგენის შესახებ, რომლებზეც დამოკიდებულია დაინტერესებული პირის ქონებრივი და პირადი არაქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან შეწყვეტა, ან უდავო უფლების დადასტურება [70. გვ. 24].

თუ საქმის უდავო წარმოების დროს აღიძვრება დავა, სასამართლოს გამოაქვს განჩინება განცხადების განუხილველად დატოვების შესახებ, რომელშიც მითითებული უნდა იყოს, რომ დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ აღძრან სარჩელი საერთო წესების დაცვით, რაც იმას ნიშნავს, რომ სარჩელის აღძვრის შემთხვევაში სასამართლო ამოწმებს მისი მიღების ყველა პირობას [83. გვ. 37].

უდავო წარმოების მიზანს წარმოადგენს უფლების დადგენა, ხოლო სასარჩელოსას დარღვეული უფლების აღდგენა [225. გვ. 47-53]. მიგვაჩნია, რომ ერთადერთი კრიტერიუმი, რითაც შეიძლება გამარტივებული წარმოება განვასხვავოთ უდავო წარმოებისაგან არის უდავობა.

სასარჩელო და გამარტივებულ წარმოებაში განიხილება მხარეებს შორის არსებული სადავო სამართალურთიერთობანი, ხოლო უდავო წარმოების დროს არ გვეყავს ურთიერთდაპირისპირებული მხარეები და არ გვაქვს დავა უფლებაზე.

სამოქალაქო პროცესში გამარტივებული წარმოების შემოღება, დიდი მონაპოვარია საპროცესო კანონმდებლობისათვის, იგი საზღვარგარეთის

ქვეყნების მსგავსად ეფუძნება საქმეთა დროული განხილვის, პროცესის ეკონომიის პრინციპს და აღნიშნულის საფუძველზე ეკონომიურად იყენებს საპროცესო საშუალებებს [170. გვ. 49]. თავის მხრივ გამარტივებული წარმოება, ძირითადად დოკუმენტური წარმოებით გამოირჩევა და სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით ამ კატეგორიის საქმეების სწრაფად განხილვა უფრო უპრიანიც არის, რაც საბოლოო ჯამში განტვირთავს კიდევ სასამართლოებს საქმეებისაგან. ამის ნათელი დადასტურება გახლავთ არა მარტო საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილება (გერმანია, საფრანგეთი, უკრაინა და ა. შ.) არამედ ასევე გამარტივებული წარმოების წესით განსახილველ საქმეთა მოძრაობის დინამიკა საქართველოს საერთო სასამართლოებში. კერძოდ, გამარტივებული წარმოების წესით პირველი ინსტანციის სასამართლოებში 2001 წელს განსახილველად წარდგენილი იქნა 4754 საქმე, 2002 წელს 3768 საქმე, 2003 წელს 2386 საქმე, 2004 წელს 1912 საქმე, 2005 წელს 1531 საქმე, 2006 წელს 1517 საქმე, 2007 წელს 1436 საქმე, ხოლო 2008 წელს 1089 საქმე [92].

გამარტივებული წარმოება თავის მხრივ უბიძგებს მხარეებს, მათ შორის არსებულ მატერიალურ სამართალურიერთობებს მეტი პასუხისმგებლობით მოეკიდონ, რადგან გამარტივებული წარმოებით გახდეს შესაძლებელი მათი დარღვეული უფლებების დროული აღდგენა.

მართალია, სასარჩელო წარმოება გამარტივებული წარმოების მსგავსად მიზნად ისახავს მატერიალური სამართალურიერთობისას დარღვეული უფლების აღდგენას, მაგრამ იგი გამარტივებული წარმოებისაგან განსხვავებით შედარებით რთული პროცედურებით ხასიათდება, კერძოდ, საქმის მთავარ სხდომაზე განსახილველად მომზადების მიზნით მოპასუხისათვის სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლების გადაგზავნა, მისთვის შესაგებლის ან შეგებებული სარჩელის წარმოდგენისათვის ვადის განსაზღვრა, საჭიროების შემთხვევაში მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნა და ა.შ. რასაც ვერ ვიტყვით გამარტივებულ წარმოებაზე, რომლის მიზანს უფლებების რეალური დაცვის დაჩქარება და საპროცესო ეკონომია წარმოადგენს.

გამარტივებული წარმოების გვერდით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს გარკვეულ შემთხვევებში საქმის გამარტივებულად განხილვას, რაც არ უნდა იქნეს გაიგივებული გამარტივებულ წარმოებასთან, კერძოდ: საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლის

პირველი ნაწილის თანახმად, თუ წარმოდგენილი წერილობითი მასალები მოსამართლეს აძლევს ვარაუდის საფუძველს, რომ შეიძლება მხარეებმა საქმე მორიგებით დაამთავრონ, მოპასუხემ ცნოს სარჩელი ან მოსარჩელემ უარი თქვას სარჩელზე, აგრეთვე თუ მოსამართლის აზრით, სასამართლო განხილვისათვის საქმის სათანადოდ მომზადების ინტერესები ამას მოითხოვს, მოსამართლე უფლებამოსილია მხარეთა წერილობითი მასალების მიღებიდან 5 დღის განმავლობაში, დანიშნოს მოსამზადებელი სხდომა, რის შესახებაც განჩინების მიღებიდან 3 დღის ვადაში ეცნობება მხარეებს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 208-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ მოსამზადებელ სხდომაზე მოსარჩელე უარს იტყვის სარჩელზე ან მხარეები მორიგდებიან, მოსამართლე გამოიტანს განჩინებას საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ, ხოლო ამავე მუხლის მეხამე ნაწილის თანახმად, თუ მოსამზადებელ სხდომაზე მოპასუხე ცნობს სარჩელს, მოსამართლე გამოიტანს გადაწყვეტილებას სარჩელის დაკმაყოფილების შესახებ. ამ შემთხვევაში სასამართლო გამარტივებულად იღებს გადაწყვეტილებას საქმის შეწყვეტის ან სარჩელის დაკმაყოფილების შესახებ და არ არის საჭირო დამატებითი საპროცესო მოქმედებების ჩატარება, კერძოდ, მთავარი სხდომის დანიშვნა, მთავარ სხდომაზე მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენა და ა.შ.

სამოქალაქო პროცესის გამარტივებისათვის მეტად მნიშვნელოვანია ასევე საქმეთა განხილვა ზეპირი მოსმენის გარეშე, რაც გარკვეულწილად სიმარტივით გამოირჩევა და საერთო ჯამში მიზნად ისახავს პროცესის გამარტივებას, თუმცა არსებითად განსხვავდება იგი გამარტივებული წარმოებისაგან, კერძოდ, ზეპირი მოსმენის გარეშე საქმის განხილვისათვის რაიონულ /საქალაქო/ სასამართლოში აუცილებელია როგორც ერთი, ისე მეორე მხარის მოთხოვნა, რასაც ვერ ვიტყვით გამარტივებულ წარმოებაზე და ა.შ.

სასარჩელო წარმოების დროს, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის თანახმად, მოსარჩელე არის ვალდებული მიუთითოს თავისი მოსაზრება საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვის თაობაზე. სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლების მოპასუხისათვის გადაგზავნის შემდეგ, სასამართლოს მიერ დანიშნულ ვადაში მოპასუხე ვალდებულია წარმოადგინოს შესაგებელი, სადაც სხვა საკითხებთან ერთად მითითებული უნდა იყოს მოპასუხის მოსაზრება საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვის თაობაზე (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 201-ე მუხლი). მხარეთა

თანხმობის შემთხვევაში სასამართლოს შეუძლია საქმე განიხილოს ზეპირი მოსმენის გარეშე, რის შესახებაც გამოაქვს მოტივირებული განჩინება. საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვის თაობაზე სასამართლომ წინასწარ უნდა აცნობოს მხარეებს. რაც შეეხება სააპელაციო სასამართლოს, საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოსაგან განსხვავებულად ხდება, კერძოდ, თუ სააპელაციო საჩივარი ემყარება კანონის დარღვევას და მოითხოვს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების (განჩინების) მხოლოდ სამართლებრივი თვალსაზრისით შემოწმებას, სააპელაციო სასამართლოს შეუძლია საქმე განიხილოს და გადაწყვეტილება მიიღოს ზეპირი მოსმენის გარეშე, რის შესახებაც წინასწარ უნდა ეცნობოს მხარეებს. საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვის თარიღის შესახებ სააპელაციო სასამართლოს გამოაქვს განჩინება. თუ სააპელაციო საჩივარი მოითხოვს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების (განჩინების) არა მარტო სამართლებრივი თვალსაზრისით, არამედ მისი ფაქტობრივი საფუძვლიანობის შემოწმებას, მაგრამ აპელანტის მიერ არ არის წარმოდგენილი ახალი ფაქტები და მტკიცებულებები ან წარმოდგენილია ამ კოდექსის 380-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად დაუშვებელი ახალი ფაქტები და მტკიცებულებები, სააპელაციო სასამართლოს შეუძლია მხარეთა წერილობითი თანხმობით განიხილოს საქმე ზეპირი მოსმენის გარეშე, რის შესახებაც წინასწარ უნდა ეცნობოს მხარეებს.

სამოქალაქო საქმეთა განხილვის გამარტივებას ემსახურება ასევე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ისეთი ინსტიტუტი, როგორცაა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება, რა დროსაც გადაწყვეტილების მიღება სიმარტივით გამოირჩევა. ისევე როგორც ჩვეულებრივი გადაწყვეტილება, დაუსწრებელი გადაწყვეტილება წარმოადგენს საპროცესო აქტს, რომლითაც ხდება დავის არსებითად გადაწყვეტა. ამასთან, დაუსწრებელი გადაწყვეტილება ეს არის მხარის არყოფნისას დაუსწრებელი წარმოების წესით საქმის განხილვისა და გადაწყვეტის შედეგი [194. გვ. 145].

შედარებით მარტივად განიხილება ასევე მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯადი სამოქალაქო საქმეები. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის თანახმად, მაგისტრატი მოსამართლეები პირველი ინსტანციით განიხილავენ შემდეგ საქმეებს:

- ქონებრივ დავებს, თუ სარჩელის ფასი არ აღემატება 2000 ლარს;

- უდავო და გამარტივებული წარმოების საქმეებს, გარდა შვილად აყვანის, აგრეთვე გამარტივებული წესით გადახდის და ქონების უპატრონოდ ცნობის საქმეებისა, თუ მოთხოვნის ან ქონების ღირებულება აღემატება 2000 ლარს;
- საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავებს, გარდა შვილად აყვანის, მშობლის უფლების ჩამორთმევის, მამობის დადგენის და განქორწინების საქმეებისა, თუ მეუღლეებს შორის არსებობს დავა ბავშვის მიკუთვნების თაობაზე.

მაგისტრატ მოსამართლეთა განსჯადი სამოქალაქო საქმეები განიხილება დაჩქარებული წესით, კერძოდ, საქმის არსებითი განხილვა იწყება მოსამართლის მიერ საქმეზე მოხსენებით, რაც უნდა შეეხებოდეს სადავო ფაქტობრივ გარემოებებს. საქმის მოხსენების შემდეგ მოსამართლეს უფლება აქვს მხარეებს დაუსვას შეკითხვები, რომლებიც ხელს შეუწყობს საქმისათვის მნიშვნელოვან ფაქტობრივ გარემოებათა დადგენას და ამ გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებების გამოკვლევას. სასამართლოს ნებართვით თითოეულ მხარეს შეუძლია შეკითხვა დაუსვას მოწინააღმდეგე მხარეს და მის წარმომადგენელს სადავო ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით. მტკიცებულებათა გამოქვეყნება არ არის სავალდებულო. საქმის განხილვა მთავრდება მხარეთა პაექრობით და რეპლიკით.

საქმის გამარტივებულად განხილვას ითვალისწინებს არა მარტო სამოქალაქო, არამედ ადმინისტრაციული და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსებიც.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო უფლებამოსილია მხარეთა წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე ადმინისტრაციული საქმე განიხილოს და გადაწყვიტოს მხარეთა დაუსწრებლად (გამარტივებული სამართალწარმოება). რაც შეეხება დაჩქარებულ ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 28-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს იმ შემთხვევაში შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის შესახებ (დაჩქარებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება), თუ არსებობს მხარის მოთხოვნა. დაჩქარებული სამართალწარმოების დროს, სასამართლო შედარებით სწრაფად იხილავს ადმინისტრაციულ საქმეს. დაჩქარებული წესით საქმის განხილვის დროს სასამართლო უფლებამოსილია:

- შეამოკლოს მოპასუხის მიერ თავისი პასუხის (შესაგებლის) ან შეგებებული სარჩელის წარდგენის ვადა;
- მესამე პირს არ განუსაზღვროს ვადა სარჩელზე საკუთარი მოსაზრების წარდგენისათვის;
- არ დაადგინოს მხარეების მიერ ექსპერტის დანიშვნასთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრების წარდგენის ვადა;

შეუშოკლოს მხარეებს ექსპერტის დასკვნასთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრების წარდგენის ვადა.

რაც შეეხება საქართველოს სისხლის საპროცესო სამართალს, აქ პროცესის გამარტივების ნიშნები იკვეთება 473-ე მუხლში, სადაც მოსამართლეს შეუძლია შეკვეცოს ან გააუქმოს სასამართლო გამოძიება, ე.ი. არ ჩაატაროს სასამართლო გამოძიება სრული მოცულობით, თუ განსასჯელმა სასამართლოს წინაშე თავი დამნაშავედ ცნო და ეს აღიარება იყო ნებაყოფლობითი, არ გამოუწვევია მხარეთა დავა და სასამართლოს ეჭვი. სასამართლო პროცესი გამარტივებულად მიმდინარეობს ასევე თუ სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის საფუძველია საპროცესო შეთანხმება.

ზოგადად შეიძლება ითქვას, რომ რაც უფრო გამარტივდება საპროცესო კანონმდებლობა, მით უფრო ეფექტურად მოხდება დარღვეული უფლების აღდგენა და მართლმსაჯულების სწრაფად განხორციელება.

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით გამარტივებული წარმოების დროს საქმის განხილვა დაჩქარებულად მიმდინარეობს. აღნიშნული განპირობებულია იმით, რომ გამარტივებული წარმოებით განსახილველი საქმეები თავის მხრივ სიმარტივით ხასიათდებიან. გამარტივებული წარმოების დროს გადაწყვეტილება მიიღება შემჭედრობულ ვადებში, არ ხდება საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად, ამ მიზნით მოპასუხისათვის სარჩელისა (განცხადების) და თანდართული მასალების ასლების გადაგზავნა და შესაგებლის ან შეგებებული სარჩელის წარმოსადგენად ვადის მიცემა და ა.შ. საპროცესო ვადა ეს არის დრო, რომლის განმავლობაშიც უნდა იქნეს შესრულებული მოქმედება. ვადების მნიშვნელობა სამოქალაქო პროცესში უშუალოდ უკავშირდება სამოქალაქო საქმეთა სასამართლო წარმოების (სამართალწარმოების) მიზნებსა და ამოცანებს.

სამოქალაქო სამართალწარმოების მიზანია არა მარტო იმ პირთა უფლებების დაცვა, რომლებიც მიმართავენ სასამართლოს სარჩელით (განცხადებით), არამედ ამ უფლებების დროულად და გონივრულ ვადებში დაცვა [84. გვ. 183-184].

სასარჩელო წარმოების დროს საქმის განხილვა გამარტივებული წარმოებისაგან განსხვავებით უფრო დიდ ვადებთან არის დაკავშირებული, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, სამოქალაქო საქმეებს სასამართლოები განიხილავენ განცხადების მიღებიდან არაუგვიანეს 2 თვისა, ხოლო განსაკუთრებით რთული კატეგორიის საქმეებზე, განმსილველი სასამართლოს გადაწყვეტილებით ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არა უგვიანეს 5 თვისა, გარდა ალიმენტის გადახდევინების, დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით, აგრეთვე მარჩენალის სიკვდილით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების, შრომითი ურთიერთობიდან და “საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობისას წარმოშობილი ურთიერთობების შესახებ” საქართველოს კანონიდან გამომდინარე მოთხოვნის შესახებ საქმეებისა, რომლებიც განხილული უნდა იქნეს არა უგვიანეს 01 თვისა.

აღნიშნულ მუხლში, რომელიც საქმის განხილვის ვადებს არეგულირებს, არსად არ არის მსჯელობა გამარტივებული წარმოებით განსახილველ საქმეებთან დაკავშირებით, ამდენად გამარტივებული წარმოების არსიდან გამომდინარე, აღნიშნული კატეგორიის საქმეები შემჭიდროვებულ ვადებში განიხილება და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია.

გამარტივებულ წარმოებაში მხარეებს წარმოადგენენ ის პირები (სუბიექტი), რომელთა შორის სამართალურთიერთობისას წარმოშობილ დავას უფლების შესახებ გადაწყვიტავს სასამართლო. ე.ი. გამარტივებულ წარმოებაში გვაქვს დავა უფლების შესახებ. სწორად მიუთითებს გ.ა. ჩერემინი, რომ უფლების შესახებ დავა სხვა არაფერია, თუ არა უთანხმოება, უფლებებისა და მოვალეობების არსებობასთან დაკავშირებით ან სამართალურთიერთობის ან მისი შინაარსის არსებობის /არარსებობის/ გამო მხარეთა შორის შეხედულებათა არათანხვედრის გარეგნული გამოვლინება და ამ არათანხვედრით გამოწვეული მათი ურთიერთსაწინააღმდეგო მოქმედება [196. გვ. 65].

გურვიჩის აზრით, უფლების შესახებ დავა განეკუთვნება მხოლოდ სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ინსტიტუტს. მისი განმარტებით, დავის არსებობა, კერძოდ გადაწყვეტოს იდაოს ან არ იდაოს, მხოლოდ საპროცესო სამართლის სფეროს წარმოადგენს [168. გვ. 51-52].

უფლების შესახებ დავას ა. კოჟუხარი განმარტავს, როგორც უფლებებთან და ვალდებულებების შესრულებასთან დაკავშირებით წარმოშობილ მხარეთა განსხვავებულ, ურთიერთსაწინააღმდეგო შეხედულებებსა და მოქმედებებს [182. გვ. 19].

იარკოვის რედაქციით გამოცემულ რუსეთის ფედერაციის სამოქალაქო პროცესის სახელმძღვანელოში ხაზგასმულია, რომ ბრძანებით წარმოებაში არ არის დავა უფლების შესახებ და მოდავე მხარეები. აქ შენარჩუნებულია მატერიალურ სამართლებრივი ურთიერთობის სტრუქტურა და მისი მონაწილეებიც იწოდებიან კრედიტორად და მოვალედ [63. გვ. 23]. მატერიალურ სამართლებრივ ინსტიტუტს მიაკუთვნებს უფლების შესახებ დავას ზაიცევიც [179. გვ. 44-45].

როგორც აღნიშნულიდან ჩანს, იურისტთა ნაწილი უფლების შესახებ დავას მიაკუთვნებს მატერიალურ სამართლებრივ, ხოლო ნაწილის პროცესუალურ სამართლებრივ ინსტიტუტს.

ჩვენი აზრით, დავა გამომდინარეობს მატერიალურ სამართლებრივი ნორმიდან, მაგრამ მხარემ, რომლის უფლებაც იქნა დარღვეული, შესაძლებელია, საერთოდ არ მოითხოვოს დარღვეული უფლების აღდგენა. უფლების აღდგენის მოთხოვნის შემთხვევაში წარმოიშვება დავა მხარეებს შორის, რომელიც პროცესუალური ნორმებით რეგულირდება, ამდენად, ჩვენი აზრით, დავა უფლების შესახებ განეკუთვნება მხოლოდ პროცესუალურ სამართლებრივ ინსტიტუტს.

სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობისათვის აუცილებელია არა მარტო სუბიექტების არსებობა, ვის შორისაც მყარდება ეს ურთიერთობა, არამედ სათანადო ობიექტიც, რისთვისაც მყარდება ეს ურთიერთობა. ობიექტი, საერთოდ, ფილოსოფიური კატეგორიაა და გულისხმობს საგანს, რომელზედაც მიმართულია სუბიექტის მოქმედება [74. გვ. 231].

საქართველოს მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი პირველი ინსტანციის სასამართლოს დადგენილებებს ყოფს გადაწყვეტილებებად და განჩინებებად. გადაწყვეტილების ფორმით პირველი ინსტანციის სასამართლოს გამოაქვს

დადგენილება იმ შემთხვევაში, როცა საქმე არსებითად წყდება, ხოლო საქმე როცა არსებითად არ წყდება, მიიღება განჩინების ფორმით.

მოქმედი საპროცესო კოდექსით სასარჩელო და უდავო წარმოებასთან ერთად გათვალისწინებული წარმოების კიდევ ერთი სახე, კერძოდ, გამარტივებული წარმოება, პირველი ინსტანციის მიერ მიღებული დადგენილების ახალ ფორმას გვთავაზობს, ეს არის გადახდის ბრძანება და ბრძანება, რომლებითაც არსებითად მთავრდება საქმე პირველი ინსტანციის სასამართლოში.

გადახდის ბრძანება მიიღება ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წესით განხილვის დროს, რომელიც მოპასუხისათვის მისი ჩაბარებიდან 10 დღის გასვლის შემდეგ შედის კანონიერ ძალაში, ხდება საბოლოო და ექვემდებარება აღსრულებას, ხოლო ბრძანება მიიღება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის გამარტივებული წესით განხილვისას, რომელიც დაუყოვნებლივ ექვემდებარე აღსრულებას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ბრძანებისაგან განსხვავებით, გადახდის ბრძანება დაუყოვნებლივ არ შედის კანონიერ ძალაში და კანონმდებლობა ითვალისწინებს მის გასაჩივრებას, რისთვისაც რთული პროცედურის დაცვა არ არის საჭირო, კერძოდ არ დგება სააპელაციო საჩივარი იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებული ფორმის ნიმუშის სახით და არ გადაიხდევინება სახელმწიფო ბაჟი. გადახდის ბრძანების გასაჩივრება შესაძლებელია გადახდის ბრძანების გამცემ სასამართლოში შესაგებლის წარდგენით, ხოლო ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე მიღებული ბრძანებაზე შესაგებლის წარდგენა ბრძანების მიმღებ სასამართლოში არ ხდება და მასზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

მართალია, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წარმოების დროს მიიღება გადაწყვეტილება, მაგრამ გასაჩივრების თვალსაზრისით იგი განსხვავდება სასარჩელო წარმოების დროს მიღებული გადაწყვეტილებისაგან, კერძოდ, თუ სასარჩელო წარმოების დროს მიღებულ გადაწყვეტილებაზე შესაძლებელია როგორც სააპელაციო, ხოლო შემდეგ საკასაციო საჩივრის შეტანა, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესით განხილვის დროს მიღებული

გადაწყვეტილება გამოტანიდან არა უგვიანეს 14 დღისა საჩივრდება მხოლოდ სააპელაციო წესით, რაც იმას ნიშნავს, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და საკასაციო წესით მისი გასაჩივრება დაუშვებელია.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების სააპელაციო წესით გასაჩივრება ასევე გათვალისწინებულია საქართველოს სსკ-ის 369-ე მუხლის პირველი ნაწილით, რომლის თანახმად სააპელაციო საჩივრის ვადა შეადგენს 14 დღეს. ამ ვადის გაგრძელება (აღდგენა) არ შეიძლება და იგი იწყება მხარისათვის დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან. დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტად ითვლება დასაბუთებული გადაწყვეტილების ასლის მხარისათვის ჩაბარება ამ კოდექსის 70-78-ე მუხლების შესაბამისად, ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, თუ დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოცხადებას ესწრება სააპელაციო საჩივრის შეტანის უფლების მქონე პირი, სააპელაციო საჩივრის ვადა იწყება მისი გამოცხადების მომენტიდან. ამავე კოდექსის 397-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად საკასაციო საჩივრის ვადა არის ერთი თვე.

რაც შეეხება თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე დათქმით მიღებულ გადაწყვეტილებას, მოპასუხის უფლებების შენარჩუნებით საბოლოოდ ითვლება გასაჩივრებისა და იძულებითი აღსრულების თვალსაზრისით. მიუხედავად ამისა, მასზე შესაძლებელია მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარდგენა, ხოლო დამატებითი წარმოების დროს მიღებულ გადაწყვეტილებაზე ვრცელდება გადაწყვეტილებისათვის დადგენილი საერთო წესები, რაც იმას ნიშნავს, რომ შესაძლებელია მისი გასაჩივრება სააპელაციო, ხოლო შემდეგ საკასაციო წესით.

საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილება (გერმანია, იტალია, ინგლისი, რუსეთი, უკრაინა, ბელორუსია) გვიჩვენებს, რომ ზოგადად ბრძანება შიძლება იყოს როგორც უპირობო, ისე პირობითი. უპირობო ბრძანების დროს სასამართლო ბრძანება არ საჩივრდება, გააჩნია სააღსრულებო ფურცელის ძალა და შესაბამისად ექვემდებარება დაუყოვნებლივ აღსრულებას. უპირობო ბრძანებად ასევე მიიჩნევა ნოტარიუსის სააღსრულებო წარწერა, რომელიც მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიღებამდე საქართველოშიც ფართოდ იყო გავრცელებული. უპირობო ბრძანებისაგან განსხვავებით, პირობითი ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს მოპასუხე მხარის მიერ.

უნგრეთის კანონმდებლობით, ბრძანება წარმოადგენს სანქციას და გამოიყენება მოპასუხის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში საქმის პირველი განხილვის დროს [165. გვ. 266-267].

უნგრეთის სამართალწარმოების დროს მიღებული ბრძანება თავისი შინაარსით არსებითად განსხვავდება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გადახდის ბრძანებისაგან. საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული გადახდის ბრძანება არ არის სანქცია გამოუცხადებელი მხარის მიმართ. გამოუცხადებელი მხარის მიმართ სანქციის გამოყენებას საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღების თავით. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 229-ე მუხლის პირველი ნაწილში საუბარია არასაპატიო მიზეზით სასამართლო პროცესზე მოსარჩელე მხარის გამოუცხადებლობის, ხოლო 230-ე მუხლის პირველი ნაწილით არასაპატიო მიზეზით მოპასუხის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში შესაძლო შედეგებზე.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ გადახდის ბრძანებას, ისევე, როგორც გამარტივებული წარმოების დროს მიღებულ სხვა გადაწყვეტილებებს არ გააჩნია სააღსრულებო დოკუმენტის ძალა. სიტყვა “ბრძანება”, ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ გამარტივებული წესით განსახილველ საქმეებზე პირობითად აღებული ტერმინია და მისი აღსრულებისათვის აუცილებელია კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ განმცხადებლის მოთხოვნის შემთხვევაში სააღსრულებო ფურცელის გაცემა.

გადახდის ბრძანება არის პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებული დადგენილება, რომელიც გადაწყვეტილებისაგან განსხვავებით სააპელაციო სასამართლოში არ საჩივრდება. გადახდის ბრძანებით საქმის არსებითად გადაწყვეტა ხდება პირველი ინსტანციის სასამართლოში. სააპელაციო სასამართლო მხოლოდ იმ შემთხვევაში განიხილავს აღნიშნული კატეგორიის საქმეებზე სააპელაციო საჩივარს, თუ გასაჩივრებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომელიც მიღებულია გამარტივებული წარმოების სასარჩელო წარმოებაში გადაზრდის შემდეგ. ამ შემთხვევაში თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების მსგავსად გადაწყვეტილების გასაჩივრება შეიძლება გადაწყვეტილებისათვის დადგენილი გასაჩივრების საერთო წესების დაცვით.

გერმანული საპროცესო სამართლისაგან განსხვავებით, საქართველოში გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული ნებისმიერი გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის რაიმე სპეციალური დანაწესი კანონმდებლის მიერ არ არის დადგენილი და საკმარისია მოსარჩელის (განმცხადებლის) მოთხოვნის საფუძველზე სააღსრულებო ფურცელის გაცემა, თუმცა მიგვაჩნია, რომ გამარტივებული წარმოების დროს მიღებულ ნებისმიერ გადაწყვეტილებას უნდა ჰქონდეს სააღსრულებო აქტის ძალა და არ უნდა იყოს აუცილებელი დამატებით სააღსრულებო ფურცელის გაცემა, რაც გაამარტივებს და უფრო ეფექტურს გახდის გამარტივებულ წარმოების არსს სამოქალაქო პროცესში.

გადახდის ბრძანება, ასევე ბრძანება, გადაწყვეტილების და განჩინების მსგავსად წარმოადგენს სასამართლოს მიერ მიღებულ დადგენილებათა ერთ-ერთ სახეს, რომელშიც ასახულია სასამართლოს დავალება მოპასუხის მიერ შესასრულებელი მოქმედების შესახებ.

მართალია, გამარტივებული წარმოების დროს ნებისმიერი გადაწყვეტილება მიიღება გამარტივებული წესით, მაგრამ აღნიშნული არ ნიშნავს იმას, რომ არ ხდება ფაქტობრივი გარემოებების გამოკვლევა. გამარტივებული წარმოების დროს სასამართლო ამოწმებს სარჩელის (განცხადების) აღძვრის სამართლებრივ საფუძვლებს, მის შინაარსს, რამდენად სრულყოფილად და კანონის მოთხოვნათა დაცვით არის იგი წარდგენილი სასამართლოში. ამოწმებს აღძრული მოთხოვნის ხასიათს, ასევე წარმოდგენილი დოკუმენტების მეშვეობით დასტურდება თუ არა მოთხოვნის საფუძველიანობა.

გამარტივებული წარმოებით მიღებული გადახდის ბრძანების იურიდიული ბუნების გარკვევისას მნიშვნელოვანია მტკიცებულებების საკითხის გარკვევა. სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეებზე მტკიცებულებებად გამოიყენება მხოლოდ უდავო დოკუმენტები, რომლითაც ერთმნიშვნელოვნად დასტურდება მოვალის მიერ კრედიტორის მიმართ ვალდებულების არსებობა. დოკუმენტი ხელმოწერილი უნდა იყოს მოვალის მიერ.

დოკუმენტზე ხელმოწერა არის საბუთის შინაარსის სისწორისა და სრულყოფილების საფუძველი, ვინაიდან პირი დოკუმენტს იმ შემთხვევაში აწერს ხელს, როდესაც მასში თავმოყრილია ყველა ძირითადი საკითხი და როდესაც იგი ეთანხმება ამ უკანასკნელის შინაარსს, თუმცა ყოველივე აღნიშნულის

წინაპირობაა ის, რომ პირმა ხელმოწერა დასვას საბუთის ტექსტის ბოლოს და არა რომელიმე სხვა ადგილას. საბუთის სისწორისა და სრულყოფილების ვარაუდი მოქმედებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საბუთი გარეგნულად არ არის დაზიანებული და ხელმოწერა ნამდვილ პირს ეკუთვნის.

გამარტივებული წარმოების დროს დოკუმენტები აუცილებელია წარდგენილი იქნეს დამოწმებული სახით, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლომ უარი უნდა უთხრას გამარტივებული წარმოებით საქმის აღძვრაზე განმცხადებელს. დამოწმებული დოკუმენტების წარდგენას გამარტივებულ წარმოებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს, ვინაიდან სასამართლოს მიერ არ ხდება მხარეთა დაბარება და მათგან ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევა, ამდენად დოკუმენტის უტყუარობის გარკვევა დამოწმების გარეშე შეუძლებელია. მხოლოდ განმცხადებლის მიერ წარდგენილი დოკუმენტების კანონის მოთხოვნებთან შესაბამისობის შემთხვევაში შეუძლია მოსამართლეს მიიღოს გადახდის ბრძანება, დოკუმენტების კანონის მოთხოვნებთან შესაბამისობა ნიშნავს დამოწმებული და არა დადასტურებული დოკუმენტების წარდგენას.

ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად არის პირობითი ბრძანება, რაც იმაში გამოიხატება, რომ მოვალის მიერ პროცესტის წარდგენის შემთხვევაში დადგენილია მისი გაუქმების მარტივი პროცედურა, თუმცა მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების გაუქმებისათვის აუცილებელი უნდა იყოს არა ზოგადად შესაგებლის, არამედ დასაბუთებული შესაგებლის წარდგენა.

გადახდის ბრძანება, ისევე როგორც გადაწყვეტილება და განჩინება, სასამართლოს სპეციფიკური დადგენილების ცალკე სახეს წარმოადგენს და გამოიცემა მატერიალური და საპროცესო ნორმათა რეალიზაციის შედეგად. გადახდის ბრძანების გამოცემისას მნიშვნელოვანია მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების საფუძველზე ვალის არსებობა, რაც დასტურდება განმცხადებლის მიერ წარდგენილი უტყუარი დოკუმენტებით. გადახდის ბრძანების აღსრულება ხდება კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის დადგენილი წესით.

გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული ნებისმიერი გადაწყვეტილება წარმოადგენს სასამართლოს სამართალშეფარდების აქტს, რომლის გამოცემა

ხორციელდება კანონით მკაცრად რეგლამენტირებულ სამოქალაქო საპროცესო ფარგლებში. გადაწყვეტილების გამოცემისას, მოსამართლე მოქმედებს სასამართლოს, როგორც სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს სახელით, რომელიც ახორციელებს მართლმსაჯულებას როგორც სასარჩელო წესით სამოქალაქო საქმეთა განხილვისა და გადაწყვეტისას, ისე გამარტივებულ წარმოებაშიც, რა დროსაც სასამართლო ხელისუფლება ხორციელდება სამოქალაქო სამართალწარმოების მეშვეობით.

გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ იგი იძენს შეუცვლელობის, სავალდებულოობის, უცილობის (უდავობის), განსაკუთრებულობის და პრეიდიციულობის თვისებებს, რაც პრაქტიკულად შემდეგ იურიდიულ შედეგებში გამოიხატება:

- გადაწყვეტილება არ შეიძლება გააუქმოს ან შეცვალოს არც იმ სასამართლომ, რომელმაც იგი მიიღო და არც ზემდგომმა სასამართლომ;
- დაუშვებელია ხელახალი გადაწყვეტილების გამოტანა იმავე მხარეებს შორის, იმავე საგანზე და იმავე საფუძვლებით;
- გადაწყვეტილება სავალდებულოა ყველა იმ პირისათვის, რომლებზედაც ვრცელდება მისი კანონიერი ძალა.

ძალაში შესვლის მომენტიდან გადაწყვეტილება იძენს ისეთივე ძალას, როგორც სამართლის ის ნორმა, რომელიც ნორმატიულ აქტში არის დაფიქსირებული [68. გვ. 94].

გამარტივებული წარმოების წესით საქმის განხილვის დროს მოსამართლე თავის საქმიანობაში დამოუკიდებელია და მიუკერძოებლად ემორჩილება მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციას და კანონს. რაიმე ზემოქმედება მოსამართლეზე ან ჩარევა მის საქმიანობაში გადაწყვეტილების მიღებაზე ზეგავლენის მიზნით აკრძალულია და ისჯება კანონით. საქმეში Piersackv. Belgium მიუკერძოებლობა სასამართლომ განმარტა, როგორც საქმესთან დაკავშირებით წინასწარი რწმენის და მიკერძოების უქონლობა. იმის შეფასებისას, არის თუ არა სასამართლო მიუკერძოებელი, სტრასბურგის სასამართლო იყენებს როგორც სუბიექტურ, ასევე ობიექტურ ტესტს [45. გვ. 238]. სუბიექტური ტესტის თანახმად, წარმოდგენილ უნდა იქნეს ფაქტები, რომლებიც დაამტკიცებენ, რომ სასამართლოს წევრი მოქმედებდა მიკერძოებით განმცხადებლის ინტერესების საწინააღმდეგოდ [45 სქოლიო 31]. აღნიშნული ტესტის განხორციელება და

დამტკიცება განსაკუთრებით ძნელია განმცხადებლისათვის, რადგანაც მან უნდა დაამტკიცოს, რომ ნამდვილად ჰქონდა ადგილი სასამართლოს მიერ მიუკერძოებას.

ობიექტური ტესტის საფუძველზე განსაზღვრულ უნდა იქნეს – მოსამართლის ქცევის გარდა, არსებობს თუ არა სხვა ფაქტები, რომლებიც წამოჭრიან ეჭვებს მის მიუკერძოებლობასთან დაკავშირებით. საკითხი დგას იმ კუთხით, გამართლებული შეიძლება იყოს თუ არა განმცხადებლის შიში, რომ მოსამართლე არ სარგებლობს მიუკერძოებლის აუცილებელი ხარისხით [45 სქოლიო 32].

მოსამართლის კანონზე დამოკიდებულება, დემოკრატიული, სამართლებრივი ქვეყნის აბსოლუტურად საჭირო მცნებაა და არანაირად არ ზღუდავს მოსამართლის დამოუკიდებლობას, პირიქით, კანონზე დამოკიდებულება მოსამართლეს იცავს დამარცხებული მხარის რისხვისაგან, უფრო მეტიც, მძვინვარებისაგან. მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის პრინციპის შესახებ საუბარია ასევე “მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, ეფექტურობისა და როლის შესახებ” მინისტრთა კომიტეტის №R (94) 12 რეკომენდაციაში [24], რომელიც მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 1995 წლის 13 ოქტომბერს მინისტრთა წარმომადგენლების შეხვედრაზე, რომლის თანახმადაც, მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის გარანტია უნდა შეიქმნას კონსტიტუციისა და კონსტიტუციური პრინციპების შესაბამისად, მაგალითად, კონსტიტუციაში ან სხვა საკანონმდებლო აქტებში ცალკეული დებულებების შეტანით ან შიდა სამართალში ამ რეკომენდაციის დებულებების ინკორპორირებით, თითოეული სახელმწიფოს სამართლებრივი ტრადიციის გათვალისწინებით (პრინციპი 1 ძირითადი პრინციპები მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის შესახებ 2) a).

გამარტივებული წარმოების დროს მოსამართლის მიერ დამოუკიდებლად და მიუკერძოებლად მიღებული გადაწყვეტილება თავისი ფორმით პირველი ინსტანციის სასამართლოს დადგენილებაა, რომლითაც საქმე არსებითად წყდება. გადაწყვეტილებით სასამართლო ავალებს მოპასუხეს შეასრულოს სამართლის ნორმით გათვალისწინებული მოქმედება.

გამარტივებული წარმოების დროს მიღებულ ყველა სახის გადაწყვეტილებას გააჩნია გადაწყვეტილებისათვის დამახასიათებელი საერთო ნიშნები, კერძოდ:

- გადაწყვეტილება წარმოადგენს სასამართლოს დადგენილების ერთ-ერთ სახეს;

- გადაწყვეტილებით არსებითად წყდება პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის განხილვა;
- გადაწყვეტილება გამოიცემა ერთპიროვნულად მოსამართლის მიერ;
- გადაწყვეტილება წარმოადგენს სახელმწიფოს მიერ გამოტანილ აქტს, რომელშიც აისახება შესაბამისი ნება;
- გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული გადაწყვეტილება აღსრულება გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის დადგენილი წესით.

ზემოთაღნიშნულის გათვალისწინებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ სამოქალაქო პროცესში გამარტივებული წარმოების შემოღება უზრუნველყოფს არა მარტო მხარეთა დარღვეული უფლებების დროულად აღდგენას, არამედ ხელს შეუწყობს ასევე სწრაფი მართლმსაჯულების განხორციელებას და სასამართლოთა განტვირთვას საქმეებისაგან.

თავი II

ბამარტივეული წესით განსახილველ

საქმეთა კატეგორიები

საბაზრო ეკონომიკაზე საქართველოს ორიენტირებით, არსებითად შეიცვალა ქონებრივი ურთიერთობები, რის გამოც ძველი კანონმდებლობა არ შეესაბამებოდა არსებულ ურთიერთობებს. საბაზრო ეკონომიკის განვითარებისათვის აუცილებელი შეიქნა საბაზო კანონმდებლობის შექმნა, რის გამოც დღის წესრიგში დადგა ახალი კანონმდებლობის მიღება.

საქართველომ 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუციის (ტერმინი კონსტიტუცია (Constitucio) ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს დაწესებას, დადგენას [119. გვ. 73]) მიღებით გამოხატა დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობის სურვილი.

სხვა მნიშვნელოვან ნორმატიულ აქტებთან ერთად, მიღებული იქნა ახალი სამოქალაქო კოდექსი, რომელმაც გამოიწვია მნიშვნელოვანი რეფორმა კერძო სამართალში, ამასთან, მატერიალური ნორმებით გათვალისწინებული უფლებების ეფექტიანად დაცვისათვის აუცილებელი გახდა საპროცესო კანონმდებლობის შეცვლა, რის გამოც 1997 წლის 14 ნოემბერს მიღებული იქნა მოქმედი “საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი”, რომელიც ძალაში 1999 წლის 15 მაისს შევიდა.

მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განმტკიცებულია საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული პრინციპები, კერძოდ, უფლების სასამართლო წესით დაცვა, დისპოზიციურობა, მხარეთა შეჯიბრებითობა და სხვა. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი საბჭოური კანონმდებლობისაგან განსხვავებით ითვალისწინებს საქმის დროულ განხილვასა და გადაწყვეტას.

ახალი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, ძველი საპროცესო კანონმდებლობისაგან განსხვავებით გათვალისწინებულია წარმოების ოთხი სახე, სასარჩელო, გამარტივებული, უდავო წარმოება, ასევე საოჯახო, რეკეტული ქონების, თანამდებობის პირის, ქურდული სამყაროს წევრის, ადამიანით მოვაჭრის, ნარკოტიკული საშუალების გაერცელების ხელშემწყობის ან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის

“ვ” ქვეპუნქტით მსჯავრდებული პირის ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებული, ასევე პირის ოკუპირებულ ტერიტორიებზე აკრძალული ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებისათვის მსჯავრდებულ პირთან დაკავშირებულ პირად ცნობის თაობაზე, ასევე არბიტრაჟთან დაკავშირებული საქმეთა წარმოება, რომლებიც უფლებათა დავის თვალსაზრისით ერთმანეთისაგან არსებითად განსხვავდება და სხვადასხვა თავისებურებით ხასიათდება.

გამარტივებული წარმოების წესით საქმის განხილვის მოთხოვნა, როდესაც ამგვარი მოთხოვნის დაყენების ყველა წინაპირობა არსებობს, მხარის უფლებას და სასამართლოს მოვალეობას წარმოადგენს, მაგრამ ყველა კატეგორიის საქმე არ შეიძლება განხილული იქნეს გამარტივებული წარმოების წესით.

მხარის მოთხოვნის შემთხვევაში გამარტივებული წარმოების წესით განიხილება შემდეგი საქმეები:

- თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები;
- დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეები;
- ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეები;
- აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები.

თავი III

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვის თავისებურებები გამარტივებული წარმოების დროს

§ 1 თამასუქიდან და ჩეკიდან გამომდინარე საქმეების გამარტივებული წესით აღძვრის თავისებურებები

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი გამარტივებულ წარმოებაში სხვა მატერიალური ქონებრივი სიკეთიდან გამომდინარე საქმეებთან ერთად აერთიანებს არამატერიალური ქონებრივი სიკეთიდან გამომდინარე საქმეებს, კერძოდ, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებს, რომელთა განხილვა გარკვეული თავისებურებებით ხასიათდება. უპირველეს ყოვლისა აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები განიხილება როგორც გამარტივებული, ისე სასარჩელო წარმოების წესით.

უფლების დაცვის საშუალებების გამოყენება ხორციელდება არა ერთი, არამედ რამდენიმე ფორმით [162. გვ. 21]. მოთხოვნის წამოყენება იმის შესახებ თუ რა წესით უნდა იქნეს განხილული აღძრული სარჩელი, მხოლოდ კრედიტორის უფლებამოსილებას განეკუთვნება და სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას თავად განსაზღვროს წარმოების სახე, კერძოდ, აღნიშნული მოთხოვნა განიხილოს გამარტივებული თუ სასარჩელო წარმოების წესით.

როდესაც თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე და მათი განხილვის თავისებურებებზე ვსაუბრობთ, აუცილებელია მსჯელობა ვიქონიოთ არა მარტო საპროცესო სამართლებრივ ნორმებზე, არამედ იმ მატერიალურ კანონმდებლობაზეც, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა საპროცესო სამართალურთიერთობის შეფარდებას. ძირითადი მატერიალური კანონმდებლობა, რომელიც თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე განსახილველ საქმეებს აწესრიგებს არის საქართველოს კანონები “თამასუქის შესახებ” [5] და “ჩეკის შესახებ” [6], რომლებიც მიღებულია 1995 წლის 19 აპრილს. აღნიშნული კანონმდებლობა აწესრიგებს როგორც თამასუქის, ისე ჩეკის გაცემის, თავდებობის, გადახდის, გამოყენების, პრეტენზიების წარდგენის, ასევე სხვა

საკითხებს, რომლებსაც მნიშვნელოვანი ადგილი აქვს თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვის დროს.

თამასუქი, “თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის თანახმად, არის ფასიანი ქაღალდი, დოკუმენტი, რომლითაც მისი გამცემი პირი კისრულობს უპირობო ვალდებულებას გადაიხადოს თამასუქში ნაჩვენები თანხა პირადად ან სხვა პირს ავალებს მის გადახდას.

ივანოვის განმარტებით, თამასუქი არის ფასიანი ქაღალდი, კანონით განსაზღვრული ფორმით შედგენილი წერილობითი სავალო ვალდებულება. შეიცავს უპირობო აბსტრაქტულ ფულად ვალდებულებას, აძლევს მის მფლობელს უდავო უფლებას მოითხოვოს თამასუქში მითითებული ფულადი თანხის გადახდა ვალდებულების შესრულების ვადის დადგომისთანავე [180. გვ. 96]. თამასუქი შეიძლება იყოს გადასაპირებელი (ტრატა) და მარტივი (სოლო თამასუქი).

გადასაპირებელი თამასუქით თამასუქის გამცემი ავალებს სხვა პირს გადაუხადოს თამასუქში ნაჩვენები თანხა თამასუქში მითითებულ პირს, ხოლო მარტივი თამასუქით მისი გამცემი კისრულობს ვალდებულებას თვითონ გადაიხადოს თამასუქში მითითებული თანხა. მართებულად მიუთითებს ვ. მაჭავარიანი, რომ როგორც მარტივ, ისე გადასაპირებელ თამასუქში ფულის გადახდის დაპირება (ვალდებულება) ან წინადადება (დავალება) გულისხმობს, რომ ეს თანხა უნდა გადაუხადონ თამასუქში მითითებულ პირს ან მისი დავალებით სხვა პირს [94. გვ. 82].

რაც შეეხება ჩეკს, “ჩეკის შესახებ” საქართველოს კანონის თანახმად, ჩეკი არის დადგენილი ფორმის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც შეიცავს ჩეკის გამცემის წერილობით დავალებას საბანკო დაწესებულებებისადმი გაანაღდოს ჩეკში აღნიშნული თანხა.

უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლო პრაქტიკაში ფულადი დავალიანების გადახდევინებისაგან განსხვავებით ხშირად არ გვხვდება თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები, მიუხედავად ამისა, უარი არ უნდა ვთქვათ აღნიშნული საქმეების გამარტივებული წესით განხილვაზე, პირიქით, მაქსიმალურად უნდა შეუწყოთ ხელი საპროცესო კანონმდებლობის კიდევ უფრო გამარტივებას თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებთან დაკავშირებით, რაც ხელს შეუწყობს საპროცესო ნორმების ეფექტურად

რეალიზებას, რაც საბოლოო ჯამში პროცესის ეკონომიის პრინციპზე იქონიებს გავლენას.

საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებს, რომლებიც გამარტივებული წარმოების წესით უნდა იქნეს განხილული, ანალოგი უცხოურ კანონმდებლობაში მოეძებნება, კერძოდ თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული საქმეების გამარტივებული წესით განხილვას ითვალისწინებს გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, რომელიც გამარტივებული წარმოებისას ყურადღებას დოკუმენტალურ წარმოებაზე ამახვილებს [113. გვ. 59] [221. გვ. 995].

თამასუქი და ჩეკი არის არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე და შესაძლებელია მათი ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა. როგორც არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, ისე ნივთები, სამოქალაქო კოდექსით ქონების საერთო ცნებაშია გაერთიანებული [60. გვ. 26], მაგრამ ერთმანეთისაგან განსხვავდება. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 147-ე მუხლის თანახმად, ქონება, ამ კოდექსის მიხედვით, არის ყველა ნივთი და არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, რომელთა ფლობაც, სარგებლობა და განკარგვა შეუძლიათ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს და რომელთა შექმნაც შეიძლება შეუზღუდავად, თუკი ეს აკრძალული არ არის კანონით ან არ ეწინააღმდეგება ზნეობრივ ნორმებს. თეორიაში ქონება სხეულებრივი და უსხეულო ნივთების სახელწოდებით არის ცნობილი [103. გვ. 15]. აღნიშნულით ნივთი არის სხეულებრივი, ხოლო არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე უსხეულო ნივთი.

ამდენად, ქონებრივი დავის მატერიალურ-სამართლებრივი დაყოფა იმაში მდგომარეობს, რომ დავა ყოველთვის არის ქონებრივ სიკეთესთან დაკავშირებული, რა ფორმითაც არ უნდა არსებობდეს იგი, მატერიალიზებული თუ არამატერიალიზებული ფორმით. ორივე შემთხვევაში შესაძლებელია საქმის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა, თუ არსებობს განცხადების (სარჩელის) აღძვრის წინაპირობები.

თამასუქით ხდება პირის ქონებრივი უფლებების დადასტურება, რომელთა განხორციელება ან გადაცემა შესაძლებელია მხოლოდ მისი წარდგენისას.

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული მოთხოვნა (სარჩელის საგანი) შეიძლება შეეხებოდეს მხოლოდ გარკვეული ფულადი თანხის გადახდას.

თამასუქი წერილობითი სავალო ვალდებულებაა და იგი უდავო უფლებას ანიჭებს იმას, ვისზეც ის არის გამოწერილი (თამასუქის მფლობელის) მოითხოვოს მოვალისაგან თამასუქში აღნიშნული ფულადი თანხის გადახდა (განაღდება) იმ ვადის ამოწურვისთანავე, რა ვადითაც ის არის გამოწერილი (ანუ ვალდებულების ვადის ამოწურვისთანავე). ასეთი ვალდებულების დამახასიათებელი ნიშნებია მისი აბსტრაქტულობა და უდავობა. თამასუქის აბსტრაქტულობა გამოიხატება იმაში, რომ მასში არ არის მითითებული ის გარემოებები (საფუძველი), რამაც სინამდვილეში გამოიწვია სავალო ვალდებულების არსებობა. თამასუქში მითითებულ ვადაში ფულადი თანხის მიღებაზე თამასუქის მფლობელის უფლება უდავოა და იგი არ შეიძლება სადავო გახდეს (უარყოფილ იქნეს მაზე მითითებით, რომ თვითონ კრედიტორმა არ შეასრულა თავისი ვალდებულებანი მოვალის (მსესხებლის) წინაშე [113. გვ. 60].

გადასაპირებელი თამასუქი აუცილებელია აკმაყოფილებდეს კანონით დადგენილ რეკვიზიტებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლებელია დოკუმენტს არ მიენიჭოს თამასუქის ძალა. “თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის პირველი მუხლის თანახმად, გადასაპირებელი თამასუქი უნდა შეიცავდეს:

- სიტყვას “თამასუქი” დოკუმენტის სათაურში და ტექსტში იმ ენაზე, რომელზეც შედგენილია თამასუქი;
- უპირობო დავალებას მითითებული ფულადი თანხის გადახდის შესახებ;
- გადამხდელის დასახელებას;
- გადახდის ვადას;
- გადახდის ადგილს;
- იმ პირის დასახელებას, რომელსაც უნდა გადაუხადონ ან რომლის განკარგულებითაც უნდა მოხდეს გადახდა;
- თამასუქის შედგენის თარიღსა და ადგილს;
- თამასუქის გამცემის ხელმოწერას.

თუ თამასუქის გამცემი რაიმე მიზეზით თვითონ ვერ აწერს ხელს თამასუქს, მაშინ მისი თხოვნით ხელს აწერს სხვა პირი. ამ შემთხვევაში თამასუქს უნდა ამოწმებდეს ნოტარიუსი, რომ იგი ხელმოწერილია თამასუქის გამცემის თხოვნით.

თამასუქის გამცემი კისრულობს ვალდებულებას გადაიხადოს თამასუქში ნაჩვენები თანხა უშუალოდ, ან სხვას ავალებს აღნიშნული თანხის გადახდას, ამდენად თამასუქი მარტივ და უპირობო ფულად ვალდებულებას წარმოადგენს, რომელიც გადახდილი უნდა იქნეს მასში მითითებულ ვადაში (გადახდის ვადა). მიუხედავად ამისა შესაძლებელია დაისვას კითხვა, როდის უნდა იქნეს გადახდილი თამასუქი, როცა მასში მითითებული არ არის გადახდის ვადა, ან შეიძლება კი ასეთი თამასუქი ჩაითვალოს თამასუქად? აღნიშნულ კითხვაზე მხოლოდ დადებითი პასუხის გაცემა შეიძლება. თამასუქი, რომელშიც არ არის აღნიშნული გადახდის ვადა, რა თქმა უნდა ჩაითვლება თამასუქად და იგი არ წარმოადგენს ბათილობის საფუძველს. რაც შეეხება გადახდის ვადას, იგი გადახდილი უნდა იქნეს:

- წარდგენისთანავე;
- წარდგენიდან განსაზღვრული დროის განმავლობაში;
- გაცემიდან განსაზღვრული დროის განმავლობაში;
- განსაზღვრულ დღეს.

თამასუქს, რომელშიც მითითებულია სხვაგვარი ვადა ძალა არა აქვს (მუხლი 29). თამასუქი გადასახდელად წარდგენილი უნდა იქნეს გაცემიდან ერთი წლის განმავლობაში. თამასუქის გამცემის მიერ ეს ვადა შეიძლება შემცირდეს ან გაიზარდოს. აღნიშნული ვადები შეიძლება შეამციროს ინდოსანტმა. თამასუქის გამცემს ასევე შეუძლია დაადგინოს, რომ ასეთი თამასუქი არ შეიძლება გადასახდელად წარდგენილ იქნეს მითითებულ ვადამდე. ამ შემთხვევაში წარდგენის ვადა იწყება აღნიშნული დროიდან. იმ შემთხვევაში როცა დადგა დრო, რომ გადახდილი უნდა იქნეს თამასუქი, ვადის დარღვევისათვის თამასუქის თანხას დაერიცხება პროცენტები, რომელიც დათქმული უნდა იქნეს თამასუქის გამცემის მიერ უშუალოდ თამასუქში.

თამასუქში ასევე მითითებული უნდა იყოს პროცენტების განაკვეთის ოდენობაც. თუ ასეთი აღნიშვნა არ არის, პროცენტის შესახებ ჩანაწერს ძალა არა აქვს (მუხლი 3). თამასუქი შეიძლება გამოიწეროს თამასუქის გამცემის (ტრასანტის) პირადი განკარგულებით თვით თამასუქის გამცემის ან მესამე პირის სახელზე. პროცენტები დაირიცხება გადასაპირებელი თამასუქის გაცემის დღიდან, თუ მასში მითითებული არ არის სხვა თარიღი.

ყოველი გადასაპირებელი თამასუქი შეიძლება გადაიცეს ინდოსამენტის მეშვეობით, მაშინაც კი, როცა მასში არ არის ჩაწერილი “განკარგულებისამებრ”. თუ თამასუქის გამცემმა გადასაპირებელ თამასუქზე წააწერა “არაგანკარგულებისამებრ” ან რომელიმე სხვა თანაბარ მნიშვნელოვანი სიტყვები, მაშინ იგი შეიძლება გადაიცეს მხოლოდ ჩვეულებრივი ცესიის ფორმითა და შედეგებით.

ინდოსამენტი შეიძლება შესრულდეს გადამხდელის სასარგებლოდაც, მიუხედავად იმისა, მოახდინა თუ არა მან თამასუქის აქცეპტი, ანდა თამასუქის გამცემის ან თამასუქით ვალდებული ყველა სხვა პირის სასარგებლოდ. მათ თავის მხრივ შეუძლიათ თამასუქის შემდგომი ინდოსირება.

თავის მხრივ, გადასაპირებელი თამასუქი მხოტველია სულ ცოტა სამი სუბიექტისათვის – თამასუქის გამცემის (ტრასანტი, ტრასენტი), თამასუქის შემძენის (მფლობელის ან რემიტენტის) და გადამხდელისათვის (ტრასატი). მარტივისაგან განსხვავებით, გადასაპირებელი თამასუქის გამცემი თვითონ კი არ იღებს ვალდებულებას გადაიხადოს კონკრეტული თანხა, არამედ “სთხოვს”, “ავალებს”, “წინადადებას აძლევს” მესამე პირს გადაუხადოს თამასუქის მფლობელს. როგორც პ. ციტოვიჩი აღნიშნავდა, თამასუქის ამ ორ ძირითად სახეს შორის სხვაობა დამოკიდებულია განკარგულებითი ფორმულის შინაარსზე, ანუ ფულის გადახდის განკარგულება თავის თავზე აქვს გამცემს მიმართული თუ მესამე პირზე [93. გვ. 39] [195. გვ. 158].

ინდოსამენტი არის გადასაცემი წარწერა, რომელიც შესრულებულია საორდერო ფასიან ქაღალდზე. პირს, რომლის სახელზეც გამოწერილია ფასიანი ქაღალდი, შეუძლია შესაბამისი უფლების განხორციელება არა მხოლოდ დამოუკიდებლად, არამედ თავისივე განკარგულებით .ორდერით, ბრძანებით/ დანიშნოს სხვა უფლებამოსილი პირი – ინდოსანტი.

ინდოსამენტი წარმოადგენს ფასიან ქაღალდზე უფლებების გადაცემის საშუალებას. ინდოსამენტი შეიძლება იყოს საბლანკო ე.ი. იმ პირის მითითების გარეშე, რომელმაც ის უნდა შეასრულოს ან საორდერო პირის მითითებით, რომელმაც უნდა მოახდინოს შესრულება. ჩვეულებრივ არ იზღუდება ინდოსამენტის რაოდენობა ე.ი. ფასიანი ქაღალდების ყოველ ახალ მფლობელს შეუძლია მისი გადაცემა შემდგომშიც, რასთან დაკავშირებითაც საორდერო ფასიანი ქაღალდების ბრუნვის უნარიანობა წარმოადგენს საკმაოდ მაღალს.

პირი რომლის სახელიც ბოლოა ინდოსამანტების რიგში (საბლანკო ინდოსამანტების დროს – ფასიანი ქაღალდის ნებისმიერი მფლობელი) იქნება საორდერო ფასიანი ქაღალდის ჯეროვანი მფლობელი. ინდოსამენტი არის გადამცემის ხელმოწერა ფასიანი ქაღალდის უკანა გვერდზე, თამასუქზე და ა.შ. , რომელიც ადასტურებს უფლებათა გადასვლას სხვა პირზე. ამ საბუთის მიხედვით ხელმოწერა კეთდება საბუთის უკანა მხარეს ან დამატებით ფურცელზე. ფასიან ქაღალდზე შეიძლება გაკეთდეს ინდოსამენტების შეუზღუდველი რაოდენობა. როგორც წესი ხელმოწერები კეთდება ერთიმეორის მიმდევრობით, ამიტომ იგულისხმება, რომ სიაში ბოლო პოზიციაზე მყოფი პირი არის ბოლო ხელმომწერი. ინდოსამენტი შეიძლება შეიცავდეს მითითებას პირზე, რომლის სასარგებლოდაც ხდება გადაცემა (სახელობითი ინდოსამენტი), ან შედგებოდეს მხოლოდ ინდოსანტის ხელმოწერისაგან (ბლანკეტური ინდოსამენტი). ინდოსამენტს უწოდებენ აგრეთვე იურიდიული დოკუმენტის ძალაში შესვლისათვის აუცილებელ ხელმოწერას [65. გვ. 257-258].

“თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის თანახმად “ინდოსანტი” არის პირი, რომელმაც წააწერა თამასუქზე, ხოლო “ინდოსატი” პირი, რომელმაც მიიღო თამასუქი ინდოსამენტით.

თამასუქიდან გამომდინარე ყველა უფლება გადაეცემა ინდოსამენტით. თუ ინდოსამენტი საბლანკოა, თამასუქის მფლობელს შეუძლია:

- შეავსოს ბლანკი თავისი ან სხვა პირის სახელით;
- მოახდინოს თამასუქის შემდგომი ინდოსირება საბლანკო ინდოსამენტით ან რომელიმე განსაზღვრულ პირზე;
- გადასცეს თამასუქი მესამე პირს საბლანკო ინდოსამენტის შეუვსებლად და ინდოსირების გარეშე.

თამასუქის მფლობელი არ შეიძლება აიძულონ მიიღოს გადახდა ვადამდე, დროული გადახდით გადამხდელი ამ შემთხვევაში თავისუფლდება თავისი ვალდებულებისა და პასუხისმგებლობისაგან თუ მან არ იცრუა ან უხეში გაუფრთხილებლობა არ გამოიჩინა. მან უნდა შეამოწმოს ინდოსატთა თანმიმდევრობის სისწორე, მაგრამ არა ინდოსატთა ხელმოწერების ნამდვილობა. თუ თამასუქი გადასახდელად არ წარადგინეს დადგენილ ვადაში, ან თამასუქის მფლობელმა უარი თქვა თანხის ნაწილობრივ მიღებაზე, მოვალეს შეუძლია

თანხის დეპონირება უფლებამოსილ დაწესებულებაში თამასუქის მფლობელის საშუალებებით და რისკით.

“თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-17 და მე-18 მუხლებიდან გამომდინარე, თამასუქის გამცემს შეუძლია თამასუქზე მიუთითოს, რომ გასანაღდებლად წარდგენამდე სავალდებულოა მისი აქცეპტისათვის წარდგენა ან თამასუქში მის აქცეპტზე არაფერი მიუთითოს. პირველ შემთხვევაში თამასუქის მფლობელი ვალდებულია თამასუქის გასანაღდებლად წარდგენამდე ის გადამხდელს წარუდგინოს აქცეპტისათვის, ხოლო მეორე შემთხვევაში, ე.ი. როცა თამასუქის აქცეპტების აუცილებლობა არ არის დადგენილი, თამასუქის აქცეპტისათვის წარდგენის საჭიროებას გადაწყვეტს თვით თამასუქის მფლობელი. ამჯერად მის ნებაზეა დამოკიდებული, წარადგინოს თუ არა იგი აქცეპტისათვის. იმ შემთხვევაში როცა თამასუქის აქცეპტისათვის წარდგენა სავალდებულოა, თამასუქის გამცემს შეუძლია განსაზღვროს თამასუქის აქცეპტისათვის წარდგენის ვადა ან საერთოდ არ მიუთითოს ამის შესახებ. ცალკეულ შემთხვევაში თამასუქი შეიძლება საერთოდ არ ექვემდებარებოდეს აქცეპტისათვის წარდგენას, კერძოდ, როცა თამასუქის გამცემი მიუთითებს, რომ თამასუქი არ ექვემდებარება აქცეპტებს.

თამასუქის მფლობელს ან სხვა პირს შეუძლია გადახდის ვადის გასვლამდე თამასუქი წარუდგინოს გადამხდელს (ტრასანტს) აქცეპტისათვის.

თამასუქის გამცემს შეუძლია თამასუქში აღნიშნოს დაუყონებლივ გადახდის პირობა, გარდა იმ თამასუქისა, რომელიც უნდა გადაიხადოს მესამე პირმა ან გადასახდელია სხვა ადგილას (არა თამასუქის გამცემის საცხოვრებელი ადგილი) ან ექვემდებარება გადახდას წარდგენიდან განსაზღვრული ვადის განმავლობაში. თამასუქის გამცემს ასევე შეუძლია დაადგინოს, რომ თამასუქის წარდგენა არ შეიძლება აქცეპტისათვის მითითებულ ვადაზე ადრე.

თამასუქის გამცემს შეუძლია ასევე დაადგინოს აქცეპტის წარდგენის ვადა (თამასუქის გადახდისათვის წარდგენის ვადა). ხშირად ეს ვადა განპირობებულია თვით თამასუქის გადახდისათვის დაწესებული ვადით, მაგალითად, “თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის 30-ე მუხლის თანახმად, თუ თამასუქი გადახდილი უნდა იყოს წარდგენისთანავე, თამასუქი გადასახდელად წარდგენილი უნდა იყოს გაცემიდან ერთი წლის განმავლობაში.

თამასუქის გამცემს უფლება აქვს გაზარდოს ან შეამციროს თამასუქის აქცეპტისათვის, ან მისი გადახდისათვის წარდგენის ვადა. რაც შეეხება ინდოსამენტებს, მათ ამ ვადების მხოლოდ შემცირების უფლება აქვთ და ამასთან, ხშირად ინდოსანტის მიერ ვადის შემცირება უშუალოდ მათზე ვრცელდება და არა თამასუქის გამცემზე.

თამასუქის კანონიერი მფლობელობის განმარტება მოცემულია “თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის პირველ ნაწილში, რომლის თანახმადაც, თამასუქის კანონიერ მფლობელად ითვლება პირი, ვისთანაც ფაქტობრივად არის თამასუქი, თუ ის ამტკიცებს თავის უფლებას ინდოსამენტთა განუწყვეტელ რიგზე, თუნდაც უკანასკნელი მათგანი საბლანკო ინდოსამენტი იყოს; თუ საბლანკო ინდოსამენტის შემდეგ არსებობს სხვა ინდოსამენტი, მაშინ ითვლება, რომ ბოლო ინდოსამენტზე ხელმოწერმა პირმა თამასუქი მიიღო საბლანკო ინდოსამენტის მეშვეობით, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, თუ პირმა დაკარგა თამასუქი, მაშინ მისი ახალი მფლობელი, დაამტკიცებს რა თავის უფლებას თამასუქზე ამ მუხლის პირველ ნაწილში მითითებული საშუალებით, ვალდებულია თამასუქი დააბრუნოს მხოლოდ მაშინ, თუ შეიძინა არაკეთილსინდისიერი გზით ან თუ შეძენისას არ იცოდა, მაგრამ უნდა სცოდნოდა, რომ პირს, ვისგანაც შეიძინა თამასუქი, არ ჰქონდა უფლება დაეთმო იგი სხვა პირისათვის.

როგორც აღინიშნა, თამასუქი არის წერილობითი სავალდებულო დოკუმენტი გარკვეული ფულადი თანხის გადახდის თაობაზე, მისი სავალი ვალდებულების ფულია და ადასტურებს განსაზღვრული ფულადი თანხის გადახდის ვალდებულებას. მის წინააღმდეგ არ შეიძლება წამოყენებული იქნეს სხვა ვალდებულებიდან გამომდინარე შესაგებელი (“თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-14 მუხლი).

თამასუქის გადაცემით მისი გამცემი კისრულობს უპირობო ვალდებულებას გადაიხადოს თამასუქში მითითებული თანხა პირადად ან სხვას ავალებს მის გადახდას. თამასუქის მფლობელს (ვისზედაც არის თამასუქი გამოწერილი) მინიჭებული აქვს უდავო უფლება მოვალეს მოსთხოვოს თამასუქში მითითებული თანხის გადახდა (განაღდება) იმ ვადის ამოწურვისთანავე, რა ვადითაც თამასუქია გაცემული [99. გვ. 94].

თამასუქის მფლობელს შეუძლია წარუდგინოს სარჩელი ინდოსანტს (ვინც წააწერა თამასუქზე), თამასუქის გამცემს და სხვა ვალდებულ პირებს შემდეგ შემთხვევებში;

- გადახდის ვადის დადგომისას;
- გადაუხდელობისას.

სარჩელი ასევე შესაძლებელია წარუდგინო იქნეს გადახდის ვადის დადგომამდე შემდეგ შემთხვევებში:

- როდესაც უარი იყო ნათქვამი თამასუქის მთელი თანხისა და მისი ნაწილის აქცეპტზე;

- როდესაც მოვალის გადახდისუნარიანობა საეჭვოა, მიუხედავად ამისა, გაუკეთა თუ არა მან აქცეპტება თამასუქს, თუ მან შეაჩერა თავისი გადასახადების შეტანა, რაც არაა დადასტურებული სასამართლო წესით, ან როდესაც იძულებითი გადახდევინებისათვის მიქცევამ შედეგი არ გამოიღო;

- საეჭვოა იმ თამასუქის გამცემის გადახდისუნარიანობა, რომელიც აქცეპტებას არ ექვემდებარება.

სარჩელის წარუდგინისას თამასუქის მფლობელს შეუძლია მოითხოვოს გადახდა:

- არააქცეპტებული ან გადაუხდელი თამასუქის თანხისა პროცენტებითურთ, თუ ასეთი გათვალისწინებული იყო;

- პროცენტებისა, ექვსი პროცენტის ოდენობით, რაც გადახდის ვადიდან გამოიანგარიშება;

- პროცენტის, შეტყობინების გაგზავნასთან დაკავშირებული და სხვა ხარჯები;

- საურავისა, თამასუქის თანხის სამი პროცენტის ოდენობით, რაც გამოიანგარიშება გადახდის ვადიდან.

მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ სარჩელის წარუდგენა ასევე დაკავშირებულია ხანდაზმულობის ვადებთან.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 129-ე მუხლის თანახმად, სახელშეკრულებო მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა შეადგენს სამ წელს, ხოლო უძრავ ნივთებთან დაკავშირებული სახელშეკრულებო მოთხოვნებისა ექვს წელს. ხანდაზმულობის ვადა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებებიდან, სამი წელია. აღნიშნული

მუხლით ცალკეულ შემთხვევებში კანონით შეიძლება გათვალისწინებული იქნეს ხანდაზმულობის სხვა ვადებიც.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსისაგან განსხვავებით “თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონი განსხვავებულ ხანდაზმულობის ვადებს აწესებს, კერძოდ, 63-ე მუხლი ითვალისწინებს სარჩელის წარდგენას, რომლის თანახმადაც

- თამასუქთან დაკავშირებული ყველა სარჩელი შეიძლება წარედგინოს აქცეპტანტს გადახდის ვადის დღიდან სამი წლის განმავლობაში.
- თამასუქის მფლობელს შეუძლია წარუდგინოს სარჩელი ინდოსანტებს და თამასუქის გამცემს პროტესტის წარდგენისათვის დადგენილი ვადის ბოლო დღიდან ერთი წლის განმავლობაში, ხოლო თამასუქში წარწერის “დაბრუნდეს დანახარჯების გარეშე” არსებობისას – გადახდის ვადის დღიდან ერთი წლის განმავლობაში.
- ინდოსანტებს შეუძლიათ წარუდგინონ სარჩელი ერთმანეთს და თამასუქის გამცემს ინდოსანტის მიერ თამასუქის გადახდის დღიდან, ანდა ინდოსანტის მიმართ სარჩელის წარდგენის დღიდან ექვსი თვის განმავლობაში.

§ 2 თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების დასაშვებობის შემოწმება

უფლების დარღვევის შემთხვევაში ყოველ დაინტერესებულ პირს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს დარღვეული უფლების აღდგენა სასარჩელო ან გამარტივებული წარმოებით დადგენილი წესების დაცვით, თუმცა უმრავლეს შემთხვევაში დარღვეული უფლების აღდგენა მხოლოდ სასარჩელო წარმოებით არის შესაძლებელი, ვინაიდან გამარტივებული წარმოებით განსახილველ საქმეთა წრე მკაცრად არის შეზღუდული. როგორც სასარჩელო, ისე გამარტივებული წარმოების დროს უნდა დადგინდეს სარჩელის აღძვრის, წარმოებაში მიღების და ა.შ. სამართლებრივი საფუძვლები, ვინაიდან მათი გამორკვევის გარეშე შეუძლებელია საქმეზე გადაწყვეტილების მიღება. გ. ლობჯანიძის განმარტებით, უფლება არის სახელმწიფოს მიერ კანონის რანგში აყვანილი ადამიანის ბუნებითი შესაძლებლობები, ნება დართული ქცევის წესები, რომლებიც უზრუნველყოფენ მის სიცოცხლეს, საკუთრებას, ადამიანურ ღირსებებს და თავისუფალ მოღვაწეობას ცხოვრების ნებისმიერ სფეროში [86. გვ. 60]. გივი ინწკირველის განმარტებით, უფლება ეწოდება სამართლის სუბიექტის შესაძლებლობას სამართლის ნორმის საფუძველზე შეასრულოს

გარკვეული მოქმედება ან მოსთხოვოს სხვა პირს რაიმე მოქმედების შესრულება, ხოლო მოვალეობა ეწოდება სამართლის სუბიექტის ისეთ სავალდებულო ქცევას (მოქმედებას ან მოქმედებისაგან თავის შეკავებას), რომელიც მან უნდა შეასრულოს უფლებამოსილი პირის მოთხოვნით, სამართლის ნორმის საფუძველზე [71. გვ. 167-168]. ე.ი. დარღვეული უფლების აღდგენის მოთხოვნის უფლება გააჩნია მხოლოდ დაინტერესებულ პირს, რომელიც საკუთარი ინტერესების დაცვას ან დარღვეული უფლების აღდგენას ითხოვს. ამდენად მართებულად მიუთითებს გ. ქირია, რომ სასამართლომ დაინტერესებულ (უფლებამოსილ) პირად უნდა ჩათვალოს ის პირი, რომელიც სასამართლოს თავისი დარღვეული ან სადაოდ გამხდარი უფლებების დასაცავად მიმართავს. ასეთ შემთხვევაში, როცა პირი სასამართლოს მიმართავს დარღვეული უფლების აღსადგენად და ამყარებს სასამართლოსთან საპროცესო ურთიერთობას, გვევლინება სამოქალაქო საპროცესო ურთიერთობის სუბიექტად. პირი, რომელიც სასამართლოს სხვა პირის უფლებების დასაცავად მიმართავს, არ შეიძლება ჩათვალოს დაინტერესებულ პირად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ასეთი პირები განხილულია როგორც წარმომადგენლები [112. გვ. 9].

გერმანული საპროცესო სამართლის მსგავსად, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვას ითვალისწინებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 33-ე თავი, რომლის თანახმადაც თუ თამასუქისა და ჩეკის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად აღძრული იქნება თამასუქიდან და ჩეკიდან გამომდინარე პრეტენზიები და სარჩელში მითითებული იქნება, რომ საქმის განხილვა მოხდეს გამარტივებული წესით, გამოყენებულ უნდა იქნეს ამ თავში გათვალისწინებული წესები.

აღნიშნული თავი გამარტივებული წარმოების სხვა სახეებისაგან განსხვავებით ითვალისწინებს არა განცხადების, არამედ სარჩელის წარდგენის წესს. აღსანიშნავია, ის გარემოებაც, რომ სარჩელის წარდგენა დარღვეული უფლებების აღსადგენად ასევე გათვალისწინებულია სასარჩელო წარმოების დროს. სარჩელი ეს არის დარღვეული უფლების აღდგენის ან სადაო უფლების დაცვის ფორმა, რომლითაც მხარე ახორციელებს თავისი უფლებების რეალიზაციას.

თ. ლილუაშვილის განმარტებით სარჩელი როგორც საპროცესო სამართლის ინსტიტუტი – ესაა უფლების დაცვის შესახებ პირის შუამდგომლობა სასამართლოსადმი, რათა მან განიხილოს ამ სარჩელში მოპასუხის წინააღმდეგ

დაყენებული მოთხოვნა და გამოიტანოს ამის თაობაზე თავისი გადაწყვეტილება [84. გვ. 271].

შ ქურდაძის განმარტებით, სარჩელი არის საპროცესო კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში განსახილველად და გადასაწყვეტად წარდგენილი ერთი პირის მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა მეორისადმი, რომელიც გამომდინარეობს სადავო მატერიალურ-სამართლებრივი ურთიერთობიდან და ეფუძნება იურიდიულ ფაქტებს [115. გვ. 470].

ა. დავთიანის აზრით, სარჩელი, ეს არის მოსარჩელის შუამდგომლობა მოხდეს მისი სამართლებრივი დაცვა [170. გვ. 130].

გურვიჩის განმარტებით, სარჩელი ეს არის პროცესუალური ინსტიტუტი, რომელიც მჭიდრო კავშირშია მატერიალურ ნორმებთან [169. გვ. 149].

მხარის მიერ სასამართლოში სარჩელის წარდგენა, ეს არის იურიდიული მოქმედება, სწორედ სარჩელის წარდგენის შემთხვევაში იწყებს სასამართლო თავის საქმიანობას კონკრეტულ მოთხოვნასთან დაკავშირებით მართლმსაჯულების განსახორციელებლად.

კლეიმანის აზრით, სარჩელი თავის მხრივ შეიძლება იყოს როგორც მატერიალურ-სამართლებრივი, ისე პროცესუალურ-სამართლებრივი. კლეიმანი სარჩელს მიაკუთვნებს როგორც მატერიალურ, ისე პროცესუალურ ინსტიტუტს [181. გვ. 147].

ანალოგიურ აზრს ავითარებს სადოქტორო დისერტაციაში სარჩელთან დაკავშირებით ასევე დაბრაჟოლსკიც, რომელიც მიუთითებს, რომ სარჩელს აქვს ორი ფორმა, პროცესუალური და მატერიალური [172. გვ. 8-12].

ვერ გავიზიარებთ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებულ მოსაზრებას სარჩელის მატერიალურ-სამართლებრივი ინსტიტუტად აღიარებასთან დაკავშირებით და მიგვაჩნია, რომ სარჩელი წარმოადგენს პროცესუალურ-სამართლებრივი ინსტიტუტს და მიმართულია დარღვეული მატერიალურ-სამართლებრივი უფლების აღსადგენად. მართალია დავა გამომდინარეობს მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმიდან, მაგრამ მოსარჩელე მხარემ შესაძლებელია არ გააპროტესტოს უფლების დარღვევა, არ შეეწინააღმდეგოს უფლების დამრღვევს და არ გამოიყენოს საპროცესო ნორმით მინიჭებული სარჩელის წარდგენის უფლებამოსილება. ამდენად, სარჩელი მხოლოდ პროცესუალური ინსტიტუტია.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 177-ს მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, სარჩელი შედგენილი უნდა იყოს წერილობითი ფორმით, როგორც წესი, ნაბეჭდი სახით და უნდა პასუხობდეს ამ კოდექსით დადგენილ მოთხოვნებს და საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებული ფორმის ნიმუშს. დარღვეული უფლების დასაცავად მთავარია, რომ პირმა მიმართოს სასამართლოს სარჩელით და ამ სარჩელში მითითებული იყოს მოპასუხე, რომელმაც პასუხი უნდა აგოს სადავო უფლების დარღვევისათვის [222. გვ. 200-243]. სარჩელს გააჩნია ორი ელემენტი, ესენია საგანი და საფუძველი. სარჩელის საგანი ეს არის მხარის მითითება, თუ რაში გამოიხატება უფლების დარღვევა, სარჩელის საფუძველი კი ის ფაქტები, რომლებზეც მოსარჩელე მხარე ამყარებს თავის მოთხოვნებს. გარდა ამისა სარჩელის უფლება შედგება სარჩელის აღძვრისა და სარჩელის დაკმაყოფილების უფლებებისაგან. სარჩელის აღძვრის უფლება მხოლოდ იმ პირს გააჩნია, ვინც ითხოვს თავისი დარღვეული უფლების აღდგენას, რაც შეეხება სარჩელის დაკმაყოფილებას, რომლისკენაცაა მიმართული მოთხოვნა, სასამართლოს პრეროგატივას წარმოადგენს. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი იცნობს მიკუთვნებით და აღიარებით სარჩელებს. მიკუთვნებითი სარჩელის დროს მხარე ითხოვს უკანონო მფლობელობიდან ნიუთის გამოთხოვას, ზიანის ანაზღაურებას და ა.შ. აღიარებითი სარჩელის დროს, მოსარჩელე მხარე ითხოვს უფლებისა და სამართლებრივი ურთიერთობების არსებობა-არარსებობის დადგენას, დოკუმენტების ნამდვილობის აღიარებას ან დოკუმენტების სიყალბის დადგენას, თუ მოსარჩელეს აქვს ამის იურიდიული ინტერესი, რომ ასეთი აღიარება სასამართლო გადაწყვეტილებით მოხდეს.

გამარტივებული წარმოებით თამასუქის საფუძველზე აღძრული სარჩელის მიზანს წარმოადგენს ის, რომ თამასუქის მფლობელმა (მოსარჩელემ) სწრაფად დაიკმაყოფილოს მისი მოთხოვნა [207. გვ. 188]. სარჩელის წარდგენის უფლებამოსილება კი გააჩნია არა ყველა პირს, არამედ მხოლოდ კონკრეტულ უფლებამოსილ პირებს [174. გვ. 94]. მოსარჩელე, რომელიც სარჩელით მიმართავს სასამართლოს თამასუქიდან და ჩეკიდან გამომდინარე საქმეებზე, თვითონ ირჩევს სასამართლოსადმი მიმართვის ფორმას, მოსარჩელემ უნდა მიუთითოს, თუ რა წესით უნდა იქნეს სარჩელი განხილული, გამარტივებული თუ სასარჩელო წარმოების წესით.

გამარტივებული წარმოების დროს სარჩელის შინაარსი და რეკვიზიტები ფულადი დავალიანების გადახდევინების, ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების, ასევე აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებისაგან განსხვავებით, ცალკე დადგენილი არ არის და მასზე ვრცელდება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის მოთხოვნები. ამასთან, გადახდილი უნდა იყოს სახელმწიფო ბაჟი, რომლის ოდენობა პირველი ინსტანციის სასამართლოში შეადგენს 100 ლარს, სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებზე – შესაბამისად 150 და 300 ლარს. გარდა ამისა, გამარტივებული წარმოების დროს, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მოსარჩელეს ავალდებულებს სასარჩელო განცხადებასთან ერთად წარადგინოს დოკუმენტები, რომლებითაც დასაბუთებული იქნება სასარჩელო მოთხოვნა.

უფლების დაცვის სასარჩელო ფორმისათვის დამახასიათებელია შემდეგი ნიშნები:

- სარჩელის არსებობა, რომელიც უწყებრივად უნდა ექვემდებარებოდეს სასამართლოს;
- უნდა არსებობდეს დავა უფლების შესახებ;
- უნდა არსებობდეს ორი ურთიერთდაპირისპირებული მხარე, რომელთაც კანონით მინიჭებული აქვთ უფლებამოსილება დაიცვას თავიანთი უფლებები და მოვალეობები [173].

გამარტივებული წესით სასამართლო იმ შემთხვევაში განიხილავს სარჩელს, თუ ზემოთ დასახელებული სამი პირობის გარდა, დამატებით არსებობს კიდევ ორი პირობა:

- მოთხოვნა უნდა გამომდინარეობდეს თამასუქის ან ჩეკის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობისაგან;
- მოსარჩელე უნდა ითხოვდეს საქმის განხილვას გამარტივებული წარმოების წესით.

თუ აღნიშნული პირობებიდან ერთ-ერთი პირობა არ არსებობს, მაშინ საქმე გამარტივებული წარმოების წესით არ განიხილება და სასარჩელო მოთხოვნის გამარტივებული წესით განხილვა დაუშვებელია.

საერთოდ, გამარტივებული წარმოების არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში, ფორმალური თვალსაზრისით-მატერიალურ-სამართლებრივი კუთხით, უდავოა ხოლმე მოსარჩელის მოთხოვნა, კერძოდ, მისი მოთხოვნა დასაბუთებულია შესაბამისი დოკუმენტაციით, რაც უტყუარობის მაღალი ხარისხით ადასტურებს ამ მოთხოვნის უდავობას, ხოლო მოწინააღმდეგე მხარეს – მოპასუხეს კი, არ შეუძლია სარჩელის წინააღმდეგ წამოაყენოს შესაგებელი.

გამარტივებული სამართალწარმოების ბუნება და არსი იმაში მდგომარეობს, რომ თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები გამარტივებული წარმოების დროს განხილვა დაჩქარებული წესით (სწრაფად), მისი განხილვა გამოირჩევა სიმარტივით, უზრუნველყოფილია მართლმსაჯულების ეკონომიურობა და, ამავე დროს, გარანტირებულია მხარეთა უფლებების დაცვა. [99. გვ. 93].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 293-ე მუხლის თანახმად, სარჩელს უნდა დაერთოს თამასუქის ასლი. აღნიშნულის სარჩელისათვის დართვა აუცილებელია, ვინაიდან მხოლოდ დოკუმენტებზე მითითება სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით გამარტივებული წარმოების დროს საკმარისი არ არის.

თამასუქიდან გამომდინარე სარჩელებზე თამასუქის ასლის დართვა წარმოადგენს სარჩელის წარმოებაში მიღების ერთ-ერთ პირობას [85. გვ. 510]. აქვე აღსანიშნავია, რომ კანონი ითხოვს სარჩელზე დოკუმენტის მხოლოდ ასლის დართვას. რაც შეეხება დოკუმენტის დედანს, იგი წარდგენილი უნდა იქნეს სასამართლოში საქმის ზეპირი განხილვის დროს. კანონი დაგალიანების გადახდევინების საქმეებისაგან განსხვავებით არ ითვალისწინებს დოკუმენტის /თამასუქის, ჩეკის/ დამოწმებული წესით წარდგენას. საქმის განხილვის დროს თამასუქის დედნის სახით წარუდგენლობას შეიძლება მოჰყვეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა. საქართველოსაგან განსხვავებით, გერმანიის საპროცესო სამართალი თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ მოთხოვნაზე დოკუმენტის ასლს იმ შემთხვევაში ანიჭებს მტკიცებულების ძალას, თუ იგი დამოწმებული სახით არის წარმოდგენილი. საერთო წესის მიხედვით წერილობითი მტკიცებულება, როგორც წესი, წარდგენილი უნდა იქნეს დედნის სახით. თუ წარმოდგენილია საბუთის ასლი, სასამართლოს მხარეთა შუამდგომლობით ან თავისი ინიციატივით, შეუძლია მოითხოვოს დედნის

წარდგენა. პირი შეიძლება გათავისუფლდეს დედნის წარდგენისაგან მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დაამტკიცებს, რომ ასეთი საბუთის წარდგენა გარკვეული მიზეზებით, რომელსაც სასამართლო საფუძვლიანად მიიჩნევს, შეუძლებელია. საბუთის ასლისათვის მტკიცებულების მნიშვნელობის მინიჭება დამოკიდებულია სასამართლო შეხედულებაზე (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 135-ე მუხლი)

“თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-60-ე მუხლის თანახმად:

- თამასუქის მფლობელს უფლება აქვს გადაიღოს თამასუქის ასლი;
- ასლი უნდა შეესაბამებოდეს დედანს ინდოსანტის და თამასუქზე ხელმომწერი ყველა სხვა პირის მითითებით. ამასთან ასლში მითითებული უნდა იყოს, თუ სადამდეა თამასუქის ჩანაწერები ასახული;
- თამასუქის ასლზე ვრცელდება თამასუქის დედნის მიმართ გათვალისწინებული ის წესები, რომლებიც შეეხება ინდოსამენტს და თავდებობას.

“თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-6-ე მუხლი ითვალისწინებს თამასუქის დედნის მფლობელის ვალდებულებას, კერძოდ:

- ასლში მითითებული უნდა იყოს დედნის მფლობელი, რომელმაც ხსენებული დოკუმენტი უნდა გადასცეს ასლის კანონიერ მფლობელს;
- თუ თამასუქის მფლობელი გადაცემაზე უარის შემთხვევაში დაამტკიცებს პროტესტის აქტით, რომ დედანი არ დაუბრუნდა, მოთხოვნის მიუხედავად მას შეუძლია წარუდგინოს სარჩელი ინდოსანტებს ან თავდებ პირებს;
- თუ თამასუქის დედანში უკანასკნელი ინდოსამენტის ქვეშ, რომელიც შესრულებულია ასლის შედგენამდე, აღნიშნულია, რომ ამ მომენტიდან მოქმედებს მხოლოდ ასლის ინდოსამენტი, ანდა არის სხვა ანალოგიური მნიშვნელობის სიტყვები, მაშინ დედანში ამის შემდეგ შესრულებულ ინდოსამენტს ძალა არ გააჩნია.

გერმანიაში, თამასუქისა და ჩეკიდან გამომდინარე მოთხოვნების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის დროს მტკიცებულებას წარმოადგენს დოკუმენტაციის ორიგინალი ეგზემპლარები ან დამოწმებული ასლები. ე.ი. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსისაგან განსხვავებით, გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი დოკუმენტის ასლს იმ შემთხვევაში ანიჭებს მტკიცებულების ძალას, თუ ის სათანადო წესით არის დამოწმებული.

მიგვაჩნია, რომ თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული მოთხოვნების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის დროს დოკუმენტის ასლს იმ შემთხვევაში უნდა მიენიჭოს მტკიცებულების ძალა, თუ იგი სათანადო წესით არის დამოწმებული. შესაბამისად სარჩელის წარდგენის დროს მოსარჩელე მხარემ სარჩელს მტკიცებულებად უნდა დაურთოს არა თამასუქისა და ჩეკის ასლი, რომელიც არ არის დამოწმებული, არამედ თამასუქისა და ჩეკის ორიგინალი ან სათანადო წესით დამოწმებული ასლი.

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული საქმეების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის ძირითადი მიზანი არის ის, რომ დროულად მოხდეს საქმეზე გადაწყვეტილების მიღება. მართალია სასარჩელო წარმოების მიზანიც დარღვეული უფლებების აღდგენას ემსახურება, მაგრამ სასარჩელო წარმოების დროს საქმის განხილვა მიმდინარეობს შედარებით ხანგრძლივ ვადებში, ამდენად თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე საქმის გამარტივებული წესით განხილვა დროის თვალსაზრისით უფრო სასურველია მოსარჩელე მხარისათვის.

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული საქმის გამარტივებულად განხილვის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ თუ ასეთი წესით საქმის განხილვა დასაშვებია, მაშინ საქმის ზეპირი მოსმენისას და გადაწყვეტილების გამოტანისას, სასამართლო შემოიფარგლება სარჩელის საფუძველით. სასამართლო ამ დროს ეყრდნობა მხოლოდ დოკუმენტებს, ანუ წერილობით მტკიცებულებებს და მხარეთა ახსნა-განმარტებებს. სწორედ წერილობითი მტკიცებულებებისა და მხარეთა ახსნა-განმარტებებით უნდა დადასტურდეს სარჩელის საფუძველიანობა, მოსარჩელე მხარემ წერილობითი მტკიცებულების და ახსნა-განმარტების საფუძველზე უნდა დაარწმუნოს სასამართლო დაამტკიცოს მისი მოთხოვნის შესაბამისობა კანონის ნორმებთან [205. გვ. 154]. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული საქმის გამარტივებულად განხილვის დროს გადაწყვეტილება გამოდის მოპასუხის უფლებების შენარჩუნებით დათქმით, რომელსაც მიღებული გადაწყვეტილების წინააღმდეგ თავისი უფლებების სრულად განხორციელება შეუძლია მხოლოდ საქმის დამატებით წარმოებაში. მოსარჩელე სასამართლოსაგან იღებს დაუყონებლივ აღსასრულებელ გადაწყვეტილებას, მაგრამ აღნიშნული პროცესის შედეგი არის მაინც წინასწარი (დროებითი) ხასიათის (სსსკ-ის 299 მუხლიდან გამომდინარე), თუ, რა თქმა უნდა, მოპასუხე უარყოფს სარჩელს, მაგრამ ეს შედეგი საბოლოო იქნება, თუ მოპასუხე არ

გაასაჩივრებს დათქმულ გადაწყვეტილებას, ან უარს იტყვის გასაჩივრებაზე, ან მისი საჩივარი არ დაკმაყოფილდება [113. გვ. 72-73].

გადაწყვეტილებას თამასუქის (ჩეკის) თაობაზე აღძრული სარჩელის გამარტივებული წესით განხილვის შესახებ იღებს უშუალოდ მოსარჩელე. ამისათვის მას არ ჭირდება არც მოპასუხის და არც მოსამართლის თანხმობა. მთავარია მხოლოდ ის, რომ მან დაიცვას ამ წესით სარჩელის აღძვრისა და მისი წარმოების კანონით დადგენილი წესები. წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლოს შეუძლია უარი უთხრას მოსარჩელეს გამარტივებული წესით საქმის წარმოებაზე (როცა არ არსებობს ამ წესით საქმის წარმოების წინაპირობები) [84. გვ. 417].

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების დასაშვებობის შემოწმებისას სასამართლო არკვევს, ხომ არ არსებობს გარემოებები, რომლებიც ხელს შეუშლის სასამართლოს წარმოებაში მიიღოს სარჩელი. როგორც ზემოთ აღინიშნა თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელის შინაარსი უნდა აკმაყოფილებდეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის მოთხოვნებს. თუ მოსამართლე გამოარკვევს, რომ სარჩელი შეტანილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის (გარდა ამავე მუხლის პირველი ნაწილის “თ” და “ი” ქვეპუნქტებისა, ასევე მე-3 ნაწილისა, თუ მოსარჩელეს მითითებული აქვს მტკიცებულებათა წარუდგენლობის საპატიო მიზეზი) დარღვევით, ან სახელმწიფო ბაჟი არ არის გადახდილი ან/და საქმეში არ არის წარმომადგენლის უფლებამოსილების დამადასტურებელი დოკუმენტი, სასამართლო გამოიტანს ხარვეზის შესახებ განჩინებას (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 284-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლოს დადგენილება, რომლითაც საქმე არსებითად არ წყდება, მიიღება განჩინების ფორმით) და მოსარჩელეს დაუნიშნავს ვადას მის შესავსებად. თუ მოსარჩელე დანიშნულ ვადაში შეავსებს განჩინებაში მითითებულ ხარვეზს, სასამართლო გამოიტანს განჩინებას სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ. წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო გამოიტანს განჩინებას სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმისა და მისი მოსარჩელისათვის დაბრუნების შესახებ, რაზეც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

განჩინებაში სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ აღნიშნული უნდა იყოს შემდეგი:

- განჩინების მიღების დრო და ადგილი;
- განჩინების მიმღები სასამართლოს დასახელება;
- მხარეები დად ავის საგანი;
- საკითხი, რომელზედაც მიღებული უნდა იქნეს განჩინება;
- მოტივები, რომლებითაც მოსამართლე მივიდა თავის დასკვნამდე;
- სასამართლოს დადგენილება.

სარჩელის წარმოებაში მიღების ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს სარჩელით არაგანსჯადი სასამართლოსადმი მიმართვა, რაც თავისთავად ცხადია გამორიცხავს სარჩელის წარმოებაში მიღებას.

იმ შემთხვევაში როდესაც არსებობს სასამართლოს გადაწყვეტილება ან განჩინება მოსარჩელის მიერ სარჩელზე უარის თქმის, მოპასუხის მიერ სარჩელის ცნობის ან მხარეთა მორიგების დამტკიცების შესახებ, სასამართლო ვერ მიიღებს სარჩელს წარმოებაში.

სასამართლო პრაქტიკაში შესაძლებელია იყოს შემთხვევები, როცა ამ ან სხვა სასამართლოს წარმოებაშია საქმე დავაზე იმავე მხარეებს შორის, იმავე საგანზე და იმავე საფუძვლით, ვერც ამ შემთხვევაში მიიღებს სასამართლო სარჩელს წარმოებაში.

სარჩელის წარმოებაში მიღების საკითხი ზოგადი წესის მიხედვით სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს 5 დღის ვადაში, ვინაიდან აღნიშნული ვადა დადგენილია სასარჩელო წარმოების დროს. გამარტივებული წარმოების იურიდიული ბინებიდან და არსიდან გამომდინარე სარჩელის წარმოებაში მიღების საკითხი უფრო შემჭიდროვებულ ვადებში უნდა იქნეს განხილული. ამდენად, მიგვაჩნია, რომ გამარტივებული წარმოების დროს თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელის წარმოებაში მიღების საკითხი უნდა გადაწყდეს 3 დღის ვადაში.

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელის შემოწმების ზოგადი წესის მიხედვით, სასამართლომ უნდა შეამოწმოს როგორც უწყებრივი ქვემდებარეობის, ისე განსჯადობის საკითხი, ე.ი. სასამართლოს მიერ საქმის განხილვისათვის აუცილებელია ორი პირობის გადაწყვეტა:

- მიეკუთვნება თუ არა კონკრეტული სარჩელის გადაწყვეტა სასამართლოს გამგებლობას და ხომ არ განეკუთვნება იგი სხვა ორგანოს კომპეტენციას;

- უნდა გაირკვეს კონკრეტულად რომელი სასამართლო ვალდებული განიხილოს მოცემული სარჩელი.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-11 მუხლის პირველი ნაწილის “ა” პუნქტის თანახმად, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელები უწყებრივად არის სასამართლოს ქვემდებარე, რაც შეეხება განსჯადობის საკითხს, იგი განსაზღვრულია უშუალოდ გამარტივებული წარმოების კარით, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 294-ე მუხლის თანახმად, სარჩელები თამასუქის თაობაზე შეიძლება აღიძრას როგორც იმ სასამართლოში, რომლის ტერიტორიაზედაც უნდა მოხდეს გადახდა, ისე სასამართლოში მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

თუ სარჩელი მიმართულია ერთობლივად რამდენიმე თამასუქვალდებულის მიმართ, მაშინ სარჩელი შეიძლება აღიძრას როგორც იმ სასამართლოში, რომლის ტერიტორიაზედაც უნდა მოხდეს გადახდა, ისე ნებისმიერ სასამართლოში ერთ-ერთი მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. აღნიშნული მუხლით დადგენილია სარჩელის წარდგენის ორი ალტერნატივა, ერთი გადახდის ადგილის მიხედვით, მეორე, მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. გადახდის ადგილი “თამასუქის შესახებ” საქართველოს კანონის პირველი მუხლის თანახმად მითითებული უნდა იყოს თამასუქში.

მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილი განისაზღვრება თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე სარჩელის წარდგენის მომენტში. სარჩელის წარდგენის შემდეგ მოპასუხის მიერ საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა არ ცვლის მოთხოვნის თავდაპირველ განსჯადობას. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 76-ე მუხლით დადგენილია, რომ მისამართის შეცვლის შემთხვევაში მხარეები მოვალენი არიან აცნობონ სასამართლოს ამის შესახებ. ასეთი ცნობის უქონლობისას უწყება გაიგზავნება სასამართლოსათვის ცნობილ უკანასკნელ მისამართზე და ჩაბარებულად ითვლება, თუნდაც ადრესატი ამ მისამართზე აღარ ცხოვრობდეს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 294-ე მუხლის ანალიზიდან გამომდინარე, თუ სარჩელი წარდგენილი არ არის გადახდის ადგილის ან მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ე” ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლო არ მიიღებს სარჩელს წარმოებაში.

სასარჩელო წარმოების დროს აღძრულ სარჩელებზე გვარობითი განსჯადობა განისაზღვრება სარჩელის ფასის მიხედვით. თუ ქონებრივი სიკეთის ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის თანახმად, საქმეს განიხილავს მაგისტრატი მოსამართლე, ხოლო თუ ღირებულება აღემატება 2000 ლარს, სარჩელს განიხილავს რაიონული (საქალაქო) სასამართლო. აღნიშნული ნორმა არ ვრცელდება თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვის დროს და მიუხედავად სარჩელის ფასის ოდენობისა, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებს გამარტივებული წარმოების დროს განიხილავს მაგისტრატი მოსამართლე. თუ იმ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრატი მოსამართლე, აგრეთვე მისი არყოფნის შემთხვევაში, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე გამარტივებული წარმოების წესით აღძრულ სარჩელებს განიხილავს რაიონული სასამართლოს სხვა მოსამართლე.

როცა თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის თავისებურებებზე ვსაუბრობთ, აუცილებელია იმის აღნიშვნა, რომ გამარტივებული წარმოების მიზნებიდან გამომდინარე, დაუშვებელია აღძრულ სარჩელთან სხვა პრეტენზიების შეერთება, ან შეგებებული სარჩელის აღძვრა.

რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნის გაერთიანება და გამოყოფა გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლით, რომლის თანახმადაც

- მოსარჩელეს შეუძლია ერთ სარჩელში გააერთიანოს ამ სასამართლოს განსჯადი რამდენიმე მოთხოვნა ერთი და იმავე მოპასუხის მიმართ, იმისგან დამოუკიდებლად, ერთსა და იმავე საფუძველებს ემყარება ეს მოთხოვნები, თუ – არა.
- სასარჩელო განცხადების მიმღებ მოსამართლეს შეუძლია გაერთიანებული მოთხოვნებიდან ცალკე წარმოებად გამოყოს ერთი ან რამდენიმე მოთხოვნა, თუ ცნობს, რომ მოთხოვნათა განცალკავებული გარჩევა უფრო მიზანშეწონილია.
- რამდენიმე მოსარჩელის მიერ ან რამდენიმე მოპასუხის მიმართ წარდგენილი მოთხოვნების მიღებისას, სასარჩელო განცხადების მიმღებ მოსამართლეს შეუძლია ცალკე წარმოებად გამოყოს ერთი ან რამდენიმე მოთხოვნა, თუ ცნობს, რომ მოთხოვნათა განცალკავებული განხილვა უფრო მიზანშეწონილია.

- თუ სასამართლოს წარმოებაშია რამდენიმე ერთგვაროვანი და სამართლებრივად ერთმანეთთან დაკავშირებული საქმე, რომლებშიც ერთი და იგივე ან სხვადასხვა მხარე მონაწილეობს, სასამართლოს შეუძლია თავისი ინიციატივით ან მხარის შუამდგომლობით გააერთიანოს ეს საქმეები ერთ წარმოებად ერთად განხილვისათვის, თუ ასეთ გაერთიანებას შედეგად მოჰყვება დავის უფრო სწრაფად და სწორად განხილვა. მოსამართლე, რომელსაც მიმართეს საქმეთა გაერთიანების შესახებ შუამდგომლობით, თავის წარმოებაში არსებულ საქმესთან აერთიანებს თავის წარმოებაშივე ან სხვა მოსამართლის წარმოებაში არსებულ საქმეს, რის თაობაზედაც გამოაქვს მოტივირებული განხილვა.

რაც შეეხება შეგებებულ სარჩელს, იგი ჩვეულებრივი სარჩელია, რომელიც იხილება ძირითად სარჩელთან ერთად.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 188-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, მოპასუხეს უფლება აქვს მისთვის სარჩელის ასლი ჩაბარების დღიდან საქმის ზეპირი განხილვისათვის წინასწარი მომზადების დამთავრებამდე აღძრას მოსარჩელის მიმართ შეგებებული სარჩელი პირვანდელ სარჩელთან ერთად განსახილველად.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 189-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, შეგებებული სარჩელის წარდგენა შეიძლება სარჩელის წარდგენის შესახებ არსებული წესების დაცვით. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, მოსამართლე მიიღებს შეგებებულ სარჩელს, თუ:

- შეგებებული სარჩელის მოთხოვნა მიმართულია პირვანდელი მოთხოვნის ჩასათვლელად;
- შეგებებული სარჩელის დაკმაყოფილება მთლიანად ან ნაწილობრივ გამორიცხავს პირვანდელი სარჩელის დაკმაყოფილების შესაძლებლობას;
- შეგებებულ სარჩელსა და პირვანდელ სარჩელს შორის არის ურთიერთკავშირი და მათი ერთად განხილვის შედეგად აღძრული დავა უფრო სწრაფად და სწორად გადაწყდება.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე და 188-ე მუხლების ზემოთ აღნიშნული წესი სრულად გამოიყენება სასარჩელო წარმოების დროს, ხოლო თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელის დროს, როდესაც

იგი განიხილება გამარტივებული წარმოების წესით, მათი გამოყენება დაუშვებელია. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 298-ე მუხლის თანახმად, არ შეიძლება თამასუქის თაობაზე აღძრული სარჩელების შეერთება სხვა პრეტენზიების გამო აღძრულ სარჩელებთან. დაუშვებელია აგრეთვე შეგებებული სარჩელების აღძვრა.

მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული ნორმის არსებობა მართებულია და შეესაბამება გამარტივებული წარმოების მიზნებსა და ამოცანებს. მოცემული მუხლით შეგებებული სარჩელის წარდგენა დაუშვებელია წინასწარ წარმოებაში, თუმცა არ კრძალავს მის წარდგენას დამატებითი წარმოების დროს (იურიდიულ ლიტერატურაში საუბარია წინასწარ და დამატებით წარმოებაზე, აღნიშნულია, რომ დამატებითი წარმოება წინასწარი წარმოების გაგრძელებაა და წინასწარ წარმოებასთან ერთად ქმნის ერთ მთლიან პროცესს) [113. გვ. 81] [204. გვ. 1557-1559]. უფრო მეტიც, დამატებითი წარმოებით საქმე განიხილება საერთო სასარჩელო წესით, რა დროსაც დასაშვებია როგორც შეგებებული სარჩელის წარდგენა, ისე მესამე პირების ჩართვა საქმეში. მესამე პირები შეიძლება ჩართული იქნეს საქმეში როგორც დამოუკიდებელი მოთხოვნით, ისე დამოუკიდებელი მოთხოვნის გარეშე [166. გვ. 73].

ქ. გაბელაიას განმარტებით, მესამე პირი არის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც ერთვება უკვე დაწყებულ სასამართლო პროცესში და იურიდიული ინტერესი აქვს განსახილველი დავის მიმართ. იმის მიხედვით თუ როგორია მესამე პირის იურიდიული ინტერესი, განსახილველი დავის მიმართ მესამე პირები იყოფა ორ ჯგუფად: მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით და მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე [51. გვ. 256].

პროცესში მესამე პირთა მონაწილეობა იმითაა განპირობებული, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებამ ამ საქმეზე შეიძლება გავლენა მოახდინოს შემდგომში იმ პირთა ინტერესებსა და უფლებებზე, რომლებიც მხარეს არ წარმოადგენენ. ამიტომ, მესამე პირები ეს ის პირები არიან, რომლებიც იურიდიულად დაინტერესებულნი არიან (იურიდიული ინტერესი აქვთ) დავის გადაწყვეტით (საქმის შედეგით არიან დაინტერესებულნი). მესამე პირებს ყოველთვის მატერიალური დაინტერესება აქვთ საქმის შედეგით, ასევე აქვთ საპროცესო დაინტერესებაც [115. გვ. 191].

თ. ლილუაშვილის განმარტებით, მესამე პირები იცავენ საკუთარ უფლებებს, რომლებიც არა მარტო ემთხვევა, არამედ პირიქით, ეწინააღმდეგება კიდევ მხარეების (მოსარჩელის, მოპასუხის) ინტერესებს [84. გვ. 126].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 88-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თითოეულ დაინტერესებულ პირს, რომელიც აცხადებს დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე ან მის ნაწილზე, შეუძლია აღძრას სარჩელი ორივე ან ერთ-ერთი მხარის მიმართ მხარეთა პაექრობის დაწყებამდე (მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით). მესამე პირის სარჩელის მიღება და განხილვა წარმოებს საერთო წესების დაცვით. მესამე პირისა და თავდაპირველი მოსარჩელის სარჩელის გადაწყვეტა ხდება ერთდროულად. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით სარგებლობენ მოსარჩელის ყველა უფლებით და მათ ეკისრებათ მისი ყველა მოვალეობა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 89-ე მუხლის თანახმად, ყოველ დაინტერესებულ პირს, რომელიც არ აცხადებს დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე ან მის ნაწილზე, შეუძლია მიმართოს სასამართლოს განცხადებით, რათა დაუშვას იგი საქმეში მესამე პირად მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარეზე, რადგან სასამართლო გადაწყვეტილებას ამ საქმეზე შეუძლია შემდგომში გავლენა მოახდინოს მის უფლებებსა და მოვალეობებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ. მესამე პირად დაშვების საკითხს მხარეთა მოსაზრებების გათვალისწინებით წყვეტს სასამართლო.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 90-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მესამე პირი დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე შეიძლება ჩამბულ იქნეს საქმეში ერთ-ერთი მხარის ინიციატივით, რისთვისაც იგი მიმართავს სასამართლოს მოტივირებული განცხადებით. ასეთი განცხადება სასამართლო გადაწყვეტილების გამოტანამდე შეიძლება გაკეთდეს როგორც წერილობით, ისე ზეპირი ფორმით. ზეპირი განცხადება შეიტანება სასამართლო სხდომის ოქმში. მხარეთა მოსაზრებების გათვალისწინებით სასამართლო გამოიტანს განჩინებას მესამე პირის საქმეში მონაწილეობისათვის ჩაბმის ან ასეთ ჩაბმაზე უარის თქმის შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე მესამე პირებს აქვთ მხარეებთან შედარებით შეზღუდული უფლებამოსილებანი, ისინი მაინც სადავო სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეები არიან.

სარჩელის გამარტივებული წარმოებით განხილვის დროს, არ გვეყავს მესამე პირები, არც დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით და არც დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე, ისინი საქმეში შეიძლება ჩართული იქნეს გამარტივებული წარმოების დამატებით წარმოებაში გადაზრდის შემდეგ.

გამარტივებული წარმოებისას მოსარჩელე მხარის მოთხოვნა უნდა დასტურდებოდეს შესაბამისი მტკიცებულებებით. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად ამ გარემოებათა დამტკიცება შეიძლება თვით მხარეთა /მესამე პირთა/ ახსნა-განმარტებებით, მოწმეთა ჩვენებით, წერილობითი თუ ნივთიერი მტკიცებულებებითა და ექსპერტთა დასკვნებით. ამავე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, საქმის გარემოებები, რომლებიც კანონის თანახმად უნდა დადასტურდეს გარკვეული სახის მტკიცებულებებით, არ შეიძლება დადასტურდეს სხვა სახის მტკიცებულებებით.

თამასუქისა და ჩეკიდან გამომდინარე საქმის გამარტივებული წარმოების დროს სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით, გამარტივებული წარმოების დროს მტკიცებულებათა წრე შეზღუდულია და მისი განვრცობა მესამე პირების ან მოწმეთა ახსნა-განმარტებებით და ა.შ. წინასწარ წარმოებაში დაუშვებელია.

ქართული სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ იძლევა მტკიცებულების ცნებას. სასამართლო მტკიცებულებებისადმი მიძღვნილი თავი იწყება მტკიცებულების ტვირთის განაწილებით და მტკიცებულებათა დასაშვებობით. არ შეიცავდა მტკიცებულების ცნებას 1931 წელს მიღებული საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიც, ხოლო 1964 წლის კოდექსის 51-ე მუხლი განსაზღვრავდა, რომ “სამოქალაქო საქმეზე მტკიცებულებანია ყოველი ფაქტობრივი მონაცემი, რომელთა საფუძველზეც კანონით განსაზღვრული წესით სასამართლო დაადგენს იმ გარემოებათა არსებობას ან არარსებობას, რომლებიც ასაბუთებენ მხარეთა მოთხოვნებსა და შესაგებელს, და სხვა გარემოებანი, რომლებსაც მნიშვნელობა აქვთ საქმის სწორად გადაწყვეტისათვის [116. გვ. 49].

მტკიცებულებათა შეფასება ხდება შემდეგი პრინციპების დაცვით:

- სასამართლო აფასებს მტკიცებულებებს თავისი შინაგანი რწმენით;
- მტკიცებულებების შეფასება ხდება ყოველმხრივ, სრული მოცულობით და მიუკერძოებლად;

- არასწორ მტკიცებულებას არა აქვს სასამართლოსათვის წინასწარ დადგენილი ძალა.

მტკიცებულებათა შეფასების სისწორის პირობებს წარმოადგენს შეფასების უშუალობა, მოსამართლის შინაგანი რწმენის თავისუფლება, მტკიცებულებითი მასალის სისრულე. მოსამართლეთა შინაგანი რწმენა ყალიბდება მოცემული საქმის ობიექტური გარემოებების შესწავლის საფუძველზე [116. გვ. 113].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 296-ე მუხლი განსაზღვრავს იმ მტკიცებულებათა წრეს, რომელიც დაიშვება გამარტივებულ წარმოებაში (თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების დროს), ესენია დოკუმენტები და მხარეთა ახსნა-განმარტებები, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 296-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, მტკიცებულებებად დაიშვება მხოლოდ დოკუმენტები /წერილობითი მტკიცებულებები/ და მხარეთა ახსნა-განმარტებები. ამავე მუხლის მეორე პუნქტის თანახმად, დოკუმენტური დადასტურება შესაძლებელია მხოლოდ შესაბამისი დოკუმენტების წარდგენით.

თუ დასადგენია თამასუქის გადახდაზე უარი, ასეთი უარი შეიძლება დადასტურდეს 'ოფიციალური ოქმით' (აქცეპტებასა ან გადახდაზე უარის პროტესტით).

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების გამარტივებული წარმოებით განხილვის დროს ყურადღება უნდა იქნეს გამახვილებული იმ გარემოებაზე, რომ საქმე სწრაფად იქნეს განხილული, ამდენად, სასამართლოს მიერ შესასრულებელი ყველა სამართლებრივი მოქმედება უმოკლეს ვადაში უნდა შესრულდეს. აქვე აღსანიშნავია, რომ თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვის დროს კანონი არ ითვალისწინებს საქმის მომზადებას სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად, მხარეებს საქმის მომზადების მიზნით არ ეგზავნებათ სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლები შესაგებლის წარმოსადგენად და ა.შ. თუმცა მიგვაჩნია, რომ მოპასუხისათვის სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლების გადაგზავნა სავალდებულოა, რადგან მისთვის თავიდანვე ცნობილი გახდეს ის ფაქტობრივი გარემოებები და მტკიცებულებები, რომელზე დაყრდნობითაც მოსარჩელე მხარე ითხოვს სარჩელის დაკმაყოფილებას, ამასთან, სარჩელისა და თანდართული მასალების გადაგზავნის დროს საქმის

გაჭიანურების თავიდან აცილების მიზნით სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით არ უნდა განესაზღვროს ვადა შესაგებლის წარმოსადგენად, ვინაიდან მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს გამარტივებული წარმოების დროს შესაგებლის წარმოუდგენლობის შემთხვევაში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის შესაძლებლობას.

მიგვაჩნია, რომ მოპასუხე მხარეს სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლები უნდა გადაეგზავნოს სასამართლოს უწყებასთან ერთად, რომლის გაგზავნის წესი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 295-ე მუხლით ზუსტად არის განსაზღვრული.

როგორც განსჯადობის განხილვის დროს არის აღნიშნული, სარჩელი შეიძლება წარდგენილი იქნეს როგორც იმ სასამართლოში, რომლის ტერიტორიაზედაც უნდა მოხდეს გადახდა, ისე სასამართლოში მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, ხოლო თუ სარჩელი მიმართულია ერთობლივად რამდენიმე თამასუქვალდებულის მიმართ, მაშინ სარჩელი შეიძლება აღიძრას როგორც იმ სასამართლოში, რომლის ტერიტორიაზედაც უნდა მოხდეს გადახდა, ისე ნებისმიერ სასამართლოში ერთ-ერთი მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. აქედან გამომდინარე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 295-ე მუხლით სპეციალური ვადებია დაწესებული უწყების ჩაბარებისათვის, კერძოდ, მხარეებს უწყება უნდა ჩაბარდეთ სასამართლოს სხდომის დაწყებამდე არანაკლებ 24 საათით ადრე, თუ ეს უწყება ბარდება სასამართლოს ადგილსამყოფლის მიხედვით. თუკი უწყება ბარდება სხვა ადგილზე, მაშინ ეს ვადა განისაზღვრება მინიმუმ 3 დღით.

მეტად მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ მოსარჩელე მხარეს შეუძლია გადაწყვეტილების მისაღებად მოსამართლის სათათბირო ოთახში გასვლამდე უარი თქვას საქმის გამარტივებული წესით განხილვაზე და მოითხოვოს სარჩელის საერთო სასარჩელო წარმოების წესით განხილვა. ამ დროს მოსარჩელე უარს არ ამბობს სარჩელზე, რამაც შეიძლება საქმის მთლიანად შეწყვეტა გამოიწვიოს, არამედ დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე თავად ირჩევს საქმის განხილვის ფორმას, რა დროსაც არ არის საჭირო მოპასუხის თანხმობა, კერძოდ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 297-ე მუხლის თანახმად, მოსარჩელეს შეუძლია მოპასუხის თანხმობის გარეშე უარი თქვას ამ თავში ჩამოყალიბებული წესების მიხედვით საქმის განხილვაზე ამ საქმის განხილვის დამთავრებამდე. ასეთ შემთხვევაში საქმე განიხილება

საერთო წესით (სასარჩელო წარმოებით). სასამართლო არ არის უფლებამოსილი მოსარჩელე მხარე შეზღუდოს აღნიშნული უფლებამოსილების განხორციელებაში და ვალდებულია განჩინებით შეწყვიტოს გამარტივებული წესით საქმის წარმოება და გადაზარდოს იგი საერთო სასარჩელო წარმოებაში. სასარჩელო წარმოებაში საქმის გადაზარდის შემთხვევაში გამოიყენება საერთო სასარჩელო წარმოებისათვის დადგენილი წესები, სასამართლო იღებს ზომებს საქმის სრულყოფილად მომზადებისათვის, ხოლო მომზადების დამთავრების შემდეგ უნდა დაინიშნოს სასამართლოს მთავარი სხდომა, სადაც მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენის შემდეგ სასამართლოს მიერ მიღებული იქნება გადაწყვეტილება.

§3 სასამართლო გადაწყვეტილების დათქმა

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ საქმეებზე, სასამართლოს წარედგინება არა განცხადება, როგორც ეს გამარტივებული წარმოების სხვა სახეებისათვის არის დამახასიათებელი, არამედ სარჩელი, რომლის წარდგენის და განხილვის თავისებურებანი გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 33-ე თავით. აღნიშნული თავის ანალიზიდან გამომდინარე სწორედ მოსარჩელე არის უფლებამოსილი მოითხოვოს საქმის გამარტივებული წესით განხილვა, რაც სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით უფრო სწრაფად უზრუნველყოფს დარღვეული უფლების აღდგენას.

სასამართლო სხდომაზე მოსამართლე ისმენს მხარეთა ახსნა-განმარტებებს და იკვლევს წარმოდგენილ მტკიცებულებებს. სხდომის დარბაზში მხარეებთან კომუნიკაციის დროს მოსამართლის მიერ, გარდა კანონით დაკისრებული მოვალეობებისა, დაცული უნდა იქნეს საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2009 წლის 9 ოქტომბრის №1/310 გადაწყვეტილებით დამტკიცებული “საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოსა და საქართველოს საერთო სასამართლოებში მოქალაქესთან კომუნიკაციის სტანდარტები, რომლის მე-14 მუხლის თანახმად, სხდომის დარბაზში კომუნიკაციის დროს

- მოსამართლე თავდაჭერით და პატივისცემით უნდა ეპყრობოდეს მოქალაქეებს.

- მოსამართლემ უნდა ისაუბროს ოფიციალური სტილით, პრინციპული ტონით და საჭიროების მიხედვით იყოს ზომიერად მკაცრი, მაგრამ არ შელახოს მოქალაქის ღირსება.

- მოსამართლემ ყურადღებით უნდა მოუსმინოს მოქალაქეებს და არ გააწვევტინოს მათ სიტყვა. ეს წესი არ მოქმედებს, თუ მოქალაქის სიტყვა შეუსაბამოა საქმის არსთან ან მიზნად ისახავს საქმის განხილვის გაუმართლებელ გაჭიანურებას.

- მოსამართლე არ უნდა შევიდეს მოქალაქესთან კონფლიქტში და არც ფამილარული დამოკიდებულება არ უნდა გამოამჟღავნოს.

- მოსამართლემ უნდა ისაუბროს ლაკონურად და მარტივი ენით, რათა მოქალაქისათვის ნათელი იყოს მისი კითხვის, მოთხოვნისა თუ გადაწყვეტილების შინაარსი.

- მოსამართლის კომუნიკაცია არ უნდა იწვევდეს ობიექტურ ეჭვს მისი მოკერძოებულობის ან დამოკიდებულების თაობაზე.

- მოსამართლემ, როგორც ნეიტრალურმა არბიტრმა, არ უნდა გამოხატოს მისი პიროვნული დამოკიდებულება და ემოციები არც ვერბალური და არც არავერბალური (მიმიკა, სხეულის მოძრაობა და სხვ.) ფორმით.

- აღნიშნული წესები მოსამართლემ თანაბრად უნდა გაავრცელოს საქმეში მონაწილე ყველა მოქალაქის მიმართ.

მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენისა და მტკიცებულებების გამოკვლევის შემდეგ, შესაძლებელია გამარტივებულ წარმოებაში სარჩელი არ დაკმაყოფილდეს იმ მოტივით, რომ წარმოდგენილი მტკიცებულებებით არ დასტურდება სარჩელის საფუძვლიანობა.

თუ სარჩელი აკმაყოფილებს კანონის ყველა მოთხოვნას, მისი საფუძვლიანობა დასტურდება წარმოდგენილი მტკიცებულებებითა და მხარეთა ახსნა-განმარტებებით, სარჩელი დაკმაყოფილდება. როცა მოპასუხე არ ეთანხმება ზეპირი განხილვისას სარჩელს, უარყოფს მის წინააღმდეგ წამოყენებულ მოთხოვნას, მაგრამ სარჩელი მაინც დაკმაყოფილდება, გადაწყვეტილება მიიღება დათქმით, რაც იმას ნიშნავს, რომ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ მოპასუხეს უფლება აქვს მოითხოვოს საქმის დამატებითი წარმოება.

გადაწყვეტილება უფლებების განხორციელების დათქმით სასამართლოს გამოაქვს მხოლოდ სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში. სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის დროს გადაწყვეტილება დათქმით არ მიიღება,

რაც ბუნებრივიც არის, რადგან გადაწყვეტილების დათქმის მიზანი არის არა მოსარჩელის, არამედ მოპასუხე მხარის ინტერესების დაცვა. დათქმით მიღებული გადაწყვეტილების დროს, მხოლოდ მოპასუხეს შეუძლია გადაწყვიტოს დაიცვას თუ არა თავი მის წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილებისაგან და მოითხოვოს თუ არა საქმის დამატებითი წარმოება.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 299-ე მუხლის თანახმად, მოპასუხეს, რომელიც უარყოფს მის წინააღმდეგ წამოყენებულ მოთხოვნას, ყველა შემთხვევაში მას შემდეგ, რაც გადაწყვეტილება გამოტანილი იქნება, შეუძლია მოითხოვოს საქმის დამატებითი წარმოება თავისი უფლებების განხორციელების მიზნით. გადაწყვეტილება მოპასუხის უფლებების შენარჩუნებით საბოლოო გადაწყვეტილებად ითვლება გასაჩივრებისა და იძულებითი აღსრულების თვალსაზრისით.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, გადაწყვეტილების დათქმის შესახებ უნდა აღინიშნოს უშუალოდ გადაწყვეტილებაში [204. გვ. 1557-1559], მაგრამ, თუ გადაწყვეტილებაში დათქმის შესახებ არ არის მითითებული, შეიძლება დაისვას კითხვა, აქვს თუ არა უფლება მოპასუხეს გაასაჩივროს გადაწყვეტილება და მოითხოვოს დამატებითი წარმოება.

მიგვაჩნია, რომ ამ კითხვაზე მხოლოდ დადებითი პასუხის გაცემა შეიძლება, მართალია გადაწყვეტილებაში სავალდებულოა მითითებული იყოს “დათქმის შესახებ”, მაგრამ თუ სასამართლომ შეცდომით არ შეასრულა აღნიშნული ვალდებულება, არ ნიშნავს იმას, რომ მოპასუხე მხარეს ეზღუდება თავისი კანონიერი უფლებამოსილება საჩივრის წარდგენასთან დაკავშირებით.

დათქმით გამოტანილ გადაწყვეტილებაზე საჩივრის წარდგენა ვერ შეაჩერებს გადაწყვეტილების აღსრულებას და იგი არ შეჩერდება დამატებითი წარმოების დასრულებამდე. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე გამოტანილი გადაწყვეტილება დაუყონებლივ აღსასრულებელ გადაწყვეტილებათა კატეგორიას განეკუთვნება. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით არ არის გათვალისწინებული თუ რა ვადაში შეუძლია მოპასუხეს დათქმით მიღებულ გადაწყვეტილებაზე წარადგინოს საჩივარი, ამიტომ ზოგადი წესის მიხედვით, იგი შეიძლება გასაჩივრდეს საბოლოო გადაწყვეტილების გასაჩივრებისათვის დადგენილ 14 დღიან ვადაში.

სასამართლო პრაქტიკაში შესაძლებელია იყოს შემთხვევებიც, როცა წინასწარი წარმოების დროს ზეპირ განხილვაზე არ გამოცხადდება მოპასუხე, ხოლო სარჩელის საფუძვლიანობის შემოწმების შემდეგ მოპასუხის წინააღმდეგ გამოტანილია გადაწყვეტილება. ჩნდება კითხვა, რომ აღნიშნული გადაწყვეტილება მიიღება დათქმით თუ არა და აქვს თუ არა მოპასუხეს საჩივრის წარდგენის შესაძლებლობა.

მიგვაჩნია, რომ ამ შემთხვევაში მოპასუხეს, რომელსაც მონაწილეობა არ მიუღია საქმის ზეპირ განხილვაში და მის წინააღმდეგ იქნა გამოტანილი გადაწყვეტილება, უნდა მიეცეს უფლება საკუთარი მოსაზრებები წარადგინოს მიღებულ გადაწყვეტილებაზე და მოითხოვოს დამატებითი წარმოება.

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე გამარტივებული წარმოებით მიღებული გადაწყვეტილება უნდა აკმაყოფილებდეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 249-ე მუხლის მოთხოვნებს და უნდა შედგებოდეს შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან.

გადაწყვეტილების შესავალ ნაწილში აღინიშნება მისი გამოტანის დრო და ადგილი, გადაწყვეტილების გამომტანი სასამართლოს დასახელება და შემადგენლობა, სასამართლო სხდომის მდივანი, მხარეები, წარმომადგენლები, დავის საგანი.

გადაწყვეტილების აღწერილობით ნაწილში მოკლედ უნდა მიეთითოს მოსარჩელის მოთხოვნა, მოპასუხის პოზიცია მოსარჩელის მოთხოვნასთან დაკავშირებით, სასამართლოს მიერ დადგენილი გარემოებანი, მტკიცებულებანი, რომლებსაც ემყარება სასამართლოს დასკვნები, მოსაზრებანი, რომლებითაც სასამართლო უარყოფს ამა თუ იმ მტკიცებულებას.

გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში უნდა აღინიშნოს სამართლებრივი შეფასება და კანონები, რომლებითაც სასამართლო ხელმძღვანელობდა.

გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს სასამართლოს დასკვნას სარჩელის დაკმაყოფილების ან სარჩელზე მთლიანად ან ნაწილობრივ უარის თქმის შესახებ, მითითებას სასამართლო ხარჯების განაწილების თაობაზე, აგრეთვე მითითებას გადაწყვეტილების გასაჩივრების ვადასა და წესზე.

გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი, უპირველეს ყოვლისა, განკუთვნილია მხარეებისათვის. სწორედ მათთვის ხდება იმის განმარტება, თუ რატომ მიიღო სასამართლომ შესაბამისი გადაწყვეტილება. განსაკუთრებით კი, წაგებულ მხარეს უნდა განემარტოს, თუ რატომ ვერ მოიგებს იგი პროცესს არსებული ფაქტობრივი და სამართლებრივი მდგომარეობის გამო. სასამართლო გადაწყვეტილების აღიარება (აქცეპტირება) მხარეების მიერ შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი დარწმუნდებიან, რომ მოსამართლემ სამართლიანი გადაწყვეტილება მიიღო და რომ მას არსებული სამართლებრივი მდგომარეობიდან გამომდინარე არ შეეძლო სხვაგვარი გადაწყვეტილების მიღება [143. გვ. 23-24].

თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე მიღებული გადაწყვეტილება უნდა პასუხობდეს დასაბუთებულობის და კანონიერების მოთხოვნებს.

სასამართლოს გადაწყვეტილება დასაბუთებულად უნდა ჩაითვალოს იმ შემთხვევაში თუ: 1) სრულად განსაზღვრავს იმ დასადგენი ფაქტების წრეს, რომელთაც არსებითი მნიშვნელობა აქვს საქმისათვის და თითოეული ამ ფაქტის არსებობის ან არარსებობის შესახებ სასამართლო ცალ-ცალკე იმსჯელებს გადაწყვეტილებაში. 2) სასამართლოს დასკვნები საქმის გადაწყვეტისათვის არსებითი იურიდიული ფაქტების (გარემოებების) არსებობის ან არარსებობის შესახებ დაფუძნებულ (დამყარებული) იქნება სასამართლოს სხდომაზე გამოკვლეულ მტკიცებულებებზე. უშუალოდ პრინციპის დარღვევამ შეიძლება გამოიწვიოს მტკიცებულებების არასწორი შეფასება და გადაწყვეტილების დასაბუთება იმ მტკიცებულებებით, რომლებიც არ გამოკვლეულა სასამართლო სხდომაზე. სასამართლოს არა აქვს უფლება იხელმძღვანელოს იმ მონაცემებით, რომლებიც მის მიერ მიღებულია სასამართლო სხდომის გარეშე. ამ ცნობებს (მონაცემებს) არ შეიძლება ჰქონდეთ საპროცესო მნიშვნელობა. 3) გადაწყვეტილება ეფუძნება (ემყარება) მტკიცებულებებს ამ მტკიცებულებათა შესახებობისა და დასაშვებობის შესახებ კანონის მოთხოვნების გათვალისწინებით. თუ მაგალითად, კანონის თანახმად რაიმე გარემოება არ შეიძლება დადასტურდეს (დამტკიცდეს) მოწმეთა ჩვენებით, სასამართლოს უფლება აქვს ამ გარემოების არსებობის ან არარსებობის შესახებ თავისი დასკვნა დაასაბუთოს გადაწყვეტილებაში მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ მტკიცების სხვა საშუალებებზე დაყრდნობით (მითითებით). სასამართლო

გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა გულისხმობს თავისებური ტრიადის – გარემოებების (ფაქტების), მტკიცებულებებისა და დასკვნების არსებობას [115. გვ. 854-855].

რაც შეეხება კანონიერებას, თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე მიღებული გადაწყვეტილება ყოველთვის ჩაითვლება კანონის დარღვევით მიღებულად, თუ: 1) საქმე განიხილა სასამართლოს არაკანონიერმა შემადგენლობამ, 2) სასამართლომ საქმე განიხილა ერთ-ერთი მხარის დაუსწრებლად, რომელსაც არ მიუღია შეტყობინება კანონით დადგენილი წესით ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის გარეშე, თუ ასეთი წარმომადგენლობა კანონით იყო გათვალისწინებული, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ასეთი კანონიერი წარმომადგენელი ცნობს სასამართლო პროცესის წარმართვის მართლ-ზომიერებას, 3) გადაწყვეტილება გამოტანილია საქმეზე, რომელიც სასამართლოს უწყებრივად არ ექვემდებარება, 4) გადაწყვეტილება მიღებულია საქმის ზეპირი განხილვის საფუძველზე, რომლის დროსაც დარღვეულია პროცესის საჯაროობის წესები, 5) გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმარისად დასაბუთებული, 6) გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია, 7) გადაწყვეტილებას ხელს აწერენ ის მოსამართლეები, რომლებიც გადაწყვეტილებაში არიან აღნიშნული, 8) გადაწყვეტილება გამოტანილია იმ მოსამართლეების მიერ, რომლებიც ამ საქმის განხილვაში ადრე მონაწილეობდნენ, 9) საქმეში არ არის სასამართლოს სხდომის ოქმი (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლი).

გადაწყვეტილება ასევე ვერ იქნება კანონიერი თუ 1) სასამართლომ არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა, 2) გამოიყენა კანონი, რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა, 3) არასწორად განმარტა კანონი (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე მუხლის მეორე ნაწილი).

მართალია თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე გადაწყვეტილება მიიღება დათქმით და შესაძლებელია მისი გადაზრდა დამატებით წარმოებაში, მაგრამ დათქმით მიღებული გადაწყვეტილება თუ იგი არ იქნა გასაჩივრებული და შევა კანონიერ ძალაში, ისევე წყვეტს მხარეთა შორი არსებულ მატერიალურ სამართლებრივ დავას, როგორც ჩვეულებრივი გადაწყვეტილება, ამდენად, მისი შედგენისას ძირითადი პრიციპების (კანონიერების, დასაბუთებულობის) დაცვა სავალდებულოა.

§4 დამატებითი წარმოება

იმისათვის, რომ საქმეზე ჩატარდეს დამატებითი წარმოება, აუცილებელია მოპასუხის მიერ წინასწარი წარმოების დროს მიღებულ გადაწყვეტილებაზე საჩივრის წარდგენა, რომელშიც დასაბუთებულად უნდა იყოს აღნიშნული მისი საფუძვლიანობა და უნდა აქარწყლებდეს მოსარჩელე მხარის მოთხოვნას. დამატებითი წარმოება თავისი შინაარსით არის სასარჩელო წარმოება, რა დროსაც ხდება საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად. დამატებით წარმოებაში სამართალწარმოება მიმდინარეობს შეჯიბრებითობის საფუძველზე. მხარეები სარგებლობენ თანაბარი უფლებებითა და მოვალეობებით დაასაბუთონ თავიანთი მოთხოვნები, მიუთითონ ფაქტებზე, უარყონ ან გააქარწყლონ მეორე მხარის მიერ წამოყენებული მოთხოვნები, მოსაზრებები თუ მტკიცებულებები.

ფაქტების მითითების ტვირთი, სამოქალაქო პროცესში გულისხმობს, რომ პროცესუალური თვალსაზრისით მხარე უფლებამოსილია გამოხატოს მოსაზრება განსაზღვრულ ფაქტებთან დაკავშირებით, თუ მას სურს თავისი უფლებების დაცვა. საპირისპირო შემთხვევაში მის მიმართ იძულება არ იქნება გამოყენებული, თუმცა, პროცესუალური თვალსაზრისით ის წამგებიან მდგომარეობაში აღმოჩნდება [50. გვ. 30-31].

დამატებითი წარმოება დამოუკიდებელი წარმოების სახე არ არის. იგი გამარტივებულ წარმოებაში წინასწარი წარმოების გაგრძელებაა და თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებზე ერთ მთლიან პროცესს წარმოადგენს.

მეორე მხრივ დამატებითი წარმოება გამარტივებული წარმოების გაგრძელებაა, სწორედ დამატებითი წარმოებით ხდება გამარტივებული წარმოების გადაზრდა სასარჩელო წარმოებაში, რა დროსაც დავა სასამართლო წარმოებაში რჩება (მუხლი 300). ამასთან, დამატებითი წარმოების დროს, საკმარისი არ არის, რომ მხარემ საკუთარი მოსაზრება პროცესისათვის მნიშვნელოვან საკითხთან მხოლოდ ერთ-ერთზე, ზოგადად გამოთქვას, მაგალითად განაცხადოს, რომ მთლიანად უარყოფს მეორე მხარის მიერ მოხსენებულ საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს. გამოხატული მოსაზრებები კონკრეტულად და დეტალურად უნდა იყოს ჩამოყალიბებული და მოიცავდეს საქმის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვან ყველა გარემოებას. კონკრეტულ ფაქტებზე მითითება და ამ ფაქტებზე

განმარტებების წარდგენის მოვალეობა განეკუთვნება მხარეთა მიერ ფაქტობრივ გარემოებებზე მითითების ტვირთს [50. გვ. 31-32].

თუ საქმის დამატებითი წარმოების დროს გამოვლინდება, რომ მოსარჩელე მხარის მოთხოვნა უსაფუძვლო იყო, გადაწყვეტილება, რომელიც მიღებულია ამ თავში ითვალისწინებული წესების დაცვით უქმდება, ამასთან, მოსარჩელეს უარი უნდა ეთქვას თავისი მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე და სასამართლო ხარჯებიც შესაბამისად უნდა განაწილდეს. მოსარჩელეს ევალება იმ ზარალის ანაზღაურება, რომელიც მიადგა მოპასუხეს გადაწყვეტილების აღსრულების ან ასეთი აღსრულებისათვის ხელისშემშლელი ქმედების შედეგად. მოპასუხეს შეუძლია წამოაყენოს ზარალის ანაზღაურების მოთხოვნა დავის სასამართლო განხილვის პროცესში. თუ საქმის მომზადების შემდეგ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე (დამატებითი წარმოების დროს) მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენისა და მტკიცებულებების გამოკვლევის შედეგად დადგინდება, რომ წინასწარი წარმოების დროს მოპასუხის წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილება სწორია, მაშინ მიიღება განჩინება გადაწყვეტილების გაუქმებაზე უარის თქმისა და გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების შესახებ. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვის თავი არ ითვალისწინებს სად და რა ვადაში უნდა გასაჩივრდეს განჩინება გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების ან სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შესახებ. ჩვენი აზრით, დამატებითი წარმოების დროს მიღებული განჩინება გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების ან გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შესახებ უნდა გასაჩივრდეს როგორც სააპელაციო, ისე საკასაციო წესით, ვინაიდან მხარეს მიეცეს შესაძლებლობა დაიცვას საკუთარი ინტერესები თვით უზენაესი სასამართლოს ჩათვლით.

§ 5 ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების თავისებურებანი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 301-ე მუხლი ითვალისწინებს ჩეკის თაობაზე აღძრული წარმოების წესს, რომლის თანახმადაც, თუ მოთხოვნები წამოყენებულია ჩეკის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, გამოყენებული უნდა იქნეს თამასუქის თაობაზე აღძრული საქმეების წარმოების წესი. ძირითადი მატერიალური კანონმდებლობა, რომელიც ჩეკის შესახებ სამართლებრივ ნორმებს ითვალისწინებს, არის 1995 წლის 19 აპრილის საქართველოს კანონი “ჩეკის შესახებ”, რომელიც აწესრიგებს ჩეკის გაცემის, მოქმედების, ინდოსირების, თავდებობის, გადახდისა და აქედან

გამომდინარე შედეგების, აგრეთვე მასთან დაკავშირებული პროტენზიების წარდგენის წესს [6].

“ჩეკის შესახებ” საქართველოს კანონის თანახმად “ჩეკი” არის დადგენილი ფორმის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც შეიცავს ჩეკის გამცემის წერილობით დაფალებას საბანკო დაწესებულებებისადმი გაანაღდოს ჩეკში აღნიშნული თანხა. საქართველოს კანონის თანახმად, ჩეკი არის მკაცრი აღრიცხვის ბლანკი და უნდა შეიცავდეს შემდეგ რეკვიზიტებს:

- სიტყვას “ჩეკი” დოკუმენტის სათაურში და ტექსტში იმ ენაზე, რომელზეც შედგენილია ტექსტი:

- უპირობო დათქმას მითითებული თანხის გადახდის შესახებ;
- გადამხდელის დასახელებას;
- განაღდების ადგილს;
- ჩეკის გამოწერის ადგილსა და თარიღს;
- ჩეკის გამომწერის ხელმოწერას.

ჩეკს, რომელსაც არ გააჩნია ჩამოთვლილი რეკვიზიტები, გარდა ამ მუხლში განსაზღვრული შემთხვევებისა, ჩეკის ძალა არა აქვს. რაიმე განსაკუთრებული მითითების უქონლობისას გადამხდელის დასახელების გვერდით აღნიშნული ადგილი მიიჩნევა განაღდების ადგილად. თუ გადამხდელის დასახელების გვერდით რამდენიმე ადგილია მითითებული, ჩეკის განაღდების ადგილად მიიჩნევა პირველად დასახელებული ადგილი. თუ არ არსებობს სხვა მითითება, ჩეკის განაღდების ადგილად მიიჩნევა გადამხდელის ძირითადი ადგილსამყოფელი. ჩეკი რომელშიც არ არის ნაჩვენები გამომწერის ადგილი, მიიჩნევა გამოწერილად იმ ადგილას, რომელიც მითითებულია გამომწერის დასახელების გვერდით.

ჩეკი სახელობითი ფასიანი ქაღალდია. ჩეკთან დაკავშირებული ურთიერთობის მონაწილე არის სამი პირი, ესენია:

- მისი გამცემი, ვისაც აქვს ჩეკის გაცემის უფლება (იურიდიული თუ ფიზიკური პირი);
- ჩეკის მიმღები, ვის სახელზედაც არის გაცემული ჩეკი;
- გამნაღდებელი, ვინც უნდა გასცეს ჩეკში მითითებული ფული (საბანკო დაწესებულება) [74. გვ. 256] [99. გვ. 99].

“ჩეკის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, ჩეკი შეიძლება გამოწერილ იქნეს მხოლოდ იმ საბანკო დაწესებულებაზე, რომელშიც ინახება ჩეკის გამოწერის სახსრები, რაც მას უფლებას აძლევს საერთო წესით განკარგოს ეს სახსრები ჩეკის საშუალებით. დოკუმენტი, გამოწერილი არასაბანკო დაწესებულებაზე, თუნდაც მას ჰქონდეს ჩეკის სახელწოდება, ჩეკად არ ჩაითვლება. ჩეკი არ საჭიროებს თანხმობას განაღდების შესახებ (აქცეპტს). ჩანაწერს ჩეკზე აქცეპტის შესახებ არავითარი ძალა არა აქვს.

“ჩეკის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის თანახმად, ჩეკი შეიძლება გამოიწეროს გასანაღდებლად:

- კონკრეტული პირის სახელზე “განკარგულებით” ან მითითების გარეშე (საორდერო ჩეკი);
- კონკრეტული პირის სახელზე “არა განკარგულებით” ან სხვა თანაბარი მითითებით (სახელობითი ჩეკი);
- წარმდგენზე;

ჩეკს, რომელიც გამოწერილია კონკრეტული პირის სახელზე ან წარწერით “ან წარმდგენზე” ან სხვა თანაბარმნიშვნელოვანი წარწერით, აქვს წარმდგენზე გამოწერილი ჩეკის ძალა. ჩეკი, რომელშიც არ არის მითითებული თანხის მიმღები პირი, ითვლება ჩეკად წარმომდგენზე.

რაც შეეხება ჩეკის განაღდების ვადას, თუ როდის უნდა იქნეს განაღდებული ჩეკი, გათვალისწინებულია კანონის 24-ე მუხლით, რომლის თანახმადაც ჩეკის განაღდება ხდება წარდგენისთანავე. ნებისმიერი დათქმა (წარწერა), რომელიც ამას ეწინააღმდეგება, ბათილია. ჩეკი, წარდგენილი გასანაღდებლად იმ დღემდე, რომელიც ჩეკში ნაჩვენებია როგორც გაცემის დღე, განაღდება წარდგენის დღეს.

მიუხედავად იმისა, რომ სახეზეა კანონით დადგენილი წესით გაფორმებული ჩეკი, შესაძლებელია იგი არ იქნეს განაღდებული, რის გამოც ჩეკის მფლობელს წარმოეშობა პრეტენზიის გაცხადების უფლება, კერძოდ, ჩეკის მფლობელს შეუძლია პრეტენზია წარუდგინოს ინდოსანტს, ჩეკის გამცემს ან ჩეკით ვალდებულ სხვა პირებს, თუ დროულად წარდგენილი ჩეკი არ განაღდებულა და განაღდებაზე უარი დადასტურებულია:

- ოფიციალური აქტით (პროტესტით);

- გადამხდელის დათარიღებული წარწერით იმ ჩეკზე, რომელშიც მითითებულია ჩეკის წარდგენის თარიღი;
- საანგარიშსწორებო დაწესებულების დათარიღებული განცხადებით იმის შესახებ, რომ ჩეკი დროულად იყო წარდგენილი, მაგრამ არ განაღდებულა.

ჩეკის განაღდებისათვის პასუხისმგებლობა გათვალისწინებულია კანონის 35-ე მუხლით, რომლის თანახმადაც, ჩეკით ვალდებული ყველა პირი სოლიდარულად აგებს პასუხს ჩეკის მფლობელის წინაშე. მფლობელი უფლებამოსილია წარუდგინოს სარჩელი როგორც ყველა ამ პირს, ასევე ერთ მათგანს, ან რამდენიმეს ერთდროულად, მიუხედავად იმ თანმიმდევრობის, რომლითაც მათ ვალდებულება იკისრეს.

ჩეკის მფლობელს სარჩელის წარდგენით შეუძლია მოითხოვოს განაღდება:

- ჩეკის გადაუხდელი თანხისა;
- სარგებლისა ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი ოდენობით ჩეკის გასანაღდებლად წარდგენის დღიდან;
- ხარჯებისა, რომლებიც დაკავშირებულია პროტესტთან ან სხვა თანაბარმნიშვნელოვან დამოწმებასთან, ასევე შეტყობინების გაგზავნასთან.

ჩეკის მფლობელის მიერ სარჩელის წარდგენისათვის “ჩეკის შესახებ” საქართველოს კანონით დადგენილია სპეციალური ვადა, კერძოდ, მფლობელის მიერ სარჩელის შეტანის ვადა ინდოსამენტის, ჩეკის გამომწერის და ჩეკით ვალდებულ სხვა პირთა მიმართ გასულად ითვლება წარდგენის დღიდან ექვსი თვის შემდეგ. სარჩელი ჩეკით ურთიერთვალდებულ პირთა შორის დაფარულად ითვლება ექვსი თვის შემდეგ იმ დღიდან, როცა ვალდებულმა პირმა გაანაღდა ჩეკი, ან მის მიმართ სარჩელის წარდგენის დღიდან.

თავი IV
დავალიანების გადახდევინების შესახებ
საქმის განხილვის სტადიები

ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ გამარტივებული წარმოება მიზნად ისახავს მოაწესრიგოს მხარეთა შორის არსებული სამართლებრივი კონფლიქტი, მატერიალურ სამართალური თვითობის შედეგად წარმოშობილი დავა.

გამარტივებული წარმოება განმცხადებლის უფლებების დაცვის სპეციფიკური ფორმაა, რომლის დროსაც განმცხადებლის მიერ წარდგენილია ისეთი წერილობითი მტკიცებულება, რომელსაც უტყუარობის მაღალი ხარისხი გააჩნია. თუ რა შეიძლება იყოს ასეთი მაღალი ხარისხის უტყუარი დოკუმენტი, სასამართლოს მიერ ყოველ კონკრეტულ საქმეზე ინდივიდუალურად უნდა იქნეს შეფასებული.

ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ გამარტივებული წარმოება ხასიათდება იმით, რომ საქმის განხილვისას არ იბარებენ განმცხადებელს და მოპასუხეს, არ ხდება ახსნა-განმარტებების მოსმენა და არ დგება სხდომის ოქმი.

გამარტივებული წარმოება სასარჩელო წარმოების ალტერნატიული წარმოებაა. საქმის წარმოების ამა თუ იმ სახის არჩევა, იმ პირის უფლებაა, რომელიც მიმართავს სასამართლოს დარღვეული უფლებების აღსადგენად.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი პირდაპირ არ მიუთითებს ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეების გარკვეულ სტადიებზე, მაგრამ გამარტივებული წარმოების ამ კატეგორიის საქმეთა განხილვის სტადიები შეიძლება გამოვკვეთოთ მისი მომწესრიგებელი სამართლებრივი ნორმების ანალიზის საფუძველზე, კერძოდ, ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ გამარტივებული წარმოებით განსახილველი საქმეები შედგება შემდეგი სტადიებისაგან:

- განცხადების წარდგენა გადახდის ბრძანების მიღების მიზნით;
- განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის /განცხადების დასაშვებობის საკითხის/ განხილვა;
- გადახდის ბრძანების გამოცემა;

- სასამართლოს მიერ მიღებული გადახდის ბრძანების ჩაბარება მოპასუხისათვის;

- გადახდის ბრძანების გაუქმების შესახებ შესაგებლის განხილვა;

- გადახდის ბრძანების გაუქმება;

- განცხადების განხილვის გადაზრდა სასარჩელო წარმოებაში;

თავი V
დავალიანების გადახდევინების
შესახებ
საქმის განხილვის შინაარსი

§ 1 განცხადების შეტანა გადახდის ბრძანების მიღების

მიზნით /წარმოების აღძვრა/

ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის გამარტივებული წესით აღძვრისათვის აუცილებელია არსებობდეს მხარეთა შორის ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობები, რომელიც დაკავშირებული უნდა იყოს ფულადი ვალდებულების შესრულებასთან, რომლის დარღვევის შემთხვევაში ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეს, კერძოდ, კრედიტორს კანონმდებლის მიერ უფლება ეძლევა დაიცვას თავისი დარღვეული უფლებები სასამართლოს წესით [136. გვ. 7-8]. [პირველი იურიდიული დოკუმენტები, რომლებმაც საფუძველი ჩაუყარეს ადამიანის უფლებათა ჩამოყალიბებს მწყობრ სისტემას, იყო ვირჯინიის დეკლარაცია (1776 წ), აშშ კონსტიტუცია (1791 წ), ფრანგული დეკლარაცია (1789 წ), უფლებათა ბილი (პირველი თავისუფლების ნუსხა). ამ პოლიტიკურ-სამართლებრივ დოკუმენტებში ჩადებულ ადამიანის ფუძემდებლურ უფლებებს დღესაც არ დაუკარგავს თავისი აქტუალურობა. ის განვრცობილად გამოიხატა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში] კრედიტორს უფლება [86. გვ. 58] აქვს მიმართოს სასამართლოს სარჩელით ან განცხადებით წარმოშობილი ვალდებულების შესრულების მოთხოვნით. აღნიშნულის საფუძველს იძლევა საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც “ყოველ ადამიანს უფლება აქვს თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს” [1], ვინაიდან დარღვეული უფლების დაცვა საერთო სასამართლოების მიერ, ყველაზე უფრო ეფექტიანი და ცივილიზებულია [178. გვ. 6].

“დისპოზიციურობა” ლათინური სიტყვაა /dispositivus/ და ნიშნავს “განკარგვას”. აქედან გამომდინარეობს იურიდიული ტერმინი “დისპოზიციურობა”, რომელიც შესაბამისად ნიშნავს სამოქალაქო ურთიერთობის მონაწილეთა იურიდიულ თავისუფლებას გამოიყენონ თავიანთი უფლებები [133. გვ. 74].

დისპოზიციურობის პრინციპის (პრინციპი ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს დასაწყისს, დასაბამს [108]) არსი იმაში მდგომარეობს, რომ მხარეებს შეუძლიათ თავისუფლად განკარგონ თავიანთი მატერიალური და საპროცესო უფლებები [189. გვ. 19], სწორედ მოსარჩელის ნებაზეა დამოკიდებული სამოქალაქო საქმის აღძვრა, დავის საგნის განსაზღვრა, გადაწყვეტილების გასაჩივრება [184. გვ. 22], გადაწყვეტილების აღსრულება (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 248-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს უფლება არა აქვს მიაკუთვნოს თავისი გადაწყვეტილებით მხარე ის, რაც მას არ უთხოვია, ან იმაზე მეტი ვიდრე ის მოითხოვდა).

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, მხარეებს შეუძლიათ საქმის წარმოება მორიგებით დაამთავრონ, მოსარჩელეს შეუძლია უარი თქვას სარჩელზე, ხოლო მოპასუხეს – ცნოს სარჩელი. დისპოზიციურობის პრინციპი ასევე დამახასიათებელია ადმინისტრაციული პროცესისათვის, თუმცა სამოქალაქოსაგან განსხვავებით საქმეში მონაწილე ადმინისტრაციულ ორგანოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია უარი თქვას სარჩელზე, მორიგდეს ან ცნოს სარჩელი, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება კანონს.

აღნიშნული დანაწესიდან გამომდინარე, ადმინისტრაციული ორგანოს (აღმასრულებელი ხელისუფლების დაწესებულების) მიერ სარჩელის ცნობის, სარჩელზე უარის თქმის ან მორიგების შემთხვევაში, სასამართლომ უნდა გამოიკვლიოს და შეამოწმოს მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისობა კანონმდებლობასთან და შეუძლია მიიღოს ან არ მიიღოს სარჩელის ცნობა (სარჩელზე უარის თქმა) და ადმინისტრაციული ორგანოს მორიგება. სასამართლოს ეს ვალდებულება კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს იმას, რომ ადმინისტრაციული მართლმსაჯულება არა მხოლოდ ასრულებს ნეიტრალური არბიტრის მოვალეობას მხარეთა შორის, არამედ უზრუნველყოფს გარკვეულ კონტროლს ადმინისტრაციული ორგანოების საქმიანობის კანონშესაბამისობაზე განსახილველი კონკრეტული საქმის ფარგლებში [52. გვ. 32].

დისპოზიციურობის პრინციპი, სამოქალაქო სამართალწარმოების ერთ-ერთ სპეციალური პრინციპია, რომელიც განსაზღვრავს სამოქალაქო პროცესის მოძრაობის მექანიზმს [193. გვ. 26].

დისპოზიციურობის ნიშნები შეიმჩნევა ასევე 1964 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, თუმცა ცალკე მუხლი დისპოზიციურობის პრინციპის სახელწოდებით ჩამოყალიბებული არ ყოფილა. მიუხედავად იმისა, რომ მხარეებს გარანტირებული ჰქონდათ სარჩელზე უარის, სარჩელის ცნობის ან მორიგების უფლება, 1964 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 34-ე მუხლი ზღუდავდა მხარეებს სასამართლოს მეშვეობით აღნიშნული უღლებამოსილების განხორციელებაში, თუ იგი ეწინააღმდეგებოდა კანონს, არღვევდა სხვის უფლებებს და კანონით დაცულ ინტერესებს. კერძოდ, 34-ე მუხლის თანახმად, “მოსარჩელეს უფლება აქვს შეცვალოს სარჩელის საფუძველი ან საგანი, გააღიღოს ან შეამციროს სასარჩელო მოთხოვნების ოდენობა, ან უარი თქვას სარჩელზე. მოპასუხეს უფლება აქვს ცნოს სარჩელი. მხარეებს შეუძლიათ საქმე დაამთავრონ მორიგებით. სასამართლო არ მიიღებს მოსარჩელის უარს სარჩელზე, მოპასუხის მიერ სარჩელის ცნობას და არ დაამტკიცებს მხარეთა მორიგებას, თუ ეს მოქმედება ეწინააღმდეგება კანონს ან არღვევს ვისიმე უფლებებს და კანონით დაცულ ინტერესებს” [3].

ლებედვის აზრით, დისპოზიციურობა სამოქალაქო პროცესში განისაზღვრება დისპოზიციურობის პრინციპის არსებობით იმ მატერიალურ ურთიერთობებში, რომლებიც სასამართლო განხილვისა და გადაწყვეტის ობიექტს წარმოადგენენ [185. გვ. 34-35]. ყოველ პირს ეძლევა უფლება განახორციელოს ან არ განახორციელოს საკუთარი უფლებები, უარი განაცხადოს მათზე, მოითხოვოს მათი შესრულება შესაბამისი პირობისაგან, ან შეეგუოს თავისი უფლებების დარღვევას. კრედიტორს უფლება აქვს ვალი აპატიოს მოვალეს, ან არ აპატიოს და მოითხოვოს მისი ანაზღაურება.

შ. ქურდაძის განმარტებით, დისპოზიციურობის პრინციპის შინაარსი მოიცავს იმ უფლებამოსილებებს, რომლებიც დაკავშირებულია მხარეების მიერ მატერიალური უფლებებისა და ამ უფლებების დაცვის საპროცესო საშუალებების განკარგვასთან [115. გვ. 90]. სწორედ დისპოზიციურობის პრინციპებზეა აგებული სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა.

მართებულად მიუთითებს ა. კობახიძე, რომ სამოქალაქო სამართლის ნორმებისათვის დამახასიათებელია ე.წ. ავტონომიურობა, რაც იმას გულისხმობს, რომ სამოქალაქო უფლების მატარებელი ამ უფლებებს განკარგავს თავისუფლად. სამოქალაქო საპროცესო ნორმების დისპოზიციურობის ხასიათი გამოსატყულებას პოულობს იმაში, რომ თვით უფლების მქონე პირის

გადასაწყვეტია მიმართოს თუ არა სასამართლოს. სასამართლოს თავისი ინიციატივით არ შეუძლია აღძრას საქმე რომელიმე პირის სასარგებლოდ, ასევე არავის არ შეუძლია აიძულოს პირი სარჩელი შეიტანოს სასამართლოში [75. გვ. 53-54]. მართალია, მართლმსაჯულების ინსტიტუტი მოწოდებულია დაიცვას ცალკეული სუბიექტების უფლებები და ინტერესები, ასევე ქვეყანაში არსებული საზოგადოებრივი ურთიერთობების მთელი სისტემა, მაგრამ ცხადია, აღნიშნულისათვის აუცილებელია [154. გვ. 3] სარჩელის ან განცხადების წარდგენა სასამართლოში. დისპოზიციურობის პრინციპით გამსჭვალულია მთელი სამოქალაქო სამართალწარმოება სამოქალაქო საქმის აღძვრიდან დაწყებული სააღსრულებო წარმოებით დამთავრებული [155. გვ. 34].

დისპოზიციურობის პრინციპის შინაარსი რამდენიმე ელემენტისაგან შედგება, ესენია:

- დაინტერესებული პირი თავად იღებს გადაწყვეტილებას რომ, დარღვეული უფლების აღსადგენად შეიტანოს თუ არა სარჩელი სასამართლოში;
- მხოლოდ დაინტერესებული მხარე განსაზღვრავს დავის საგნის ღირებულებას, სასარჩელო მოთხოვნათა ფარგლებს;
- მხარეებს შეუძლიათ საქმის წარმოება მორიგებით დაამთავრონ, მოსარჩელეს შეუძლია უარი თქვას სარჩელზე, ხოლო მოპასუხეს – ცნოს სარჩელი.

ამდენად, ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე, ვალდებულების არსებობისას სწორედ მოსარჩელეს აქვს უფლება სარჩელით მოითხოვოს დარღვეული უფლებების აღდგენა, რაც სამოქალაქო პროცესის მეშვეობით ხორციელდება. თავის მხრივ სამოქალაქო პროცესი პრინციპებზე დაფუძნებული წარმოებაა და სასამართლოს გადაწყვეტილების საშუალებით კერძო უფლებების განხორციელებას ემსახურება. [213. გვ. 5].

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, ვალდებულება ისეთი სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობაა, რომლის ძალითაც ერთი პირი /მოვალე/ ვალდებულია შეასრულოს მეორე პირის /კრედიტორის/ სასარგებლოდ განსაზღვრული მოქმედება, ან თავი შეიკავოს განსაზღვრული მოქმედებისაგან, ხოლო კრედიტორს უფლება აქვს მოითხოვოს მოვალისაგან ვალდებულების შესრულება. “სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებული არიან, კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებავალდებულებანი” (მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილი). მოცემული ფორმულირება არის

ზოგადი დებულება, რომლის დეტალიზებაც სამოქალაქო კოდექსის ცალკეულ მუხლებში ხდება. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სსკ-ის 316-ე მუხლის მეორე ნაწილი, რომლის თანახმად, “ვალდებულება უნდა შესრულდეს ჯეროვნად, კეთილსინდისიერად, დათქმულ დროსა და ადგილას”. ეს ორი მუხლი მთელი სამოქალაქო ბრუნვის ქვაკუთხედია, რომლებითაც კოდექსი სამართალურთიერთობაში სოციალურ-ეთიკურ ღირებულებებს ამკვიდრებს [56. გვ. 38. სქოლიო 66] და შესაძლებლობას გვაძლევს ნებისმიერი ურთიერთობა ამ კუთხით ex ante შევაფასოთ [56. გვ. 38. სქოლიო 67]. კეთილსინდისიერების პრინციპი, სსკ-ის მე-8 და 361-ე მუხლების მიხედვით, მოითხოვს მხარეთა შორის ურთიერთობის (ლათ. fiducia) არსებობას და სამოქალაქო ბრუნვის წესების უპირობოდ დაცვას, შესაბამისად, მათ ურთიერთობაში მოქმედებს კეთილსინდისიერების პრეზუმფცია, ე.ი. ყოველი ურთიერთობა ემყარება ვარაუდს, რომ პარტნიორები კეთილსინდისიერად მოქმედებდნენ და იმოქმედებენ სანამ დაინტერესებული მხარე საპირისპიროს არ დაამტკიცებს [56. გვ. 38. სქოლიო 48]. ნაკისრი ვალდებულების დროულად შესრულებას, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სტაბილური სამოქალაქო ბრუნვისათვის. ვადების სამართლებრივი ბუნების შესწავლიდან ჩანს, რომ ვადა წარმოადგენს საზოგადოებრივი ურთიერთობების დროში ორგანიზაციის უმნიშვნელოვანეს საშუალებას [58. გვ. 45]. ვალდებულების შესრულების ვადა არის დროის მომენტი, ან პერიოდი, როდესაც მოვალე ვალდებულია მოითხოვოს მისი შესრულება. თვით შესრულების ვადის ცნება პასუხობს კითხვაზე: როდის, როდიდან ან როდემდე შეუძლია მოვალეს განახორციელოს შესრულება [58. გვ. 52-53].

მატერიალურ-სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობისას კრედიტორის უფლებამოსილებას ვალდებულების ძალით მოსთხოვოს მოვალეს შესრულება, გათვალისწინებულია ასევე გერმანიის სამოქალაქო სჯულდების 241-ე პარაგრაფით [163].

ტერმინი “ვალდებულება” მეცნიერებასა და პრაქტიკაში სხვა მნიშვნელობითაც იხმარება. მართალია, ის უპირველესად აღნიშნავს განსაზღვრულ სამოქალაქო-სამართლებრივ ურთიერთობას, მაგრამ ზოგჯერ გულისხმობს, მოვალის ვალდებულებას /ვალს/ ან დოკუმენტს, რომელშიც ფიქსირებულია ასეთი ვალდებულება /ხელწერილი, ქვითარი და სხვა/ [46. გვ. 3]. ვალდებულების

შესრულება კი გულისხმობს მოვალისაგან იმ მოქმედების შესრულებას, რომლის მოთხოვნის უფლებაც კრედიტორს აქვს.

ბ. სავანელის განმარტებით, ვალდებულება (მოვალეობა) არის სამართლის ნორმით განსაზღვრული ფიზიკური ანუ იურიდიული პირის აუცილებელი ქცევის ზომა, მასშტაბი, საზღვარი ანუ ვალდებულება გულისხმობს პირის მოქმედების სამართლებრივ აუცილებლობას [101. გვ. 122].

ლ. ჭანტურიას განმარტებით, ვალდებულებითი სამართალი აწესრიგებს პირთა ურთიერთობას ერთმანეთის მიმართ, რომელიც ხშირად გაშუალებულია რაიმე ობიექტით [127. გვ. 157. სქოლიო 10].

გ. ნადარეიშვილის განმარტებით ვალდებულებითი ურთიერთობები ძირითადად მონაწილე მხარეთა ნება-სურვილზე და მიხედულებაზე არის დამოკიდებული, მაგრამ ვალდებულება იურიდიული აზრით მხოლოდ მაშინ შეიძლება არსებობდეს, თუ სარჩელით არის დაცული. იმპერატორ იუსტინიანის ინსტიტუციებში (VI ს) მოცემული იყო ვალდებულების ასეთი განსაზღვრა: “ვალდებულება ის სამართლებრივი ბორკილებაა (იურის ვინცულუმ), რომლებიც ჩვენ გვაიძულებენ შევასრულოთ რაიმე ჩვენი ქვეყნის თანახმად” [96. გვ. 12-13].

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 317-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ვალდებულების წარმოშობისათვის აუცილებელია მონაწილეთა შორის ხელშეკრულება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ვალდებულება წარმოიშობა ზიანის მიყენების /დელიქტის/, უსაფუძვლო გამდიდრების ან კანონით გათვალისწინებული სხვა საფუძვლებიდან [8].

სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულება ნიშნავს, მოვალის მიერ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მოქმედების განხორციელებას, ვალდებულება უნდა შესრულდეს სათანადო სახით ანუ ხელშეკრულებასთან ან კანონთან სრულ შესაბამისობაში. [66. გვ. 708].

ვალდებულების ობიექტს წარმოადგენს ის, რაზედაც მიმართულია კრედიტორის უფლება (მოთხოვნის უფლება) და მოვალის შესაბამისი ვალდებულება, რამდენადაც კრედიტორის უფლება და მოვალის ვალდებულება მიმართულია განსაზღვრული მოქმედების შესრულებაზე (ან მოქმედებისაგან თავის შეკავებაზე), სწორედ ეს მოქმედება (ან მოქმედებისაგან თავის შეკავება) წარმოადგენს ვალდებულების ობიექტს. კონკრეტული ვალდებულებათა

ობიექტები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. ეს შეიძლება იყოს ქონების გადაცემა, მომსახურების გაწევა, სამუშაოს შესრულება და ა.შ. რაც შეეხება იმ კონკრეტულ მატერიალურ თუ არამატერიალურ სიკეთეს, რაზედაც მიმართულია მოქმედება, მას ვალდებულების საგანს უწოდებენ [121. გვ. 4].

ვალდებულებითი სამართლის მოწესრიგების სფეროს წარმოადგენს ისეთ ვალდებულებებთან დაკავშირებული ურთიერთობები, რომელთა დარღვევისათვის მოვალეს სასამართლოს მეშვეობით შეიძლება დაეკისროს შესრულება ან ზიანის ანაზღაურება [69. გვ. 14].

სამართლებრივი დაცვის საშუალება, რომლითაც იქნება მხარე აღჭურვილი, უნდა შეესაბამებოდეს ხელშეკრულებით მიღებულ გარანტიას [212. გვ. 390]. სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე საუბრისას იგულისხმება არა მხოლოდ ხელშეკრულებიდან წარმოშობილი ვალდებულებები, არამედ ზოგადად გარიგებიდან წარმოშობილი ვალდებულებები. გარიგების ცნება არ განეკუთვნება ვალდებულებითი სამართლის სფეროს. იგი ზოგადი ნაწილის კუთვნილებაა, მაგრამ გარიგების ცნება ვალდებულებით სამართალში ისევე გამოიყენება, როგორც კერძო სამართლის სხვა ნებისმიერ ნაწილში [104. გვ. 45].

მართებულად მიუთითებს შ. ქურდაძე, რომ სამართალწარმოების /გამარტივებულის ან სასარჩელოს/ არჩევის უფლება მატერიალურ-სამართლებრივი და პროცესუალურ-სამართლებრივი დისპოზიციურობიდან გამომდინარე მხოლოდ და მხოლოდ იმის უფლებაა, ვინც სასამართლოს მიმართავს თავისი უფლებების დასაცავად. მოსარჩელეს /კრედიტორს/ აქვს უფლება მოითხოვოს ვალის დაბრუნება ან არ მოითხოვოს ეს. შეუძლია მიმართოს სასამართლოს უფლების დასაცავად ან არ მიმართოს. სასამართლოსადმი მიმართვისას კრედიტორს თვითონ აქვს უფლება განსაზღვროს, საქმის გადაწყვეტის რომელი გზა არის მისთვის ყველაზე მეტად მისაღები. თუ ის მიიჩნევს, რომ მოვალისადმი მისი მოთხოვნები საკმარისად დასაბუთებულია და არ გამოიწვევს /ან კიდევ თავისი საკმარისი დასაბუთებულობით არ მისცემენ ამის გამოწვევის საშუალებას/ მოვალის მხრიდან რაიმე სერიოზული შესაგებლის წამოყენებას, მაშინ მისთვის უფრო ხელსაყრელი იქნება გამარტივებული წარმოება, რამდენადაც იგი იძლევა დროისა და საშუალებების ეკონომიის შესაძლებლობას [113. გვ. 53].

ფულადი დავალიანების გადახდევინების თაობაზე წარმოშობილ ურთიერთობებში განმცხადებელს შეუძლია აირჩიოს დარღვეული უფლების დაცვის ფორმა, კერძოდ, მოითხოვოს უფლების განხორციელება სარჩელის ან განცხადების ფორმით, ე.ი. სახეზეა ორი ალტერნატიული ფორმა. სამართალში ალტერნატივა ჩვეულებრივი საკითხია. იურიდიული წესების, მოდგომების, კონცეფციების ალტერნატიულობა არის სამართლებრივი ცხოვრების თავისუფლად განვითარების ნიშანი. ალტერნატივა ეს არის ორი (რამდენიმე) შესაძლებლობიდან (ვარიანტიდან) ერთ-ერთი, რომელიც ენიჭება (აქვს) პირს მისი არჩევანის მიხედვით [186. გვ. 541]. ამდენად, კანონმდებლობის მიერ კრედიტორს მინიჭებული აქვს უფლებაბასილება დარღვეული უფლება აღიდგინოს გამარტივებული ან სასარჩელო წარმოების წესით.

ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე, რომლებიც გამარტივებული წარმოებით განიხილება, კრედიტორს წარმოადგენს განმცხადებელი [63. გვ. 60], რომელმაც აღძრა განცხადება თავისი დარღვეული უფლების აღსადგენად. განმცხადებლად არ ჩაითვლება პირი, რომელმაც განცხადება სხვა პირის დასაცავად წარადგინა. რაც შეეხება მოვალეს (მოპასუხეს) წარმოადგენს პირი, რომელმაც განმცხადებლის მტკიცებით დაარღვია მისი უფლებები. სამოქალაქო პროცესში გამარტივებული წარმოების დროს კრედიტორს ეწოდება მოსარჩელე ან განმცხადებელი, ხოლო დებიტორს მოპასუხე ან მოვალე, რადგან კრედიტორი და დებიტორი არ არის საპროცესო სამართლებრივი ტერმინი და იგი მატერიალურ სამართლებრივ ტერმინს წარმოადგენს.

სასარჩელო წარმოების დროს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს არასათანადო მოსარჩელის ან არასათანადო მოპასუხის შეცვლას, კერძოდ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 84-ე მუხლის თანახმად:

- სასამართლო, რომელიც საქმის განხილვის დროს დაადგენს, რომ სარჩელი აღძრულია არა იმ პირის მიერ, რომელსაც მოთხოვნის უფლება აქვს, შეუძლია მოსარჩელის თანხმობით საქმის შეუწყვეტლად შეცვალოს თავდაპირველი მოსარჩელე სათანადო მოსარჩელით.
- თუ ასეთი თანხმობის მიუხედავად, სათანადო მოსარჩელე არ არის თანახმა შეცვალოს არასათანადო მოსარჩელე, სასამართლო საქმის წარმოებას შეწყვეტს

იმ მოტივით, რომ არასათანადო მხარემ უარი თქვა მის მიერ აღძრულ სარჩელზე.

- თუ არასათანადო მოსარჩელე არ არის თანახმად შეცვალოს სათანადო მოსარჩელით, ეს უკანასკნელი შეიძლება ჩაებას საქმეში მესამე პირად, რომელიც განაცხადებს დამუყვიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე, რის შესახებაც, სასამართლო აცნობებს ამ პირს. თუ ეს პირი თანახმაა ჩაებას საქმეში მესამე პირად, სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით უარს ეტყვის არასათანადო მოსარჩელეს სარჩელზე მისი დაუსაბუთებლობის გამო, ხოლო მესამე პირად საქმეში ჩაბმული სათანადო მოსარჩელის მიმართ სარჩელს დააკმაყოფილებს საერთო საფუძველზე.

- თუ მესამე პირად საქმეში ჩასაბმელად ნავარაუდები სათანადო მოსარჩელე უარს იტყვის ჩაებას ამ საქმეში, სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით უარს ეტყვის არასათანადო მოსარჩელეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 85-ე მუხლის თანახმად, თუ საქმის განხილვისას სასამართლო დაადგენს, რომ სარჩელი აღძრულია არა იმ პირის წინააღმდეგ, რომელმაც პასუხი უნდა აგოს სარჩელზე, მას შეუძლია მოსარჩელის თანხმობით შეცვალოს თავდაპირველი მოპასუხე სათანადო მოპასუხით. თუ მოსარჩელე არ არის თანახმა თავდაპირველი მოპასუხის სათანადო მოპასუხით შეცვლაზე, სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით უარს ეტყვის მოსარჩელეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე, რომლებიც განიხილება გამარტივებული წარმოების წესით, კანონი არ ითვალისწინებს არასათანადო განმცხადებლის ან არასათანადო მოვალის შეცვლას და მასზე ვერ გავავრცელებთ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 84-ე და 85-ე მუხლების მოთხოვნებს, ამდენად არასათანადო მხარის მიერ, ან არასათანადო მხარის მიმართ აღძრული განცხადება არ უნდა იქნეს მიღებული სასამართლოს მიერ წარმოებაში.

ტერმინი “ფული” მეცნიერებასა და პრაქტიკაში არის სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთი ობიექტი. ფულის თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ მას, არის რა საყოველთაო ეკვივალენტი შეუძლია შეცვალოს ქონებრივი ურთიერთობების თითქმის ნებისმიერი ობიექტი, რომელიც ატარებს ანაზღაურებად ხასიათს.

ფული, ისევე, როგორც ფასიანი ქაღალდები ბუნებით განეკუთვნება გვაროვნულ, შეცვლად და დაყოფად ნივთებს [65. გვ. 630].

ფულადი ვალდებულება წარმოადგენს ღირებულების გადაცემის ვალდებულებას. იგი არის ნივთის გადაცემის ვალდებულება, მოვალემ კრედიტორს უნდა გადასცეს ვალის ნომინალური ოდენობით ასახული ღირებულება [129. გვ. 149].

ა. კობახიძის განმარტებით ფულის განსაკუთრებულობა იმაში გამოიხატება, რომ ის არის საყოველთაო ექვივალენტი, მისი გაცვლა შეიძლება სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის თითქმის ყველა ობიექტზე, რომელიც სასყიდლიან ხასიათს ატარებს. ფულით შეიძლება განაღდებული იქნეს ყველა ქონებრივი ვალდებულება, თუ კანონით არ არის აკრძალული ან კრედიტორი არ არის ამის წინააღმდეგი [74. გვ. 251].

ზ. ძლიერიშვილის განმარტებით, ფულადია ისეთი ვალდებულება, რომლის ობიექტია განსაზღვრული ოდენობის ფულადი თანხის გადახდა. ფული სამოქალაქო ბრუნვაში გაცვლის საყოველთაო საშუალებაა. სამოქალაქო ბრუნვაში მონაწილე თითოეულ სუბიექტს შეუძლია ფულის გადახდის სანაცვლოდ მიიღოს რაიმე ქონებრივი სიკეთე, რომელსაც ურთიერთობის სხვა სუბიექტი გადასცემს მას გადახდილი ფულის სანაცვლოდ [121. გვ. 83].

გამარტივებული წარმოდგენისას კრედიტორს უფლება აქვს განცხადებით მიმართოს სასამართლოს და დარღვეული უფლებების აღსადგენად მოითხოვოს გადახდის ბრძანების მიღება. აქვე აღვნიშნავ, რომ განცხადების წარდგენა კრედიტორის მიერ, კანონმდებლის მიერ გარანტირებული შესაძლებლობაა და ვალდებულებას არ წარმოადგენს, ამდენად, შ. ქურდაძის მსგავსად სწორად მიუთითებს ა. თაბაგარიც, როცა აღვნიშნავს, რომ კრედიტორს შეუძლია განცხადების ნაცვლად სარჩელით მიმართოს სასამართლოს ფულადი დავალიანების მოთხოვნით, მაგრამ ამ შემთხვევაში, საქმე განიხილება საერთო სასარჩელო წესით ჩვეულებრივ იმ დროის გათვალისწინებით, როგორც ეს უფლებათა დაცვის სასარჩელო ფორმისთვისაა დამახასიათებელი [61. გვ. 60].

კრედიტორის მიერ განცხადების შეტანის სამართლებრივ საფუძველს იძლევა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის თანახმადაც, გამარტივებული წესით შეიძლება განხილული იქნეს მოთხოვნები გარკვეული ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის პირველი ნაწილის დეფინიციიდან გამომდინარე განცხადების წარდგენისათვის არსებობს ოთხი პირობა;

- უნდა არსებობდეს მოთხოვნა ფულადი თანხის დაგაღიანების გადახდევინების შესახებ;
- კრედიტორს უნდა ჰქონდეს მოთხოვნის უფლება;
- მოთხოვნა მიმართული უნდა იყოს მოვალის მიმართ;
- მოთხოვნის შესრულება დამოკიდებული არ უნდა იყოს ჯერ კიდევ შეუსრულებელ საპასუხო გადახდაზე. აღნიშნული ნორმით უნდა დავასკვნათ რომ თუ განმცხადებელს და მოპასუხეს ორმხრივი ვალდებულებები გააჩნიათ ერთმანეთის მიმართ, მოპასუხეს ფულადი დაგაღიანების გადახდის ვალდებულება წარმოეშობა მას შემდეგ, რაც განმცხადებელი შეასრულებს ნაკისრ ვალდებულებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაგაღიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნა გამარტივებული წესით არ შეიძლება [206. გვ. 1321].

აღნიშნული პირობებიდან ერთ-ერთი პირობის არარსებობის შემთხვევაში, მოთხოვნები გარკვეული ფულადი თანხის დაგაღიანების გადახდევინების შესახებ გამარტივებული წარმოების წესით არ განიხილება.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 369-ე მუხლის თანახმად პირს, რომელსაც ვალდებულება აკისრია ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, შეუძლია უარი თქვას ვალდებულების შესრულებაზე საპასუხო მოქმედების განხორციელებამდე [104. გვ. 298].

ცალმხრივ ხელშეკრულებებში, რომლებშიც მხარეებს მხოლოდ უფლება და მხოლოდ მოვალეობა გააჩნიათ, არც დგება ზემოაღნიშნული გარემოების გარკვევის საჭიროება, მაგ. სესხის ხელშეკრულებაში, შესაბამისად უნდა დავასკვნათ, რომ ზემოაღნიშნულ ნორმაში საუბარია ორმხრივ ხელშეკრულებაზე, სადაც მხარეებს ერთდროულად უფლებებიც აქვთ და მოვალეობებიც [137. გვ. 42].

სესხის ხელშეკრულება ცალმხრივი და რეალური ხასიათისაა. მისი მონაწილეებისგან მხოლოდ ერთი მხარე კისრულობს განსაზღვრული მოქმედების შესრულებას. ესაა სესხად მიღებული ფულის ან გვაროვნული ნივთის უკან დაბრუნება. მეორე მხარეს კი შესაბამისი უფლება გააჩნია –

გამსესხებელი უფლებამოსილია მსხესხებლისაგან მოითხოვოს ნასესხების დაბრუნება. ამიტომ სესხის ხელშეკრულება დადებულად ითვლება მხოლოდ მაშინ, როცა გამსესხებელი ფულს ან გვაროვნულ ნივთს გადასცემს მსესხებელს. მარტო შეთანხმება სესხის თაობაზე ჯერ კიდევ არ ნიშნავს ხელშეკრულების დადებას. შეთანხმებასთან ერთად აუცილებელია სესხის საგნის გადაცემა. სესხის ხელშეკრულება მხოლოდ გამსესხებლის ნების გამოვლენის საფუძველზე იდება. მას ამის არავითარი ვალდებულება არ გააჩნია, ამიტომ ითვლება იგი რეალურ და არა კონსესუალურ ხელშეკრულებად [105. გვ. 227]. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 624-ე მუხლი ითვალისწინებს სესხის ხელშეკრულების დადების შესაძლებლობას ზეპირი ფორმით, გარდა ამისა მხარეებს შეუძლიათ სესხის ხელშეკრულება დადონ როგორც მარტივი წერილობითი ფორმით, ისე სანოტარო წესით, მაგრამ სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით, გამარტივებული წარმოების დროს მტკიცებულების სახით მხოლოდ სათანადო წესით დამოწმებული სესხის ხელშეკრულება ჩაითვლება.

მაგალითად: 2006 წლის 15 იანვარს ი. ჩომახიძესა და ბ. ჩაკვეტაძეს შორის დაიდო სესხის ხელშეკრულება ერთი წლის ვადით. აღნიშნული ხელშეკრულებით ი. ჩომახიძემ ბ. ჩაკვეტაძისაგან ისესხა 5000 ლარი, რომელიც უნდა დაებრუნებინა 2007 წლის 15 იანვარს, თუმცა ბ. ჩაკვეტაძემ ი. ჩომახიძეს ხელშეკრულებით დადგენილ ვადაში სესხი ვერ დაუბრუნა, რის გამოც ი. ჩომახიძემ განცხადებით მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა დაგალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის გამარტივებული წესით განხილვა და მოპასუხე ბ. ჩაკვეტაძისათვის გადახდის ბრძანებით თანხის 5000 ლარის დაკისრება.

აღნიშნული მაგალითიდან ნათლად ჩანს, რომ ბ. ჩაკვეტაძის მიერ სესხის 5000 ლარის ხელშეკრულებით დადგენილ ვადაში გადაუხდელობის გამო წარმოიშობა მოთხოვნა ფულადი თანხის დაგალიანების გადახდევინების შესახებ და მოთხოვნის უფლება გააჩნია კრედიტორს ი. ჩომახიძეს, რომელსაც საქართველოს სკ-ის 626-ე მუხლის შესაბამისად შეუძლია ბ. ჩაკვეტაძისაგან მოითხოვოს სესხის დაბრუნება, ამასთან ი. ჩომახიძეს ბ. ჩაკვეტაძის მიმართ რაიმე საპასუხო ვალდებულებები არ გააჩნია.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის პირველი ნაწილით ნათლად არის აღნიშნული, რომ ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობისას განიხილება ფულადი დაგალიანების

გადახდევინების შესახებ მოთხოვნები, ამდენად დავეთანხმებით არგუნოვის მოსაზრებას, რომელიც ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეების განხილვისას განასხვავებს საქმეებს, რომლებიც ერთმანეთისაგან განხილვის თავისებურებებით ხასიათდებიან. არგუნოვი მართებულად აღნიშნავს, რომ მხარეებს შორის სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი მოთხოვნები, კერძოდ მხარეთა შორის არსებული გარიგების ბათილად ცნობა და ა.შ. განხილვა არა როგორც გამარტივებული წარმოების, არამედ სასარჩელო წარმოების წესით [152. გვ. 337].

რამდენად პარადოქსულიც არ უნდა იყოს, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ მიუთითებს, თუ რის საფუძველზე (რომელი მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმის საფუძველზე) შეუძლია განმცხადებელს ფულადი დავალიანების გადახდევინების მოთხოვნა, ამასთან არ არის მითითებული სამართალურთიერთობების შინაარსი. ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ფულადი დავალიანების მოთხოვნა წარმოშობილ ურთიერთობებში შეიძლება იყოს სხვადასხვაგვარი, შეიძლება წარმოშობილი იყოს როგორც სესხის ხელშეკრულებიდან, ისე სახელფასო დავალიანებიდან და ა.შ. საქართველოსაგან განსხვავებით, ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა პირდაპირ ითვალისწინებს სახელფასო დავალიანების ანაზღაურების საქმეების გამარტივებული წარმოების წესით განხილვას, მაგ. ყაზახეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 140-ე მუხლი [147], რუსეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 122-ე მუხლი [144].

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის (მიღებულია და ღიაა ხელმოსაწერად, სარატიფიკაციოდ და შესაერთებლად გენერალური ასამბლეის 1966 წლის 16 დეკემბრის 2200A (XXI) რეზოლუციით, ძალაშია 1976 წლის 3 იანვრიდან. რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 1994 წლის 25 იანვრის დადგენილებით) მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ შრომის უფლებას, რომელიც მოიცავს თითოეული ადამიანის უფლებას, მოიპოვოს საარსებო სახსრები შრომით, რომელსაც თავისუფლად აირჩევს, რომელზეც დათანხმდება და მიიღებენ შესაბამის ზომებს ამ უფლების დასაცავად [21].

საქართველოს შრომის კოდექსის [16] მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, შრომითი ურთიერთობა არის შრომის ორგანიზაციული მოწესრიგების

პირობებში დასაქმებულის მიერ დამსაქმებულისათვის სამუშაოს შესრულება ანაზღაურების სანაცვლოდ. ამავე კოდექსის 31-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, შრომის ანაზღაურების ფორმა და ოდენობა განისაზღვრება შრომითი ხელშეკრულებით, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, შრომის ანაზღაურება გაიცემა თვეში ერთხელ, სამუშაო ადგილზე.

გადაუხდელობის შემთხვევაში, მხარეს გააჩნია უფლებამოსილება მოითხოვოს ხელფასის ანაზღაურება როგორც სასარჩელო, ისე გამარტივებული წარმოების წესით.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 383-ე მუხლის თანახმად, ფულადი ვალდებულება გამოიხატება ეროვნულ ვალუტაში. მხარეებს შეუძლიათ ფულადი ვალდებულება დაადგინონ უცხოურ ვალუტაშიც, თუ კანონით ეს აკრძალული არ არის. ვალის ვალუტაა ის ფულადი ერთეული, რომელშიაც გამოიხატება (გამოითვლება) ფულადი ვალდებულების ის თანხა, ხოლო გადახდის ვალუტაა ის ფულადი ნიშნები, რომელიც ითვლება ფულადი ვალდებულების შესრულების საშუალებად [104. გვ. 331]. თუ გადახდის ვალის დადგომამდე გაიზარდა ან შემცირდა ფულის ერთეული (კურსი) ან შეიცვალა ვალუტა, მოვალე ვალდებულია გადაიხადოს იმ კურსით, რომელიც შეესაბამება ვალდებულების წარმოშობის დროს. ვალუტის შეცვლისას გადაცვლით ურთიერთობებს საფუძვლად უნდა დაედოს ის კურსი, რომელიც ვალუტის შეცვლის დღეს არსებობდა ფულის ამ ერთეულებს შორის (სსკ-ის 389 მუხლი). აღნიშნულ მუხლთან დაკავშირებით საინტერესოა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2001 წლის 18 ივლისის №3კ/614-01 გადაწყვეტილება, სადაც აღნიშნულია, რომ მითითებული კანონის მოთხოვნიდან გამომდინარე, ფულის ერთეულის გაზრდა ან შემცირება თავისთავად გულისხმობს ფულის რეფორმას, რაც ფულის სისტემის განმტკიცებისათვის გატარებული სახელმწიფო საკანონმდებლო აქტია, რომლის შედეგად ქვეყანაში ფულის მოქმედი სისტემიდან სხვა სისტემაზე გადასვლა ხდება. ამ დროს მიმოქცევიდან ამოიღება გაუფასურებული ფული და მის ადგილს იკავებს ახალი ფული, იცვლება ფულის ერთეული ან მისი ოქროს შემცველობა, რის შემდეგ დგინდება ფულადი ერთეულის, ფულის ნიშნის ფორმა და ეროვნული ვალუტის კურსი. ფულის კურსი კი ნიშნავს ერთი ქვეყნის ფულის ერთეულის ღირებულებას, გამოხატულს სხვა ქვეყნის ფულის ერთეულით. ფულის კურსის დადგენა გაიგივებულია მის კოტირებასთან, რაც

უცხოური ვალუტის საბირჟო ფასების დადგენას ნიშნავს. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ ვალუტის შეცვლა გულისხმობს ქვეყანაში არსებული ფულის ნიშნის შეცვლას. საკასაციო პალატის განმარტებით, ფულადი ვალდებულებების შესრულების დროს სამოქალაქო კოდექსის 389-ე მუხლის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა ადგილი აქვს დენომინაციას, ანუ ფულის ერთეულის (კურსის) გაზრდას ან შემცირებას, ასევე ვალუტის ჰიპერინფლაციას.

ამდენად, თუ სახეზე არ იქნება ზემოაღნიშნული მოთხოვნები, ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის გამარტივებული წესით განხილვისას საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 389-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია.

ფულადი დავალიანების მოთხოვნისათვის განმცხადებლის მიერ აუცილებელია საპროცესო მოქმედების განხორციელება - განცხადების შეტანა, რომელსაც უკავშირდება საპროცესო-სამართლებრივი შედეგები, კერძოდ, განცხადების განსახილველად წარმოებაში მიღება, განხილვის შედეგად გადახდის ბრძანების მიღება და ა.შ.

ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე განმცხადებელს წარმოადგენს კრედიტორი, რომელიც შეიძლება იყოს როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირი, თუ ისინი შესაბამისი ვალდებულებითი სამართალურთიერთობების სუბიექტები არიან. საყურადღებოა ის გარემოება, რომ მოთხოვნის საგანი შეიძლება იყოს მხოლოდ გადახდის ბრძანების მიღებით დავალიანების გადახდევინება.

ფულადი დავალიანების შესახებ განცხადებას ხელს აწერს განმცხადებელი. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 93-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მოქალაქეებს შეუძლიათ საქმე აწარმოონ სასამართლოში პირადად, ხოლო იურიდიულ პირებს ან სხვა ორგანიზაციებს - იმ თანამდებობის პირის მეშვეობით, რომელსაც წესდებით ან დებულებით შეუძლია ამ იურიდიული პირისა თუ ორგანიზაციის სახელით იმოქმედოს. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მხარეებს შეუძლიათ აგრეთვე საქმე აწარმოონ სასამართლოში წარმომადგენლის მეშვეობით.

თენგიზ ლულიაშვილის განმარტებით, სასამართლო წარმომადგენლობა ესაა პირის კანონით გარანტირებული შესაძლებლობა აწარმოოს საქმე

სასამართლოში წარმომადგენლის მეშვეობით. სასამართლო წარმომადგენელი არის პირი, რომელიც ასრულებს სასამართლოში მარწმუნებლის სახელით და მისი ინტერესების შესაბამისად ყველა იმ საპროცესო მოქმედებას, რაც გათვალისწინებულია კანონით და მარწმუნებლის მიერ გაცემული მინდობილობით [84. გვ. 165-166].

სასამართლო წარმომადგენლობა საპროცესო ურთიერთობაა, რადგანაც, ჯერ ერთი, იგი მოწესრიგებულია სამოქალაქო საპროცესო ნორმებით, მეორეც, ამ ურთიერთობის შედეგად გარიგების შედეგები, რომელიც განხორციელებულია ერთი პირის მიერ მეორე პირის სახელით, უშუალოდ გადადის ამ უკანასკნელზე. სამოქალაქო პროცესში წარმომადგენელი ის პირია, რომელიც ახორციელებს საპროცესო უფლებებს იმ პირის სახელით, ვისაც ეს უფლება ეკუთვნის (მარწმუნებელი), იმგვარად, რომ მოქმედების შედეგი მიეკუთვნოს მის მიერ წარმოდგენილ პირს. წარმომადგენლის მეშვეობით მარწმუნებელს წარმოეშობა გარკვეული უფლებები და მოვალეობები. [125. გვ. 24-25].

წარმომადგენელსა და წარმოდგენილს შორის ურთიერთობის დროს ხდება წარმომადგენლის აღჭურვა გარკვეული უფლებებით. წარმომადგენელსა და სასამართლოს შორის განხორციელებული ურთიერთობის დროს ხდება წარმომადგენლისათვის მინიჭებული უფლებამოსილებების განხორციელება, ხოლო წარმომადგენლის და სასამართლოს ურთიერთობა შედეგია როგორც შინაგან, ისე გარეგან სამართალურთიერთობისა [125. გვ. 25 სქოლიო 13].

საქმის წარმოება წარმომადგენლის მეშვეობით არ ართმევს უფლებას მხარეებს თვითონაც პირადად მიიღონ მონაწილეობა საქმეში. ამასთან თუ ვინ შეიძლება იყოს განმცხადებლის წარმომადგენელი სასამართლოში დაგალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული განცხადების დროს, ამომწურავ პასუხს იძლევა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 94-ე მუხლი და მისი განვრცობა არ შეიძლება, ესენია:

- ადვოკატები;
- სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების, ადგილობრივი თვითმმართველობის ან მმართველობის ორგანოს, ორგანიზაციის თანამშრომლები - ამ ორგანოებისა და ორგანიზაციების საქმეებზე;
- ერთ-ერთი თანამონაწილე დანარჩენ თანამონაწილეთა დავალებით;
- სხვა ქმედუნარიანი პირები - მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოში;

- თუ დავის საგნის ღირებულება აღემატება 1 000 000 ლარს ან/და საქმე ფაქტობრივი ან სამართლებრივი თვალსაზრისით განსაკუთრებული სირთულით ხასიათდება და სამოქალაქო პროცესში მონაწილეობს აღმასრულებელი ხელისუფლების დაწესებულება, იგი მიმართავს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს, რომელიც უფლებამოსილია მოითხოვოს სამოქალაქო სამართალწარმოებაში ამ დაწესებულების წარმომადგენლად საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს თანამდებობის პირის ან სახელმწიფო მოსამსახურის დანიშვნა (გარდა საგადასახადო და საბაჟო კანონმდებლობიდან გამომდინარე დაგებისა). ამ შემთხვევაში აღმასრულებელი ხელისუფლების დაწესებულება, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს თანხმობით, უფლებამოსილია, იმავე საქმეზე წარმომადგენლობის უფლებამოსილება მიანიჭოს იმ თანამდებობის პირს ან სახელმწიფო მოსამსახურეს, რომელიც ამ დაწესებულებაში მსახურობს.

“ადვოკატთა შესახებ” საქართველოს კანონის პირველი მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საქართველოში საადვოკატო საქმიანობას ახორციელებს ადვოკატი, ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, ადვოკატი არის თავისუფალი პროფესიის პირი, რომელიც ემორჩილება მხოლოდ კანონსა და პროფესიული ეთიკის ნორმებს და გაწევრიანებულია საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციაში. კანონის მე-10 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ადვოკატი შეიძლება იყოს საქართველოს მოქალაქე, რომელსაც: ა. აქვს უმაღლესი იურიდიული განათლება; ბ. გავლილი აქვს ადვოკატთა ტესტირება ამ კანონით დადგენილი წესით ან ჩაბარებული აქვს მოსამართლეთა (პროკურატურის მუშაკთა) საკვალიფიკაციო გამოცდა; გ. აქვს იურისტად ან ადვოკატის სტაჟიორად მუშაობის არანაკლებ ერთი წლის სტაჟი. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ადვოკატი არ შეიძლება იყოს განზრახ მძიმე დანაშაულისათვის ნასამართლევი პირი, თუ ნასამართლობა არა აქვს მოხსნილი ან გაქარწყლებული კანონმდებლობით დადგენილი წესით [14]. ადვოკატი ვალდებულია პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას იხელმძღვანელოს შემდეგი ძირითადი პრინციპებით: დამოუკიდებლობა, ნდობა, კონფიდენციალობა, კლიენტის ინტერესების პრიორიტეტულობა, ინტერესთა კონფლიქტის დაუშვებლობა, კოლეგიალობა [18].

ადვოკატი თავის პროფესიულ მოვალეობას ასრულებს მარწმუნებელთან, ანუ მანდატთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. “მანდატის ცნების ლათინური წარმოშობა მიუთითებს, რომ ეს დავალების ურთიერთობაა.

ადვოკატს რწმუნებულებას აძლევს მოსარჩელე. დავალების ტიპური სიტუაციაა, როცა მარწმუნებლის ინტერესებიდან გამომდინარე, რწმუნებული მარწმუნებელზე დაკისრებული დამოუკიდებელ სამეურნეო საქმეს კისრულობს და ეხება ადვოკატის მიერ მარწმუნებლის სამართლებრივი ინტერესების საკუთარ თავზე აღებას. ადვოკატი, როგორც რწმუნებულების შემსრულებელი, მოღვაწეობს სხვის ინტერესებში, ე.ი. მისი საქმიანობა მიმართულია ისეთი გარიგებისაკენ, როცა თავდაპირველ მეპატრონეს თავისივე ქონებრივი ინტერესების დასაცავად უნდა ეზრუნა. ამ შემთხვევებში, მაგალითად, ადვოკატს ავალებენ, აწარმოოს სახელშეკრულებო მოლაპარაკებები მხარესთან ან პროცესი სასამართლოში [47. გვ. 12. სქოლიო 8].

წარმომადგენელს წარმოების აღძვრის უფლებამოსილება ეძლევა იმ შემთხვევაში, თუ მისი უფლებამოსილებები ჩამოყალიბებულია კანონის შესაბამისად გაცემულ და გაფორმებულ მინდობილობაში. წარმომადგენლის უფლებამოსილების გაფორმების წესი გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 96-ე მუხლით, მაგრამ მხოლოდ წარმომადგენლისათვის უფლებამოსილების გაფორმება არ არის საკმარისი წარმომადგენელს მიეცეს შესაძლებლობა აღძვრას წარმოება ფულადი დავალიანების მოთხოვნით, აღნიშნულისათვის აუცილებელია მის უფლებამოსილებაში სპეციალურად იყოს მითითებული და მინიჭებული განცხადების აღძვრის უფლება /საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 98-ე მუხლი/. ამდენად, თუ განცხადება წარდგენილია წარმომადგენლის მეშვეობით, მას ხელს აწერს წარმომადგენელი.

სასამართლომ უნდა შეამოწმოს რამდენად სწორად არის გაფორმებული მინდობილობა და რა უფლებამოსილებით არის აღჭურვილი მარწმუნებლის მიერ რწმუნებული, რადგან იგი არ გაცდეს მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებს.

წარმომადგენლობის ინსტიტუტს იცნობდა 1931 წელს მიღებული საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსიც (1956 წლის გამოცემა), მე-2 თავის მე-14 მუხლი ფორმულირებული იყო შემდეგნაირად: “მხარეს შეუძლია სასამართლოში საქმე აწარმოოს პირადად ან წარმომადგენლის მეშვეობით.” მე-15 მუხლის თანამად, “იმ პირის საქმის გამო, რომელიც გამოცხადებულია არაქმედობაუნარიან პირად ან ისეთ პირად, რომელსაც ქმედუნარიანობა კანონით შეზღუდული აქვს, სარჩელს აღძრავს მისი კანონიერი

წარმომადგენელი. ამავე კანონიერი წარმომადგენლის საშუალებით აღიძვრის სარჩელი აღნიშნული პირის წინააღმდეგ [117. გვ. 148].

საქმის წარმოებას წარმომადგენლის მონაწილეობით აღიარებდა ასევე საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსის (1964 წლის რედაქცია) 45-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც, მოქალაქეებს შეეძლო თავისი საქმე სასამართლოში ეწარმოებინა როგორც პირადად, ისე წარმომადგენლის მეშვეობით. სასამართლო წარმომადგენლობა დაიშვებოდა უკლებლივ ყველა საქმეზე, რომელიც სასამართლოს ექვემდებარებოდა უწყებრივად [81. გვ. 63]. საქმეში პირადად მონაწილეობა არ ართმევდა უფლებას ჰყოლოდა საქმეზე წარმომადგენელი. იმავე კოდექსის 46-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოში წარმომადგენლად შეიძლება ყოფილიყვნენ:

- ადვოკატი;
- სახელმწიფო საწარმოების, დაწესებულებების, ორგანიზაციების, კოლმეურნეობების, სხვა კოოპერაციული ორგანიზაციების, მათი გაერთიანებების, სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მუშაკები – მათი საწარმოების, დაწესებულებების და ორგანიზაციების საქმეებზე;
- პროფესიული კავშირების რწმუნებულები – მუშა – მოსამსახურეთა, კოლმეურნეობების წევრთა, აგრეთვე სხვა პირთა საქმეებზე, რომელთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვასაც ახორციელებენ პროფესიული კავშირები;
- იმ ორგანიზაციების რწმუნებულები, რომლებსაც კანონით, წესდებით ან დებულებით მინიჭებული აქვთ უფლება დაიცვან მათი ორგანიზაციების წევრთა უფლებები და ინტერესები;
- იმ ორგანიზაციების რწმუნებულები, რომლებსაც კანონით, წესდებით ან დებულებით მინიჭებული აქვთ უფლება დაიცვან სხვა პირთა უფლებები და ინტერესები;
- ერთ-ერთი თანამონაწილე დანარჩენ თანამონაწილეთა დავალებით (ამ კოდექსის 35-ე მუხლი);
- საქმის განმხილველი სასამართლოს მიერ ამ საქმეზე წარმომადგენლად დაშვებული პირნი.

როგორც ზემოთაღინიშნა, მოქმედი საპროცესო კოდექსით შესაძლებელია დაგალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეებზე და საერთოდ გამარტივებულ წარმოებაში, მხარემ საქმე აწარმოოს წარმომადგენლის მეშვეობით, მაგრამ სასამართლოს იმავდროულად შეუძლია უარი თქვას იმ პირის პროცესში წარმომადგენლად დაშვებაზე, რომელიც არ არის ადვოკატი, თუ მიიჩნევს, რომ ამ უკანასკნელს არ გააჩნია საკმარისი მონაცემები იმისათვის, რომ წარმოადგინოს მხარე და დაიცვას მისი უფლებები (მუხლი 97).

წარმომადგენლობასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 97-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, განჩინება, რომლითაც უარი ეთქმებოდა პირს წარმომადგენლად დაშვებაზე არ გასაჩივრდებოდა, თუმცა, აღნიშნული ნორმა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2004 წლის 16 თებერვლის №1/1/186 გადაწყვეტილებით ძალადაკარგულად იქნა გამოცხადებული. აღნიშნულთან დაკავშირებით საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ იმ განჩინების გასაჩივრების აკრძალვა, რომლითაც სასამართლო პროცესში არ დაიშვება წარმომადგენლად დანიშნული ადვოკატის სტატუსის არმქონე პირი, ერთგვარად იზღუდება აგრეთვე შესაბამისი მხარის სამოქალაქო საპროცესო ქმედუნარიანობა. ასეთ ვითარებაში არაა გამორიცხული, რომ მას მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში წაერთვას, უსაფუძვლოდ აღეკვეთოს შესაძლებლობა განახორციელოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 81-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული უფლება – “დაავალოს საქმის წარმოება წარმომადგენელს.” შეზღუდული მატერიალურ შესაძლებლობათა გამო მხარე არაიშვიათად უარს ამბობს ადვოკატის აყვანაზე და წარმომადგენლად თავის ახლობელს, ნათესავს ნიშნავს, რაც ურთიერთდახმარებისა და თანადგომის ქართული ისტორიული ტრადიციის თავისებური გამოხატულებაა. ასეთი პირის წარმომადგენლად დაშვებაზე უსაფუძვლოდ უარის თქმისა და სათანადო განჩინების გასაჩივრების აკრძალვის შედეგად შეიძლება შესაბამისი მხარე აღმოჩნდეს არათანასწორ პირობებში. სადაო ნორმასთან მიმართებით სასამართლო კოლეგია ითვალისწინებს სამოქალაქო მართლმსაჯულების განხორციელების ძირითად დებულებებს, როგორცაა, კერძოდ, დისპოზიციურობა და შეჯიბრებითობა. სამოქალაქო სამართალწარმოების პრინციპების შესაბამისად უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მხარის უფლება, რომ სასამართლოში საქმე აწარმოონ თავისი ნებასურვილით შერჩეული წარმომადგენლის მეშვეობით. ამიტომაც, სასამართლოს განჩინებაზე ადვოკატის სტატუსის არმქონე პირის წარმომადგენლად დაშვებაზე

უარის თქმის შესახებ უნდა შეიძლებოდეს კერძო საჩივრის შეტანა. ამით მხარეს ექმნება ასეთი განჩინების გასაჩივრების უფლება შესაბამისი გადაწყვეტილებისაგან განცალკავებით და მის გამოტანამდე. ეს იქნება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის იმ პრინციპის შესატყვისი, რომლის თანახმადაც კერძო საჩივრის შეტანა შეიძლება საქმის განხილვის დამაბრკოლებელ განჩინებებზე.

საკონსტიტუციო სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილების საფუძველზე, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 97-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ჩამოყალიბდა ახალი რედაქციით, სადაც აღნიშნულია, რომ სასამართლოს განჩინებაზე იმ პირის წარმომადგენლად დაშვებაზე უარის თქმის შესახებ, რომელიც არ არის ადვოკატი, შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

ამდენად, დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის გამარტივებული წესით განხილვის დროს, ასევე მთლიანად გამარტივებული წარმოების დროს, თუ სასამართლო უარს ეტყვის პირს წარმომადგენლად დაშვებაზე, რომელიც არ არის ადვოკატი, მიღებული განჩინება შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრის მეშვეობით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განცხადების შეტანა ასევე შესაძლებელია თანამონაწილეების, ანუ თანაგანმცხადებლების მიერ, ვინაიდან შესაძლებელია რამდენიმე კრედიტორი მოვალესთან დაკავშირებული იყოს ერთიანი მატერიალური სამართალურთიერთობით და სახეზე იყოს პირთა სიმრავლე. საპროცესო თანამონაწილეობის სამართლებრივ საფუძველს იძლევა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 86-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც თანამონაწილეობა არსებობს, როცა მოთხოვნის საგანს წარმოადგენს საერთო უფლება, მოთხოვნები გამომდინარეობს ერთი და იგივე საფუძველებიდან, მოთხოვნები ერთგვაროვანია. თანამონაწილეები სარგებლობენ ყველა იმ საპროცესო უფლებებით, რომლებიც მინიჭებული აქვთ საპროცესო კანონმდებლობით. ამდენად, დასაშვებია ერთი კრედიტორის მოთხოვნა რამდენიმე მოვალის მიმართ, ან რამდენიმე კრედიტორის განცხადება რამდენიმე მოვალის მიმართ. საილუსტრაციოდ შესაძლებელია მოვიყვანოთ მაგალითი.

საქმე № 2/166 [40], რაიონულ სასამართლოს განცხადებით მიმართა ფინკა-საქართველოს წარმომადგენელმა ჯგუფ “კომპასის” წევრების: ჩომახიძის, გედენიძის და იობიძის /გვარები პირობითია/ მიმართ, სადაც აღნიშნულია, რომ

ჯგუფ “კომპასთან” გაფორმდა პროცენტური სესხის ხელშეკრულება და სესხის სახით გადაეცა 3800 ლარი, რომელიც ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ვადაში არ იქნა დაფარული. სესხის ხელშეკრულებით ასევე გათვალისწინებული იყო ვადის გადაცილებისათვის ჯარიმის გადახდა. განმცხადებელმა მოითხოვა საქმის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა და გადახდის ბრძანებით ჯგუფი “კომპასის” წევრებზე ძირითადი თანხის, პროცენტის და ჯარიმის დაკისრება.

რაიონული სასამართლოს 2007 წლის 19 სექტემბრის გადახდის ბრძანებით ფინკა-საქართველოს წარმომადგენლის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა და ჯგუფ “კომპასის” წევრებს, ჩომახიძეს, გელენიძეს და იობიძეს დაეკისრა განმცხადებლის სასარგებლოდ ძირითადი თანხის, პროცენტის და ჯარიმის გადახდა სოლიდარულად.

მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული გადახდის ბრძანებით მიღწეულია კანონიერებისა და სამართლიანობის სინთეზი, დაცული იქნა განმცხადებლის უფლება, რომელმაც დარღვეული უფლების აღსადგენად წარმომადგენლის მეშვეობით მიმართა სასამართლოს, რადგან მიიჩნია იგი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი მართლმსაჯულების განხორციელების გზით აღნიშნულის გარანტიად. ამასთან ვინაიდან სახეზე იყო ვალდებულებით ურთიერთობებში პირთა სიმრავლე, რაიონულმა სასამართლომ სრულიად სამართლიანად დააკისრა თანხა ჯგუფ “კომპასის” წევრებს სოლიდარულად.

ზემოაღნიშნულის ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელია კიდევ ერთხელ გავიმეოროთ და გავაკეთოთ დასკვნა, რომ კრედიტორის მიერ განცხადების შეტანის სამართლებრივ საფუძველს იძლევა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის თანახმადაც, გამარტივებული წესით შეიძლება განხილული იქნეს მოთხოვნები გარკვეული ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ. სხვა სახის მოთხოვნები, რომლებიც არ უკავშირდება ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინებას, გამარტივებული წარმოებით არ განიხილება.

§ 2. განსჯადობა

განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ განჩინების მიმდებარე სასამართლომ სხვა საკითხებთან ერთად უნდა გადაწყვიტოს განსჯადობის საკითხი, ე.ი. უნდა განსაზღვროს, მოცემული განცხადება არის თუ არა კონკრეტული სასამართლოს განსჯადი, შეუძლია თუ არა მისი წარმოებაში მიღება და განხილვა.

განსჯადობა ეს არის პროცესის უმნიშვნელოვანესი ინსტიტუტი, რომელიც აწესრიგებს სასამართლოსადმი უწყებრივად დაქვემდებარებული საქმეების კონკრეტული სასამართლოს გამგებლობისადმი მიკუთვნების საკითხს. მხარეთა შორის წარმოშობილი სხვადასხვა სამართლებრივი ურთიერთობები განსჯადობის თვალსაზრისით გარკვეული თავისებურებებით ხასიათდება, მათ შორის არის დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეებიც.

გერმანიის პროცესუალური ლიტერატურა და კანონმდებლობა ცალ-ცალკე არ გამოყოფს ქვემდებარეობისა და განსჯადობის ცნებებს. როგორც უწყებრივი ქვემდებარეობა, ისე განსჯადობა გაერთიანებულია ერთ ცნებაში “განსჯადობა”, რომელიც ორი გაგებით იხმარება: ობიექტური და სუბიექტური გაგებით. ობიექტური გაგებით განსჯადობის ქვეშ გულისხმობენ იმ საქმეთა წრეს, რომელსაც განიხილავს სასამართლოები, ხოლო სუბიექტური გაგებით კი განსჯადობა განისაზღვრება არა მარტო სასამართლოს, არამედ მხარეთა პოზიციიდან. გერმანულ პროცესუალურ ლიტერატურაში განასხვავებენ ხუთი სახის განსჯადობას: 1) განსჯადობა სამართალწარმოების სახის მიხედვით, რომელიც გულისხმობს განსჯადობის განაწილებას სხვადასხვა იურისდიქციის სასამართლოთა შორის; 2) ადმინისტრაციული განსჯადობა, რომელიც განისაზღვრება სასამართლოს ტერიტორიული კომპეტენციის მიხედვით; 3) საგნობრივი განსჯადობა, რომელიც განისაზღვრება იმის მიხედვით თუ რა სახის, რა კატეგორიის საქმე არის განსახილველი; 4) ფუნქციონალური განსჯადობა, რაც განისაზღვრება იმის მიხედვით, თუ რა საქმეთა განხილვა შედის სასამართლოს კომპეტენციაში; 5) საერთაშორისო განსჯადობა, რომელიც გულისხმობს პროცესში უცხოელთა მონაწილეობას.

იმის გამო, რომ ქართული პროცესუალური კანონმდებლობა ცალკე გამოყოფს უწყებრივ ქვემდებარეობას, განსხვავებულად არის მოწესრიგებული განსჯადობაც [76. გვ. 254-255].

კანონიერი სასამართლოს უფლება სახელმწიფოსაგან მოითხოვს სასამართლო განსჯადობის ზუსტ განსაზღვრას [72. გვ. 373].

მაგისტრატი მოსამართლის შემოღებამ სასამართლო სისტემაში მნიშვნელოვნად გამიჯნა საქმეთა კატეგორიები. მაგისტრატი მოსამართლე არის რაიონული სასამართლოს მოსამართლე, რომელიც თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს რაიონული სასამართლოს სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებულ ადმინისტრაციულ ტერიტორიულ ერთეულში.

რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების და მაგისტრატი მოსამართლეების კომპეტენციითა გამიჯნა ხორციელდება გვარეობითი განსჯადობის მეშვეობით, რომლის მიხედვითაც ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებს გამარტივებული წარმოების წესით განიხილავენ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოები და მაგისტრატი მოსამართლეები. გვარეობითი განსჯადობის ზოგადი წესი მდგომარეობს იმაში, რომ ზოგიერთი საქმის გამოკლებით (რომლებიც განსაზღვრულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლში და რომლებსაც განეკუთვნება მაგისტრატი მოსამართლის გვარეობითი განსჯადობა) სასამართლოსადმი უწყებრივად დაქვემდებარებული ყველა დანარჩენი საქმე განიხილება რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების მიერ. მაგისტრატი მოსამართლის მიერ განსჯადი საქმეები გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლით. აღნიშნული მუხლის “ბ” ქვეპუნქტი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეებს ორ კატეგორიად ყოფს. კერძოდ, თუ მოთხოვნის ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს, განცხადებას განიხილავს მაგისტრატი მოსამართლე, ხოლო 2000 ლარის ზევით თანხის მოთხოვნის არსებობისას საქმე მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადი არ არის და განიხილება რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მიერ.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-40 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად დავის საგნის ფასს მიუთითებს მოსარჩელე (განმცხადებელი). თუ მოსარჩელის (განმცხადებლის) მიერ მითითებული ფასი აშკარად არ შეესაბამება სადავო ქონების რეალურ ღირებულებას, დავის საგნის ფასს განსაზღვრავს მოსამართლე სადავო ქონების საბაზრო ღირებულების მიხედვით.

დავის საგნის ფასი განსაზღვრულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლით, რომლის პირველი ნაწილის “ა” ქვეპუნქტით დავის

საგნის ფასი განისაზღვრება ფულის გადახდევინების შესახებ სარჩელისა - გადასახდელი თანხით; “დ” ქვეპუნქტით – ვადიანი გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ სარჩელისა (მოთხოვნისა) - არა უმეტეს სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით; “ე” ქვეპუნქტით – უვადო ან სამუდამო (გარდაცვალებამდე) გასაცემის ან გადასახდელის შესახებ სარჩელისა – სამი წლის განმავლობაში გასაცემი ან გადასახდელი თანხების ერთობლიობით.

ამდენად განცხადება, სადაც თანხის მოთხოვნის ოდენობა 2000 ლარს აღემატება, განეკუთვნება რაიონული /საქალაქო/ სასამართლოს განსჯად საქმეს.

განსჯადობასთან დაკავშირებით წარმოიშობა მეორე საკითხი /ტერიტორიული განსჯადობა/, თუ სად უნდა იქნეს წარდგენილი განცხადება. ტერიტორიული განსჯადობის წესის შესაბამისად ხდება კონკრეტული სასამართლოს განსაზღვრა, რომელსაც უნდა მიმართოს განცხადებით დაინტერესებულმა პირმა [138. გვ. 61].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 304-ე მუხლის თანახმად, საქმეს გამარტივებული წესით დავალიანების გადახდევინების შესახებ განიხილავს სასამართლო მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლით გათვალისწინებულია საერთო განსჯადობა, ანუ სარჩელის წარდგენის საერთო წესი, რომლის თანახმადაც სასამართლოს სარჩელი წარედგინება მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. სარჩელი იურიდიული პირის მიმართ სასამართლოს წარედგინება იურიდიული პირის ადგილსამყოფელის მიხედვით.

არასასარჩელო წარმოების დროს განსჯადობა განისაზღვრება იმ პირის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, რომლის წინააღმდეგაც მიმართულია განცხადება /საჩივარი/. ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე, თუ მოთხოვნის ან ქონების ღირებულება არ აღემატება 2000 ლარს, განცხადება სასამართლოს წარედგინება მაგისტრატი მოსამართლის სამოქმედო ტერიტორიის მიხედვით, ხოლო იმ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრატი მოსამართლე, რაიონულ /საქალაქო/ სასამართლოში.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ მოპასუხეს არა აქვს საცხოვრებელი ადგილი, სარჩელი განიხილება სასამართლოში საქართველოს ტერიტორიაზე მისი

ადგილსამყოფელის მიხედვით, ხოლო თუ მოპასუხის ადგილსამყოფელი უცნობია, მაშინ შეიძლება აღიძრას მისი უკანასკნელი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-17 მუხლის თანახმად, სარჩელი იმ მოპასუხის მიმართ, რომელსაც საქართველოში არა აქვს საცხოვრებელი ადგილი, სასამართლოს შეიძლება წარედგინოს მოპასუხის ქონების ადგილსამყოფელის მიხედვით, ხოლო თუ მოთხოვნა უზრუნველყოფილია რაიმე ნივთით, სარჩელი შეიძლება აღიძრას ამ ნივთის ადგილსამყოფელის მიხედვით.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 70-78-ე მუხლები ითვალისწინებს მხარეთათვის როგორც უწყების, ისე სასამართლო გადაწყვეტილების, მათ შორის გადახდის ბრძანების ჩაბარების წესს. აღნიშნული კოდექსის 78-ე მუხლის თანახმად თუ მხარის ადგილსამყოფელი უცნობია ან მისთვის სასამართლო უწყების ჩაბარება სხვაგვარად ვერ ხერხდება, სასამართლო უფლებამოსილია გამოიტანოს განჩინება სასამართლო შეტყობინების საჯაროდ გავრცელების შესახებ. საჯარო შეტყობინება ხორციელდება იმ გაზეთის საშუალებით, რომელიც მასობრივადაა გავრცელებული მხარის საცხოვრებელი ადგილის შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში. მხარე უფლებამოსილია სასამართლო განჩინების საფუძველზე თავისი ხარჯებით განახორციელოს საჯარო შეტყობინება ინფორმაციის სხვა საშუალებებით. საჯარო შეტყობინების შემთხვევაში უწყება, სასამართლოს გადაწყვეტილება ჩაბარებულად ითვლება გაზეთში გამოქვეყნებიდან მეშვიდე დღეს.

აღნიშნული მუხლების ანალიზიდან გამომდინარე გამარტივებული წარმოების დროს არ შეიძლება განცხადების წარდგენა მოვალის ქონების ადგილსამყოფელის ან უკანასკნელი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. აღნიშნულის საფუძველს იძლევა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლი, რომლის დეფინიციიდან გამომდინარე გამარტივებული წარმოების წესით საქმის განხილვა შეუძლებელია, თუ მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილი ან ადგილსამყოფელი უცნობია და ბრძანება დავალიანების გადახდევინების შესახებ მხარეს უნდა ეცნობოს საჯარო (ოფიციალური) გამოცხადების გზით.

აღნიშნულ დასკვნამდე მივდივართ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის ანალიზის საფუძველზეც, რომლის თანახმადაც სასამართლო ვალდებულია, მოპასუხეს გადასცეს გადახდის ბრძანება, ხოლო თუ საცხოვრებელი ადგილი ან ადგილსამყოფელი უცნობია, სასამართლოს მიერ ამ აუცილებელი მოქმედების შესრულება შეუძლებელი იქნება.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 78-ე მუხლი, რომელიც სასამართლო გადაწყვეტილების საჯარო გამოცხადებას ითვალისწინებს, დასაშვებია მხოლოდ სასარჩელო წარმოებისას, ხოლო ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის გამარტივებული წესით განხილვისას 78-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია. ანალოგიურად არის საჯარო გამოცხადების საკითხი გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული, აღნიშნულია, რომ გამარტივებული წესით საქმისწარმოება არ დაიშვება, თუ სასამართლო გადაწყვეტილების ოფიციალური გამოქვეყნება (მხარეებისათვის გადაცემა, ჩაბარება) უნდა მოხდეს საჯაროდ.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების რეკვიზიტები არ შეიცავს მითითებას საცხოვრებელი ადგილის შესახებ, რაც ვფიქრობთ, ხარვეზია და მოწესრიგებას საჭიროებს, ვინაიდან თეორიული და პრაქტიკული ანალიზის საფუძველზე წარმოუდგენელი გახდება განცხადების წარდგენის შემდეგ პროცესუალური სტადიების განხორციელება, თუმცა აღნიშნულს კანონმდებელი განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველად არ მიუთითებს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსისაგან განსხვავებით რუსეთის ფედერაციის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი განცხადების შინაარსში სავალდებულო რეკვიზიტად ითვალისწინებს მხარეთა მისამართების მითითებას (მუხლი 124), ხოლო მისამართების მიუთითებლობა წარმოადგენს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველს (მუხლი 125) [144]. განცხადების შინაარსში მხარეთა მისამართებს სავალდებულო რეკვიზიტებად ითვალისწინებს ასევე ყაზახეთის (მუხლი 141-ე) [147] და ბელორუსიის (მუხლი 395-ე) [148] სამოქალაქო საპროცესო კოდექსებიც, რაც სავსებით სამართლიანია, ვინაიდან სასამართლომ სწორედ განცხადებაში მითითებულ მისამართებზე უნდა უზრუნველყოს საპროცესო დოკუმენტების გადაგზავნა.

ამდენად, მიგვაჩნია, რომ განცხადების რეკვიზიტებს აუცილებლად უნდა დაემატოს მხარეთა მისამართები, ხოლო მიუთითებლობის შემთხვევაში გამოყენებული უნდა იქნეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 185-ე მუხლის მოთხოვნები, კერძოდ, აღნიშნული მუხლის თანახმად, საცხოვრებელი მისამართის მიუთითებლობის შემთხვევაში გამოტანილი უნდა იქნეს განხილება ხარვეზის შევსების შესახებ და განმცხადებელს უნდა უნდა მიეცეს ვადა ხარვეზის შესავსებად, ხოლო ხარვეზის შეუვსებლობის შემთხვევაში განმცხადებელს უარი უნდა ეთქვას განცხადების წარმოებაში მიღებაზე.

§ 3. გამარტივებული წარმოებისას ფულადი დაგალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა

დაგალიანების გადახდევინების თაობაზე წარმოშობილ ურთიერთობებში კრედიტორს შეუძლია აირჩიოს დარღვეული უფლების დაცვის ფორმა, კერძოდ, მოითხოვოს უფლების განხორციელება სარჩელის, ან განცხადების ფორმით. გამარტივებული წარმოებისას კრედიტორს უფლება აქვს განცხადებით მიმართოს სასამართლოს და დარღვეული უფლებების აღსადგენად მოითხოვოს გადახდის ბრძანების მიღება [140. გვ. 27].

ფულადი დაგალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება არის უმთავრესი დოკუმენტი, რომელზეც დამოკიდებულია შემდგომი საპროცესო მოქმედებების განხორციელება, განცხადების არარსებობის ან არასრულყოფილად შედგენილი განცხადების არსებობისას შეუძლებელია გადახდის ბრძანების მიღება.

სასამართლოს მიერ გადახდის ბრძანების მიღებამდე პირველ რიგში აუცილებელია გაირკვეს, რამდენად აკმაყოფილებს განცხადება შესაბამის რეკვიზიტებს და არის თუ არა იგი დასაშვები, ხომ არ არსებობს განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებები. იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებები, სასამართლო თავისი განჩინებით უარს ეტყვის განმცხადებელს ფულადი დაგალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე.

განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა წარმოადგენს განცხადებისათვის დადგენილი მოთხოვნების დაუცველობაზე რეაგირების

ფორმას, თუმცა უარის თქმა არ ართმევს განმცხადებელს უფლებას განმეორებით მიმართოს სასამართლოს გამარტივებული ან სასარჩელო წარმოების წესით.

გამარტივებული წესით შეტანილი განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის ან მისი წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძვლებზე ყურადღების გამახვილება მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, ვინაიდან ამ საკითხების არასწორად გადაწყვეტა სასამართლოების მიერ არღვევს კონსტიტუციის 42-ე მუხლით გარანტირებულ ფუნდამენტალურ უფლებას სასამართლო დაცვაზე. ხშირია ამ თვალსაზრისით სასამართლო შეცდომებიც. ამიტომ წარმოების აღძვრის საფუძვლების შინაარსის სწორად გარკვევას უაღრესად დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა ენიჭება ერთიანი მიდგომების ჩამოსაყალიბებლად.

ფულადი დავალიანების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლით, თუმცა აღნიშნული მუხლი არ არის სრულყოფილი და საკანონმდებლო დონეზე დახვეწას და შევესებას საჭიროებს, რათა მოსამართლემ შესძლოს სხვა შემთხვევებშიც თქვას უარი განცხადების წარმოებაში მიღებაზე. ამ საკითხის გადაწყვეტისას უნდა გავითვალისწინოთ ასევე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის მოთხოვნები, რომელიც სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმას ითვალისწინებს. განხილება განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის შესახებ უნდა იყოს დასაბუთებული და განხილებაში უნდა აღინიშნოს ის საფუძველი, თუ რის გამო ეთქვა უარი განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლო თავისი განჩინებით უარს ეტყვის განმცხადებელს დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების მიღებაზე, თუ:

- იგი არ უპასუხებს 34-ე თავის 302-303-ე მუხლებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს;
- განცხადებაში ჩამოყალიბებული მოთხოვნის საფუძველი /303-ე მუხლის “დ” ქვეპუნქტი/ ვერ ასაბუთებს ამ მოთხოვნას.

ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლო უფლებამოსილია ამ მუხლის პირველი ნაწილის “ა” ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში განმცხადებელს დაუნიშნოს ვადა განცხადებაში ან თანდართულ მასალებში არსებული ხარვეზების შესავსებად [საქართველოს 2005 წლის 20 დეკემბრის კანონი – სსმ1, 2005 წ., №55, მუხ. 376]. ცვლილების განხორციელებამდე, თუ განცხადება არ აკმაყოფილებდა 305-ე მუხლის პირველი ნაწილის მოთხოვნებს, მოსამართლე არ უნიშნავდა ვადას განმცხადებელს ხარვეზის შესავსებად და პირდაპირ ეუბნებოდა უარს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე. თუმცა, განცხადების მიღებაზე უარის შესახებ განჩინების გამოტანამდე ვალდებული იყო მოესმინა განმცხადებლისათვის.

როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით მეტად მნიშვნელოვანია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მე-2 ნაწილის “დ” ქვეპუნქტზე მითითება, კერძოდ, როცა განცხადებაში მითითებული მოთხოვნის საფუძველი ვერ ასაბუთებს მოთხოვნას. საუბარია წამოყენებულ პრეტენზიაზე, რომლის დასასაბუთებლად განცხადებაში მითითებული მტკიცებულება /დოკუმენტი/ დამოწმებული სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი.

მტკიცებულებათა ინსტიტუტი წარმოადგენს უძველეს სამართლებრივ ინსტიტუტს, რომელსაც ღრმა ისტორიული ფესვები აქვს. მტკიცებულებათა ინსტიტუტს დიდი მნიშვნელობა აქვს სამართლის ყველა დარგისათვის [78. გვ. 244] და მათ შორის სამოქალაქო სამართლისათვის.

თანამედროვე სამართალში ერთმანეთისაგან განასხვავებენ სანოტარო დამოწმებასა და სანოტარო დადასტურებას. სანოტარო დამოწმების დროს ნოტარიუსის მოქმედება ეხება მთელ დოკუმენტს, მის მთელ შინაარსს. ამ დროს ნოტარიუსი ამოწმებს ტექსტის შესაბამისობას მოქმედ სამართალთან და ადასტურებს მას. დოკუმენტის ტექსტი ნოტარიუსმა გარიგების მხარეებს უნდა წაუკითხოს და გააცნოს. ამის შემდეგ გარიგების მხარეები აწერენ ხელს ამ დოკუმენტს, რასაც ნოტარიუსი ადასტურებს. სანოტარო დამოწმებისაგან განსხვავდება სანოტარო დადასტურება. ამ დროს ნოტარიუსი პასუხს არ აგებს დოკუმენტის შინაარსზე და არც არის ვალდებული, რომ იგი წაუკითხოს მხარეებს. მისი მოვალეობაა გარიგების მხარეთა ხელმოწერების ნამდვილობის დადასტურება [126. გვ. 352-353].

როცა დოკუმენტზე ვსაუბრობთ, მეტად მნიშვნელოვანია იმის გარკვევა, თუ რა სახის მტკიცებულება უნდა ჩაითვალოს უტყუარ დოკუმენტად, რომელზე დაყრდნობითაც სასამართლო მიიღებს გადახდის ბრძანებას. ასეთი დოკუმენტი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული. მიგვაჩნია, რომ ასეთ დოკუმენტად უნდა ჩაითვალოს ის წერილობითი მტკიცებულება, რომლითაც უტყუარად (უდაოდ) დასტურდება მოვალის მიერ კრედიტორის მიმართ ფულადი დავალიანების არსებობა. მაგ. ნოტარიულად დამოწმებული სესხის ხელშეკრულება, ან/და სხვა დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს მოვალის მხრიდან ფულადი ვალდებულების შეუსრულებლობას ან გარიგების არსებობას, მხარეთა მიერ შედგენილი და სათანადო წესით დამოწმებული შედარების აქტი და ა.შ. სადავო ფაქტები, რომლებიც თავისთავად ცხადია შედიან მტკიცების საგანში [218. გვ. 209], გამარტივებული წარმოების დროს არ გამოიყენება.

წერილობით მტკიცებულებას ახასიათებს რამდენიმე ნიშანი, ესენია:

- წერილობითი მტკიცებულება იქმნება ადამიანის მიერ;
- წერილობით დოკუმენტში (მტკიცებულებაში) ასახული ადამიანის აზრი გადმოცემულია რაიმე ნიშნის გამოყენებით;
- მტკიცებულებაში გადმოცემული ნიშნები გამოხატავენ ადამიანის აზრს [200. გვ. 191-201].

მხარეთა მიერ შედგენილი შედარების აქტი, რომელიც დადასტურებულია მათივე ხელმოწერებითა და ბეჭდით, თუ არ არის დამოწმებული სათანადო წესით, გამარტივებული წარმოებისას უტყუარ მტკიცებულებად ვერ ჩაითვლება, ვინაიდან, შედარების აქტი არ მიეკუთვნება უდავო ფაქტებს და შედის მტკიცების საგანში [199. გვ. 324]. მართალია, აღნიშნული მტკიცებულებით შესაძლოა დასტურდებოდეს ვალის არსებობა და სასარჩელო წარმოების დროს სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლიობაში იგი საფუძვლადაც დაედოს სასამართლოს გადაწყვეტილებას, მაგრამ გამარტივებული წარმოების არსისა და იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე არ არის საკმარისი და დამატებით საჭიროებს დამოწმებას სათანადო წესით. ამ ნაწილში ხშირია სასამართლო შეცდომებიც, ვინაიდან მხარეთა მიერ ხელმოწერილ და მათივე ბეჭდით დადასტურებულ შედარების აქტს გადახდის ბრძანების მიღების დროს უტყუარ მტკიცებულებად მიიჩნევენ, რითაც იგნორირებას უკეთებენ გამარტივებული

წარმოების ფუნდამენტური საკითხის დასაშვებობის განხილვას. საილუსტრაციოდ შეიძლება მოვიყვანოთ მაგალითი.

საქმე [37] № 2/17 განმცხადებელი – ს/ს “საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერჯოკომპანია”, მოვალე – შპს “მნათობი”, მოთხოვნის არსი – დავალიანების გადახდევინება. როგორც განცხადებით და თანდართული მასალებით ირკვევა ს/ს “საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერჯოკომპანია”, როგორც ენერჯომომმარაგებელი ორგანიზაცია, შპს “მნათობს” აწვდის ელ. ენერჯიას. მისი ღირებულების გადაუხდელობის გამო შპს “მნათობს” ს/ს “საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერჯოკომპანიის” მიმართ გააჩნია დავალიანება 1418,18 ლარი. აღნიშნული მოთხოვნის დასასაბუთებლად წარმოდგენილი იქნა შედარების აქტი, რომლითაც მოპასუხეს ხელმოწერილით დადასტურებული აქვს დავალიანების არსებობა. განმცხადებელი განმარტავს რა, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული რაიმე საპასუხო /სანაცვლო/ ვალდებულების შესრულებაზე, ვინაიდან მათ მიერ ვალდებულების შესრულება უკვე განხორციელდა, მოითხოვს განცხადების გამარტივებული წარმოების წესით წარმოებაში მიღებას და გადახდის ბრძანებით მოპასუხეზე 1418,18 ლარის დაკისრებას.

რაიონული სასამართლოს გადახდის ბრძანებით დაკმაყოფილდა ს/ს “საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერჯოკომპანიის” განცხადება.

მიგვაჩნია, რომ რაიონულმა სასამართლომ აღნიშნული განცხადების განხილვისას დაარღვია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მე-2 ნაწილის “დ” ქვეპუნქტის და 305-ე მუხლის მოთხოვნები, კერძოდ, მხარეთა მიერ ხელმოწერილი შედარების აქტი, რომელსაც უმთავრეს მტკიცებულებად მიუთითებდა განმცხადებელი და რომელზე დაყრდნობითაც იქნა რაიონული სასამართლოს მიერ მიღებული გადახდის ბრძანება, არ იყო წარმოდგენილი დამოწმებული სახით. ამდენად, რაიონულ სასამართლოს დასაშვებობის ეტაპზე უნდა ემსჯელა აღნიშნულ საკითხზე და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლის თანახმად უნდა მოეთხოვა განმცხადებლისათვის დამოწმებული სახით მტკიცებულების წარმოდგენა და უნდა მიეცა ვადა ხარვეზის შესავსებად, ხოლო ხარვეზის გამოუსწორებლობის შემთხვევაში განცხადება საერთოდ არ უნდა მიეღო წარმოებაში.

ანალოგიური სახის დარღვევა გეხდება №2/18-06 საქმეშიც [38], რომელშიც განმცხადებელს კვლავ ს/ს “საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერჯოკომპანია” წარმოადგენს, ხოლო შედარების აქტი კვლავ არ არის სათანადო წესით დამოწმებული. თუმცა სასამართლოს მიერ განცხადება გადახდის ბრძანებით დაკმაყოფილდა.

შედარების აქტთან დაკავშირებით საქართველოს უზენაეს სასამართლოში 2008 წლის 25 ივლისს მოსამართლეთა შეხვედრების შედეგად შემუშავებული იქნა რეკომენდაცია, რომლის თანახმადაც, “სამოქალაქო კოდექსის 341-ე მუხლის შესაბამისად გათვალისწინებული ვალის აღიარება იმით განსხვავდება ნებისმიერი სხვა ფორმით გათვალისწინებული მოთხოვნის აღიარებისაგან, რომ იგი ახალი ხელშეკრულებაა და არა სხვა სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში ნების გამოვლენა. ვალის აღიარება ახალი ხელშეკრულებაა, ამდენად ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის დადგენილ ყველა პირობას უნდა აკმაყოფილებდეს, მათ შორის მოთხოვნას ფორმის მიმართ, კერძოდ თუ ძირითადი ვალდებულებითი ურთიერთობა ფორმასავალდებულო გარიგებაა, ვალის აღიარებაც შესაბამისი ფორმის დაცვით უნდა განხორციელდეს. ამასთან, ვალის აღიარების ხელშეკრულება უნდა აკმაყოფილებდეს სამოქალაქო კოდექსის 327-ე მუხლის მოთხოვნებს, ანუ მხარეები უნდა შეთანხმდნენ ყველა არსებით პირობაზე. სწორედ აღნიშნული ფაქტორის გათვალისწინებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლო ვალის აღიარებად არ მიიჩნევს საწარმოებს შორის შედგენილ ბუღალტრულ ურთიერთშედარების აქტებს. ნებისმიერი დოკუმენტი, რომელიც შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს ბუღალტრული ან სხვა თვალსაზრისით და რომელშიც ვალის არსებობაა დაფიქსირებული, ვერ ჩაითვლება ვალის არსებობის შესახებ ხელშეკრულებად, თუ არ დადგინდება, რომ მხარეები შეთანხმდნენ ხელშეკრულების არსებით პირობებზე. ამგვარი აქტი ახალ ხელშეკრულებას არ წარმოადგენს. ამ შემთხვევაში სახეზე ძველი ხელშეკრულების ფარგლებში განხორციელებულ გარკვეულ მოქმედებასთან გვაქვს საქმე და იგი ვერ გამოიწვევს სამოქალაქო კოდექსის 341-ე მუხლით გათვალისწინებულ შედეგებს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის თანახმად, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს. ამ გარემოებათა დამტკიცება შეიძლება თვით მხარეთა /მესამე პირთა/ ახსნა-განმარტებით, მოწმეთა ჩვენებით,

წერილობითი თუ ნივთიერი მტკიცებულებებითა და ექსპერტთა დასკვნებით. საქმის გარემოებები, რომლებიც კანონის თანახმად უნდა დადასტურდეს გარკვეული მტკიცებულებებით, არ შეიძლება დადასტურდეს სხვა სახის მტკიცებულებებით.

ზემოაღნიშნულ მუხლში ჩამოთვლილ მტკიცებულებებიდან ფულადი დავალიანების შესახებ განცხადების განხილვისას მტკიცებულებად გამოიყენება მხოლოდ წერილობითი მტკიცებულება, რომელსაც სასამართლო შეფასების საფუძველზე უტყუარ დოკუმენტად მიიჩნევს.

სესხის ხელშეკრულების შემთხვევაში, რომლითაც შესაძლებელია ასევე გათვალისწინებული იყოს პროცენტის გადახდევინება, სათანადო დოკუმენტად სწორედ დამოწმებული სახით წარმოდგენილი სესხის ხელშეკრულება მიიჩნევა, ამასთან მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ განმცხადებლის მოთხოვნა მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების გამოყენებით საფუძველიანად იქნეს ცნობილი სასამართლოს მიერ. სესხის ხელშეკრულების დროს პროცენტის გადახდევინება, გამომდინარეობს მატერიალური კანონმდებლობიდან, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 625-ე მუხლიდან, რომლის თანახმადაც, “სესხისათვის მხარეთა შეთანხმებით შეიძლება გათვალისწინებული იქნეს პროცენტი”, რომლის ოდენობა მოქმედი სამოქალაქო კოდექსით მთლიანად მხარეთა შეთანხმებაზეა დამოკიდებული. ამდენად, როგორც უპროცენტო, ისე პროცენტიანი სესხის ხელშეკრულება, განმცხადებლის მოთხოვნის შემთხვევაში შესაძლებელია განხილული იქნეს გამარტივებული წარმოების წესით და სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნებიდან პროცენტის ანაზღაურებაზე მითითება, არ წარმოადგენს განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას.

აღნიშნულთან დაკავშირებით პარალელურად თუ გადავხედავთ სასარჩელო წარმოებას, დავინახავთ, რომ მტკიცებულების წარუდგენლობა, თუნდაც იგი სათანადო წესით არ იყოს დამოწმებული, არ წარმოადგენს სარჩელის წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას. მტკიცებულებების შეფასება ხდება არა სარჩელის წარმოებაში მიღების დროს, არამედ უშუალოდ გადაწყვეტილებაში. თუ ფულად დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წარმოებით განხილვის დროს დამოწმებული სახით მტკიცებულების წარუდგენლობისას განცხადება არ მიიღება წარმოებაში, სასარჩელო წარმოების დროს კი მტკიცებულების წარუდგენლობა იწვევს (თუ

მოპასუხემ არ ცნო სარჩელი) გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმას. რუსეთის ფედერაციის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი (მუხლი 122-ე), დასაშვებად მიიჩნევს გამარტივებული წარმოების დროს მტკიცებულებად გამოყენებული იქნეს წერილობითი მტკიცებულება, რომელიც არ არის დამოწმებული [144], რაც, ჩვენი აზრით, დაუშვებელია, რადგან მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენის, მტკიცებულებათა გამოკვლევის გარეშე, შეუძლებელია დადგინდეს დაუმოწმებელი სახით წარდგენილი წერილობითი დოკუმენტი ნამდვილად მოვალის მიერ არის შედგენილი თუ არა. რუსეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მსგავსად, დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე მტკიცებულების სახით დაუმოწმებელ წერილობით დოკუმენტს, თუ იგი აღიარებულია მოპასუხის მიერ (მუხლი 140-ე) ითვალისწინებს ყაზახეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიც [147].

რუსეთისა და ყაზახეთისაგან განსხვავებით, დამოწმებული სახით მტკიცებულების წარდგენას ითვალისწინებს გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი (მუხლი 703ა), რომლის თანახმადაც მოთხოვნის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვისათვის, აუცილებელია განცხადებას მტკიცებულების სახით ერთვოდეს დამოწმებული მტკიცებულების ასლი. გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი დაუმოწმებელი სახით წარდგენილ დოკუმენტს მტკიცებულებად იმ შემთხვევაში მიიჩნევს, თუ წარდგენილია დოკუმენტის ორიგინალი ეგზემპლარი.

ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს სახელმწიფო ბაჟის გადაუხდელობა, თუმცა აღნიშნული მოქმედი კანონმდებლობით გამარტივებული წარმოებისას პირდაპირ არ არის მოწესრიგებული და აღნიშნული ხარვეზი ანალოგიის გზით უნდა გადაწყდეს.

სახელმწიფო ბაჟის დამადასტურებელი ქვითარი სასამართლოში წარდგენილი უნდა იქნეს განცხადებასთან ერთად. აღნიშნული წესი დამახასიათებელია არა მარტო დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე, არამედ მთლიანად გამარტივებული წარმოების წესით განსახილველ საქმეებზე. განცხადებაზე გამარტივებული წარმოების წესით გადახდის ბრძანების მიღების შესახებ სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა შეადგენს დავის საგნის ღირებულების 3%, მაგრამ არანაკლებ 100 ლარს, აპელაციაში 4%, მაგრამ არანაკლებ 150 ლარს, ხოლო კასაციაში 5%, მაგრამ არანაკლებ 300 ლარისა. მნიშვნელოვანია ის გარემოება,

რომ მაგისტრატის მოსამართლის განსჯად საქმეზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა ყველა ინსტანციის სასამართლოში ნახევრდება.

სასამართლო ხარჯებთან დაკავშირებით, 1981 წლის 14 მაისის მინისტრთა კომიტეტის 68-ე სხდომაზე, წევრი სახელმწიფოების მიმართ მიღებული იქნა მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია R (81) 7, მართლმსაჯულებისათვის მიმართვის გამარტივების ღონისძიებათა შესახებ [23], რომელიც სხვა საკითხებთან ერთად ითვალისწინებს მართლმსაჯულების განხორციელების ხარჯებს. აღნიშნულის თანახმად, დაუშვებელია სამართალწარმოების დაწყებისათვის სახელმწიფომ მხარეს მოსთხოვოს ისეთი თანხის გადახდა, რაც, არსებული გარემოებების გათვალისწინებით, შეუსაბამოა. იმ შემთხვევაში, როდესაც სასამართლო ხარჯები მართლმსაჯულების განხორციელებას აშკარა დაბრკოლებას უქმნის, ისინი თუ შესაძლებელია, უნდა შემცირდეს ან გაუქმდეს. სასამართლო ხარჯების სისტემა უნდა გადაისინჯოს მისი გამარტივების თვალსაზრისიდან გამომდინარე. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს იურისტებისა და ექსპერტების ხარჯებს, თუ ეს ხარჯები დაბრკოლებას ქმნის მართლმსაჯულებისათვის მიმართვის თვალსაზრისით, უნდა დაწესდეს გარკვეული სახის კონტროლი ამ ხარჯების ოდენობისადმი. განსაკუთრებული შემთხვევების გარდა, მოგებულმა მხარემ წაგებული მხარისაგან უნდა მიიღოს ძირითადად, მის მიერ სამართალწარმოების დროს გონივრულად გაწეული ხარჯების ანაზღაურება იურისტის ხარჯების ჩათვლით.

სასარჩელო წარმოების მსგავსად, გამარტივებული წარმოების დროს შესაძლებელია განმცხადებლის გათავისუფლება სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან, რაც წარმოებს “სახელმწიფო ბაჟის შესახებ” საქართველოს კანონით დადგენილი წესით. გამარტივებული წარმოების დროს ასევე შესაძლებელია სასამართლო ხარჯების გადავადება ან მათი ოდენობის შემცირება, რაც წარმოებს მხარეთა ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ კანონი ითვალისწინებს მხოლოდ მოქალაქის გათავისუფლებას სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან, ხოლო იურიდიული პირის სასამართლო ხარჯებისაგან გათავისუფლება დაუშვებელია. იურიდიული პირის მიმართ შესაძლებელია განაწილვადდეს, გადაიდოს ან შემცირდეს ხარჯების ოდენობა. სასამართლოს ხარჯების გადახდისაგან გათავისუფლებასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია ასევე საქართველოს სსკ-ის 47-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის თანახმადაც

სასამართლოს, მოქალაქის ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, თუ მოქალაქე დაასაბუთებს ხარჯების გადახდის შეუძლებლობას და სასამართლოს წარუდგენს უტყუარ მტკიცებულებებს, შეუძლია მთლიანად ან ნაწილობრივ გაათავისუფლოს იგი სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან, რის თაობაზეც მოსამართლე გამოაქვს მოტივირებული განჩინება.

ამდენად, სასამართლო ხარჯების საკითხი სასარჩელო წარმოების მსგავსად მნიშვნელოვანია გამარტივებული წარმოების დროს და სახელმწიფო ბაჟის გადაუხდელობა, თუ გათავისუფლებული არ არის განმცხადებელი სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან, წარმოადგენს განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად გამარტივებული წესით შეიძლება განხილული იქნეს მოთხოვნები გარკვეული ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ.

აღნიშნული მუხლი ყურადღებას ამახვილებს ფულადი დავალიანების მოთხოვნაზე, რამდენად შეესაბამება განმცხადებლის მოთხოვნა აღნიშნულ ნორმას, ვინაიდან სწორედ მოთხოვნა წარმოადგენს დასაშვებობის მთავარ საფუძველს. ყველა სხვა მოთხოვნები, რომლებიც არ ეხება ფულადი დავალიანების მოთხოვნას, გამარტივებულ წარმოებაში დაუშვებელია. ამდენად, სასამართლო უარს ეტყვის განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე, ამასთან განმცხადებელს უნდა განემარტოს უარის თქმის მიზეზები.

დასაშვებობის შემოწმებისას მეტად მნიშვნელოვან როლს ასევე ასრულებს განცხადების რეკვიზიტების სისრულე, ვინაიდან არასრულად შევსებული რეკვიზიტების შემთხვევაში სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას მსვლელობა მისცეს აღნიშნულ განცხადებას. დავეთანხმებით თ. ლილუაშვილის მოსაზრებას, რომ “დავალიანების ამოღების შესახებ გამარტივებული წარმოების პირველი ეტაპი იწყება სასამართლოს მიერ გამარტივებული წარმოების დასაშვებობის შემოწმებით” [82. გვ. 243].

დასაშვებობის საკითხს უმთავრესი ადგილი უკავია გამარტივებული წარმოებაში, სწორედ აღნიშნულს ეხება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის

302-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი არ დაიშვება თუ:

- მოთხოვნის წამოყენება დამოკიდებულია ჯერ კიდევ შეუსრულებელ საპასუხო გადახდაზე;
- ბრძანება დავალიანების გადახდევინების შესახებ მხარეს უნდა ეცნობოს საჯარო /ოფიციალური/ გამოცხადების გზით.

აღნიშნული ნორმიდან გამომდინარე სასამართლომ უნდა გაარკვიოს ხომ არ არის მოთხოვნის წამოყენება დამოკიდებული ჯერ კიდევ შეუსრულებელ საპასუხო გადახდაზე. მხარეებს შორის დადებული ხელშეკრულების დროს შესაძლებელია ორმხრივი ვალდებულებები არსებობდეს. ამდენად კრედიტორი ვერ მოითხოვს ფულადი დავალიანების შესახებ საქმის გამარტივებული წარმოებით განხილვას, თუ მას მოვალის მიმართ სხვა ვალდებულებები გააჩნია და მისი მხრიდან მოთხოვნის წამოყენება დამოკიდებულია სწორედ ამ ვალდებულების შესრულებაზე.

საილუსტრაციოდ მივუთითებთ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 406-ე მუხლზე, რომლის თანახმად, თუ ორმხრივ ხელშეკრულებაში მოვალეს უფლება აქვს უარი თქვას მისთვის დაკისრებულ ვალდებულებაზე, ხოლო გარემოება, რომელიც მას აძლევს ამის უფლებას, გამოწვეულია კრედიტორის ბრალით, მაშინ იგი ინარჩუნებს საპასუხო შესრულების უფლებას [104. გვ. 446].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის მე-2 ნაწილი დასაშვებობის მეორე პირობად ითვალისწინებს ბრძანების გამოცხადებას საჯარო გზით. აღნიშნული ნორმა პირდაპირ კავშირშია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-2 ნაწილთან, რომლის თანახმად გადახდის ბრძანება მოპასუხეს გადაეცემა სასამართლოს ინიციატივით. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი არ დაიშვება, თუ ბრძანება დავალიანების გადახდევინების შესახებ მხარეს უნდა ეცნობოს საჯარო (ოფიციალური) გამოცხადების გზით. ამდენად, მოპასუხის მისამართის განცხადებაში სწორად მითითებას აქვს არა ფორმალური, არამედ პრაქტიკული მნიშვნელობა, რადგან სასამართლოს ხელი არ შეეშალოს დასაშვებობის საკითხის გადაწყვეტის შემდეგ საპროცესო მოქმედებების განხორციელებაში.

ანალოგიურად წყდებოდა საკითხი ჩეხოსლოვაკიის 1963 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, რომლის თანახმად დაუშვებელი იყო გადახდის ბრძანების მიღება, თუ ცნობილი არ იყო მოპასუხის ადგილსამყოფელი [165. გვ. 345-346].

მოპასუხის ადგილსამყოფელის დაუდგენლობის შემთხვევაში გამარტივებული წარმოებით გადაწყვეტილების მიღების დაუშვებლობას ითვალისწინებს ასევე გერმანიის (მუხლი 688-ე) [202] და ბელორუსიის (მუხლი 396-ე) [148] სამოქალაქო საპროცესო კოდექსებიც.

დასაშვებობის საკითხის განხილვის დროს მეტად მნიშვნელოვანია რამდენად აკმაყოფილებს წარმოდგენილი განცხადება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მოთხოვნებს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად განცხადება დაგალიანების გადახდის ვალდებულების შესახებ უნდა შეიცავდეს:

- მხარეებისა და მათი წარმომადგენლების დასახელებას;
- სასამართლოს დასახელებას, რომელშიც შეაქვთ განცხადება;
- მონაცემებს იმის შესახებ, თუ რომელი ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებებიდან გამომდინარე მოთხოვნებია წამოყენებული;
- წამოყენებული პრეტენზიის დასაბუთებას. განცხადებაში მითითებული მტკიცებულების შესაბამისი დოკუმენტები დამოწმებული სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი;
- მითითებას იმის შესახებ, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული განმცხადებლის მხრივ რაიმე საპასუხო /სანაცვლო/ ვალდებულების შესრულებაზე, ან რომ მის მიერ ასეთი ვალდებულების შესრულება უკვე განხორციელდა;
- განმცხადებლის ან წარმომადგენლის ხელმოწერას.

აღნიშნული ნორმის მიხედვით განცხადებაში მოთხოვნის ფაქტობრივ საფუძველზე მითითება საკმარისი არ არის. მოთხოვნა თითოეული პუნქტის დაცვით დასაბუთებული უნდა იყოს როგორც ფაქტობრივად, ისე იურიდიულად. ფაქტობრივ დასაბუთებაში იგულისხმება დოკუმენტის წარმოდგენის აუცილებლობა, რომელიც დამოწმებული უნდა იყოს, ხოლო იურიდიულ ანუ

სამართლებრივ დასაბუთებაში იგულისხმება რამდენად ამართლებს განმცხადებლის მოთხოვნას მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმები.

ფაქტობრივი გარემოებების იურიდიული დასაბუთების დროს შესაძლებელია წარმოიშვას ერთი პრობლემა, კერძოდ, განმცხადებლის მიერ დამოწმებული სახით წარმოდგენილი დოკუმენტი შესაძლებელია ნაწილობრივ ადასტურებდეს მოვალის მიერ ფულადი ვალდებულების არსებობას. ამდენად ამ შემთხვევაშიც უარი უნდა ეთქვას განმცხადებელს გამარტივებული წარმოების წესით განცხადების წარმოებაში მიღებაზე [156. გვ. 196].

საქართველოს მსგავსად გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით აუცილებელია განცხადებაში მითითებული იყოს თუ რომელი ძირითადი და დამატებითი მოთხოვნებიდან გამომდინარეა განცხადება წარდგენილი, ასევე მითითებული უნდა იყოს, რომ მოთხოვნა დამოკიდებული არ არის ვალდებულებათა საპასუხო (ორმხრივ) შესრულებაზე ან რომ საპასუხო (ორმხრივი) ვალდებულება შესრულებულია. თუ აღნიშნული მითითებული არ არის განცხადებაში, სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას წარმოებაში მიიღოს განცხადება. გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, სასამართლო იმ შემთხვევაშიც არ მიიღებს განცხადებას წარმოებაში, თუ სასამართლოს ბრძანების გამოტანა განცხადების რაღაც ნაწილის გამო არ არის შესაძლებელი, ე.ი. წარმოდგენილი მტკიცებულებით ნაწილობრივ დასტურდება მოთხოვნის საფუძვლიანობა.

საქმის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვისათვის აუცილებელია მოთხოვნის ნამდვილობა მთლიანად დასტურდებოდეს წარმოდგენილი დოკუმენტებით. სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით ნაწილობრივი დადასტურების შემთხვევაში მოთხოვნის გამარტივებული წარმოებით განხილვა დაუშვებელია.

განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებების არსებობის შემთხვევაში საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლის თანახმად სასამართლო უფლებამოსილია განმცხადებელს დაუნიშნოს ვადა არსებული ხარვეზის აღმოსაფხვრელად. სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში ხარვეზის შეუვსებლობა გამოიწვევს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმას.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის განჩინება არ საჩივრდება, თუმცა განმცხადებელს არ ერთმევა უფლება დამაბრკოლებელი გარემოებების აღმოფხვრის შემდეგ კვლავ მიმართოს სასამართლოს განცხადებით ან სასარჩელო წარმოების წესით და მოითხოვოს დარღვეული უფლების აღდგენა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება ასევე შეუძლებელია, თუ არსებობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველ ნაწილში არსებული გარემოებები. ამდენად მიზანშეწონილია, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის მე-2 ნაწილს დაემატოს “გ” პუნქტი, სადაც აღინიშნება, “საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველ ნაწილში არსებული გარემოებების შემთხვევაში”.

სასამართლო პრაქტიკაში გვხვდება შემთხვევები, როცა განცხადების წარდგენისას დარღვეულია მთელი რიგი საპროცესო მოთხოვნები, თუმცა სასამართლოს მიერ განცხადება წარმოებაში არის მიღებული. მაგალითად, საქმე № -- /საქმის ნომერი არ არის მითითებული/, განმცხადებელი – მელაძე, მოვალე – გედენიძე, მოთხოვნის არსი – გამარტივებული წესით საქმის განხილვა და გადახდის ბრძანებით თანხის დაკისრება.

როგორც წარმოდგენილი განცხადებით ირკვევა, მელაძესა და გედენიძეს შორის არსებობდა სესხის ხელშეკრულება, რომლის თანახმად გედენიძეს მელაძისათვის თანხა უნდა გადაეხადა 2006 წლის დასაწყისში. მტკიცებულებად წარმოდგენილია გედენიძის მიერ შედგენილი ხელწერილი ვალის აღიარების შესახებ, რომელიც არ არის დამოწმებული სახით.

რაიონულმა სასამართლომ 2006 წლის 8 სექტემბრის გადახდის ბრძანებით დააკმაყოფილა მელაძის მოთხოვნა და გედენიძეს დააკისრა მელაძის სასარგებლოდ 5000 /ხუთიათასი/ ლარის გადახდა.

აღნიშნულ საქმეში დარღვეულია საქართველოს საპროცესო კოდექსის მთელი რიგი მოთხოვნები, კერძოდ:

- განცხადებაში მითითებული არ არის, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული განმცხადებლის მხრივ რაიმე საპასუხო (სანაცვლო)

ვალდებულების შესრულებაზე, ან რომ მის მიერ ასეთი ვალდებულების შესრულება უკვე განხორციელდა;

- არ არის დასაბუთებული წამოყენებული პრეტენზია;
- მტკიცებულება (ხელწერილი) წარმოდგენილი არ არის დამოწმებული სახით.

მოცემულიდან სამივე გარემოება წარმოადგენს განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას და რაიონულ სასამართლოს დასაშვებობის საკითხის განხილვისას საერთოდ არ უნდა მიეღო იგი წარმოებაში, თუმცა რაიონულმა სასამართლომ საერთოდ არ შეამოწმა განცხადების დასაშვებობის სამართლებრივი საკითხები, მიიღო წარმოებაში და გამოიტანა გადახდის ბრძანება. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული გადახდის ბრძანება მოკლებულია ყოველგვარ სამართლებრივ საფუძველს, მასზე მოვალის მიერ შესაგებელი არ ყოფილა წარდგენილი და შესულია კანონიერ ძალაში.

სასამართლო პრაქტიკაში არის ასევე შემთხვევები, როდესაც განმცხადებელს მტკიცებულებად წარმოდგენილი აქვს არა მოვალის მიერ დამოწმებული სახით გაცემული დოკუმენტი, არამედ მის მიერ შედგენილი ცნობა დავალიანების არსებობის შესახებ.

საქმე №2/84-01 [35] განმცხადებელმა განცხადებით მიმართა სასამართლოს, სადაც აღნიშნა, რომ მოვალეს (ერთ-ერთი სოფლის საკრებულო) გააჩნია დავალიანება 390 ლარის ოდენობით, რის დასადასტურებლადაც მტკიცებულების სახით წარმოადგინა ცნობა, სადაც განცხადების მსგავსად აღნიშნულია, რომ მოვალეს გააჩნია დავალიანება 390 ლარი. აღნიშნული ცნობა ხელმოწერილი და ბეჭედდასმულია განმცხადებლის მიერ, სხვა რაიმე სახის მტკიცებულება საქმეში წარმოდგენილი არ ყოფილა. სასამართლომ დააკმაყოფილა განცხადება და გადახდის ბრძანებით დააკისრა მოვალეს 390 ლარის გადახდა. აღნიშნული განცხადების განხილვის დროს სასამართლოს მიერ დარღვეული იქნა მთელი რიგი მოთხოვნები. განცხადება, რომლითაც განმცხადებელი ითხოვდა მოვალეზე თანხის დაკისრებას, არ იყო შედგენილი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-303-ე მუხლების მოთხოვნათა დაცვით, კერძოდ, განცხადებაში არ იყო მითითებული:

- მოვალის რეკვიზიტები
- მონაცემები იმის შესახებ, თუ რომელი ძირითადი ვალდებულებიდან გამომდინარეა აღნიშნული მოთხოვნა წამოყენებული

- დასაბუთება წამოყენებული მოთხოვნის შესახებ
- მითითება იმის შესახებ, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული განმცხადებლის მხრივ რაიმე საპასუხო (სანაცვლო) ვალდებულების შესრულებაზე, ან რომ მის მიერ ასეთი ვალდებულების შესრულება უკვე განხორციელდა
- წარმოდგენილი არ ყოფილა დამოწმებული სახით წერილობითი მტკიცებულება.

მიუხედავად აღნიშნული ხარვეზებისა, რაიონულმა სასამართლომ ისე დააკმაყოფილა განცხადება და გამოიტანა გადახდის ბრძანება, საერთოდ არ უმსჯელია ხომ არ არსებობდა განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებები. სამწუხაროდ გადახდის ბრძანება არ გასაჩივრებულა და შესულია კანონიერ ძალაში.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის არასწორად განხილვა ეწინააღმდეგება გამარტივებული წარმოების ძირითად პრინციპებს და ხელს უშლის სასამართლო პრაქტიკის სწორად ჩამოყალიბებას.

§ 4. ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება

ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებისათვის განცხადება უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეულ პირობებს, რომელთა დაცვის გარეშე უარი უნდა ეთქვას განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე. ამასთან ფულადი დავალიანების გადახდის ვალდებულების შესახებ განცხადება მიზნად უნდა ისახავდეს სასამართლოს მიერ დავალიანების გადახდევინების შესახებ გადახდის ბრძანების მიღებას [139. გვ. 82-83].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, განცხადება დავალიანების გადახდის ვალდებულების შესახებ უნდა შეიცავდეს;

- მხარეებისა და მათი წარმომადგენლების დასახელებას;
- სასამართლოს დასახელებას, რომელშიც შეაქვთ განცხადება;

- მონაცემებს იმის შესახებ, თუ რომელი ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნებია წამოყენებული;
- წამოყენებული პრეტენზიის დასაბუთებას. განცხადებაში მითითებული მტკიცებულებების შესაბამისი დოკუმენტები დამოწმებული სახით უნდა იქნეს წარმოდგენილი;
- მითითებას იმის შესახებ, რომ აღძრული მოთხოვნა არ არის დამოკიდებული განმცხადებლის მხრივ რაიმე საპასუხო (სანაცვლო) ვალდებულების შესრულებაზე, ან რომ მის მიერ ასეთი ვალდებულების შესრულება უკვე განხორციელდა;
- განმცხადებლის ან მისი წარმომადგენლის ხელმოწერას.

განცხადება სასამართლოს წარედგინება წერილობითი ფორმით, განცხადება შეიძლება წარდგენილი იქნეს როგორც პირადად, ისე წარმომადგენლის მეშვეობით, ამასთან განცხადებას თან უნდა ახლდეს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი.

განცხადების რეკვიზიტები რამდენაღმე განსხვავდებიან სარჩელის რეკვიზიტებისაგან, თუმცა ზოგიერთი რეკვიზიტი საერთოა როგორც სარჩელის, ისე განცხადებისათვის.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს რა ფორმით უნდა მოხდეს განცხადების მიღება წარმოებაში, განჩინებით თუ რეზოლუციით. აღნიშნულზე დავეთანხმებით ნ.ა. გრომოშინას [157. გვ. 179] მოსაზრებას და აღვნიშნავთ, რომ განცხადება წარმოებაში მიიღება სპეციალური განჩინებით “დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ”.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით არ არის გათვალისწინებული თანხის ზღვრული ოდენობა და განმცხადებელს შეუძლია გამარტივებული წარმოების წესით მოითხოვოს ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების განხილვა და მოპასუხე მხარეზე გადახდის ბრძანებით თანხის დაკისრება მიუხედავად თანხის ოდენობისა, ე.ი. გადახდის ბრძანებით შესაძლებელია მოპასუხეს დაეკისროს როგორც 100, ისე 100 000 ლარის გადახდა და ა.შ.

გადახდის ბრძანების გამოცემის შესახებ განცხადების მიღებისას სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს წარმოების აღძვრის საკითხის კანონიერება. თუ

განმცხადებლის მიერ განცხადება სასამართლოში წარდგენილია ყველა მოთხოვნის დაცვით, იგი მიღებული უნდა იქნეს წარმოებაში, მაგრამ აქ წარმოიშვება კითხვა, რა ვადაში უნდა გადაწყვიტოს სასამართლომ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხი.

განცხადების წარმოებაში მიღების ვადა კანონმდებლის მიერ არ არის განსაზღვრული, ამდენად სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით აღნიშნული ვადა შეადგენს 5 დღეს, რაც მიგვაჩნია, რომ არასწორია. გამარტივებული წარმოების ძირითადი არსი, მისი იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე არის ის, რომ სწრაფად და ეფექტურად მოხდეს აღნიშნული კატეგორიის საქმეების განხილვა, მით უფრო, რომ საჩივრის შემთხვევაში გამარტივებული წარმოება გადაიზრდება სასარჩელო წარმოებაში და ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე საფრთხე ექმნება მართლმსაჯულების სწრაფად და ეფექტურად განხორციელებას, ძირითადად კი გამარტივებული წარმოების არსს. ამდენად ა. თაბაგარის [63. გვ. 7] მსგავსად მიგვაჩნია, რომ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეებზე განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხი უნდა გადაწყდეს 3 დღის ვადაში, ხოლო განცხადების განხილვის 7 დღის ვადაში. საბოლოოდ განცხადების წარდგენიდან გადახდის ბრძანების მიღებამდე ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 10 დღეს. ჩვენის აზრით, თუ გამარტივებულ წარმოებაში, კერძოდ დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის დროს გამოვიყენებთ სასარჩელო წარმოებისათვის დადგენილ სარჩელის წარმოებაში მიღების და სარჩელის განხილვის ვადებს, საბოლოოდ აღმოჩნდება ისე, რომ გამარტივებული წარმოების სასარჩელო წარმოების გადაზრდის შემდეგ, საქმის განხილვის ვადა გადააჭარბებს 5 თვეს (5 დღე განცხადების წარმოებაში მიღება, 2 თვე განხილვის ვადა, სასარჩელო წარმოებაში გადაზრდის შემდეგ შეიძლება სარჩელის განხილვის 2 თვიანი ვადის 5 თვემდე გაგრძელება, აღმოჩნდება ისე, რომ გამარტივებული წარმოების 2 თვეს დაემატება სასარჩელო წარმოების 5 თვე (ვადის გაგრძელების შემთხვევაში) და მივიღებთ 7 თვეს), რაც საბოლოო ჯამში სწრაფი მართლმსაჯულების განხორციელების წინააღმდეგ იქნება მიმართული. მიგვაჩნია, რომ გამარტივებული წარმოების დროს საქმეთა განხილვის ვადები მაქსიმალურად შემჭიდროვებულ ვადებში უნდა იქნეს მოქცეული, ვინაიდან განმცხადებელს შესაძლებლობა მიეცეს დროულად აღიდგინოს დარღვეული უფლებები, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამარტივებული

წარმოების ინსტიტუტის არსებობას სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში აზრი ეკარგება.

აღნიშნული საკითხი ვადებთან დაკავშირებით უფრო სრულყოფილად არის მოწესრიგებული რუსეთის ფედერაციის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, კერძოდ, განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხი იხილება 3 დღეში, ხოლო მისი წარმოებაში მიღების შემდეგ ბრძანების გამოცემა ხდება 5 დღის ვადაში. გერმანიაში განცხადების განხილვისათვის უფრო შემჭიდროვებული ვადა არის დაწესებული, კერძოდ, გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 689-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საქმის მასალების განხილვა უნდა მოხდეს დოკუმენტაციის წარდგენიდან არა უგვიანეს მეორე სამუშაო დღეს. რაც შეეხება ბელორუსიას, განცხადების წარმოებაში მიღების და განხილვის ვად არ უნდა აღემატებოდეს 3 დღეს.

დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ განჩინებაში უნდა აღინიშნოს შემდეგი:

- განჩინების მიღების დრო და ადგილი;
- განჩინების მიმღები სასამართლოს დასახელება;
- მხარეები და მოთხოვნის არსი;
- საკითხი, რომელზედაც მიღებული უნდა იქნეს განჩინება;
- მოტივები, რომლებითაც სასამართლო მივიდა თავის დასკვნამდე;
- სასამართლოს დადგენილება.

რამდენადაც პარადოქსული არ უნდა იყოს, სასამართლო პრაქტიკაში გვხვდება ისეთი შემთხვევებიც, როცა დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების განჩინებაში აღნიშნულია, რომ “დაიწყოს მოცემული საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად, მოპასუხეს გადაეგზავნოს სარჩელისა და თანდართული დოკუმენტების (საბუთების) ასლები”.

საილუსტრაციოდ შეიძლება მოვიყვანოთ მაგალითი: საქმე № - 2/144-09 [42] განმცხადებელი – ჯანელიძე, მოვალე – ზერაგია, მოთხოვნის არსი – გამარტივებული წესით განცხადების განხილვა და გადახდის ბრძანებით თანხის დაკისრება. რაიონულმა სასამართლომ წარმოებაში მიიღო დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება და განჩინების სარეზოლუციო ნაწილში მიუთითა “დაიწყოს მოცემული საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ

სხდომაზე განსახილველად, მოპასუხეს გადაეგზავნოს სარჩელისა და თანდართული დოკუმენტების /საბუთების/ ასლები”.

განხილებაში ამგვარი მითითება ეწინააღმდეგება გამარტივებული წარმოების არსს, მიზნებსა და ამოცანებს იმდენად, რამდენადაც, ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე გამარტივებული წარმოებისას არ ხდება საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად. ამ მიზნით მოპასუხეზე სარჩელისა და თანდართული დოკუმენტების /საბუთების/ გადაგზავნა, სასამართლო არ იბარებს მხარეებს და არ ხდება მათგან ახსნა-განმარტებების მოსმენა. ამდენად, გამარტივებული წარმოებისას განცხადების წარმოებაში მიღების განხილებაში საქმის მთავარ სხდომაზე განსახილველად მომზადების დაწყებაზე მითითება ეწინააღმდეგება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს.

სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ მეტად მნიშვნელოვანია იმ ნორმათა დაცვა, რომლებიც განცხადების შეტანის, მისი ფორმის, განცხადების წარმოებაში მიღების, წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის, განხილვის და ა.შ საფუძვლებს ითვალისწინებს, ვინაიდან სასამართლო პრაქტიკაში არ მოხდეს მათი არასწორი გამოყენება და არაერთგვაროვანი, ერთმანეთისაგან არსებითად განსხვავებული, ურთიერთსაწინააღმდეგო პრაქტიკის ჩამოყალიბება, რაც სავსებით არ არის გამორიცხული.

როცა ფულადი დავალიანების შესახებ გადახდის ბრძანების მიღების მოთხოვნით განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხს ვიხილავთ, მეტად მნიშვნელოვანია ყურადღება გამახვილდეს იმ პრობლემებზე, რომლებიც ხელს უშლიან განცხადების წარმოებაში მიღებას.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ სასამართლოს არ შეუძლია საერთო სასარჩელო წესით აღძრული მოთხოვნა მოპასუხეზე ფულადი თანხის გადახდის ვალდებულების დაკისრების შესახებ განიხილა გამარტივებულ წარმოების წესით და გადაწყვეტილების ნაცვლად გამოიტანოს გადახდის ბრძანება. მიუხედავად ამისა, სასამართლო პრაქტიკაში ვხვდებით ამგვარ დარღვევებსაც. საილუსტრაციოთ შესაძლებელია მოვიყვანოთ მაგალითი. საქმე № 2/36-01 [35], მოსარჩელე – ჩოგოვაძე, მოპასუხე – ერთ-ერთი რაიონის პურკომბინატის დირექცია, დავის საგანი – მიუღებელი ხელფასის ანაზღაურება. აღნიშნული სარჩელით მოსარჩელე მხარე ითხოვდა საქმის განხილვას საერთო სასარჩელო

წესების დაცვით და მოპასუხე მხარისაგან მიუღებელი ხელფასის ანაზღაურებას. ნაცვლად იმისა, რომ სასამართლოს დაეწყო საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად, გადაეგზავნა მოპასუხე მხარისათვის სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლები, აირჩია საქმის განხილვის მარტივი გზა, სასარჩელო წესით აღძრული მოთხოვნა განიხილა გამარტივებულ წარმოების წესით და გადახდის ბრძანებით დააკმაყოფილა მოსარჩელე მხარის მოთხოვნა.

მოქმედი საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს თუ რა საპროცესო ვადების დაცვით უნდა განიხილოს სასამართლომ ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება. საპროცესო მოქმედება სრულდება კანონით დადგენილ ვადაში. თუ საპროცესო ვადა კანონით არ არის დადგენილი, მას განსაზღვრავს სასამართლო. საპროცესო ვადის ხანგრძლივობის განსაზღვრისას სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს იმ საპროცესო მოქმედების შესრულების შესაძლებლობა, რისთვისაც ეს ვადა დაინიშნა (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილები). საპროცესო ვადების არსებობა ხელს უწყობს მხარეთა შორის მდგრადი, გარკვეული სამართლებრივი ურთიერთობის დამყარებას [197. გვ. 147]. საქმის განხილვის საპროცესო ვადებს ითვალისწინებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, რომლის თანახმადაც სამოქალაქო საქმეებს სასამართლოები განიხილავენ განცხადების მიღების დღიდან არა უგვიანეს 2 თვისა, ხოლო განსაკუთრებით რთული კატეგორიის საქმეებზე განმხილველი სასამართლოს გადაწყვეტილებით ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არა უმეტეს 5 თვისა, გარდა ალიმენტის გადახდევინების, დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით, აგრეთვე მარჩენალის სიკვდილით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების, შრომითი ურთიერთობებიდან და “საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობისას წარმოშობილი ურთიერთობების შესახებ” საქართველოს კანონმდებლობიდან გამომდინარე მოთხოვნის შესახებ საქმეებისა, რომლებიც განხილულ უნდა იქნეს არა უგვიანეს 1 თვისა.

აღნიშნულ ნორმაში საუბარი არ არის ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წესით განხილვის ვადაზე, ამდენად მიგვაჩნია, რომ გამარტივებული წესით ფულადი დავალიანების შესახებ განცხადების განხილვის დროს არ უნდა იქნეს გამოყენებული საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილი ვადები. გადახდის ბრძანების იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე,

მიზანშეწონილია განცხადების განხილვა ერთი კვირის ვადაში მოხდეს, რაც ხელს შეუწყობს გამარტივებული წარმოების არსის მნიშვნელობის გაზრდას.

§ 5. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება

გამარტივებულ წარმოებაში, სასარჩელო წარმოების მსგავსად შეიძლება გამოყენებული იქნეს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები. მართალია უზრუნველყოფის ღონისძიება ითვალისწინებს სარჩელის უზრუნველყოფას [192. გვ. 18], მაგრამ განცხადებაც სარჩელის მსგავსად დარღვეული უფლების აღდგენას ემსახურება. სხვა შემთხვევაში გამარტივებული წარმოების ინსტიტუტი დაკარგავს ეფექტიანობას და არ იქნება მისაღები კრედიტორთათვის როგორც უფლების დაცვის საშუალება.

სარჩელის უზრუნველყოფა – ესაა გადაწყვეტილების რეალურად აღსრულებისათვის მოსალოდნელი დაბრკოლების თავიდან აცილება, მოპასუხისათვის თავისი ქონების ან ფულადი სახსრების განკარგვის უფლების შეზღუდვის გზით [84. გვ. 299]. სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ განცხადებით სასამართლოს შეიძლება მიმართოს განმცხადებელმა [188. გვ. 22] როგორც დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების აღძვრამდე, ისე განცხადების აღძვრის შემდეგ. განცხადება უზრუნველყოფის შესახებ უნდა შეიცავდეს მითითებას იმ გარემოებებზე, რომელთა გამოც უზრუნველყოფის ღონისძიებათა მიუღებლობა გააძნელებს ან შეუძლებელს გახდის გადახდის ბრძანების აღსრულებას და შესაბამის დასაბუთებას, თუ უზრუნველყოფის რომელი ღონისძიების გატარება მიაჩნია განმცხადებელს აუცილებლად.

სარჩელის უზრუნველყოფის მოთხოვნისას განცხადებას, მნიშვნელობა არა აქვს დავალიანების გადახდევინების მოთხოვნით განცხადების წარდგენამდე შეტანილი თუ განცხადების წარდგენის შემდეგ, თან უნდა ახლდეს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი (ისევე როგორც სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ განცხადების წარდგენის დროს, აღსრულების დაწყებისთვისაც კრედიტორის მიერ აუცულებელია აღსრულების საფასურის გადახდა, რაც “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონის 38-ე მუხლის მე-10 პუნქტის თანახმად შეადგენს 100 ლარს) რომლის ოდენობა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ე” პუნქტის თანახმად ფიზიკურ პირებზე შეადგენს 50 ლარს, ხოლო იურიდიულ პირებზე 150 ლარს. იმ შემთხვევაში, თუკი განცხადება არ

აკმაყოფილებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 191-ე მუხლის მოთხოვნებს ან მხარის მიერ ასეთი განცხადების წარდგენის მომენტისათვის არ იქნება გადახდილი სახელმწიფო ბაჟი, მაშინ სასამართლო უფლებამოსილია, მიუთითოს მხარეს ხარვეზის შესახებ, გამოიტანოს შესაბამისი განჩინება და მოსთხოვოს მას ამ ხარვეზის გამოსწორება. ხარვეზის გამოუსწორებლობის შემთხვევაში კი განცხადება განუხილველად იქნება დატოვებული. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მაგისტრატი მოსამართლის განსჯად საქმეზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა ყველა ინსტანციის სასამართლოში შეადგენს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი ოდენობის ნახევარს, ამდენად, თუ საქმე მაგისტრატი მოსამართლის განსჯადია, სარჩელის უზრუნველყოფის დროს პირველი ინსტანციის სასამართლოში ფიზიკურ პირებზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა შეადგენს 25 ლარს, ხოლო იურიდიულ პირებზე 75 ლარს. თუ სასამართლოს მიერ დაკმაყოფილება განცხადება სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ, განმცხადებლის მიერ გადახდილი სახელმწიფო ბაჟი მოწინააღმდეგე მხარეს უნდა დაეკისროს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 194-ე მუხლის მეხუთე ნაწილის შესაბამისად სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ განცხადების დაუკმაყოფილებლობის შემთხვევაში სასამართლოს გამოაქვს განჩინება სარჩელის უზრუნველყოფაზე უარის თქმის შესახებ. ასეთ შემთხვევაში სასამართლოსათვის ხელმეორედ მიმართვა იმავე საგანზე იმავე საფუძვლით დაუშვებელია. ამ ნორმის თანახმად, თუ სასამართლომ უკვე იმსჯელა უზრუნველყოფის განცხადებაზე, არ დააკმაყოფილა იგი და მხარე ხელახლა შემოიტანს სასამართლოში იდენტური სახის განცხადებას, სასამართლო განცხადებას განუხილველად დატოვებს დაუშვებლობის მოტივით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 198-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საკითხს იმის შესახებ, თუ სარჩელის უზრუნველყოფის რომელი ღონისძიება უნდა იქნეს გამოყენებული, წყვეტს სასამართლო მოსარჩელის განცხადების შესაბამისად. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები შეიძლება იყოს:

- ყადაღის დადება ქონებაზე, ფასიან ქაღალდებსა თუ სახსრებზე, რომლებიც მოპასუხეს ეკუთვნის და არის მასთან ან სხვა პირთან;
- მოპასუხისათვის გარკვეული მოქმედების შესრულების აკრძალვა;

- მოპასუხის დავალებულება, გადასცეს მის მფლობელობაში არსებული ნივთი აღმასრულებელს სეკვესტრის (ქონების იძულებითი მართვა) სახით;
- სხვა პირებისათვის აკრძალვა იმისა, რომ მოპასუხეს გადასცენ ქონება ან შეასრულონ მის მიმართ რაიმე ვალდებულება;
- ყადაღისაგან ქონების გათავისუფლების შესახებ სარჩელის აღძვრის შემთხვევაში ქონების რეალიზაციის შეჩერება;
- სააღსრულებო საბუთის აღსრულების შეჩერება ისეთ საქმეებზე, რომლებიც აღძრულია “საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობისას წარმოშობილი ურთიერთობების შესახებ” საქართველოს კანონის საფუძველზე ან რომლებზედაც შეტანილია განცხადება საქმის წარმოების განახლების შესახებ.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 198-ე მუხლის მეხამე ნაწილის თანახმად, სასამართლოს შეუძლია გამოიყენოს სხვა ღონისძიებებიც, თუ ეს აუცილებელია სარჩელის უზრუნველყოფისათვის. აუცილებლობის შემთხვევაში შეიძლება დაშვებულ იქნეს სარჩელის უზრუნველყოფის რამდენიმე სახე.

მიგვაჩნია, რომ დავალიანების გადახდევინების საქმეებში, რომლებიც გამარტივებული წარმოებით განიხილება, მთლიანად არ უნდა იქნეს გამოყენებული სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები და შესაძლებელია რამდენიმე ღონისძიების გამოყენება, ესენია:

- ყადაღის დადება ქონებაზე, ფასიან ქაღალდებსა თუ ფულად სახსრებზე, რომლებიც მოპასუხეს ეკუთვნის და არის მასთან ან სხვა პირთან;
- სხვა პირისათვის აკრძალვა იმისა, რომ მოპასუხეს გადასცეს ქონება ან შეასრულოს მის მიმართ რაიმე ვალდებულება.

ე.ი. დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე შეიძლება სარჩელის უზრუნველყოფის ისეთი სახის გამოყენება, რომელიც ხელს შეუწყობს კანონიერ ძალაში შესული გადახდის ბრძანების აღსრულებას. ამასთან, შეიძლება ითქვას, რომ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება შეიძლება როგორც დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნების, ისე მთლიანად გამარტივებული წარმოების დროს, რა დროსაც გამოყენებული უნდა იქნეს სარჩელის უზრუნველყოფის ის ღონისძიება, რომელიც ხელს შეუწყობს სასამართლოს მიერ მიღებული საპროცესო აქტის აღსრულებას.

ჩვენ არ შევჩერდებით სარჩელის უზრუნველყოფისათვის დამახასიათებელ ნიშნებზე და პრობლემებზე, ყურადღებას ვამახვილებთ მხოლოდ იმ გარემოებებს, რომ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება უშუალოდ მატერიალურსამართლებრივი უფლების დაცვისაკენ არის მიმართული, ამიტომ სასამართლო პირველ რიგში მატერიალურსამართლებრივ სივრცეში ამოწმებს უფლების უზრუნველყოფის საკითხს. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება მატერიალურსამართლებრივი უფლების მაქსიმალურად სწრაფად და ეფექტურად დაცვის უზრუნველყოფას ემსახურება. ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ სარჩელის უზრუნველყოფის გამოყენება გამარტივებული წარმოებისას ხელს შეუწყობს გადაწყვეტილების სწრაფად და ეფექტურად აღსრულებას.

§ 6. გადახდის ბრძანება

გადახდის ბრძანება წარმოადგენს [177. გვ. 136] მატერიალური და საპროცესო სამართლის ნორმათა რეალიზაციის შედეგად მიღებულ აქტს [167. გვ. 311-327] და მიზნად ისახავს დარღვეული უფლებების სასამართლო წესით დაცვას და სამართლიანობის აღდგენას. გადახდის ბრძანებას სასამართლო იღებს ზეპირი მოსმენის გარეშე, რაც იმას ნიშნავს, რომ არ იბარებს მხარეებს და არ ხდება მათთვის ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევა და არ დგება სასამართლოს სხდომის ოქმი. სასამართლო არ ამოწმებს, აქვს თუ არა განმცხადებელს აღძრული მოთხოვნის უფლება, იგულისხმება მოთხოვნის უფლება მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით. აღნიშნული თავისებურება გამარტივებულ წარმოებას მნიშვნელოვნად განასხვავებს სასარჩელო და უდავო წარმოებისაგან.

სასარჩელო წარმოების დროს სასამართლო შეჯიბრებითობის პრინციპის დაცვით აქტიურად ისმენს მხარეთა ახსნა-განმარტებებს [153. გვ. 405], მათ მიერ მიცემული ახსნა-განმარტებებისა და საქმეში არსებული მტკიცებულებათა ერთობლიობით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე, ხოლო უდავო წარმოებისას კი განმცხადებლის, დაინტერესებული პირებისა და საქმეში არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე იღებს გადაწყვეტილებას. გამარტივებული წარმოებისას სასამართლო გათავისუფლებულია ახსნა-განმარტებების მოსმენისაგან. შეჯიბრებითობის პრინციპი, რომელსაც დომინირებული ადგილი უკავია სასარჩელო წარმოების დროს, უცხო არც გამარტივებული წარმოებისათვის არის და მისი როლი გვხვდება მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარდგენის დროს.

გადახდის ბრძანება წარმოადგენს ისეთივე სასამართლო აქტს, როგორსაც სასამართლო გადაწყვეტილება, კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ ორივე აქტს თანაბარი იურიდიული ძალა გააჩნია და სავალდებულოა შესასრულებლად მხარეებისათვის. გადახდის ბრძანება წარმოადგენს გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული გადაწყვეტილების ერთ-ერთ სახეს, რომლითაც არსებითად ხდება მხარეებს შორის არსებული მატერიალურ სამართლებრივი ურთიერთობის გადაწყვეტა.

საქართველოს მსგავსად, დავალიანების გადახდევინების საქმეებზე სასამართლოს ბრძანების მიღებას ახსნა-განმარტებების მოსმენის გარეშე, ითვალისწინებს ყაზახეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიც (მუხლი 139) [147], სადაც მოსამართლე განმცხადებლის მიერ წარმოდგენილი წერილობითი მტკიცებულების საფუძველზე იღებს გადაწყვეტილებას, მაგრამ საქართველოსაგან განსხვავებით, სასამართლოს მიერ მიღებულ საპროცესო დოკუმენტს ეწოდება არა გადახდის ბრძანება, არამედ სასამართლო ბრძანება.

გადახდის ბრძანების გამოტანისას, დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მსგავსად სასამართლო არ ამოწმებს, აქვს თუ არა განმცხადებელს აღძრული მოთხოვნის უფლება. ამ დროს არ ხდება საქმის ფაქტობრივი გარემოებების გამოკვლევა, ასევე, სასარჩელო წარმოების დროს, თუ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე არ გამოცხადდება მოპასუხე, რომელსაც გაეგზავნა შეტყობინება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და მოსარჩელე შუამდგომლობს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანაზე, მაშინ სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები დამტკიცებულად ითვლება. მოპასუხის გამოუცხადებლობისას, სასამართლო დაუსწრებელ გადაწყვეტილებას იმ შემთხვევაში გამოიტანს, თუ სარჩელში მითითებული გარემოებები იურიდიულად ამართლებს სასარჩელო მოთხოვნას [48. გვ. 17], ხოლო გადახდის ბრძანება მიიღება სათანადო წესით დამოწმებული მტკიცებულებების საფუძველზე.

მოქმედი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულია გადახდის ბრძანების შინაარსი, რაც არსებითად განსხვავდება გადაწყვეტილების შინაარსისაგან. გადახდის ბრძანების შინაარსი მაქსიმალურად არის გამარტივებული, იგი შედგება შესავალი და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან [185. გვ. 220]. საქმის გარემოებების ანალიზი გადახდის ბრძანებაში არ აისახება. გადახდის ბრძანების შინაარსი არ ითვალისწინებს აღწერილობით და სამოტივაციო ნაწილებს. გადახდის

ბრძანების მიღებისას მოსამართლე არ არის ვალდებული მოტივებით და მატერიალური ნორმებით დაასაბუთოს იგი, სარეზოლუციო ნაწილში მიეთითება შემდეგი:

- სასამართლოს არ შეუძლოა, აქვს თუ არა განმცხადებელს აღძრული მოთხოვნის უფლება;
- სასამართლოს მიერ გადახდის ბრძანების მიღებიდან 10 დღის განმავლობაში გადაიხადოს (დაფაროს) ვალი პროცენტებიანად და ხარჯებიანად, თუკი მოპასუხე აღძრულ პრეტენზიას მართებულად (დასაბუთებულად) მიიჩნევს, ანდა შემოიტანოს სასამართლოში წერილობითი შესაგებელი, თუ მოპასუხე მის მიმართ აღძრულ მოთხოვნას უმართებულოდ (დაუსაბუთებლად) მიიჩნევს;
- მითითებას იმის შესახებ, რომ გადახდის ბრძანების იძულებითი აღსრულებისათვის გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი, თუ მოპასუხე ვადის გასვლამდე არ წარმოადგენს თავის შესაგებელს.

მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების ასეთი გამარტივება დაუშვებელია, ვინაიდან გადახდის ბრძანება როგორც სასამართლოს მიერ გამოტანილი მნიშვნელოვანი საპროცესო დოკუმენტი, სრულყოფილად, თანმიმდევრულად და პასუხისმგებლობით უნდა იქნეს შედგენილი. დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანის ვალდებულება სასამართლოს მიერ, აღიარებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით – სამართლიანი სასამართლოს განხილვის უფლება, რომელიც მხარეებს იცავს თვითნებური გადაწყვეტილებისაგან.

გ. ავდიუკოვის განმარტებით, გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა არის სასამართლოს დასკვნების შესაბამისობა საქმის გარემოებებთან [150. გვ. 131], რაც, ჩვენი აზრით, გამორიცხულია მათი ნაწილებისაგან გამოყოფის გარეშე. ამდენად, გადახდის ბრძანება უნდა შედგებოდეს შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან.

გადახდის ბრძანების შესავალ ნაწილში უნდა აღინიშნოს მისი გამოტანის დრო და ადგილი, გადახდის ბრძანების გამოტანილი სასამართლოს დასახელება, მოსამართლე, მხარეები და მოთხოვნის არსი.

გადახდის ბრძანების აღწერილობით ნაწილში უნდა აღინიშნოს განმცხადებლის მიერ წამოყენებული მოთხოვნის არსი, პრეტენზიის დასაბუთება, მითითებული უნდა იყოს, რომელი ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებებიდან

გამომდინარეობს განმცხადებლის მიერ წამოყენებული მოთხოვნები. მითითებული უნდა იყოს წერილობითი მტკიცებულება, რომელზე დაყრდნობითაც ითხოვს განმცხადებელი გადახდის ბრძანების მიღებას.

გადახდის ბრძანების სამოტივაციო ნაწილში უნდა აღინიშნოს მატერიალური სამართლის ნორმები, რომელზე დაყრდნობითაც სასამართლო იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას. გადახდის ბრძანების სამოტივაციო ნაწილი ასევე უნდა შეიცავდეს მითითებას იმის შესახებ, რომ

- სასამართლოს არ შეუძლოა, აქვს თუ არა განმცხადებელს აღძრული მოთხოვნის უფლება;
- სასამართლოს მიერ გადახდის ბრძანების მიღებიდან 10 დღის განმავლობაში გადაიხადოს (დაფაროს) ვალი პროცენტებიანად და ხარჯებიანად, თუკი მოპასუხე აღძრულ პრეტენზიას მართებულად (დასაბუთებულად) მიიჩნევს, ანდა შემოიტანოს სასამართლოში წერილობითი შესაგებელი, თუ მოპასუხე მის მიმართ აღძრულ მოთხოვნას უმართებულად (დაუსაბუთებლად) მიიჩნევს;
- მითითებას იმის შესახებ, რომ გადახდის ბრძანების იძულებითი აღსრულებისათვის გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი, თუ მოპასუხე ვალის გასვლამდე არ წარმოადგენს თავის შესაგებელს.

გადახდის ბრძანების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა გამომდინარეობდეს აღწერილობითი და სამოტივაციო ნაწილებისაგან და უნდა შეიცავდეს დასკვნას, თუ რა ოდენობის თანხა იქნა დაკისრებული მოპასუხეზე.

გადახდის ბრძანება მოპასუხეს გადაეცემა სასამართლოს ინიციატივით, ვინაიდან მოპასუხეს ჰქონდეს შესაძლებლობა გაეცნოს მის წინააღმდეგ გამოტანილ გადახდის ბრძანებას და მტკიცებულებებს, რომელზე დაყრდნობითაც მიღებული იქნა გადახდის ბრძანება.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის ანალიზიდან გამომდინარე, რუსეთის ფედერაციის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მსგავსად [156. გვ. 194] გადახდის ბრძანება დგება ორ ეგზემპლარად, აქედან ერთი რჩება სასამართლოში, ხოლო მეორე გადაეცემა მოპასუხეს. რაც შეეხება განმცხადებელს, გადახდის ბრძანება მოქმედი საპროცესო კოდექსით არ გადაეცემა. ანალოგიურად წყდება აღნიშნული საკითხი გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით (მუხლი 693) [202]. გერმანიაში სასამართლოს ბრძანების

მოპასუხისათვის გადაცემის შესახებ ეცნობება განმცხადებელს და არ არის სავალდებულო შეტყობინებასთან ერთად სასამართლო ბრძანების გადაცემა.

რუსეთის ფედერაციისა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსების მსგავსად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად სასამართლო ატყობინებს განმცხადებელს აგრეთვე გადახდის ბრძანების მოპასუხისათვის გადაცემის შესახებ. აღნიშნულ მუხლში საუბარია განმცხადებლისათვის შეტყობინების და არა გადახდის ბრძანების გადაცემის შესახებ, თუმცა სასამართლო პრაქტიკა ამ კუთხით არაერთგვაროვანია და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-3 ნაწილის გამოყენება სხვადასხვაგვარად წყდება.

რიგი სასამართლოებისა, გადახდის ბრძანების ასლს უგზავნის როგორც მოპასუხეს, ისე განმცხადებელს. ა. თაბაგარის აზრით, განმცხადებლისათვის გადახდის ბრძანების გადაცემა [62. გვ. 34] სამოქალაქო წარმოების აღნიშნული სახის დატვირთვაა ზედმეტი პროცესუალური მოქმედებით, რასაც ვერ დავეთანხმებით. მართალია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის არცერთი ნორმა არ ავალდებულებს სასამართლოს განმცხადებელს გადასცეს გადახდის ბრძანების ასლი, მაგრამ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-3 ნაწილით სასამართლომ უნდა შეატყობინოს განმცხადებელს მოპასუხისათვის გადახდის ბრძანების გადაცემის შესახებ. ამდენად შეტყობინებასთან ერთად განმცხადებლისათვის გადახდის ბრძანების გადაცემით არ გადაიტვირთება სასამართლოს საქმიანობა აღნიშნული კატეგორიის საქმეების განხილვის დროს. გარდა ამისა, თუ შესაგებელი ანუ პროტესტი არ იქნება შეტანილი გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ, გადახდის ბრძანება შევა ძალაში, განმცხადებელი აღსრულების სტადიაზე მოგვევლინება კრედიტორად და მას როგორც წესი, სააღსრულებო ორგანო აღსრულების დაწყების მიზნით მოსთხოვს როგორც სააღსრულებო ფურცელს, ისე ამ ფურცლის გაცემის საფუძველს, ანუ თავად გადახდის ბრძანებას. ამასთან, გადახდის ბრძანების კანონიერ ძალაში შესვლას შესაძლოა მოჰყვეს ასევე სხვადასხვა სამართლებრივი შედეგი, რაც საფუძველს გვაძლევს დავასკვნათ, რომ განმცხადებლისათვის გადახდის ბრძანების ჩაბარება სავალდებულოა, მითუმეტეს, სწორედ ამ აქტის საფუძველზე აღიჭურვება შესაბამისი უფლებემოსილებით განმცხადებელი (კრედიტორი).

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-309-ე მუხლების თანახმად გადახდის ბრძანება კანონიერ ძალაში შედის მისი გადაცემიდან 10 დღის ვადაში.

მოპასუხეზე გადახდის ბრძანების გადაცემის მიზანი არის ის, რომ გადახდის ბრძანება მიიღება მოპასუხისაგან ახსნა-განმარტების მიღების გარეშე და არ არის გამორიცხული, რომ მოპასუხეს ჰქონდეს დასაბუთებული პრეტენზია, კერძოდ, შესაძლებელია სასამართლოს მიერ განმეორებით ან არასწორად იყოს დაკისრებული ფულადი თანხა.

საქმე [41] № 2/159, რაიონული სასამართლოს 2007 წლის 12 ივნისის გადახდის ბრძანებით დაკმაყოფილდა ბანკ “ფინკა-საქართველოს” მოთხოვნა, უგულავას და გრიგოლიას დაეკისრათ განმცხადებლის სასარგებლოდ 196860 ლარის გადახდა. აღნიშნული გადახდის ბრძანების სარეზოლუციო ნაწილში აღნიშნულია “გადახდის ბრძანება გაეგზავნოთ მხარეებს”.

მიგვაჩნია, რომ რაიონული სასამართლოს აღნიშნული გადახდის ბრძანება არ გამომდინარეობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის პირველი ნაწილის მოთხოვნებიდან. თავად ის გარემოება, რომ მოპასუხეს უნდა გადაეცეს მის წინააღმდეგ გამოტანილი გადახდის ბრძანება, სასამართლოს ვალდებულებაა და მისი გადახდის ბრძანებაში მითითება ტვირთავს საპროცესო დოკუმენტს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-2 ნაწილში აღნიშნულია “გადახდის ბრძანება მოპასუხეს გადაეცემა სასამართლოს ინიციატივით”.

აღნიშნული მუხლით ერთმნიშვნელოვნად არის მითითებული, რომ მოპასუხეს გადაეცემა მხოლოდ გადახდის ბრძანება, რაც არასრულყოფილად უნდა ჩაითვალოს, ვინაიდან მოპასუხეს განმცხადებელთან შედარებით აყენებს არათანაბარ მდგომარეობაში. ეს განპირობებულია იმით, რომ მოპასუხეს, რომელსაც ხელთ აქვს განცხადება თანდართული საბუთებით, რომლის საფუძველზეც მოსამართლემ მიიღო გადახდის შესახებ ბრძანება, რა თქმა უნდა მეტი შესაძლებლობა აქვს სრულყოფილად მოახდინოს თავისი საპროცესო უფლებების რეალიზაცია და დაიცვას თავი უსაფუძვლო ბრალდებისაგან [62. გვ. 34]. აქვე აღსანიშნავია, რომ მხარეებს ნებისმიერ დროს შეუძლიათ მოითხოვონ საქმის მასალების გაცნობა უშუალოდ სასამართლოში. ამდენად მიგვაჩნია, რომ

მოპასუხეს გადახდის ბრძანება უნდა გადაეცეს განცხადებასთან და თანდართული დოკუმენტების ასლებთან ერთად, ვინაიდან მოპასუხისათვის თავიდანვე ცნობილი იქნეს ყველა ის დოკუმენტი, რომელზე დაყრდობითაც იქნა მიღებული გადახდის ბრძანება.

საქართველოსაგან განსხვავებით, უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი (მუხლი 104-ე) [146] ითვალისწინებს მოვალისათვის ბრძანებასთან ერთად თანდართული მტკიცებულებების გადაგზავნის ვალდებულებას, რაც შეჯიბრებითობის პრინციპიდან გამომდინარე უზრუნველყოფს მხარეთა თანაბარ მდგომარეობაში ჩაყენებას.

გადახდის ბრძანების ჩაბარება სავალდებულოა მოპასუხისათვის. თუ მოპასუხეს რაიმე მიზეზით ვერ ჩაბარდა გადახდის ბრძანება, იგულისხმება, რომ არ შედის კანონიერ ძალაში და არ შეიძლება მისი აღსასრულებლად მიქცევა [224. გვ. 1033-1066]. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს თუ რა ვადაში უნდა მოხდეს მოპასუხისათვის გადახდის ბრძანების ჩაბარება. მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე აღნიშნული ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 3 დღეს.

ამდენად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-2 ნაწილში უნდა განხორციელდეს შესაბამისი ცვლილებები და უნდა აღინიშნოს შემდეგი: “გადახდის ბრძანება, განცხადების და თანდართული მასალების ასლებთან ერთად 3 დღის ვადაში გადაეცემა მოპასუხეს სასამართლოს ინიციატივით”.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309-ე მუხლი 2006 წლის 13 ივლისის კანონით ცვლილების განხორციელებამდე ითვალისწინებდა სასამართლოს მიერ სააღსრულებო გადაწყვეტილების მიღებას, აღნიშნული მუხლის პირველ ნაწილში მითითებული იყო შემდეგი: “თუ განმცხადებელი სასამართლოში დროულად არ შეიტანს შესაგებელს გადახდის შესახებ მიღებული ბრძანების წინააღმდეგ, სასამართლო მიიღებს სააღსრულებო განკარგულებას, რომელშიც შეიტანება მის მიღებამდე გაწეული ხარჯები”.

სააღსრულებო განკარგულების მიღებას ითვალისწინებს გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი [202]. გერმანიაში დავალიანების გადახდევინების შესახებ სასამართლოს ბრძანება გადაეცემა მოპასუხე მხარეს, რომელსაც იმავდროულად განემარტება მის წინააღმდეგ გამოტანილი სასამართლო ბრძანების

გაპროტესტების სამართლებრივი საფუძვლები. თუ სასამართლოს ბრძანება მოპასუხე მხარის მიერ არ ყოფილა გაპროტესტებული, ეს არ ნიშნავს მიღებული ბრძანების კანონიერ ძალაში შესვლას და აუცილებელია სააღსრულებო განკარგულების (სააღსრულებო გადაწყვეტილების) მიღება. სასამართლოს მიერ სააღსრულებო განკარგულების (გადაწყვეტილების) მიღება ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მოპასუხის მიერ შესაგებელი დროულად არ იქნება წარდგენილი. სააღსრულებო განკარგულებაში უნდა აღინიშნოს რა ოდენობის თანხის გადახდა ეკისრება სასამართლოს განკარგულებით მოპასუხეს. სააღსრულებო განკარგულება წარმოადგენს სასამართლოს მიერ მიღებულ საპროცესო აქტს და გააჩნია სავალდებულო ძალა, რომლის მიმართაც მხარეს იურიდიული ინტერესი გააჩნია. მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ სასამართლო ბრძანებაზე პრეტენზიის წარმოუდგენლობის შემთხვევაში, 6 თვის ვადაში სააღსრულებო გადაწყვეტილების მიღების თაობაზე მოთხოვნა განმცხადებლის მიერ უნდა იყოს დაყენებული, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლოს ბრძანება კანონიერ ძალას კარგავს (მუხლი 699, 701). აქ იგულისხმება, რომ მხარემ დაკარგა იურიდიული ინტერესი კონკრეტული დავის მიმართ და არ სურს მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულება. სასამართლო ბრძანება ასევე კარგავს კანონიერ ძალას და არ შეიძლება აღსრულდეს იმ შემთხვევაშიც, თუ განაცხადი სააღსრულებო განკარგულების (გადაწყვეტილების) მიღებაზე დროულადაა გაკეთებული, მაგრამ შემდგომ უარი ითქვა მასზე. სააღსრულებო განკარგულების (გადაწყვეტილების) მიღება არ შეიძლება თუ არ არის გასული ვადა, რომლის განმავლობაშიც მოპასუხეს უფლება აქვს გააპროტესტოს მის წინააღმდეგ მიღებული ბრძანება, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მოპასუხე ეთანხმება მიღებულ ბრძანებას და უარს აცხადებს მის გაპროტესტებაზე.

გერმანიისაგან განსხვავებით ბელორუსიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს დამატებითი საპროცესო აქტის, კერძოდ სააღსრულებო განკარგულების გამოცემას სასამართლოს ბრძანების ძალაში შესვლის მიზნით და საკმარისია ბეჭედდასმული სასამართლო ბრძანების გადაცემა განმცხადებლისთვის.. ბელორუსიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 398-ე მუხლის თანახმად, თუ მოპასუხის მიერ მის წინააღმდეგ გამოტანილ სასამართლო ბრძანებაზე, ბრძანების ასლის ჩაბარებიდან 10 დღის ვადაში არ იქნება წარდგენილი პროტესტი, სასამართლო გასცემს ბეჭედდასმულ ბრძანების ასლს მისი აღსრულებისათვის.

საქართველოს მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსისაგან განსხვავებით უფრო მოქნილია, არ ითვალისწინებს სააღსრულებო გადაწყვეტილების (განკარგულების) მიღებას და გადახდის ბრძანების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ განმცხადებლის მოთხოვნის საფუძველზე გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი. (არ არის საჭირო სასამართლოს მიერ სხვა საპროცესო მოქმედების განხორციელება).

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309-ე მუხლი პირდაპირ არ ითვალისწინებდა სააღსრულებო გადაწყვეტილების /სააღსრულებო განკარგულების/ გასაჩივრებას, მაგრამ თუ საპატიო მიზეზის არსებობის შემთხვევაში სასამართლოს მიერ აღდგებოდა შესაგებლის წარდგენისათვის კანონით დადგენილი 10 დღიანი გაშვებული ვადა, სასამართლო აუქმებდა მიღებულ გადახდის ბრძანებას, ბუნებრივია, მეორე საპროცესო დოკუმენტი (სააღსრულებო განკარგულება) რომელიც გადახდის ბრძანების კანონიერ ძალაში შესვლას ადასტურებდა, ვერ დარჩებოდა ცვლელად, ამდენად შესაძლებელი იყო სააღსრულებო განკარგულების გაუქმება ბრძანებასთან ერთად.

აღნიშნულ მუხლში ცვლილებების განხორციელების შემდეგ (სააღსრულებო განკარგულების გაუქმების შემდეგ) წარმოიშვა მეტად მნიშვნელოვანი პრობლემა, რაც საკანონმდებლო დონეზე პირდაპირ არ არის მოწესრიგებული და ამ ხარვეზის გამოსწორება სასამართლო პრაქტიკაში ხორციელდება ანალოგიის გამოყენებით. აღნიშნულ პრობლემას წარმოადგენს ბაჟის საკითხი, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309-ე მუხლში განხორციელებული ცვლილების შედეგად (სააღსრულებო განკარგულების ინსტიტუტის გაუქმება) აუცილებელი იყო შესაბამისი ცვლილება განხორციელებულიყო 306-ე მუხლშიც, მაგალითად, გადახდის ბრძანებაში აუცილებელია მითითებული იყოს სასამართლო ხარჯების საკითხი, ამდენად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის პირველ ნაწილს უნდა დაემატოს “დ” პუნქტი, სადაც აღინიშნება “სასამართლო ხარჯების საკითხს”.

**§ 7. გადახდის ბრძანებაზე უსწორობის, აშკარა არითმეტიკული
შეცდომების გასწორება
და გადახდის ბრძანების განმარტება**

გადახდის ბრძანების უსწორობის და აშკარა არითმეტიკული შეცდომების გასწორება პირდაპირ არ არის მითითებული საპროცესო კანონმდებლობაში, კერძოდ “გამარტივებული წარმოების” კარში, მაგრამ გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული გადაწყვეტილებისას სასამართლოს მიერ დაშვებული უსწორობა და აშკარა არითმეტიკული შეცდომები აუცილებლად უნდა გასწორდეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში არსებითად ირღვევა კონსტიტუციით და საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული მხარეთა უფლებები. გადახდის ბრძანება კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ იძენს სავალდებულოს, შეუცვლელობის თვისებას და სასამართლოს არა აქვს მისი შეცვლის ან გაუქმების უფლება თუ არ არსებობს ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა ან ბათილად ცნობის გამო საქმის წარმოების განახლების სამართლებრივი საფუძვლები. ამდენად, გადახდის ბრძანებაში დაშვებული უსწორობა და აშკარა არითმეტიკული შეცდომები თავად გადახდის ბრძანების მიმღები სასამართლოს მიერ უნდა იქნეს განჩინებით გასწორებული.

გადაწყვეტილებაში უსწორობის და აშკარა არითმეტიკული შეცდომების გასწორება გათვალისწინებულია სასარჩელო წარმოების კარით, კერძოდ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 260-ე მუხლის პირველი ნაწილით. აღნიშნული მუხლით სასამართლო უსწორობის და აშკარა არითმეტიკული შეცდომების საკითხს განიხილავს მხარეთა მონაწილეობით ან ზეპირი მოსმენის გარეშე.

მიგვაჩნია, რომ სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით გადახდის ბრძანებაში უსწორობის და აშკარა არითმეტიკული შეცდომების გასწორება უნდა მოხდეს ზეპირი მოსმენის გარეშე, ვინაიდან სასამართლოს მიერ დასაშვებობის საკითხის გადაწყვეტის დროს, გამოკვლეულია ყველა ის საკითხი, რომელიც არსებითად ეხება საქმის გარემოებებს და დამატებით გამოკვლევას არ საჭიროებს, ამასთან უმჯობესია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის პირველი ნაწილი ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, სადაც აღინიშნება: “ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნები შეიძლება განხილული იქნეს ამ კოდექსით დადგენილი წესებით იმ

ცვლილებებისა და დამატებების გათვალისწინებით, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ თაგით”. აღნიშნული ცვლილებით, გამარტივებულ წარმოებაში შესაძლებელი გახდება საპროცესო კოდექსის იმ ნორმების გამოყენება, რომლებიც ხელს შეუწყობს გამარტივებული წარმოების მიზნებისა და ამოცანების სწორად განხორციელებას.

გადაწყვეტილების განმარტება გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 262-ე მუხლით, რომელიც მიზნად ისახავს გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის პირობების შექმნას. გადაწყვეტილების განმარტება შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ სარეზოლუციო ნაწილის შინაარსი ბუნდოვანია, რის გამოც ხელი ეშლება მის აღსრულებას. სასამართლოს არა აქვს უფლება გადაწყვეტილების განმარტების დროს მთლიანად ან ნაწილობრივ შეცვალოს გადაწყვეტილების არსი. მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გადაწყვეტილების განმარტება შეიძლება, თუ ჯერ არ არის აღსრულებული და არ გასულა ვადა, რომლის განმავლობაშიც შეიძლება აღსრულდეს. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ გადაწყვეტილების ნაწილობრივ აღსრულება არ ზღუდავს სასამართლოს განმარტოს გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომელში არ არის აღსრულებული და ბუნდოვანების გამო შეუძლებელი ხდება მისი აღსრულება. რაც შეეხება ვადას, თუ რა ვადაში უნდა მოხდეს გადაწყვეტილების განმარტება, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი აღნიშნულთან დაკავშირებით სპეციალურ ვადას არ ითვალისწინებს, თუმცა, ვინაიდან გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის არსებობს ხანდაზმულობის ვადები (სამოქალაქო კოდექსის 142-ე მუხლი), გადაწყვეტილებაც სწორედ ამ ვადებში უნდა განიმარტოს.

გადაწყვეტილების მსგავსად შესაძლებელი უნდა იყოს გადახდის ბრძანების განმარტებაც, ვინაიდან კანონიერ ძალაში შესული გადახდის ბრძანებაში არსებული ბუნდოვანება ხელს უშლის მის აღსრულებას. მისასაღმებელია, რომ სასამართლო პრაქტიკაც ამ კუთხით ვითარდება.

საქმე [43] № -- /საქმის ნომერი არ არის მითითებული/ რაიონული სასამართლოს 2007 წლის 9 თებერვლის გადახდის ბრძანებით დაკმაყოფილდა “ფინკა-საქართველოს” ქუთაისის ფილიალის წარმომადგენლის განცხადება და ჯგუფ “ზეგნის” წევრებს გურგენიძეს, ფარცვანიას და ჩომახიძეს დაეკისრათ განმცხადებლის სასარგებლოდ 1951,90 ლარის გადახდა.

აღნიშნულ გადახდის ბრძანებაზე 2008 წლის 11 აპრილს “ფინკა-საქართველოს” ქუთაისის ფილიალის წარმომადგენლის განცხადების საფუძველზე გამოტანილი იქნა განჩინება “გადახდის ბრძანების სარეზოლუციო ნაწილის განმარტების თაობაზე”.

დასკვნის სახით შეიძლება ავღნიშნოთ, რომ გადახდის ბრძანების განმარტებასთან დაკავშირებით გამოყენებული უნდა იქნეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 262-ე მუხლის მოთხოვნები და გადახდის ბრძანება მისი აღსრულების ხელშეწყობის მიზნით უნდა განიმარტოს მხარეთა ან აღმასრულებლის განცხადების საფუძველზე სარეზოლუციო ნაწილის შეუცვლელად მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გადახდის ბრძანების სარეზოლუციო ნაწილის შინაარსი ბუნდოვანია. განცხადების შეტანა გადახდის ბრძანების განმარტების შესახებ დასაშვებია, თუ გადახდის ბრძანება ჯერ არ არის აღსრულებული და არ გასულა ვადა, რომლის განმავლობაშიც შეიძლება აღსრულდეს.

§ 8. მოპასუხის შესაგებელი /პროტესტი/

გამარტივებული წარმოებისას ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების განხილვა მიმდინარეობს მოპასუხის გარეშე, თუმცა საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს მოპასუხის ინტერესების დაცვის სრულ შესაძლებლობას. კერძოდ, სასამართლო ვალდებულია თავისი ინიციატივით ჩააბაროს მოვალეს (მოპასუხეს) გადახდის ბრძანება (სსკ-ის 306 მუხლის მე-2 ნაწილი). ჩაბარების გარეშე გადახდის ბრძანებას იურიდიული ძალა არა აქვს და ასეთ შემთხვევაში არ შეიძლება მისი აღსასრულებლად მიქცევა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლის პირველი წინადადების თანახმად, მოპასუხეს შეუძლია არ ცნოს გადახდის შესახებ ბრძანება მთლიანად ან ნაწილობრივ და შეიტანოს მის წინააღმდეგ მოტივირებული შესაგებელი (პროტესტი) სასამართლოში, რომელმაც მიიღო ეს ბრძანება გადახდის ბრძანების მიღებიდან 10 დღის ვადაში. აღნიშნული ვადა უნდა აითვალოს არა გადახდის ბრძანების მიღებიდან, არამედ მოპასუხისათვის მისი ჩაბარების მომენტიდან. მოცემული ნორმის სხვაგვარი განმარტება შეუძლებელია და შეაფერხებს გამარტივებული წარმოების ძირითადი პრინციპების გამოყენებას სამოქალაქო პროცესში.

შესაგებლის ინსტიტუტის არსებობა მნიშვნელოვანი მონაპოვარია საპროცესო კანონმდებლობაში და გამარტივებული წარმოების დროს იცავს მოპასუხეს სასამართლოს მიერ დაშვებული შესაძლო შეცდომებისაგან. პროტესტი არის ერთადერთი თავდაცვის საშუალება გადახდის ბრძანებისაგან.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლის დეფინიციიდან გამომდინარე აღნიშნული მუხლი შედგება 5 პირობისაგან, ესენია;

- მხოლოდ მოპასუხეს შეუძლია არ ცნოს გადახდის ბრძანება;
- მხოლოდ მოპასუხეს აქვს უფლება მოტივირებული პროტესტით მიმართოს გადახდის ბრძანების გაუქმების შესახებ ბრძანების მიმღებ სასამართლოს;
- ბრძანების გაუქმების შესახებ მოთხოვნა წარდგენილი უნდა იყოს გადახდის ბრძანების გადაცემიდან 10 დღის ვადაში;
- თუ პროტესტი დაგვიანებითაა შეტანილი, მოპასუხემ უნდა დაასაბუთოს საპატიო მიზეზის არსებობა;
- საპატიო მიზეზის არსებობისას მოპასუხემ უნდა მოითხოვოს გაშვებული ვადის აღდგენა და გადახდის ბრძანების გაუქმება;

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლში 1999 წლის 13 მაისს ცვლილების განხორციელებამდე მითითებული იყო, რომ მოპასუხეს ორი კვირის მანძილზე უნდა გადაეხადა ვალი პროცენტებიანად და ხარჯებიანად, თუკი მოპასუხე აღძრულ პრეტენზიას მართებულად (დასაბუთებულად) მიიჩნევდა, ანდა უნდა წარედგინა სასამართლოში წერილობითი შესაგებელი გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ.

მოცემული ნორმა ცვლილების განხორციელებამდე წინააღმდეგობაში მოდიოდა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლთან, ვინაიდან შესაგებლის წარდგენის განსხვავებულ ვადას 10 დღეს ითვალისწინებდა. პრაქტიკულად სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-307-ე მუხლებში არსებობდა ორი განსხვავებული ვადა შესაგებლის წარდგენასთან დაკავშირებით, კერძოდ, 2 კვირა და 10 დღე, რაც საბოლოო ჯამში აზრთა სხვადასხვაობას გამოიწვევდა. ამდენად ცვლილების შედეგად სწორად მოხდა აღნიშნულ მუხლში არსებული ხარვეზის აღმოფხვრა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლის მე-2 წინადადების თანახმად მოპასუხეს შეუძლია გააპროტესტოს გადახდის შესახებ ბრძანება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც გაპროტესტების ვადის გაშვება საპატიო

მიზეზით მოხდა. მტკიცების ტვირთი, თუ რამდენად არსებობს საპატიო მიზეზი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის თანახმად ეკისრება მოპასუხეს. ვადის გაშვება საპატიოდ მიიჩნევა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 215-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული პირობების არსებობისას.

საპატიო მიზეზად საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 215-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად მიიჩნევა მხარის მიერ შუამდგომლობისა და განცხადების წარდგენის შეუძლებლობა, რაც გამოწვეულია ავადმყოფობით, ახლო ნათესავის გარდაცვალებით ან სხვა განსაკუთრებული ობიექტური გარემოებებით, რომელიც მისგან დამოუკიდებელი მიზეზებით შეუძლებელს ხდის შუამდგომლობის ან განცხადების წარდგენას. ავადმყოფობა დადასტურებული უნდა იქნეს სამედიცინო დაწესებულების ხელმძღვანელის მიერ ხელმოწერილი დოკუმენტით, რომელიც პირდაპირ მიუთითებს შუამდგომლობის ან განცხადების წარუდგენლობაზე.

საპატიო საფუძვლის არსებობის განხილვისას მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ყურადღება მივაქციოთ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მეოთხე ნაწილში 2007 წლის 18 დეკემბრის კანონით განხორციელებულ ცვლილებას, რომლის თანახმადაც, სასამართლო გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების გასაჩივრების კანონით განსაზღვრული ვადების გაგრძელება ან აღდგენა დაუშვებელია.

გადახდის ბრძანება, როგორც სასამართლოს მიერ სავალდებულო შესასრულებლად მიღებული აქტი, მიეკუთვნება სასამართლოს გადაწყვეტილებათა კატეგორიას და შესაბამისად საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მეოთხე ნაწილის მოქმედება ვრცელდება გადახდის ბრძანებაზეც. პრაქტიკულად სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ვადის დარღვევით წარდგენილი შესაგებლის შემთხვევაში ითვალისწინებს ორ ნორმას, პირველი, ესაა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მესამე ნაწილი, რომლის თანახმად სასამართლოს გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების გასაჩივრების კანონით განსაზღვრული ვადების გაგრძელება ან აღდგენა დაუშვებელია და მეორე, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლის, რომელიც გადახდის ბრძანების გასაჩივრების შესაძლებლობას ითვალისწინებს იმ შემთხვევაშიც, როდესაც გაპროტესტების ვადის გაშვება საპატიო მიზეზით მოხდა. როგორც უნდა მოიქცეს სასამართლო

ასეთ დროს, რომელი ნორმა უნდა იქნეს გამოყენებული, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 59-ე მუხლის მესამე ნაწილი თუ 307-ე მუხლი? ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად უნდა მოვიხმოთ 1996 წლის 29 ოქტომბრის საქართველოს კანონი “ნორმატიული აქტების შესახებ” [7]. აღნიშნული კანონის 25-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ნორმატიულ აქტებს შორის წინააღმდეგობის წარმოქმნისას უპირატესობა ეძლევა იერარქიის უფრო მაღალ საფეხურზე მდგომ ნორმატიულ აქტს, ხოლო ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, იერარქიის ერთი და იგივე საფეხურის ნორმატიულ აქტებს შორის წინააღმდეგობის წარმოქმნისას მოქმედებს უფრო გვიან მიღებული /გამოცემული/ აქტით დადგენილი ნორმა.

კონკრეტულ შემთხვევაში, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მესამე ნაწილი, 307-ე მუხლთან შედარებით უფრო გვიან არის მიღებული და პრაქტიკულად ვადის აღდგენასთან დაკავშირებით აღნიშნული მუხლით გაუქმებულია 307-ე მუხლის მოქმედება, რაც ვფიქრობთ არასწორია, ვინაიდან გადახდის ბრძანება მიიღება მოპასუხისათვის შეუტყობინებლად და მისი გასაჩივრებისათვის კანონმდებლის მიერ დადგენილია მჭიდრო ვადები, ამდენად მოპასუხეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა გაასაჩივროს გადახდის ბრძანება საპატიო მიზეზით ვადის დარღვევის შემთხვევაშიც, რა დროსაც სასამართლომ პირველ რიგში უნდა განიხილოს საკითხი, რამდენად საპატიო მიზეზით ვერ მოხდა მოპასუხის მიერ პროცესტის შეტანა. ამდენად სასურველია 59-ე მუხლის მე-4 ნაწილში განხორციელდეს ცვლილება და აღინიშნოს, “სასამართლო გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების გასაჩივრების კანონით განსაზღვრული ვადების გაგრძელება ან აღდგენა დაუშვებელია”, გარდა ამ კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა”. აღნიშნული ცვლილებით, გასაჩივრების ვადის გასვლის შემდეგ პირს იმ შემთხვევაში შეეძლება გადაწყვეტილების გასაჩივრება საპატიო მიზეზის არსებობისას, თუ ამის შესახებ პირდაპირ მითითებული იქნება კანონში, როგორც ეს გადახდის ბრძანებაზე შესაგებლის წარდგენის დროს არის გათვალისწინებული. თუ სასამართლო გაშვებულ ვადას, რომლის აღდგენის შესაძლებლობა საპროცესო კოდექსით იქნება შესაძლებელი, საპატიოდ მიიჩნევს, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 65-ე მუხლის საფუძველზე აღადგინს გაშვებული ვადას, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოპასუხეს უარი უნდა ეთქვას დასაბუთებული განჩინებით გაშვებული ვადის აღდგენაზე, რაც შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით.

ლოგიკური თვალსაზრისით დასაბუთება არის მსჯელობის ჭეშმარიტების გამართლება. გარკვეული დებულება დასაბუთებულია, თუ ის გამომდინარეობს ისეთი მსჯელობიდან, რომლის ჭეშმარიტება დადგენილია. მსჯელობის ჭეშმარიტება შეიძლება უშუალო იყოს, ე.ი. აღქმებს, ცოცხალ განჭვრეტას ეყრდნობოდეს და შეიძლება თვითონ დასაბუთების შედეგს წარმოადგენდეს [49]. აქვე აღსანიშნავია, ის გარემოება, რომ საქართველოს მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ტერმინს “გადახდის ბრძანების გაუქმება” არ ითვალისწინებს, მაგრამ კანონიდან ლოგიკურად გამომდინარეობს, რომ თუ მოვალე შეიტანს დასაბუთებულ შესაგებელს გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ, მაშინ სასამართლომ უნდა გააუქმოს გადახდის ბრძანება და გამოიტანოს განჩინება მოთხოვნის საერთო წესით განხილვის თაობაზე. ანალოგიურად წყდებოდა საკითხი ჩეხოსლოვაკიის 1963 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, რომლის თანახმად მოპასუხეს, რომლის წინააღმდეგაც იყო გამოტანილი ბრძანება დავალიანების გადახდევინების შესახებ, შეეძლო გამოეყენებინა კანონმდებლობით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილებანი, ეცნო სასამართლოს ბრძანება ან ბრძანების მიღებიდან 15 დღის ვადაში წარედგინა პროტესტი მიღებული ბრძანების გაუქმების და საქმის საერთო წესით განხილვის თაობაზე.

გერმანული საპროცესო სამართლის მსგავსად [175. გვ. 527-528], საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლის თანახმად, მოპასუხეს შეუძლია არ ცნოს გადახდის შესახებ ბრძანება მთლიანად ან ნაწილობრივ და შეიტანოს მის წინააღმდეგ მოტივირებული შესაგებელი /პროტესტი/ სასამართლოში, რომელმაც მიიღო ეს ბრძანება, გადახდის ბრძანების მიღებიდან 10 დღის ვადაში. როგორც ზემოთ აღინიშნა, მოპასუხეს შეუძლია გააპროტესტოს გადახდის შესახებ ბრძანება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც გაპროტესტების ვადის გაშვება საპატიო მიზეზით მოხდა.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე მუხლი მიუთითებს მოტივირებულ შესაგებელზე. მოცემულ ნორმაში საუბარი არ არის არამოტივირებული და დაუსაბუთებელი პროტესტის შეტანის შემთხვევაში სასამართლოს მიერ შესასრულებელი საპროცესო მოქმედების შესახებ. მოცემული ნორმა არის დასახვეწი და ხშირად მოპასუხე მხარე აღნიშნული ხარვეზის გამოყენებით თავის სასარგებლოდ ცდილობს საქმის გაჭიანურებას და დაუსაბუთებელი პროტესტის წარდგენით ხელს უშლის გადახდის ბრძანების

კანონიერ ძალაში შესვლას, რაც საბოლოოდ საქმეთა განხილვის “ეკონომიის პრინციპს” ეწინააღმდეგება.

მოქმედი კანონმდებლობით დაუსაბუთებელი პროტესტის შეტანის შემთხვევაში სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას უარი უთხრას მოპასუხეს პროტესტის დაკმაყოფილებაზე, უფრო მეტიც, დაუსაბუთებელი პროტესტის წარდგენისას სასამართლო ვალდებულია დააკმაყოფილოს მოპასუხის მოთხოვნა გადახდის ბრძანების გაუქმების შესახებ, რაც გამარტივებული წარმოების სასარჩელო წარმოებაში გადაზრდას იწვევს.

მიგვაჩნია, რომ კანონმდებლობის საფუძველზე სასამართლო პრაქტიკაში არსებული მანკიერი მიდგომა პროტესტის წარდგენასთან დაკავშირებით უნდა აღმოფხვრას და მოპასუხეს უნდა გააჩნდეს ვალდებულება გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ წარადგინოს მოტივირებული და დასაბუთებული პროტესტი, წინააღმდეგ შემთხვევაში უარი უნდა ეთქვას მოპასუხეს პროტესტის დაკმაყოფილებაზე და გადახდის ბრძანება უნდა დარჩეს უცვლელად. აღნიშნული მოსაზრების გასამყარებლად აუცილებელია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 308-ე მუხლის პირველ ნაწილში განხორციელდეს შესაბამისი ცვლილება და აღინიშნოს შემდეგი:

“თუ მოპასუხე დროულად შეიტანს მოტივირებულ და დასაბუთებულ შესაგებელს სასამართლოში, დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნა განხილულ და გადაწყვეტილ უნდა იქნეს სასარჩელო წარმოების საერთო წესით. საქმე სასამართლო განხილვის საგნად ითვლება გადახდის ბრძანების გადაცემის მომენტიდან. არამოტივირებული და დაუსაბუთებელი პროტესტის წარდგენის შემთხვევაში სასამართლო გამოიტანს განჩინებას პროტესტის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის და გადახდის ბრძანების ძალაში დატოვების შესახებ, რაზეც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა”.

აქვე აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ შესაგებელი თავისი იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე მოწინააღმდეგე მხარისაგან თავდაცვის საშუალების სახეს წარმოადგენს. მოპასუხეს, რომლის მიმართაც იქნა გამოტანილი გადახდის ბრძანება, თავად აქვს უფლება აირჩიოს თავდაცვის საშუალების სახე და წარადგინოს პროცესუალური ან მატერიალურ-სამართლებრივი შესაგებელი ან ორივე ერთად. პროცესუალური შესაგებელი შესაძლოა ეფუძნებოდეს იმ გარემოებას, რომ განმცხადებლის მოთხოვნა ფულადი დავალიანების

გადახდევინების შესახებ უკვე განხილულია და არსებობს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გადაწყვეტილება და ა.შ. პროცესუალური შესაგებელი ეფუძნება საპროცესო კოდექსის მოთხოვნებს და მიზნად ისახავს საქმის წარმოების შეწყვეტას, განუხილველად დატოვებას ან საქმის წარმოების დროებით შეჩერებას. რაც შეეხება შესაგებელს მატერიალური-სამართლებრივი თვალსაზრისით, ესაა გადახდის ბრძანებისაგან თავდაცვის საშუალება ისეთ ფაქტებზე მითითებით, რომელიც მატერიალური ნორმების გამოყენებით არსებითად მიმართულია განცხადების წინააღმდეგ, მაგალითად ხანდაზმულობა.

ხანდაზმულობის ცნება განუყოფლადაა დაკავშირებული პროცესთან. იმის გამო, რომ სარჩელის ცნება და სარჩელზე უფლების ცნება განუყოფლადაა დაკავშირებული პროცესთან, ამიტომაც ხანდაზმულობასაც უნდა ჰქონდეს პირდაპირი კავშირი პროცესთან და ეს სრულებითაც არ არის მხოლოდ ლოგიკური დასკვნა. რეალურადაც ასეა საქმე. ეს კავშირი განპირობებულია იმ მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნის ხასიათით, რომელიც ექვემდებარება იძულებით განხორციელებას [122. გვ. 95].

ხანდაზმულობა გულისხმობს დროს, რომლის განმავლობაში პირს შეუძლია მოითხოვოს თავისი დარღვეული უფლების აღდგენა. ხანდაზმულობის ვადა სასამართლოს უმსუბუქებს ფაქტების დადგენისა და შესწავლის პროცესს და ამ გზით ხელს უწყობს დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანას, სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილიზაციას, აძლიერებს სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტების ურთიერთკონტროლსა და იძლევა დარღვეული უფლების დაუყოვნებლივ აღდგენის სტიმულიზაციას. ხანდაზმულობის ვადის წარმოშობის საფუძველია უფლების დარღვევა, თუმცა ვადის ათვლა არ ხდება უფლების დარღვევის მომენტიდან. მისი ათვლა იწყება იმ მომენტიდან, როცა პირმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო უფლების დარღვევის შესახებ [107]. შესაგებლის წარდგენისას ხანდაზმულობის ვადაზე უნდა მიუთითოს მოპასუხე მხარემ, რის შემდეგაც სასამართლოს კომპეტენციას წარმოადგენს ხანდაზმულობის ვადის გამოთვლა, აგრეთვე იმის დადგენა, ხომ არ იყო ამ პერიოდში ხანდაზმულობის ვადა შეწყვეტილი და ა. შ. შესაგებლის წარდგენის შემდეგ მოთხოვნის სასარჩელო წარმოების დროს განხილვისას სასამართლოს მიერ თავისი ინიციატივით ხანდაზმულობის ვადაზე მითითებით ილახება მხარის უფლება, ვინაიდან აღნიშნული ეწინააღმდეგება მხარის როგორც უფლების სასამართლო წესით დაცვის შესაძლებლობას, ასევე შეჯიბრებითობის პრინციპს. საქმეში

“რუიზ ტორისა ესპანეთის წინააღმდეგ (1994), რომელიც ეხებოდა იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტას, პირველი ინსტანციის სასამართლომ განაჩენი განმცხადებლის სასარგებლოდ გამოიტანა, მოიჯარემ კი გაასაჩივრა. სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება არ მიაქცია განმცხადებლის იმ არგუმენტს, რომ სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადა უკვე გასული იყო და საქმე მოიჯარის სასარგებლოდ გადაწყდა. სასამართლომ დასძინა, რომ ხანდაზმულობის საკითხი სრულიად სხვა სამართლებრივი კატეგორიის საკითხი იყო, ვიდრე იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის საფუძველები. შესაბამისად, იგი სპეციფიკურ და გადაუდებელ პასუხს მოითხოვდა. აქედან გამომდინარე, ადგილი ჰქონდა მე-6(1) მუხლის დარღვევას [102], ამდენად, შესაგებლის წარდგენისას ხანდაზმულობაზე მითითების შემთხვევაში, სასამართლო ვალდებულია განიხილოს ხანდაზმულობის საკითხი.

სასამართლო პრაქტიკაში შესაძლებელია იყოს შემთხვევები, როცა მოტივირებული პროტესტი გადახდის ბრძანებაზე ნაწილობრივ არის შეტანილი, ესე იგი გადახდის ბრძანება ნაწილობრივ არის გასაჩივრებული. ამ შემთხვევაში მართებულად შეიძლება დაისვას კითხვა, რა ნაწილში უნდა გაუქმდეს გადახდის ბრძანება, მთლიანად თუ გასაჩივრებულ ნაწილში? აღნიშნულ კითხვაზე პასუხს გამარტივებული წარმოების დროს ფულადი დავალიანების გადახდევინების თავი პირდაპირ არ ითვალისწინებს, თუმცა, მიგვაჩნია, რომ სასამართლომ გადახდის ბრძანება უნდა გააუქმოს იმ ნაწილში, რომელშიც გასაჩივრებულია, ხოლო დანარჩენ ნაწილში გადახდის ბრძანება უნდა დარჩეს უცვლელად.

მეტად მნიშვნელოვანია გადახდის ბრძანების გასაჩივრება სოლიდარული მოვალეების მიერ. შესაძლებელია ფაკულტატიური თანამონაწილეობისას გადახდის ბრძანება მოტივირებული პროტესტის საფუძველზე გასაჩივრდეს ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ, ამ შემთხვევაში გადახდის ბრძანება უნდა გაუქმდეს არა მთლიანად, არამედ მხოლოდ პროტესტის შემტანი სოლიდარული მოვალის ნაწილში, ხოლო დანარჩენი მოვალის მიმართ უნდა დარჩეს უცვლელად.

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, მოპასუხის მიერ გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ წარდგენილი შესაგებელი უნდა იყოს დასაბუთებული, თუმცა საპროცესო კოდექსი არ მიუთითებს თუ რა რეკვიზიტებს უნდა აკმაყოფილებდეს იგი. მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ წარდგენილი შესაგებელი უნდა შეიცავდეს:

- იმ სასამართლოს დასახელებას, რომელმაც გამოიტანა გადახდის ბრძანება;
- შესაგებლის შემტანი პირის ან კანონიერი წარმომადგენლის დასახელებას;
- მითითებას გაპროტესტებულ გადახდის ბრძანებაზე;
- მატერიალურ-სამართლებრივი შესაგებლის წარდგენისას მითითებას იმ გარემოებებზე, რომ მის მიერ ვალდებულება შესრულებულია და ა.შ.;
- პროცესუალური შესაგებლის წარდგენისას მითითებას გარემოებებზე, რომ არსებობს განცხადებაზე საქმის წარმოების შეწყვეტის, განუხილველად დატოვების და ა.შ. საფუძველები;
- შესაგებელს ხელს აწერს მოპასუხე ან მისი წარმომადგენელი.

შესაგებელს უნდა ერთვოდეს მასში აღნიშნული გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებები. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით მიგვაჩნია, რომ გადახდის ბრძანების გაუქმების საფუძველი უნდა იყოს მოვალის მიერ ისეთი მტკიცებულებების წარმოდგენა, რომლებიც მოწმობენ უფლებაზე დაგის არსებობას.

გამოვთქვამთ მოსაზრებას, რომ გადახდის ბრძანებაზე მოპასუხის მიერ წარდგენილ პრეტენზიას უნდა ეწოდოს არა შესაგებელი, როგორც ეს მოქმედი საპროცესო კოდექსით არის გათვალისწინებული, არამედ საჩივარი, რომლის მიზანი სწორედ გადახდის ბრძანების გაუქმებაა. შესაგებელი ზოგადად აღებული წარმოადგენს მოპასუხის უფლებების შერბილებულ დაცვას, რა დროსაც მოპასუხე არ ეთანხმება მოწინააღმდეგე მხარის მოთხოვნებს. გადახდის ბრძანების დროს შესაგებლის წარდგენით მოპასუხე არა მარტო არ ეთანხმება მოსარჩელე მხარის მოსაზრებას, არამედ იმავდროულად ასაჩივრებს კიდევ მის წინააღმდეგ გამოტანილ გადახდის ბრძანებას, ითხოვს მის გაუქმებას და საქმის საერთო სასარჩელო წესების დაცვით განხილვას, ამდენად დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მსგავსად გადახდის ბრძანებაზე წარდგენილ შესაგებელს უნდა ეწოდოს საჩივარი.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით პროტესტის წარდგენის შემთხვევაში სასამართლო აუქმებს გადახდის ბრძანებას. აქვე აღსანიშნავია, რომ დაუსაბუთებელი პროტესტის წარდგენის შემთხვევაში სასამართლოს უნდა მიეცეს უფლება უარი უთხრას მოპასუხეს ბრძანების გაუქმებაზე, რის შესახებაც უნდა გამოიტანოს განჩინება, ხოლო ასეთ განჩინებაზე მოპასუხეს უნდა შეეძლოს კერძო საჩივრის შეტანა.

რამდენადაც პარადოქსული არ უნდა იყოს მოქმედი კანონმდებლობით გათვალისწინებული არ არის, თუ რა ვადაში უნდა იქნეს განხილული მოპასუხის მიერ წარდგენილი პროტესტი, რაც უარყოფითად მოქმედებს როგორც კრედიტორის, ისე განმცხადებლის ინტერესებზე. მიგვაჩნია, რომ შესაგებელი მაქსიმალურად შემცირებულ ვადაში, კერძოდ, 5 დღის ვადაში უნდა იქნეს განხილული, რაზეც შესაბამისი ცვლილება უნდა განხორციელდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში.

გადახდის ბრძანების მსგავსად 10 დღის ვადაში შეიძლება დაუსწრებელ გადაწყვეტილებაზე პრეტენზიის გამოხატვა, საჩივრის წარდგენა, თუმცა გადახდის ბრძანებისაგან განსხვავებით დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გასაჩივრებისათვის დადგენილი 10 დღიანი ვადის გაგრძელება ან საპატიო მიზეზის საფუძველზე აღდგენა დაუშვებელია. ეს განსხვავება ბუნებრივიცაა. გადახდის ბრძანება საქმის მთავარ სხდომაზე მომზადების, მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენის გარეშე მიიღება, მოვალისათვის სწორედ გადახდის ბრძანების მიღებით ხდება ცნობილი მის წინააღმდეგ არსებული პრეტენზიის (სასამართლოში წარდგენილი) შესახებ, ხოლო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღების დროს, მოპასუხისათვის თავიდანვე არის ცნობილი საქმის ვითარება, ამდენად კანონმდებლის მიერ დადგენილი დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გასაჩივრების 10 დღიანი ვადის გაგრძელება ან აღდგენა უსაფუძვლო იქნებოდა.

გადახდის ბრძანების მიღების დროს, სასამართლო ეყრდნობა განმცხადებლის მიერ წარმოდგენილ უტყუარ მტკიცებულებებს, რომლის საეჭვოობის საკითხი მინიმუმამდე არის კანონმდებლობის მიერ დაყვანილი. ამის ნათელი დადასტურება გახლავთ საერთო სასამართლოებში ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეების მოძრაობის ერთიანი დინამიკა. სასამართლო პრაქტიკაში იშვიათად ხდება გადახდის ბრძანების გაპროტესტება მოპასუხის მიერ და გამარტივებული წარმოების სასარჩელო წარმოებაში გადაზრდა. სტატისტიკის მიხედვით, 2004 წელს 1573 საქმიდან შესაგებელი წარდგენილი იქნა 13 საქმეზე [88. გვ. 13], 2005 წელს 1505 საქმიდან შესაგებელი წარდგენილი იქნა 27 საქმეზე [89. გვ. 10], 2006 წელს 1398 საქმიდან შესაგებელი წარდგენილი იქნა 4 საქმეზე [90. გვ. 10], 2007 წელს 1427 საქმიდან შესაგებელი წარდგენილია 13 საქმეზე [91. გვ. 10], 2008 წელს 1294 საქმიდან შესაგებელი წარდგენილია 16 საქმეზე [92. გვ. 12].

სასამართლოს ბრძანების გაუქმების საკითხი ანალოგიურად წყდება რუსეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით [144], კერძოდ, 128-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო უგზავნის სასამართლოს ბრძანებას მოვალეს, რომელსაც უფლება აქვს ბრძანების მიღებიდან 10 დღის ვადაში წარადგინოს მოსაზრებები ბრძანების შესრულებასთან დაკავშირებით. მოვალეს შეუძლია არ დაეთანხმოს სასამართლოს ბრძანებას, რომელიც მხარეთა მოსმენის გარეშე არის მიღებული და წარადგინოს მოსაზრებები ბრძანების საწინააღმდეგოდ [176. გვ. 275]. ამ შემთხვევაში სასამართლო აუქმებს სასამართლო ბრძანებას და განუმარტავს განმცხადებელს უფლებას საქმის სასარჩელო წარმოების მოთხოვნის თაობაზე (მუხლი 129). იმ შემთხვევაში, თუ კი დათქმულ ვადაში მოვალისაგან სასამართლოში ბრძანების საწინააღმდეგო მოსაზრებები არ იქნება წარმოდგენილი, განმცხადებელს გადაეცემა სასამართლოს ბეჭდით დამოწმებული სასამართლო ბრძანების ასლი.

სასამართლოს ბრძანების გასაჩივრება მოპასუხის მიერ პროტესტის წარდგენის გზით, გათვალისწინებულია ასევე ბელორუსიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, კერძოდ, 389-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს ბრძანება დაუყოვნებლივ ეგზავნება მოპასუხეს, რომელსაც უფლება აქვს 10 დღის ვადაში წარადგინოს შესაგებელი მის წინააღმდეგ გამოტანილ სასამართლოს ბრძანებაზე.

გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი [202] საქართველოს, ბელორუსიის და რუსეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსების მსგავსად ითვალისწინებს გამარტივებული წარმოებით მიღებული გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობას. სასამართლოს ბრძანების მოვალისათვის გადაცემის დროს, ამ უკანასკნელს განემარტება, რომ ორი კვირის განმავლობაში დაფაროს დავალიანება პროცენტებითა და სხვა ხარჯებით ან აცნობოს სასამართლოს ეწინააღმდეგება თუ არა და რამდენად ეწინააღმდეგება მის მიმართ წაყენებულ მოთხოვნას (მუხლი 692). მოვალეს შეუძლია წერილობითი სახით გაასაჩივროს (გააპროტესტოს) სასამართლოს ბრძანება ან რაღაც ნაწილი იმ სასამართლოში, რომელმაც გამოიტანა სასამართლოს ბრძანება.

§ 9. საქმის განხილვა დავის სასარჩელო წარმოების წესით

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 308-ე მუხლის პირველი ნაწილის პირველი წინადადების თანახმად, თუ მოპასუხე დროულად შეიტანს თავის შესაგებელს სასამართლოში, დავალიანების გადახდევინების შესახებ აღძრული მოთხოვნა განხილულ და გადაწყვეტილ უნდა იქნეს სასარჩელო წარმოების წესით. საყურადღებოა ის გარემოება, რომ მოპასუხის მიერ გადახდის ბრძანების წინააღმდეგ მოტივირებული პროტესტის შეტანა წარმოადგენს გადახდის ბრძანების გაუქმების და საქმის სასარჩელო წარმოების წესით განხილვის საფუძველს, რის თაობაზეც სასამართლოს გამოაქვს შესაბამისი განჩინება.

თ. ლილუაშვილის განმარტებით გადახდის ბრძანების გაუქმების შემდეგ გამარტივებული წარმოება გადაიზრდება სასარჩელო წარმოებაში და ამისათვის ცალკე სარჩელის შეტანა საჭირო არ არის [82]. ანალოგიური მოსაზრება გააჩნია აღნიშნულთან დაკავშირებით ა. კობახიძეს, რომელიც განმარტავს, რომ მოპასუხის მიერ დადგენილ ვადაში შესაგებლის შეტანის შემდეგ გადახდის ბრძანება ფაქტიურად კარგავს ძალას და სასამართლო აღძრულ მოთხოვნას განიხილავს ჩვეულებრივი სასარჩელო წარმოების წესით [76. გვ. 350]. აღნიშნული მოსაზრების სამართლებრივ საფუძველს ითვალისწინებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 308-ე მუხლის პირველი ნაწილი. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლოს შეუძლია საქმის ზეპირი განხილვის დანიშვნამდე ამ საქმის მომზადების მიზნით მიიღოს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ღონისძიებები, მათ შორის დაავალოს მხარეებს წარმოადგინონ წერილობითი დოკუმენტები და განმარტებები, ამასთან სასარჩელო წარმოებისას მოპასუხე მხარეს შეუძლია წარადგინოს შეგებებული სარჩელი და ა.შ.

მოვალის მიერ გადახდის ბრძანება შესაძლოა ნაწილობრივ იქნეს გასაჩივრებული. ამდენად, გადახდის ბრძანების იმ ნაწილზე, რომელიც არ ყოფილა გაპროტესტებული, გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი, ხოლო დანარჩენ ნაწილში საქმის წარმოება უნდა გაგრძელდეს. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ გადახდის ბრძანებაზე დასაბუთებული პროტესტის წარდგენის შემთხვევაში უქმდება გადახდის ბრძანება, მაგრამ შ. ქურდაძის [115. გვ. 791] და ა. თაბაგარის [63. გვ. 80] მსგავსად მიგვაჩნია, რომ სასამართლომ ამის შემდეგ პირდაპირ არ

უნდა გამოიტანოს განჩინება და დაიწყოს საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად.

მიგვაჩნია, რომ დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე სასამართლომ უნდა განუმარტოს განმცხადებელს, რომ უფლება აქვს მიმართოს საერთო წესის დაცვით სასამართლოს. ვფიქრობთ, აღნიშნული მოსაზრება საფუძვლიანია, ვინაიდან მხოლოდ მხარეს აქვს უფლება განცხადებით ან სარჩელით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს ან არ მოითხოვოს თავისი დარღვეული უფლების აღდგენა.

იმ შემთხვევაში თუ გამარტივებული წარმოება გადაიზრდება სასარჩელო წარმოებაში, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 308-ე მუხლის პირველი ნაწილის მეორე წინადადების თანახმად, საქმე სასამართლო განხილვის საგნად ითვლება გადახდის ბრძანების გადაცემის მომენტიდან. აღსანიშნავია, რომ საქმის საერთო სასარჩელო წარმოებით განხილვის დროს მხარეები არ არიან შეზღუდული თავიანთი უფლებამოვალეობებით, შეუძლიათ საქმის წარმოება მორიგებით დაამთავროს, მოსარჩელეს შეუძლია უარი თქვას სარჩელზე, ხოლო მოპასუხეს ცნოს სარჩელი. საყურადღებოა ის გარემოება, რომ სასარჩელო წარმოების დროს, თუ დავის საგნის ღირებულება არ აღემატება 1000 ლარს, პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და სააპელაციო წესით არ საჩივრდება. (საქართველოს სსკ-ის 365-ე მუხლის თანახმად, სააპელაციო საჩივარი ქონებრივ-სამართლებრივ დავაში დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუ დავის საგნის ღირებულება აღემატება 1000 ლარს. ეს ღირებულება განისაზღვრება იმის მიხედვით, თუ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების რა ზომით შეცვლაზე შეაქვს საჩივარი მხარეს). ამდენად, თუ გადახდის ბრძანებით დაკისრებული თანხა არ აღემატება 1000 ლარს, შესაგებლის წარდგენის შემთხვევაში სასარჩელო წარმოების წესით მიღებული გადაწყვეტილება არის საბოლოო.

§ 10. გადახდის ბრძანების აღსრულება

როგორც ზემოთ აღინიშნა, გადახდის ბრძანება 10 დღის ვადაში შედის კანონიერ ძალაში. თავად გადახდის ბრძანება გამომდინარეობს ასევე მატერიალურ სამართლებრივი ნორმებიდან და ადასტურებს მოვალის ვალის არსებობას კრედიტორის მიმართ, ავალდებულებს მოვალეს გადაუხადოს ვალი კრედიტორს, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო გადახდის ბრძანების აღსასრულებლად მიქცევისათვის განმცხადებლის შუამდგომლობის საფუძველზე გასცემს სააღსრულებო ფურცელს, რის შესახებაც ატყობინებს მოპასუხეს.

გადახდის ბრძანების იძულებითი აღსრულება ხდება “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონით დადგენილი წესით.

“სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონი, რომელიც 1996 წლის 16 აპრილს იქნა მიღებული, აწესრიგებს საერთო სასამართლოების, ადმინისტრაციული ორგანოების (თანამდებობის პირების), არბიტრაჟის, რესტიტუციისა და კომპეტენციის კომისიისა და მისი კომიტეტის, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს და სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს მიერ მიღებული აქტების აღსრულების წესსა და პირობებს, აგრეთვე განსაზღვრავს ამ აქტების აღსრულებისას გაწეული მომსახურებისათვის დაწესებული აღსრულების საფასურის განაკვეთებს, გადახდის წესსა და პირობებს, გარდა ამ კანონის 17¹ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

სააღსრულებო დაწესებულებებია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – აღსრულების ეროვნული ბიურო და მისი ტერიტორიული ორგანოები – სააღსრულებო ბიუროები, რომელთა ძირითადი ფუნქციაა “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონით გათვალისწინებული გადაწყვეტილებების აღსრულება, აგრეთვე საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 88-ე მუხლისა და საქართველოს საბაჟო კოდექსის 211-ე მუხლის შესაბამისად განსაზღვრული სახელმწიფო ორგანოები (მათი სტრუქტურული ერთეულები).

“სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონის “ე” პუნქტის თანახმად, აღსრულებას ექვემდებარება გადახდის ბრძანება, რომელიც ამავე კანონის მე-3 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ხორციელდება

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემაჯავლი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – აღსრულების ეროვნული ბიუროს ტერიტორიული ორგანოების – სააღსრულებო ბიუროების მიერ.

გადახდის ბრძანების აღსრულებასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონში 2008 წლის 19 დეკემბრის კანონით განხორციელებული ცვლილებები, რომლითაც გადახდის ბრძანება შესაძლებელია აღასრულოს ასევე კერძო აღმასრულებელმაც, რომელიც სააღსრულებო საქმიანობას ახორციელებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მიერ გაცემული სააღსრულებო საქმიანობის ლიცენზიის საფუძველზე საქართველოს ტერიტორიაზე. კერძო აღმასრულებლის მიერ კრედიტორის მიმართვისა და მასთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე აღსრულება ხორციელდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აღსრულების მხარეები არიან ფიზიკური პირები ან/და კერძო სამართლის იურიდიული პირები.

სააღსრულებო წარმოების დაწყების საფუძველია სააღსრულებო ფურცელი, რომელსაც უნდა ერთოდეს გადახდის ბრძანების დამოწმებული ასლი.

აღმასრულებელი სააღსრულებო ფურცლის წარმოებაში მიღებიდან არაუგვიანეს 5 დღისა მოგალეს უგზავნის წინადადებას სააღსრულებო ფურცლით განსაზღვრული მოთხოვნის 7 დღის ვადაში ნებაყოფლობით შესრულების შესახებ. ამასთან, აღმასრულებელი დაუცონებლივ იწვევს მოგალის ქონების მოძიებას, აღწერას და მასზე ყადაღის დადებას, რის შესახებაც ადგენს ოქმს. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების (გადახდის ბრძანების) აღსრულებისათვის გაწეული მომსახურებისათვის დაწესებულია აღსრულების საფასური, რომელიც სავალდებულო გადასახადს წარმოადგენს და შეადგენს აღსასრულებელი მოთხოვნის 7%-ს, რომელთა გადახდა გათვალისწინებულია კანონის 38-ე მუხლით. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ კანონი ითვალისწინებს ასევე საფასურის წინასწარი გადახდისაგან გათავისუფლების საფუძველებს, კერძოდ, “სააღსრულებო წარმოების შესახებ” საქართველოს კანონის 38-ე მუხლის მე-12 ნაწილის თანახმად, საფასურის წინასწარი გადახდისაგან თავისუფლდება:

- სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში რეგისტრირებული პირი, რაც დასტურდება შესაბამისი მოწმობით;

- კრედიტორი სასამართლოს გადაწყვეტილებით (სასამართლოს შეუძლია კრედიტორი, მისი ქონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, გაათავისუფლოს საფასურის წინასწარ გადახდისაგან სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან გათავისუფლებისათვის საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილ შემთხვევებში და დადგენილი წესით).

საზღაურთან დაკავშირებით ასევე მნიშვნელოვანია “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონის მე-14¹⁷ მუხლი, სადაც აღნიშნულია, რომ კერძო აღმასრულებელი სააღსრულებო საქმიანობისათვის, აგრეთვე ამ საქმიანობასთან დაკავშირებული იურიდიული კონსულტაციებისა და ტექნიკური სამუშაოსათვის იღებს საზღაურს, რომლის ოდენობა, გადახდის წესი და პირობები განისაზღვრება დაინტერესებულ მხარესთან დადებული ხელშეკრულებით. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, კრედიტორის მიერ გაღებული საზღაურის გადახდა ეკისრება მოვალეს და იგი ამოიღება აღსასრულებელ მოთხოვნასთან ერთად.

მოპასუხემ შესაძლებელია 10 დღის ვადაში საპატიო მიზეზით ვერ წარადგინა შესაგებელი, რის გამოც სასამართლო აღადგენს ვადას, რაც გამოიწვევს გადახდის ბრძანების გაუქმებას და საქმის საერთო სასარჩელო წესით განხილვას. აქ წარმოიშვება ერთი საკითხი, რა ბედი უნდა ეწიოს განმცხადებლის განცხადების საფუძველზე გაცემულ სააღსრულებო ფურცელს, რომელიც მიქცეულია აღსასრულებლად? აღნიშნული საკითხი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით არ არის მოწესრიგებული და იგი რეგულირდება “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” საქართველოს კანონის 34-ე მუხლის “დ” ქვეპუნქტით, რომლის თანახმადაც დაწყებული აღსრულება უნდა შეწყდეს.

§ 11. საქმის წარმოების განახლება

ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ მიღებული გადახდის ბრძანება წარმოადგენს სასამართლოს გადაწყვეტილების ერთ-ერთ სახეს, რომელიც გასაჩივრების ვადის გასვლის შემდეგ შედის კანონიერ ძალაში, ხდება საბოლოო და სავალდებულოა შესასრულებლად მხარეებისათვის. მიუხედავად ამისა, კანონიერ ძალაში შესული გადახდის ბრძანება შესაძლებელია გასაჩივრდეს მხოლოდ ორი საფუძველით, კერძოდ, ბათილად ცნობის ან ახლად

აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების მოტივით, თუ არსებობს განცხადების წანამძღვრები.

ახლად აღმოჩენილი გარემოების გამო, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება, რომელიც შეესაბამება საქმის იმ გარემოებებს, რომლებიც ცნობილი და დადგენილი იყო სასამართლოს მიერ ამ გადაწყვეტილების მიღების მომენტში, ხდება უკანონო, დაუსაბუთებელი, არასწორი, საქმის გარემოებებისადმი შეუსაბამო. ამიტომ, მსგავსი სასამართლო გადაწყვეტილებები არ შეიძლება დატოვებული იქნეს კანონიერ ძალაში. არ შეიძლება დატოვებულ იქნეს კანონიერ ძალაში აგრეთვე გადაწყვეტილებები, რომელთა ბათილობის საფუძველიც არსებობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის შესაბამისად [114. გვ. 181].

თუ სასამართლოში შემოსულია განცხადებები როგორც ერთი და იმავე, ასევე ორივე მხარის მიერ ერთდროულად გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის და ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ, სასამართლომ უნდა შეახერხოს ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების შესახებ განცხადების განხილვა, ვიდრე არ იქნება განხილული განცხადება გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის შესახებ (საქართველოს სსკ-ის 421. მუხლის მე-2 ნაწილი კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების განახლებასთან დაკავშირებით საინტერესოა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მიდგომა. აღნიშნული მუხლის ანალიზიდან გამომდინარე, გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ არ უნდა იყოს მისი გაუქმების რისკი. საქმეში “რიაბიხი რუსეთის წინააღმდეგ” 2003 წ. სასამართლომ მსგავს სიტუაციაში დაადგინა მე-6(1) მუხლის დარღვევა, განმარტა რა რომ: “კანონის უხედავობის პრინციპის ერთ-ერთ ფუნდამენტალურ ასპექტს წარმოადგენს სამართლებრივი განსაზღვრულობის პრინციპი, რაც სხვა კომპონენტებთან ერთად, გულისხმობს იმას, რომ როდესაც სასამართლო საბოლოოდ იმსჯელებს რაიმე საკითხზე, მისი გადაწყვეტილება აღარ უნდა დადგეს კითხვის ნიშნის ქვეშ. სამართლებრივი განსაზღვრულობის პრინციპი ნიშნავს პატივისცემას *res judicata-s* პრინციპისადმი ანუ გადაწყვეტილების საბოლოობას (*right to finality of the court decisions*) პრინციპისადმი. ამ პრინციპის თანახმად, არც ერთ მხარეს არა აქვს უფლება მოითხოვოს საბოლოო და კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გადასინჯვა მხოლოდ იმ მიზნით, რომ მოხდეს საქმის ხელახალი განხილვა და გადაწყვეტა. გადაწყვეტილებების

გადასინჯვაზე ზემდგომი სასამართლოების უფლებამოსილება გამოყენებული უნდა იქნეს იმისათვის, რომ გასწორდეს მართლმსაჯულების შეცდომები და ნაკლოვანებები, მაგრამ არა იმისათვის, რომ მოხდეს საქმის ახალი განხილვა. გადასინჯვა არ უნდა იქნეს განხილული როგორც გასაჩივრება და საკითხზე უბრალოდ ორი განსხვავებული აზრის არსებობა არ წარმოადგენს ხელახალი განხილვის საფუძველს. ამ პრინციპისაგან გადახვევა გამართლებულია მხოლოდ მნივნილოვანი და აუცილებელი გარემოებების არსებობისას” [102. გვ. 60-61]. მიგვაჩნია, რომ საქმის წარმოების განახლება დასაშვებია მხოლოდ მნიშვნელოვანი და აუცილებელი გარემოებების არსებობისას, ამდენად, საქართველოს სსკ-ის 422-423-ე მუხლები სრულ შესაბამისობაშია მოყვანილი ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციასთან

ზოგადი წესის მიხედვით, საქმისწარმოების განახლება შესაძლებელია სასამართლოს ისეთ გადაწყვეტილებებზე, რომლითაც არსებითად იქნა საქმე გადაწყვეტილი [85. გვ. 744], ასეთს შეიძლება მივაკუთვნოთ გადახდის ბრძანებაც, რომლითაც არსებითად იქნა გადაწყვეტილი მხარეთა შორის არსებული მატერიალურ-სამართლებრივი ურთიერთობა. სხვა სახის გადაწყვეტილება (განჩინება), რომლითაც საქმე არსებითად არ იქნა გადაწყვეტილი და მხოლოდ ცალკეულ საპროცესო მოქმედებებს ეხება, არ შეიძლება დაექვემდებაროს განახლებას. გადახდის ბრძანება, რომელიც ჯერ არ არის შესული კანონიერ ძალაში, შესაძლებელია გადახდის ბრძანების გამომცემ სასამართლოში გასაჩივრდეს შესაგებლის (პროტესტი) შეტანის გზით და მასზე განცხადების წარდგენა საქმისწარმოების განახლების შესახებ დაუშვებელია. საქმისწარმოების განახლების ობიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (გადახდის ბრძანება), სხვა შემთხვევაში, თუ გადაწყვეტილება ჯერ კიდევ არ არის შესული კანონიერ ძალაში, საქმის წარმოების განახლებაზე საუბარი ზედმეტია. აღნიშნული პრაქტიკა დადგენილია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ, არა ერთ განჩინებაში აღნიშნული იქნა, რომ საქმისწარმოების განახლების მოთხოვნით განცხადების განხილვისათვის აუცილებელია გასაჩივრებული გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში იყოს შესული. [32] [33] [34].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება დაინტერესებული პირის განცხადებით შეიძლება ბათილად იქნეს ცნობილი, თუ:

- გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობდა მოსამართლე, რომელსაც კანონის თანახმად უფლება არ ჰქონდა, მონაწილეობა მიეღო ამ გადაწყვეტილების მიღებაში;

- ერთ-ერთი მხარე ან მისი კანონიერი წარმომადგენელი (თუ მას ასეთი წარმომადგენელი სჭირდება) არ იყო მოწვეული საქმის განხილვაზე;

- პირი, რომლის უფლებებსა და კანონით გათვალისწინებულ ინტერესებს უშუალოდ ეხება მიღებული გადაწყვეტილება, არ იყო მოწვეული საქმის განხილვაზე.

მეორე და მესამე ნორმები ეხება ისეთ გადაწყვეტილებას, რომელიც მიღებული იქნა ისეთ საქმეზე, რომელშიც მხარეთა მონაწილეობა არის საქმის განხილვის დროს საგაღდებულო. დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წესით განხილვის დროს არ ხდება მხარეებისაგან ახსნა-განმარტების მოსმენა. ამდენად, გადახდის ბრძანების ბათილად ცნობის საფუძველი არ შეიძლება იყოს საქართველოს სსკ-ის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ბ” “გ” ქვეპუნქტები. კანონიერ ძალაში შესული გადახდის ბრძანება სასამართლოს მიერ ბათილად შესაძლებელია იქნეს ცნობილი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გადახდის ბრძანების მიღებაში მონაწილეობდა მოსამართლე, რომელსაც კანონის თანახმად უფლება არ ჰქონდა მონაწილეობა მიეღო ამ გადაწყვეტილების მიღებაში (საქართველოს სსკ-ის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ა” ქვეპუნქტი). აღნიშნული საფუძველით გადახდის ბრძანების ბათილად ცნობა არ შეიძლება თუ მხარეს შეეძლო ამ საფუძველის წამოყენება შესაგებლის წარდგენის გზით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის პირველი ნაწილი ითვალისწინებს იმ საფუძველების ჩამონათვალს, რა შემთხვევებშიც არის შესაძლებელი კანონიერ ძალაში შესულ გადაწყვეტილებაზე საქმის წარმოების განახლება, კერძოდ:

- აღმოჩნდება, რომ დოკუმენტი, რომელსაც გადაწყვეტილება ემყარება, ყალბია.

დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წესით განხილვის დროს განმცხადებელმა განცხადებას მტკიცებულებად უნდა დაურთოს შესაბამისი დოკუმენტები დამოწმებული სახით. დამოწმებული დოკუმენტების წარდგენის აუცილებლობა საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულია იმ მოტივით, რომ სასამართლო მაღალი ალბათობით იქნეს

დარწმუნებული მის უტყუაობაში, რადგან სწორედ აღნიშნულ დოკუმენტზე დაყრდნობით იღებს სასამართლო გადახდის ბრძანებას. აუცილებელია დოკუმენტის სიყალბე დადასტურებული იქნეს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით, სწორედ ამის შემდეგ იქნება შესაძლებელი გადახდის ბრძანების გაუქმება ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო;

- დადგენილია მოწმის შეგნებულად ცრუ ჩვენება, ექსპერტის შეგნებულად ყალბი დასკვნა, შეგნებულად არასწორი თარგმანი, რასაც მოჰყვა უკანონო ან დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილების მიღება.

აღნიშნული ნორმიდან, დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წესით განხილვის დროს შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს ექსპერტის დასკვნა და შეგნებულად არასწორი თარგმანი, ვინაიდან გადახდის ბრძანების მიღების დროს არ გვაქვს მოწმის შეგნებულად ცრუ ჩვენება. გადახდის ბრძანების მიღების დროს ექსპერტის დასკვნით შესაძლოა დასტურდებოდეს მოვალის მიერ დოკუმენტზე მოვალის ხელმოწერის ნამდვილობა, ამდენად ყალბი ექსპერტის დასკვნის არსებობა იწვევს ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლებას. ანალოგიურად წყდება არასწორი თარგმანის დროსაც, თუ დამოწმებული სახით არსებული მტკიცებულება არასწორად არის ნათარგმნი.

რაც შეეხება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის “გ-ე” ქვეპუნქტებს, მთლიანად მოქმედებს დავალიანების გადახდევინების შესახებ მიღებულ ბრძანებაზე, კერძოდ, დავალიანების გადახდევინების შესახებ მიღებულ გადახდის ბრძანებაზე საქმის წარმოება ასევე შეიძლება განახლდეს თუ:

- დადგენილია ამ საქმეზე მხარეთა და მათ წარმომადგენელთა დანაშაულებრივი ქმედება ან მოსამართლის დანაშაულებრივი ქმედება;

- სასამართლო განაჩენი, გადაწყვეტილება, განჩინება ან სხვა ორგანოს დადგენილება, რომელიც საფუძვლად დაედო ამ გადაწყვეტილებას, გაუქმდა;

- მხარე წარუდგენს სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესულ გადაწყვეტილებას, რომელიც გამოტანილია იმავე მოთხოვნის მიმართ;

- მხარისათვის ცნობილი გახდა ისეთი გარემოებები და მტკიცებულებები, რომლებიც ადრე რომ ყოფილიყო წარდგენილი სასამართლოში საქმის

განხილვის დროს, გამოიწვევდა მისთვის ხელსაყრელი გადაწყვეტილების გამოტანას.

გადახდის ბრძანების ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ განცხადება შეტანილი უნდა იქნეს გადახდის ბრძანების გამომცემ სასამართლოში ერთი თვის ვადაში, ამ ვადის გაგრძელება არ დაიშვება. ვადის დინება იწყება იმ დღიდან, როდესაც მხარისათვის ცნობილი გახდა გადახდის ბრძანების ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების საფუძვლების არსებობა. განმცხადებელმა უნდა დაასაბუთოს, რომ განცხადება ნამდვილად ერთი თვის ვადაში იქნა შეტანილი. ერთ-ერთ საქმეზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატამ განმარტა, რომ განცხადება საქმის წარმოების განახლების შესახებ წარდგენილი უნდა იქნეს სასამართლოში ერთი თვის ვადაში, სასამართლო ვალდებულია გამოარკვიოს თუ როდის დაიწყო კანონით დადგენილი ერთ თვიანი ვადის ათვლა, ე.ი. როდის გახდა მხარისათვის ცნობილი განცხადებაში მითითებული გარემოებანი, თუ განცხადება დასაშვებად იქნება მიჩნეული სასამართლოს მიერ, სწორედ ამის შემდეგ უნდა გამოარკვიოს განცხადებაში მითითებული საქმის წარმოების განახლების საფუძვლები აკმაყოფილებს თუ არა სსკ-ის 423-ე მუხლში მითითებულ მოთხოვნებს [30] [31].

გადახდის ბრძანების ბათილად ცნობისა და ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ განცხადების შეტანა დაუშვებელია გადახდის ბრძანების კანონიერ ძალაში შესვლიდან 5 წლის გასვლის შემდეგ. აღნიშნული 5 წლიან ვადასთან დაკავშირებით საინტერესოა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2003 წლის 30 აპრილის პირველი კოლეგიის გადაწყვეტილება, სადაც აღნიშნულია, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი 5 წლიანი ვადა წარმოადგენს აღმკვეთ ვადას, რომელიც გვხვდება არა მხოლოდ ქართული ნაციონალური კანონმდებლობის შიგნით, არამედ როგორც კონტინენტური ევროპის, ისე ზოგიერთი პოსტსაბჭოური ქვეყნის სამართლებრივ სივრცეში. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 426-ე მუხლის მე-4 ნაწილით გათვალისწინებული ნორმა გამართლებულია სამართალში არსებული უფლებრივი წესრიგით. უფლება, როგორც ფასეულობა, არ შეიძლება მუდმივად, განუსაზღვრელად, საეკვობის (საცილობის) ხასიათს ატარებდეს. თუკი კანონმდებლობა ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო

უსასრულოდ დაუშვებდა უფლების საექვეობის შესაძლებლობას, ეს წინააღმდეგობაში მოვიდოდა თვით უფლების იდეასთან და საფუძველს გამოაცლიდა სამართლებრივ წესრიგს. უფლების დაუსრულებლად (მუდმივად), მხოლოდ ეპიზოდურად, გარკვეული დროის მონაკვეთებში ნამდვილობა, არ შეესაბამება უფლების არსებას, ამიტომაცაა, რომ სადავო ნორმამ მხოლოდ გარკვეული დროით, 5 წლიანი აღმკვეთი ვადით შემოსაზღვრა სასამართლო გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესაძლებლობა. ამდენად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ იგი სრულ შესაბამისობაშია საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლთან. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, აუცილებელია იმ ვადის დაწესება, რომლის შემდეგაც მხარეებს არ ექნებათ შესაძლებლობა მოითხოვონ საქმის წარმოების განახლება, წინააღმდეგ შემთხვევაში აღნიშნული გამოიწვევდა კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გასაჩივრებას უვადოდ [26]. დაუშვებელია კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილების მუდმივად ექვემდებარება, წინააღმდეგ შემთხვევაში საფუძველი გამოეცლებოდა სასამართლოსადმი სანდოობის ვარაუდს [85. გვ. 756]. ერთ-ერთ საქმეზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკორტრების საქმეთა პალატამ განმარტა, რომ საქმის წარმოების განახლების შესახებ განცხადების წარდგენის დროს, სასამართლო ვალდებულია შეამოწმოს რამდენად დასაშვებია იგი და ხომ არ არსებობს დასაშვებობის დამაბრკოლებელი გარემოებები. თუ დასაშვებია არაა განცხადება, იგი დარჩება განუხილველად, რაზეც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა. საქმის წარმოების განახლების ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს განცხადების წარდგენა გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლიდან 5 წლის შემდეგ [29. გვ. 190].

გადახდის ბრძანების ბათილად ცნობის და ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის განახლების შესახებ განცხადება უნდა შეიცავდეს შემდეგ რეკვიზიტებს:

- გასაჩივრებული გადახდის ბრძანების ზუსტ დასახელებას;
- მითითებას იმ საფუძველებზე, რომელთა გამოც უნდა მოხდეს გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა ან საქმის განახლება;
- მითითებას იმ გარემოებებზე, რომლებიც მოწმობენ, რომ დაცულია განცხადების შეტანის ვადა, და ამ გარემოებათა დამადასტურებელ მტკიცებულებებზე;

- მითითებას განსჯადობის წესების დაცვის თაობაზე;
- მითითებას იმის შესახებ, თუ რა ზომით და რა ფარგლებში მოითხოვს განმცხადებელი გასაჩივრებული გადახდის ბრძანების გაუქმებასა და სხვა გადაწყვეტილებით მის შეცვლას.

განცხადების წარდგენის დროს აღნიშნული რეკვიზიტების დაცვა სავალდებულოა, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო გამოიტანს განჩინებას და მისცემს ვადას განმცხადებელს ხარვეზის შესავსებად. თუ სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში განმცხადებლის მიერ ხარვეზი არ იქნება შევსებული, განცხადება აღარ დაიშვება. იმ შემთხვევაში როცა განცხადების დასაშვებობის შემოწმებისას არ არსებობს მისი დასაშვებობის პირობები, განცხადება განუხილველად დარჩება, რაზეც შეძლება კერძო საჩივრის შეტანა. თუ განცხადება სასამართლოს მიერ ცნობილი იქნა დასაშვებად, განისაზღვრება დრო საქმის ზეპირი განხილვისათვის.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 430-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ ზეპირი განხილვის დროს აღმოჩნდება, რომ განცხადება უსაფუძვლოა, განცხადება საქმის წარმოების განახლების შესახებ არ დაკმაყოფილდება, წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ განცხადება საფუძვლიანია, მაშინ გასაჩივრებულ გადახდის ბრძანებას სასამართლო აუქმებს თავისი განჩინებით (430-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), რის შემდეგაც თავიდან უნდა იქნეს განხილული აღნიშნული საქმე. საქმის წარმოების განახლების, ან განახლებაზე უარის თქმის შესახებ მიღებულ განჩინებაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

თავი VI

გადახდის ბრძანება ადმინისტრაციულ პროცესში

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მიღება დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოვლენა იყო, საფუძველი ჩაეყარა ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას და შესაბამისად, მისი მეშვეობით მოქალაქეთა ადმინისტრაციული უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას, დარღვეული უფლებების აღდგენას სასამართლოს მიერ.

საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობა და მისი სრულყოფა მიმდინარე სასამართლო რეფორმის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია. ბუნებრივია, ეს მეტად მნიშვნელოვანია, როგორც ადამიანის უფლებების დაცვისა და სასამართლო ხელისუფლების ორგანოების ნორმალური მუშაობისათვის, ასევე კანონმდებლობითი საქმიანობის ავტორიტეტის ასამაღლებლად [77. გვ. 69].

ადმინისტრაციული პროცესი, ისევე როგორც სხვა იურიდიული პროცესუალური ფორმები (სამოქალაქო პროცესი, სისხლის სამართლის პროცესი), წარმოადგენს ინდივიდუალური საქმის გამოკვლევის, განხილვისა და გადაწყვეტის პროცესს. ადმინისტრაციული პროცესის მეშვეობით წესრიგდება მატერიალური სამართლის დარღვების (პირველ რიგში, მატერიალური ადმინისტრაციული სამართლის) ისეთი ნორმები, რომლებიც გამოსატყულებას ჰპოვებენ ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ საქმეებში [87. გვ. 7].

“ნებისმიერი ადმინისტრაციული საქმიანობა, მიუხედავად მათი ფორმისა და გამოვლენისა, ექვემდებარება სასამართლო კონტროლს, ადმინისტრაციულმა საპროცესო კოდექსმა შესაძლებლობა მისცა თითოეულ მოქალაქეს ადმინისტრაციულ ორგანოთა მიერ მათი უფლებების დარღვევისას სარჩელით მიმართოს ადმინისტრაციულ საქმეთა განმხილველ სასამართლოს” [57. გვ. 13].

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ემყარება რა სამოქალაქო საპროცესო ნორმებს, ადმინისტრაციული დავების სპეციფიკიდან გამომდინარე ადგენს მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელ საქმის განხილვის გამარტივებულ და დაჩქარებულ საპროცესო ფორმებს [100. გვ. 79].

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი განსაზღვრავს [13. მუხლი პირველი] საერთო სასამართლოების მიერ ადმინისტრაციული საქმეების განხილვისა და გადაწყვეტის საპროცესო წესებს, მაგრამ აღნიშნული არ არის ამომწურავი და

ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დებულებანი, იმ შემთხვევაში, თუ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით სხვა რამ არ არის დადგენილი. მაგალითად, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე⁷⁴ თავით დადგენილია ადმინისტრაციული სამართალწარმოება არანებაყოფლობითი ფსიქიატრიული დახმარების მიზნით პირის სტაციონარში მოთავსებასთან დაკავშირებით. აღნიშნული კატეგორიის საქმეებზე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ გამოიყენება ან პირიქით, რიგ შემთხვევებში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი გამოიყენება ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის შევსების მიზნით, მაგალითად, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მსგავსად იცნობს მესამე პირების ინსტიტუტს, მაგრამ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით არ წესრიგდება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირთა პროცესუალური უფლებები, რის გამოც გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი.

გადახდის ბრძანება წარმოადგენს დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესით მიღებულ საპროცესო დოკუმენტს, რომელიც გასაჩივრების 10 დღიანი ვადის გასვლის შემდეგ შედის კანონიერ ძალაში, ხდება საბოლოო და ექვემდებარება აღსრულებას.

გამარტივებული წარმოება ცნობილია როგორც სამოქალაქო, ისე ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსისათვის, მაგრამ მათ შორის არსებობს არსებითი, მნიშვნელოვანი და ფუნდამენტური განსხვავებები. მართებულად მიუთითებს ვ. ლორია, რომ ადმინისტრაციული სარჩელი დავალიანების გადახდის შესახებ არ იწერება, არამედ იგი გამოხატავს დავას ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის კანონიერებასთან დაკავშირებით, ხოლო დავალიანების გადაუხდელობის გამო სარჩელი ყოველთვის სამოქალაქო პროცესუალური ხასიათისაა და მისი განხილვა მარტივი წესით ხდება. თუ მოპასუხე დროულად შეიტანს თავის შესაგებელს სასამართლოში, დავალიანების გადახდის შესახებ აღძრული მოთხოვნა განხილულ და გადაწყვეტილ უნდა იქნეს სასარჩელო წარმოების საერთო წესით [87. გვ. 180].

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამარტივებული სამართალწარმოების საფუძველი არის სასარჩელო განცხადება. მხარეთა მოთხოვნის მიუხედავად გამარტივებული სამართალწარმოების წესით საქმის განხილვა სასამართლოს უფლებაა და არა ვალდებულება. საქართველოს

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო უფლებამოსილია მხარეთა წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე ადმინისტრაციული საქმე განიხილოს და გადაწყვიტოს მხარეთა დაუსწრებლად.

აღნიშნული ნორმის შესაბამისად გამარტივებული სამართალწარმოება დასაშვებია მხოლოდ მხარეთა წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე. მხარეთა წერილობით მოთხოვნაში იგულისხმება როგორც მოსარჩელის, ისე მოპასუხის წერილობითი მოთხოვნა, აგრეთვე ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნა და მეორე მხარის თანხმობა საქმის გამარტივებული წესით განხილვაზე. მხოლოდ ერთი მხარის შუამდგომლობა მის დაუსწრებლად საქმის განხილვის თაობაზე სასამართლოს არ აძლევს უფლებას განიხილოს არსებული საქმე ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლით გათვალისწინებული წესით [67. გვ. 87]. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ მიუხედავად მხარეთა მოთხოვნისა, სასამართლოს შეუძლია არ გაიზიაროს მოთხოვნა საქმის გამარტივებული წესით განხილვაზე და დაადგინოს საქმის არსებითი განხილვა მხარეთა მონაწილეობით [54. გვ. 265].

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოებისას არ გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული დაუსწრებელი გადაწყვეტილების თავი და მხარის არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობისას სასამართლო უფლებამოსილია მის დაუსწრებლად გამოიტანოს გადაწყვეტილება საქმეში არსებული მასალების საფუძველზე და ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-4 და მე-18 მუხლების დებულებათა გათვალისწინებით.

ადმინისტრაციული და სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოება ერთმანეთისაგან არსებითად განსხვავებული საპროცესო ინსტიტუტებია, რაც ასევე საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე ან ზეპირი მოსმენით განხილვაშიც გამოიხატება. აღნიშნული საპროცესო ინსტიტუტებს შორის მსგავსება ის არის, რომ საქმის განხილვას მხარეები არ ესწრებიან. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოებისას მიიღება გადაწყვეტილება, ხოლო სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოებისას გადახდის ბრძანება. აღნიშნული ინსტიტუტები ერთმანეთისაგან განსხვავდება გასაჩივრების თვალსაზრისითაც, კერძოდ, გადაწყვეტილება დასაბუთებული ასლის

გადაცემიდან 14 დღის ვადაში საჩივრდება სააპელაციო სასამართლოში, ხოლო გადახდის ბრძანება სასაპელაციო სასამართლოში არ საჩივრდება და მოპასუხეს, რომლის წინააღმდეგაც იქნა გამოტანილი გადახდის ბრძანება, შეუძლია მისი ჩაბარებიდან 10 დღის ვადაში პროტესტით მიმართოს გადახდის ბრძანების მიმღებ სასამართლოს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოებისას საქმე განიხილება მხარეთა დაუსწრებლად და არა ზეპირი მოსმენის გარეშე, რა დროსაც სასამართლო ნიშნავს და ატარებს საჯარო სხდომას, სადაც არ იწვევს მხარეებს და იცავს საქმის მთავარი სხდომის ჩატარების საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 25-ე თავით დადგენილ წესს, შესაბამისად დგება სხდომის ოქმი. რაც შეეხება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამარტივებულ წარმოებას, ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეები განიხილება მხარეთა დაუსწრებლად ზეპირი მოსმენის გარეშე, არ დაინიშნება საჯარო სხდომა და შესაბამისად არ დგება სხდომის ოქმი.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-309-ე მუხლებით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოების ადმინისტრაციული წესით განხილვა ეწინააღმდეგება ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მესამე მუხლით გათვალისწინებულ დისპოზიციურობის პრინციპს, რომლის თანახმადაც ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში მონაწილე ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილია საქმე მორიგებით დაამთავროს, უარი თქვას სარჩელზე ან ცნოს სარჩელი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კანონმდებლობას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გამარტივებული წარმოება ასევე ეწინააღმდეგება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მეოთხე მუხლით გათვალისწინებულ ინკვიზიციურობის პრინციპს, რომლის თანახმადაც სასამართლო თავად არის უფლებამოსილი თავისი ინიციატივით მიიღოს გადაწყვეტილება დამატებითი ინფორმაციის ან მტკიცებულების წარმოდგენის შესახებ.

იმის გათვალისწინებით, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსთან, საინტერესოა, შეიძლება თუ არა გადახდის ბრძანების მიღება ადმინისტრაციული

სამართალწარმოებისას. მიგვაჩნია, რომ აღნიშნულზე მხოლოდ უარყოფითი პასუხი უნდა იქნეს გაცემული. მოცემულ დასკვნამდე მივდივართ შემდეგ გარემოებათა გამო:

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანი შეიძლება იყოს:

- ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის შესაბამისობა საქართველოს კანონმდებლობასთან;
- ადმინისტრაციული ხელშეკრულების დადება, შესრულება ან შეწყვეტა;
- ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება ზინის ანაზღაურების, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ან სხვა რაიმე ქმედების განხორციელების თაობაზე;
- აქტის არარად აღიარება, უფლების ან სამართალურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენა.

ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლოში ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით განიხილება არანებაყოფლობითი ფსიქიატრიული დახმარების მიზნით პირის სტაციონარში მოთავსების საქმე.

ამ მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებით გათვალისწინებული საქმეების გარდა, სასამართლოში ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით განიხილება სხვა საქმეებიც იმ სამართლებრივ ურთიერთობებთან დაკავშირებით, რომლებიც აგრეთვე გამომდინარეობს ადმინისტრაციული სამართლის კანონმდებლობიდან.

აღნიშნული მუხლიდან გამომდინარე, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი იცნობს სასამართლოში სარჩელის და არა განცხადების წარდგენას, ამასთან სარჩელი სასამართლოში წარედგინება იმ შემთხვევაში, თუ მხარეებს შორის არსებობს დავა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის ან ძალადაკარგულად გამოცხადების, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის, ქმედების განხორციელების შესახებ, ასევე არსებობს აღიარებითი სარჩელი ან სახელშეკრულებო დავები.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ დავალიანების გადახდევინების შესახებ გადახდის ბრძანების მიღება ადმინისტრაციულ

პროცესში დაუშვებელია მაშინაც კი, როდესაც საქმე, დავის შინაარსიდან და მონაწილე სუბიექტებიდან გამომდინარე, ადმინისტრაციული კატეგორიის საქმეს მიეკუთვნება, განცხადება განხილული უნდა იქნეს სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით, ხოლო შემდეგ თუ საქმე გადაიზრდება სასარჩელო წარმოებაში და აღმოჩნდება, რომ ადმინისტრაციული კატეგორიის დავას წარმოადგენს, მაშინ სასარჩელო წარმოების ეტაპზე განხილული უნდა იქნეს ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით.

თავი VII

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესი

§ 1. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების წარმოების აღძვრა

“ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე” საქმის განხილვის გამარტივებული წესი გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 34¹-ე თავით, რომლის თანახმადაც ლიზინგის საგნის გამცემს შეუძლია ლიზინგის საგნის მიმღებისაგან მოითხოვოს მისი დაბრუნება.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე სასამართლოს წარედგინება არა სარჩელი, როგორც ეს თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელების განხილვის დროს ხდება, არამედ განცხადება [141. გვ. 22]. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, განცხადება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე, რომელიც წარმოადგენს საქმის გამარტივებული წესით განხილვის საფუძველს, მიზნად უნდა ისახავდეს სასამართლოს მიერ ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანების მიღებას.

უცხო სიტყვათა ლექსიკონის მიხედვით, ლიზინგი ეს არის მანქანების, აღჭურვილობების, სატრანსპორტო საშუალებების, საწარმოო დანიშნულების ნაგებობების გრძელვადიანი არენდა, რომლის დროსაც არენდატორი თანდათან იხდის ქონების საფასურს. ლ. მოსახერხებელია საკმარისი თანხების უქონლობის შემთხვევაში ძვირადღირებული ტექნიკის აუცილებელი შექენისა და დანერგვისათვის; ლ-ს კონტრაქტით შეიძლება გათვალისწინებული იქნეს მიწოდებული ტექნიკის ტექნიკური მომსახურება, კადრების მომზადება, ხელშეკრულება, ასევე არენდატორის მიერ ქონების შესყიდვის უფლება ან მოვალეობა არენდის ვადის გასვლისთვის [64. გვ. 450].

“სალიზინგო საქმიანობის ხელშეწყობის შესახებ” საქართველოს კანონის პირველი მუხლის “ა” პუნქტის თანახმად [15], ლიზინგი, ეს არის ლიზინგის

საგნის გამცემის მიერ (შემდგომში – გამცემი) ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე ლიზინგის საგნის მესაკუთრისაგან ან მწარმოებლისაგან ლიზინგის საგნის შექმნა (ან მისი დამზადება) ლიზინგის საგნის მიმღებისათვის (შემდგომში – მიმღები) დროებით ფასიან სარგებლობაში გადაცემის მიზნით, მისი გამოსყიდვის უფლებით ან ვალდებულებით. ხოლო ამავე მუხლის “კ” პუნქტის თანახმად, ლიზინგის საგანი არის ამორტიზაციას დაქვემდებარებული ნებისმიერი სახის ქონება.

დისპოზიციურობის პრინციპი მთლიანად ვრცელდება ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განსახილველ საქმეებზე. სწორედ დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე შეუძლია განმცხადებელს თავისი და არა სხვისი ინტერესების დასაცავად განცხადებით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს დარღვეული უფლების აღდგენა, ამასთან მოპასუხეს შეუძლია დაეთანხმოს მიღებულ ბრძანებას ან არ დაეთანხმოს.

შეჯიბრებითობის პრინციპი, რომელსაც დომინირებული ადგილი უჭირავს სასარჩელო წარმოების დროს, ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეების განხილვისას პირველი ინსტანციის სასამართლოში არ გვხვდება, თუმცა აღნიშნული არ ნიშნავს იმას, რომ ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეებზე არ გამოიყენება შეჯიბრებითობის პრინციპი, პირიქით, იგი გვხვდება კერძო საჩივრის შეტანის დროს, როცა მოპასუხე მხარე არ ეთანხმება ბრძანებას ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ და განმცხადებლის მსგავსად წარადგენს მტკიცებულებებს და მოითხოვს ბრძანების გაუქმებას. საქმეში *Vermelen v. Belgium* 1996 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილებით. სასამართლომ განმარტა, რომ შეჯიბრებითობის პრინციპი ნიშნავს იმას, რომ სამართალწარმოების მხარეებს ჰქონდეთ შანსი, იცნობდნენ და ჰქონდეთ კომენტარების გაკეთების საშუალება საქმესთან დაკავშირებულ ყველა მტკიცებულებასთან მიმართებით.

შეჯიბრებითობა ისეთი პრინციპია, რომელიც სპეციალურად არის აღიარებული როგორც კონსტიტუციით, ისე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით. შეჯიბრებითობის პრინციპის თანახმად, სასამართლო არ არის ვალდებული თავისი ინიციატივით შეკრიბოს მტკიცებულებები [193. გვ. 27], ეს პრინციპი ემყარება თვით სამოქალაქო უფლებათა ბუნებას. ეს უფლებები პირის კერძო სფეროს მოიცავენ და მისი სრული უფლებათა თავისუფლად განკარგოს ეს უფლებები. შეჯიბრებითობა ნიშნავს სასამართლოს მოვალეობას შეუქმნას

პირობები მხარეებს შეჯიბრებითობის რეალიზაციისათვის, რასაც ის ახორციელებს განსახილველი საქმის თავისებურებებით [75. გვ. 42-44]. მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსისაგან განსხვავებით, 1964 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ძირითადად ეფუძნებოდა სამძებრო პრინციპს, მე-11 მუხლის თანახმად, სასამართლო მოვალე იყო არ დასჯერებოდა წარმოდგენილ მასალებს და ახსნა-განმარტებებს და მიეღო კანონით გათვალისწინებული ყველა ზომა, რათა ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად გამოერკვია საქმის ნამდვილი გარემოებანი.

შეჯიბრებითობის პრინციპი მხარეებს უხსნის გზას დამოუკიდებელი მოქმედებისათვის და შესაძლებლობას აძლევს საკუთარი ენერჯისა და ინიციატივის გამოსაჩენად [132. გვ. 29].

თ. ლილუაშვილის მიერ შეჯიბრებითობის პრინციპთან დაკავშირებით, ჩამოყალიბებულია შემდეგი დასკვნები:

- შეჯიბრებითობის პრინციპი მოიცავს მხარეთა საქმიანობას მხოლოდ საქმის ფაქტობრივი გარემოებებისა და მტკიცებულებების სფეროში.
- მხარეთა მოთხოვნების თუ შესაგებლის ფაქტობრივი (და არა იურიდიული) დასაბუთება (გამართლება) ეკისრებათ თვითონ მხარეებს.
- მხარეებმა თვითონ უნდა განსაზღვრონ თუ რომელი ფაქტები დაედოს საფუძვლად მათ მოთხოვნებს (შესაგებელს).
- მხარეებმა, თვითონ უნდა მიუთითონ მტკიცებულებებზე, რომელთა საფუძველზე, უნდა დამტკიცდეს (დადასტურდეს) მათ მიერ თავიანთი მოთხოვნის (შესაგებლის) დასაბუთების მიზნით მითითებული ფაქტები [84. გვ. 85-86].

ინკვიზიციურობის პროცესისაგან განსხვავებით შეჯიბრებითობის პრინციპის დროს, სასამართლო არ აგროვებს მტკიცებულებებს, არამედ ხელს უწყობს მხარეებს მტკიცებულებათა შეგროვებასა და წარმოდგენისათვის [111. გვ. 25]. ანალოგიური მოსაზრება გააჩნიათ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ლებედევს, ფრანციფოროვს და ბალაშოვს [184. გვ. 23].

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეების განხილვისას მხარეებს თანასწორი უფლებამოვალეობები გააჩნიათ. მხარეთა თანასწორობის პრინციპი, მხარეებს შორის სამართლიანობის ბალანსის დაცვის არსით, არის სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების მთავარი

ნიშან-თვისება და შეჯიბრებითი პროცესის თანდაყოლილი უფლება. თავისი არსით ის მოითხოვს, რომ ყოველ მხარეს ჰქონდეს უფლება და შესაძლებლობა წარმოადგინოს თავისი საქმე. სხვაგვარად, თანასწორობის პრინციპი ნიშნავს მხარეთა პროცესუალურ თანასწორუფლებიანობას [102. გვ. 86].

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით თანასწორობა არის თანასწორი მდგომარეობა, ძალთა თანასწორობა [109. გვ. 237].

კ. კუბლაშვილის განმარტებით, თანასწორობის პრინციპი თავისუფალი დემოკრატიული წყობილების ელემენტარული ჭეშმარიტებაა. მისი ძირითადი არსი “კანონის წინაშე თანასწორობაა”, რაც უპირველესად ნიშნავს “თანაბარ უფლებას ყველასათვის” [79. გვ. 320]. ანალოგიური მოსახზრება გააჩნია თანასწორობასთან დაკავშირებით გ. ხუბუას [135. გვ. 75-77].

თანასწორობის ძირითადი არსი არის ადამიანთა გათანაბრება რაღაცის მიმართ, რომელსაც, რა თქმა უნდა, სამართლებრივი რეგლამენტაცია უდევს საფუძვლად [131. გვ. 21].

თანასწორობა აღიარებულია გაეროს 1948 წლის 10 დეკემბრის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით. აღნიშნული დეკლარაციის პირველი მუხლით [19] “ყოველი ადამიანი თავისი ღირსებითა და უფლებებით თავისუფალი და თანასწორი იბადება”. მეორე მუხლის თანახმად, “ყოველ ადამიანს უნდა ჰქონდეს ამ დეკლარაციით გამოცხადებული ყველა უფლება და ყველა თავისუფლება, რაიმე, სახელდობრ, რასის, კანის, ფერის, სქესის, ენის, სარწმუნოების, პოლიტიკური თუ სხვა მრწამსის, ეროვნული თუ სოციალური წარმომავლობისა, ქონებრივი თუ სხვა მდგომარეობის განსხვავებულობის მიუხედავად”. მეშვიდე მუხლის თანახმად “ყველა ადამიანი თანასწორია კანონის წინაშე და განურჩევლად რაიმე განსხვავებისა, აქვს უფლება თანაბრად იყოს დაცული კანონით”.

გაეროს დეკლარაციის აღნიშნული ნორმები მოცემულია ასევე საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლში, რომლის თანახმადაც “ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალი და კანონის წინაშე თანასწორია განურჩევლად რასისა, კანის ფერიას, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სხვა სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა” [1].

გაერთიანებული ერების გენერალური ასამბლეის მიერ 1948 წლის 10 დეკემბერს 217 A (III) რეზოლუციით ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მიღება მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო ცივილიზაციის წინსვლისათვის, როგორც საერთაშორისო, ისე ეროვნულ დონეზე. დეკლარაცია წარმოადგენს ერთ კონსოლიდირებულ ტექსტს, რომელიც თითქმის მთლიანად მოიცავს იმ ცნებათა ერთობლიობას, რაც დღეს ადამიანის უფლებებად და ძირითად თავისუფლებებად არის აღიარებული [55. გვ. 11].

კანონის წინაშე ყველა პირის თანასწორობას ითვალისწინებს ასევე საერთაშორისო პაქტი “სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ”, რომელიც მიღებულია გენერალური ასამბლეის მიერ 1966 წლის 16 დეკემბრის 2200 A (XXI) რეზოლუციით (მუხლი 26) [22]. აღნიშნული საერთაშორისო პაქტი რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 1994 წლის 25 იანვრის დადგენილებით [17], ასევე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით, რომელიც შესრულებულია რომში 1950 წლის 4 ნოემბერს, ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე, თანაბრად აუთენტიკურ ტექსტებად, ერთადერთ ეგზემპლარად, რომელიც დაცულია ევროპის საბჭოს არქივში (მუხლი 14. დისკრიმინაციის აკრძალვა) [20] და ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის ოქმი №12-ით [25], რომელიც შესრულებულია რომში 2000 წლის 4 ნოემბერს ინგლისურ და ფრანგულ ენაზე (მუხლი 1).

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ წარმოშობილ ურთიერთობებში კრედიტორს შეუძლია აირჩიოს დარღვეული უფლების დაცვის ფორმა, რომელიც ფულადი დაგალიანების გადახდევინების საქმეების მსგავსად ხორციელდება როგორც სარჩელის, ისე განცხადებით, მაგრამ აქ მთავარ ამოსავალს კრედიტორისათვის წარმოადგენს საქმის დროულად და სწრაფად განხილვა, რაც გამარტივებული წარმოებისაგან განსხვავებით სასარჩელო წარმოებაში შედარებით რთული პროცედურებით ხასიათდება და აჭიანურებს საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებას, რაც თავისთავად ზემოქმედებას ახდენს კრედიტორის ინტერესებზე. გამარტივებული წარმოების დროს კრედიტორი განცხადებით მიმართავს სასამართლოს დარღვეული უფლების აღსადგენად და მოითხოვს ბრძანების გამოცემას.

შესაძლებელია დაისვას კითხვა, საჭიროა კი ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეები

განიხილებოდა გამარტივებული წესით. ამ კითხვაზე მხოლოდ დადებითი პასუხის გაცემა შეიძლება. ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე აღძურს საქმეებზე მოთხოვნის არსს წარმოადგენს ლიზინგის საგნის დაბრუნება, ხოლო მოთხოვნის საფუძვლიანობა დასტურდება მტკიცებულებებით. ამდენად, აღნიშნული კატეგორიის საქმეების საერთო სასარჩელო წესით განხილვა გააჭიანურებს საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებას, მაშინ როცა აღნიშნულ საქმეზე გამარტივებული წარმოების დროს გადაწყვეტილება შემჭიდროვებულ ვადებში შეიძლება იქნეს მიღებული. ამდენად, მიგვაჩნია, რომ ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეები სწორად არის მოქცეული გამარტივებული წარმოების კარში.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, მოსამართლე განცხადებას ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განიხილავს სასამართლოში მისი შეტანიდან 3 დღის ვადაში და გამოსცემს არა გადახდის ბრძანებას, არამედ ბრძანებას, რომელიც ლიზინგის ხელშეკრულების იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე შეიძლება შეეხებოდეს მხოლოდ ინდივიდუალური ნიშნით განსაზღვრულ ნივთებს. ამასთან ლიზინგის ხელშეკრულების საგანი შეიძლება იყოს როგორც მოძრავი, ისე უძრავი ქონება.

ლიზინგის ხელშეკრულება, როგორც ეკონომიკაში ფულადი სახსრების ინვენსტირების ახალი ფორმა, წარმოიშვა მე-19 საუკუნეში ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ხოლო დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში მე-20 საუკუნის შუახანებში. ლიზინგი, ლიზინგლისური სიტყვაა და ნიშნავს ქონების გადაცემას [105. გვ. 147].

ბუღალტრული აღრიცხვის მიზნებისათვის მხარეების მიერ დადებული ხელშეკრულება ლიზინგის ხელშეკრულებად ჩაითვლება, თუ იგი ითვალისწინებს ერთ-ერთ შემდეგ პირობას:

- ლიზინგის ხელშეკრულების ვადის გასვლისას მიმღები ხდება ლიზინგის საგნის მესაკუთრე ისე, რომ არ იხდის დამატებით თანხას ან ეს თანხა უმნიშვნელოა;
- ლიზინგის ხელშეკრულების ვადა არსებითად უთანაბრდება ან მეტია ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების ვადაზე და მიმღები ხდება ლიზინგის საგნის მესაკუთრე უმნიშვნელო თანხის გადახდით;

- ლიზინგის ხელშეკრულების ვადა არსებითად უთანაბრდება ან მეტია ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების ვადაზე და მიმღებს არა აქვს უფლება შეწყვიტოს ლიზინგის ხელშეკრულება სულ ცოტა ლიზინგის საზღაურის სრულად გადახდის გარეშე;

- ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ერთი ან რამდენიმე საწყისი ვადის გასვლისას მიმღები ვალდებულია გააგრძელოს ლიზინგი ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების სრული ან არსებითად სრული ვადით ან იყიდოს ლიზინგის საგანი;

- ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ერთი ან რამდენიმე საწყისი ვადის გასვლისას მიმღებს უფლება აქვს გადაწყვიტოს, გააგრძელებს თუ არა ლიზინგს ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების სრული ან არსებითად სრული ვადით დამატებითი თანხის გადახდის გარეშე ან ლიზინგის გაგრძელების მომენტისათვის ლიზინგის საგნის საბაზრო ფასზე მნიშვნელოვნად ნაკლები თანხის გადახდით;

- ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ერთი ან რამდენიმე საწყისი ვადის გასვლისას მიმღებს უფლება აქვს გადაწყვიტოს, გახდება თუ არა ლიზინგის საგნის მესაკუთრე დამატებითი თანხის გადახდის გარეშე ან მესაკუთრედ გახდომის მომენტისათვის ლიზინგის საგნის საბაზრო ფასზე მნიშვნელოვნად ნაკლები თანხის გადახდით.

გარდა ამისა, ლიზინგის ხელშეკრულებაში, როგორც წესი აღნიშნული უნდა იყოს, რა შემთხვევაში ითვლება ლიზინგის საგანი მიღებულად და ლიზინგის საგნის მიღების ვადა [15. მუხლი მე-3-ე].

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 576-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის გამცემი ვალდებულია ლიზინგის მიმღებს გადასცეს სარგებლობაში განსაზღვრული ქონება ხელშეკრულებით დათქმული ვადით. ლიზინგის მიმღები ვალდებულია გადაიხადოს საზღაური დადგენილი პერიოდულობით, ხოლო ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად ლიზინგის გამცემი ვალდებულია დაამზადოს ან შეიძინოს ლიზინგის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ქონება. ხელშეკრულება ნამდვილია თუ მხარეები სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებით პირობებზე არიან შეთანხმებული [223. გვ. 140-141], ხოლო აღნიშნული შეთანხმების დროს მხარეები ავლენენ თავიანთ ნებას ყოველგვარი მართლსაწინააღმდეგო ზემოქმედების გარეშე [216. გვ. 440].

ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის მიმღებს შეიძლება დაეკისროს ვალდებულება ან მიენიჭოს უფლება, ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ იყიდოს ლიზინგის საგანი ან დაიქირავოს იგი, თუკი ხელშეკრულება საგნის სრული ამორტიზაციით არ მთავრდება. საბოლოო ღირებულების გამოთვლისას ყველა შემთხვევაში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ამორტიზაციის ფაქტი. თუ ხელშეკრულებაში არ არის შესაბამისი დებულება, მაშინ ლიზინგის მიმღები უფლებამოსილია იყიდოს ლიზინგის საგანი (საქართველოს სსკ-ის 576 მუხლის მესამე ნაწილი). იმ შემთხვევაში, როცა ხელშეკრულების შესრულებას რაიმე გარემოების გამო შესაძლებელია საფრთხე შეექმნას ანდა სხვა მიზეზით შეწყდება ეს ხელშეკრულება, საჭირო ხდება ლიზინგის გამცემმა მიმღებისაგან დაიბრუნოს ლიზინგის საგანი [76. გვ. 351].

ლიზინგის მიმართ გამოიყენება ქირავნობის ხელშეკრულების მიმართ დადგენილი ზოგადი ნორმები. მსგავსად ქირავნობის ხელშეკრულებისა, თავისი სამართლებრივი ბუნებით ლიზინგის ხელშეკრულებაც ორმხრივი, კონსესუალური და სასყიდლიანი ხელშეკრულებაა, რომელშიც მონაწილეობს ორი მხარე – ლიზინგის გამცემი (სალიზინგო კომპანია) და ლიზინგის მიმღები [129. გვ. 284].

ზოგადად, როდესაც ჩვენ ხელშეკრულებებზე ვსაუბრობთ, არ უნდა წარმოვიდგინოთ ისე, თითქოს ლაპარაკი იყოს რაიმე წერილობით დოკუმენტზე, რომელიც ბეჭდით არის დადასტურებული. ხელშეკრულება კერძო პირთა ნებისმიერი შეთანხმებაა, რომლითაც მხარეებს წარმოეშობათ სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები. მათ განეკუთვნება როგორც ყოველდღიური წვრილმანი ხელშეკრულებები (ავტობუსით მგზავრობა, პურის ყიდვა, ფულის სესხება, ნივთის თხოვება და ა.შ.), ისე რთულ და დიდ ფინანსებთან დაკავშირებული ხელშეკრულებები (ლიზინგი, საბანკო გარანტია, ნასყიდობა, გადახიდვები და ა.შ.) [104. გვ. 44]. ლიზინგის ხელშეკრულების ზეპირი ფორმით დადებას სამოქალაქო კოდექსი არ ითვალისწინებს.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 577-ე მუხლის თანახმად ლიზინგის ხელშეკრულება იდება წერილობით. ხელშეკრულება უნდა შეიცავდეს:

- მთლიან ფასს;
- სალიზინგო საზღაურის თანხასა და მისი გადახდის ვადებს;

- საბოლოო გადახდის თანხას, ხოლო ხელშეკრულების ვადამდე შესრულებისას მისი გამოთვლის წესს.

ლიზინგის ხელშეკრულება შეიძლება იყოს როგორც მარტივი, ისე რთული წერილობითი ფორმით. იმ შემთხვევაში, როცა ლიზინგის საგანი არის უძრავი ქონება, აუცილებელია ლიზინგის ხელშეკრულების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში. რაც შეეხება სალიზინგო საზღაურს, იგი სხვადასხვა ფორმით შეიძლება განისაზღვროს, კერძოდ, საზღაურის გადახდა ხელშეკრულების საფუძველზე შეიძლება როგორც პერიოდულად, ისე ერთდროულად. რაც შეეხება ლიზინგის საზღაურს, ეს არის მიმღების მიერ გამცემისათვის პერიოდულად გადასახდელი ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული თანხა (ან ამ თანხის ღირებულების პროდუქცია), რომლის გადახდით (ან მიწოდებით) მიმღები გამცემს თანდათანობით უნაზღაურებს ლიზინგის საგნის საწყის ღირებულებასა (ლიზინგის საგნის ნარჩენი ღირებულების გამოკლებით) და ლიზინგის სარგებელს, ხოლო ლიზინგის სარგებელი არის ლიზინგის ხელშეკრულების მთლიან ფასსა და ლიზინგის საგნის საწყის ღირებულებას (ლიზინგის საგნის ნარჩენი ღირებულების გამოკლებით) შორის სხვაობა.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი ითვალისწინებს პირდაპირ და არაპირდაპირ ლიზინგს (მუხლი 576). პირდაპირი ლიზინგის დროს დამამზადებელ-გამსაღებელი საწარმო ლიზინგის მიმღებს შუამავლის გარეშე გადასცემს სარგებლობაში ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ქონებას. ამ შემთხვევაში სალიზინგო ოპერაციის ჩასატარებლად დამამზადებელი საწარმო თავის სტრუქტურაში მარკეტინგის სამსახურთან ქმნის სპეციალურ ქვეგანყოფილებას, რომელიც შუამავლის გარეშე აწარმოებს სალიზინგო ოპერაციებს. არაპირდაპირი ლიზინგის დროს ხდება ქონების გადაცემა შუამავლის საშუალებით. შუამავლად გამოდის სალიზინგო კომპანია, რომელიც მწარმოებელი ფირმისაგან ან სხვა ინვესტორისაგან შეისყიდის ლიზინგის მიმღებისათვის საჭირო ქონებას და გადასცემს მას [105. გვ. 149-150]. ლიზინგის ხელშეკრულების დარღვევის შემთხვევაში, პირდაპირი ლიზინგი იქნება ეს თუ არაპირდაპირი ლიზინგი, განმცხადებელი უფლებამოსილია სასამართლო წესით მოითხოვოს დარღვეული უფლების აღდგენა და ლიზინგის საგნის დაბრუნება.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების განხილვისას ფულადი დავალიანების გადახდევინების საქმეების მსგავსად, რომლებიც განხილული უნდა იქნეს გამარტივებული

წარმოების წესით, კანონი არ ითვალისწინებს საქმის წინასწარი განხილვისათვის მომზადებას, არ ხდება სასამართლო პროცესზე მხარეთა დაბარება და მათგან ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევა. მოსამართლე ერთპიროვნულად, ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილავს განცხადებას და გამოსცემს ბრძანებას, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁶-ე მუხლის თანახმად გადახდის ბრძანებისაგან განსხვავებით ექვემდებარება დაუფონებლივ აღსრულებას.

კრედიტორის მიერ განცხადების შეტანის სამართლებრივ საფუძველს ითვალისწინებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის თანახმად გამარტივებული წესით შეიძლება განხილული იქნეს მოთხოვნები ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ.

აღნიშნული მუხლის დეფინიციიდან გამომდინარე არსებობს ოთხი პირობა:

- მხარეებს შორის უნდა არსებობდეს ლიზინგის ხელშეკრულება;
- უნდა არსებობდეს ლიზინგის საგანი;
- ლიზინგის საგნის გამცემს უნდა ჰქონდეს საგნის დაბრუნების მოთხოვნის უფლება;
- მოთხოვნა მიმართული უნდა იყოს ლიზინგის მიმღების მიმართ.

აღნიშნული პირობებიდან ერთ-ერთი პირობის არარსებობის შემთხვევაში მოთხოვნები ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ გამარტივებული წარმოების წესით არ განიხილება.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულია ის სავალდებულო რეკვიზიტები, რომელსაც უნდა აკმაყოფილებდეს განცხადება, კერძოდ, განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს შემდეგი:

- სასამართლოს დასახელება;
- მხარეებისა და მათი წარმომადგენლების დასახელებები;
- განმცხადებლის მოთხოვნა;
- ვალდებულება, რომლის საფუძველზედაც წაყენებულია მოთხოვნა;
- წაყენებული მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულება.

მტკიცებულებებს შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ლიზინგის ხელშეკრულებას, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 577-ე მუხლის თანახმად დადებულია წერილობითი ფორმით. აღნიშნული ფორმის დაუცველობის შემთხვევაში მხარეთა შორის შეთანხება არ მიიჩნევა ლიზინგად, თუმცა მხრეთა ნების განმარტების შედეგად იგი შეიძლება მიჩნეული იქნეს ქირავნობად.

განცხადებას უნდა ახლდეს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი, რაც შეადგენს დავის საგნის ღირებულების 3%, მაგრამ არანაკლებ 100 ლარისა, ხოლო აპელაციაში 4%, მაგრამ არანაკლებ 150 ლარისა. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309²-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად განცხადებაში აღნიშნული უნდა იყოს წამოყენებული მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულებები, მაგრამ პრაქტიკულად შეუძლებელია ამ მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე სადავო ქონების დაბრუნების შესახებ ბრძანების მიღება. ამიტომ, ეს მტკიცებულებები, სინამდვილეში, უნდა ერთვოდეს განცხადებას, მით უმეტეს, რომ ბრძანების მიღების საკითხი სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს უმოკლეს ვადაში [84. გვ. 427].

შესაძლებელია, რომ ლიზინგის საგნის გამცემი ლიზინგის საგნის დაბრუნებას ითხოვდეს იმ საფუძველით, რომ გასულია ლიზინგის ხელშეკრულების მოქმედების ვადა, ხოლო ლიზინგის საგნის მიმღები კი არ უბრუნებს ლიზინგის საგანს, რითაც ეს უკანასკნელი არღვევს ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებას (სამოქალაქო კოდექსის 559-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ამ შემთხვევაში სასამართლომ დავის საგნის ფასი უნდა განსაზღვროს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლის პირველი ნაწილის “კ” ქვეპუნქტის შესაბამისად, ხოლო, თუკი განმცხადებელი (ლიზინგის საგნის გამცემი) ლიზინგის საგნის დაბრუნებას (ხელშეკრულების მოშლას) მოითხოვს ხელშეკრულების ვადის გასვლამდე იმ საფუძველით, რომ ლიზინგის მიმღები მნიშვნელოვნად აზიანებს ლიზინგის საგანს, ან ქმნის მნიშვნელოვანი დაზიანების რეალურ საშიშროებას, ან არ იხდის ლიზინგის საზღაურს (სამოქალაქო კოდექსის 557-558-ე მუხლები, 559-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), მაშინ დავის საგნის ფასი უნდა განისაზღვროს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ზ” ქვეპუნქტის შესაბამისად [99. გვ. 101].

ლიზინგის საგნის გამცემი შესაძლებელია ლიზინგის საგნის დაბრუნებას ასევე ითხოვდეს იმ საფუძველით, რომ მიმღების მიერ ლიზინგის ხელშეკრულებით

ადებული ვალდებულების შეუსრულებლობისათვის მოშალა ლიზინგის ხელშეკრულება და მიმღები არ უბრუნებს ლიზინგის საგანს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹-ე მუხლით ნათლად არის აღნიშნული, რომ ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობისას გამარტივებული წესით განიხილება მოთხოვნები ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ, ხოლო მოთხოვნები, რომლებიც დაკავშირებულია ლიზინგის ხელშეკრულების ბათილად ან ძალადაკარგულად ცნობასთან ან საზღაურის გადახდასთან და ა.შ. განიხილება არა გამარტივებული, არამედ სასარჩელო წარმოების წესით.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების მოთხოვნისათვის განმცხადებლის მიერ აუცილებელია განცხადების შეტანა, რომელთანაც დაკავშირებულია საპროცესო-სამართლებრივი შედეგები, წარმოებაში მიღება, ბრძანების გამოცემა.

სასამართლო ბრძანება წარმოადგენს გამარტივებული წარმოების დროს მიღებულ საპროცესო აქტს. ბრძანების გამოცემისას არ არის საჭირო სხვადასხვა საპროცესო საშუალებების სრულად გამოყენება, კერძოდ, არ ხდება სასამართლო პროცესზე მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენა [156. გვ. 193].

ლიზინგის ხელშეკრულების მხარეები არიან ლიზინგის საგნის გამცემი /ქონების მესაკუთრე/ და ლიზინგის საგნის მიმღები.

განცხადებას ხელს აწერს განმცხადებელი, თუმცა განმცხადებელს შეუძლია დარღვეული უფლების აღდგენა წარმომადგენლის მეშვეობით განახორციელოს. წარმომადგენლის მიერ უფლების განხორციელების შემთხვევაში განცხადებას ხელს აწერს წარმომადგენელი. წარმომადგენლობის დროს გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-12 თავით დადგენილი მოთხოვნები.

§ 2. უწყებრივი ქვემდებარეობის და განსჯადობის საკითხის განხილვა

სასამართლოს უწყებრივი ქვემდებარეობა კანონით განსაზღვრულ იმ უფლებამოსილებათა ერთობლიობაა, რომელთა ფარგლებში სასამართლოს შეუძლია მიიღოს და განიხილოს საქმეები. სასამართლოს უწყებრივი ქვემდებარეობის შემოწმებას სასამართლოები ახდენენ თავიანთი ინიციატივით. მოქმედი კანონმდებლობით სასამართლოს უწყებრივი ქვემდებარეობა საკმარისად ფართოა, რაც უზრუნველყოფს საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნის რეალიზაციას [1], რომლის თანახმად ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. ქვემდებარეობა სამართლის დარგთაშორისი ინსტიტუტია, რომელიც ასრულებს სხვადასხვა იურისდიქციულ ორგანოთა შორის საქმეების განაწილების მექანიზმის ფუნქციებს. კონსტიტუცია ავალდებულებს კანონმდებელს შექმნას სამართლებრივი მექანიზმი, რომელიც გამორიცხავს კოლიზიებს სხვადასხვა ორგანოების იურისდიქციას შორის. გამორიცხავს სხვადასხვა ორგანოების კომპეტენციის გადაკვეთის შემთხვევებს, ისეთ ვითარებას, როდესაც კონკრეტული საქმე არ განეკუთვნება არც ერთ სასამართლო ორგანოს [78. გვ. 36].

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე აღძრული განცხადების შემოწმების ზოგადი წესის მიხედვით, სასამართლომ უნდა შეამოწმოს როგორც უწყებრივი ქვემდებარეობის, ისე განსჯადობის საკითხი, ე.ი. სასამართლოს მიერ საქმის განხილვისათვის აუცილებელია ორი პირობის გადაწყვეტა:

- მიეკუთვნება თუ არა კონკრეტული მოთხოვნის გადაწყვეტა სასამართლოს გამგებლობას და ხომ არ განეკუთვნება იგი სხვა ორგანოს კომპეტენციას;
- უნდა გაირკვეს კონკრეტულად რომელი სასამართლოა ვალდებული განიხილოს მოცემული მოთხოვნა.

უწყებრივი ქვემდებარეობა არის უფლების შესახებ დავის ან სხვა იურიდიული საქმის /სამართლებრივი საკითხის/ განსაზღვრული ორგანოს კომპეტენციისადმი /გამგებლობისადმი/ მიეკუთვნება [115. გვ. 268].

უწყებრივი ქვემდებარეობის ინსტიტუტის არსებობას სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში უმთავრესი ადგილი უკავია, სწორედ უწყებრივი ქვემდებარეობით განისაზღვრება კონკრეტული საქმე, კერძოდ მოთხოვნა “ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე” არის თუ არა საერთოდ სასამართლოს განსჯადი. უწყებრივი ქვემდებარეობა სასამართლომ უნდა შეამოწმოს თავისი ინიციატივით. სასამართლოს მიერ არასაქვეუწყებო საქმის განხილვა და გადაწყვეტა წარმოადგენს ამ საქმეზე გამოტანილი გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტურ (უდავო) საფუძვლებს [84. გვ. 150].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ა” ქვეპუნქტის თანახმად, მოსამართლე არ მიიღებს სარჩელს წარმომებაში, თუ სარჩელი არ ექვემდებარება სასამართლო უწყებას. უწყებრივ ქვემდებარეობას ეხება ასევე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 272-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც სასამართლო მხარეთა განცხადებით ან თავისი ინიციატივით შეწყვეტს შეცდომით წარმომებაში მიღებულ საქმეზე წარმომებას თუ, საქმე არ უნდა იქნეს სასამართლოში განხილული, იმის გამო, რომ კანონის თანახმად მისი განხილვა სხვა უწყების კომპეტენციაში შედის.

სამოქალაქო საქმეების უწყებრივი დაქვემდებარება სასამართლოსადმი გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-11 მუხლით, რომლის თანახმად სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით სასამართლო განიხილავს საქმეებს დარღვეული თუ სადავოდ ქცეული უფლების, აგრეთვე კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დაცვის შესახებ. ზემოაღნიშნული მუხლის თანახმად გამარტივებული წარმომების წესით განსახილველი საქმეები, მათ შორის ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეებიც, უწყებრივად ექვემდებარება სასამართლო კომპეტენციას. უწყებრივი ქვემდებარეობის გადაწყვეტის შემდეგ სასამართლომ უნდა გაარკვიოს განსჯადობის საკითხი, უნდა განსაზღვროს მოცემული საქმე არის თუ არა კონკრეტული სასამართლოს განსჯადი, შეუძლია თუ არა ამ სასამართლოს მისი განხილვა.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეები განსჯადობის თვალსაზრისით რაიმე განსაკუთრებული თავისებურებებით არ ხასიათდება. ძირითადი სამართლებრივი ნორმა, რომელიც

ლიზინგის საგნის დაბრუნებას ეხება ითვალისწინებს სასამართლოში განცხადების შეტანას სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309³-ე მუხლის თანახმად “განცხადება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე სასამართლოში შეიტანება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.” ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე მოთხოვნის განსჯადობასთან დაკავშირებით გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-13, მე-14, მე-15 და მე-16 მუხლები.

აღსანიშნავია, რომ ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების მოთხოვნა გამომდინარეობს ლიზინგის ხელშეკრულებიდან, რომლის პირობები (ვადა, შესრულების ადგილი და ა.შ.) მხარეთა მიერ წინასწარ არის განსაზღვრული. განსჯადობის ინსტიტუტი და მისი მნიშვნელობა კონსტიტუციურ დონეზე რეგლამენტირებული. კერძოდ, საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად: “ყოველი პირი უნდა განსაჯოს მხოლოდ იმ სასამართლომ, რომლის იურისდიქციასაც ექვემდებარება მისი საქმე”, ანუ პირის უფლება, მისი საქმე განიხილებოდეს განსჯად სასამართლოში კონსტიტუციის მე-2 თავით დაცულ სიკეთეს წარმოადგენს და იგი თანაბრად ვრცელდება სისხლის, სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სამართლის საქმეებზე, როგორც ფიზიკურ, ასევე იურიდიულ პირებზე [53. გვ. 62]. ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნების განსჯადობის წესი განსაზღვრულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მეორე ნაწილით [99. გვ. 102], რომლის თანახმადაც ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სარჩელები სასამართლოს წარედგინება ხელშეკრულების შესრულების ადგილის ან იმ ადგილის მიხედვით, სადაც ხელშეკრულება უნდა შესრულდებოდა. ხშირად ხელშეკრულებაში არ არის მითითებული ხელშეკრულების შესრულების ადგილი, ამ შემთხვევაში მატერიალური ნორმების საფუძველზე უნდა დადგინდეს შესრულების ადგილი, ან ეს უნდა გამომდინარეობდეს თვით ხელშეკრულების არსიდან, ხოლო თუ ყოველივე ამის საფუძველზეც ვერ დადგინდება თუ სად უნდა შესრულდეს ხელშეკრულება, მაშინ გამოიყენება საერთო განსჯადობით დადგენილი წესები, რა დროსაც ყურადღება უნდა გამახვილდეს გვარეობით და ტერიტორიულ განსჯადობაზე.

საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ აფხაზეთის და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი სასამართლოები და საოლქო სასამართლოები პირველი ინსტანციით განიხილავდნენ დავებს, ასევე ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეებს, თუ მოთხოვნის ღირებულება აღემატებოდა 500 000 ლარს, თუმცა აღნიშნული წესი მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობით უარყოფილი იქნა და სააპელაციო სასამართლოები დავის საგნის ღირებულების მიუხედავად პირველი ინსტანციის წესით საქმეებს არ განიხილავენ. ამდენად განსჯადობით სასამართლოსადმი მიკუთვნებული საქმეები განიხილება რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების მიერ.

გვარეობითი განსჯადობის მიხედვით ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეებს მიუხედავად ლიზინგის საგნის ღირებულებისა, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის “ბ” პუნქტის თანახმად განიხილავს მაგისტრატი მოსამართლე, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზეც იხილება კონკრეტული საქმე. იმ ადმინისტრაციულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრატი მოსამართლე, აგრეთვე მისი არყოფნის შემთხვევაში, ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეები შეიძლება განიხილოს რაიონული სასამართლოს სხვა მოსამართლემ.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეებზე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-40-ე მუხლის თანახმად ლიზინგის საგნის ღირებულებას მიუთითებს განმცხადებელი, ხოლო თუ მითითებული ფასი აშკარად არ შეესაბამება ქონების რეალურ ღირებულებას, მოთხოვნის ფასს განსაზღვრავს მოსამართლე ქონების საბაზრო ღირებულების მიხედვით. მოთხოვნის საგნის ფასის განსაზღვრა ხდება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 41-ე მუხლით დადგენილი წესით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის ანალიზიდან გამომდინარე განცხადება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე სასამართლოს წარედგინება მოპასუხის (ლიზინგის საგნის მიმღების) საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, ხოლო ლიზინგის საგნის მიმღები იურიდიული პირის მიმართ სასამართლოს

წარედგინება იურიდიული პირის ადგილსამყოფელის მიხედვით (ტერიტორიული განსჯადობა).

მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილი განისაზღვრება ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე მოთხოვნის წარდგენის მომენტში. მოთხოვნის წარდგენის შემდეგ ლიზინგის მიმღები მოპასუხის მიერ საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა არ ცვლის მოთხოვნის თავდაპირველ განსჯადობას. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 76-ე მუხლით დადგენილია, რომ მისამართის შეცვლის შემთხვევაში მხარეები მოვალენი არიან აცნობონ სასამართლოს ამის შესახებ.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ მოპასუხეს არა აქვს საცხოვრებელი ადგილი, სარჩელი განიხილება სასამართლოში საქართველოს ტერიტორიაზე მისი ადგილსამყოფელის მიხედვით, ხოლო თუ მოპასუხის ადგილსამყოფელი უცნობია, მაშინ სარჩელი შეიძლება აღიძრას მისი უკანასკნელი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის მე-2 ნაწილით დადგენილი განსჯადობის წესი, რომლის თანახმადაც “თუ მოპასუხის ადგილსამყოფელი უცნობია, მაშინ სარჩელი შეიძლება აღიძრას მისი უკანასკნელი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით” – ვრცელდება მხოლოდ სასარჩელო წარმოების დროს წარდგენილ სარჩელზე და დავალიანების გადახდევინების შესახებ გამარტივებული წესით განსახილველი საქმეების მსგავსად მისი გამოყენება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე გამარტივებული წესით განსახილველ საქმეებზე არ გამოიყენება. იმ შემთხვევაში თუ უცნობია ლიზინგის საგნის მიმღების საცხოვრებელი ადგილი ან ადგილსამყოფელი, მაშინ საქმის გამარტივებული წესით განხილვა საერთოდ არ შეიძლება. ამდენად, მოთხოვნა ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე წარდგენილ შეიძლება იყოს ხელშეკრულების შესრულების ადგილის მიხედვით. თუ ხელშეკრულებაში არ არის მითითებული ხელშეკრულების შესრულების ადგილი, მაშინ ლიზინგის საგნის მიმღები მოპასუხის საცხოვრებელი ან ადგილსამყოფელის მიხედვით.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების რეკვიზიტები, ყაზახეთის სამოქალაქო საპროცესო

კოდექსისაგან (მუხლი 141) განსხვავებით [147], არ შეიცავს მითითებას საცხოვრებელი ადგილის შესახებ, რაც, ვფიქრობთ, ხარვეზად უნდა ჩაითვალოს. ამდენად, განცხადების რეკვიზიტებს საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელების გზით აუცილებლად უნდა დაემატოს მხარეთა მისამართები.

§ 3. ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღება

ლიზინგის ხელშეკრულების თაობაზე წარმოშობილ ურთიერთობებში, კრედიტორს შეუძლია აირჩიოს დარღვეული უფლების აღდგენის ფორმა, კერძოდ, მოითხოვოს უფლების განხორციელება სარჩელის ან განცხადების ფორმით.

გამარტივებული წარმოების დროს კრედიტორს უფლება აქვს განცხადებით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნება.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღება სასამართლოს მიერ ხდება სპეციალური განჩინებით “ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ”, თუმცა აღნიშნული განჩინების მიღებამდე სასამართლომ უნდა გაარკვიოს ხომ არ არსებობს განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებები, კერძოდ, ადგილი ხომ არა აქვს განცხადების უმოძრაოდ დატოვების ან წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის სამართლებრივ საფუძვლებს.

ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების უმოძრაოდ დატოვება ან წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა ხდება სპეციალური განჩინებით და წარმოადგენს განცხადებისათვის დადგენილი მოთხოვნების დაუცველობაზე რეაგირების ფორმას, თუმცა აქვე აღსანიშნავია, რომ განცხადების უმოძრაოდ დატოვება ან წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა განმცხადებელს არ ართმევს უფლებას, სათანადო საფუძვლების არსებობისას განმეორებით მიმართოს სასამართლოს განცხადებით და გამარტივებული წესით მოითხოვოს ლიზინგის საგნის დაბრუნება.

მოსამართლის მიერ განცხადების წარმოებაში მიღებისათვის აუცილებელია განცხადება აკმაყოფილებდეს საქართველოს სსკ-ის 309²-ე მუხლის მოთხოვნებს. იმ შემთხვევაში თუ განცხადება არ აკმაყოფილებს კანონით დადგენილ მოთხოვნებს, მოსამართლე გამოიტანს განჩინებას არსებული ხარვეზის შესახებ და განმცხადებელს მისცემს ვადას მის შესავსებად. ხარვეზის ვადა კანონმდებლის მიერ არ არის დადგენილი და სასამართლოს შეხედულებაზეა დამოკიდებული, თუმცა გამარტივებული წარმოებისათვის დამახასიათებელი პრინციპების გათვალისწინებით მიგვაჩნია, რომ იგი მაქსიმალურად უნდა იყოს შემჭიდროვებული და არ უნდა აღემატებოდეს 3 დღეს.

ხარვეზის დადგენის სამართლებრივ საფუძველს საქართველოს საქართველოს სსკ-ის 309⁴-ე მუხლის მსგავსად ითვალისწინებს ამავე კოდექსის 185-ე მუხლის პირველი ნაწილი, თუმცა მათ შორის არსებითი განსხვავებაა, კერძოდ, საქართველოს სსკ-ის 185-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად “თუ მოსარჩელე დანიშნულ ვადაში შეავსებს განჩინებაში მითითებულ ხარვეზს, სასამართლო გამოიტანს განჩინებას სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო გამოიტანს განჩინებას სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმისა და მისი მოსარჩელისათვის დაბრუნების შესახებ, რაზედაც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა”.

საქართველოს სსკ-ის 309⁴-ე მუხლი ხარვეზთან დაკავშირებით სულ სხვა სახის განჩინების გამოტანას ითვალისწინებს, კერძოდ, “თუ განმცხადებელი განსაზღვრულ ვადაში შეავსებს განჩინებაში მითითებულ ხარვეზს, მოსამართლე გამოიტანს განჩინებას განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოსამართლე განცხადებას უმოძრაოდ დატოვებს და განმცხადებელს დაუბრუნებს”. სასამართლო განჩინებაზე ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის თაობაზე განცხადების უმოძრაოდ დატოვებისა და მისი განმცხადებლისათვის დაბრუნების შესახებ შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა. ამდენად ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმის განხილვის გამარტივებული წესი ითვალისწინებს გამარტივებული წარმოების სხვა სახისაგან განსხვავებულ წესს, განცხადების უმოძრაოდ დატოვებას, თუმცა აღნიშნულ თავში გათვალისწინებულია ასევე განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველიც, კერძოდ, საქართველოს სსკ-ის 309⁵-ე მუხლის პირველ ნაწილის თანახმად, თუ განცხადებაში ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში

ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე 309²-ე მუხლის მე-2 ნაწილის “ე” ქვეპუნქტის შესაბამისად აღნიშნული მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულება ვერ ასაბუთებს წაყენებულ მოთხოვნას, სასამართლოს გამოაქვს განჩინება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლოს განჩინებაზე ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღება შეუძლებელია ასევე თუ არსებობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე პირველი ნაწილით აღნიშნული გარემოებები, ამდენად მიზანშეწონილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁵-ე მუხლის პირველ ნაწილში განხორციელდეს შესაბამისი ცვლილება და ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, სადაც აღინიშნება, “თუ განცხადებაში ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე 309²-ე მუხლის მე-2 ნაწილის “ე” ქვეპუნქტის შესაბამისად აღნიშნული მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულება ვერ ასაბუთებს წაყენებულ მოთხოვნას, ან არსებობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული საფუძვლები, სასამართლოს გამოაქვს განჩინება ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ”.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას ასევე წარმოადგენს სახელმწიფო ბაჟის გადაუხდელობა, თუმცა აღნიშნული გამარტივებული წარმოებისას პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული და მოცემული ხარვეზი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 185-ე მუხლის ანალოგიით უნდა გადაწყდეს.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹-ე მუხლით დადგენილია, რომ გამარტივებული წესით შეიძლება განხილულ იქნეს მოთხოვნები ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე, ამდენად, ყველა სხვა მოთხოვნა, რომელიც გამომდინარეობს ლიზინგის

ხელშეკრულებიდან, გამარტივებული წარმოების წესით არ იქნება განხილული, შესაბამისად ვერც განცხადება იქნება წარმოებაში მიღებული.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღების ვადა კანონმდებლის მიერ არ არის განსაზღვრული. მიგვაჩნია, რომ ვინაიდან ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ საქმეზე ბრძანება მიიღება დაჩქარებული წესით 3 დღის ვადაში, განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხი უნდა გადაწყდეს დაუყოვნებლივ.

განცხადების წარმოებაში მიღების განჩინებაში უნდა აღინიშნოს შემდეგი:

- განჩინების მიღების დრო და ადგილი;
- განჩინების მიმღები სასამართლოს დასახელება;
- მხარეები და მოთხოვნის არსი;
- საკითხი, რომელზედაც მიღებული უნდა იქნეს განჩინება;
- მოტივები, რომლებითაც სასამართლო მივიდა თავის დასკვნამდე;
- სასამართლოს დადგენილება.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის სწორად განხილვას და გადაწყვეტას, გამარტივებული წარმოების წესით განსახილველ სხვა სახეების მსგავსად უდიდესი პრაქტიკული და თეორიული მნიშვნელობა გააჩნია, ვინაიდან განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის არასრულყოფილად განხილვა ხელს უშლის გამარტივებული წარმოების ძირითადი პრინციპების განმტკიცებას სამოქალაქო პროცესში.

§ 4. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე აღძრულ საქმეზე ბრძანების მიღება

მოსამართლე განცხადებას ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განიხილავს სასამართლოში მისი შეტანიდან 3 დღეში და გამოსცემს ბრძანებას, რომელიც გადახდის ბრძანების მსგავსად წარმოადგენს მატერიალური და საპროცესო სამართლის ნორმათა რეალიზაციის შედეგად მიღებულ აქტს და მიზნად ისახავს დარღვეული უფლებების სასამართლო წესით დაცვას [193. გვ. 132]. ბრძანების მიღებამდე, უპირველეს ყოვლისა, უნდა

დადგინდეს მოთხოვნის საფუძვლისათვის აუცილებელი წინაპირობები. მოთხოვნის საფუძველში იგულისხმება კანონის ნორმა, რომელიც განსაზღვრული შემადგენლობის ნიშნების არსებობისას ერთ მხარეს ანიჭებს უფლებას მეორე მხარისაგან მოითხოვოს შესრულება, მოქმედება ან მოქმედებისაგან თავის შეკავება [50. გვ. 38], სწორედ მოთხოვნის საფუძვლიანობის შემთხვევაში გასცემს სასამართლო ბრძანებას ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე.

გადახდის ბრძანების მსგავსად ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე ბრძანებას სასამართლო იღებს ზეპირი მოსმენის გარეშე. არ ხდება საქმის მომზადება მთავარ სხდომაზე განსახილველად, ბრძანების მიღებამდე მოპასუხეს არ ეგზავნება განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები. გამარტივებული წარმოების დროს სასამართლო გათავისუფლებულია მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენისაგან.

მოქმედი კანონმდებლობით არ არის გათვალისწინებული თუ რა რეკვიზიტებს უნდა აკმაყოფილებდეს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანება, მიგვაჩნია, რომ იგი უნდა შედგებოდეს შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან.

ბრძანების შესავალ ნაწილში უნდა აღინიშნოს მისი გამოტანის დრო და ადგილი, ბრძანების გამომტანი სასამართლოს დასახელება, მოსამართლე, მხარეები და მოთხოვნის არსი.

ბრძანების აღწერილობით ნაწილში უნდა აღინიშნოს განმცხადებლის მიერ წამოყენებული მოთხოვნის არსი, პრეტენზიის დასაბუთება, მითითებული უნდა იყოს წერილობითი მტკიცებულება, რომელზე დაყრდნობითაც ითხოვს განმცხადებელი ბრძანების მიღებას.

ბრძანების სამოტივაციო ნაწილში უნდა აღინიშნოს მატერიალური სამართლის ნორმები, რომელზე დაყრდნობითაც სასამართლო იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას. ბრძანების სამოტივაციო ნაწილი ასევე უნდა შეიცავდეს მითითებას იმის შესახებ, რომ ბრძანება ექვემდებარება დაუყოვნებლივ აღსრულებას.

ბრძანების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა გამომდინარეობს აღწერილობითი და სამოტივაციო ნაწილებიდან და უნდა შეიცავდეს დასკვნას ლიზინგის საგნის

გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე. ბრძანების სარეზოლუციო ნაწილში ასევე უნდა იქნეს მითითებული სასამართლო ხარჯების საკითხი, ბრძანების გასაჩივრების წესი და ვადა.

საქართველოს სსკ-ის 309⁶-ე და 309⁷-ე მუხლები არ ითვალისწინებს რამდენ ეგზემპლარად უნდა შედგეს სასამართლო ბრძანება, ვის და რა ვადაში ეგზავნება იგი, რასაც უაღრესად დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა ენიჭება, ვინაიდან სწორედ ბრძანების გადაცემის მომენტიდან წარმოეშობა მოპასუხეს მისი გასაჩივრების უფლება, ხოლო რაც შეეხება განმცხადებელს, მისთვის ბრძანების ჩაბარება აუცილებელია, ვინაიდან დაუყოვნებლივ მოახდინოს სააღსრულებო ფურცელთან ერთად მისი წარდგენა სააღსრულებო ბიუროში აღსასრულებლად. აქვე აღსანიშნავია, რომ სასურველია მოპასუხეს ბრძანებასთან ერთად გადაეგზავნოს განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები, ვინაიდან მისთვის დროულად გახდეს ცნობილი თუ რა მტკიცებულება დაედო საფუძვლად მიღებულ ბრძანებას. ბრძანების ჩაბარება სავალდებულოა მოპასუხისათვის. თუ მოპასუხეს რაიმე მიზეზით ვერ ჩაბარდა ბრძანება, იგი არ შედის კანონიერ ძალაში.

მიგვაჩნია, რომ ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე მიღებული ბრძანება მისი იურიდიული ბუნებიდან და არსიდან გამომდინარე მოპასუხეს უნდა გადაეცეს 3 დღის ვადაში. ამდენად საქართველოს სსკ-ის 309⁶-ე მუხლს უნდა დაემატოს მე-2 ნაწილი, სადაც აღინიშნება “ბრძანება მხარეებს გადაეცემა მისი გამოტანიდან 3 დღის ვადაში”.

§ 5. ბრძანების გასაჩივრება

როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეებზე არ ხდება სასამართლოს მიერ მხარეთა დაბარება და მათგან ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევა. სასამართლო ბრძანება წარმოადგენს საშემსრულებლო დოკუმენტს [184. გვ. 97], რომლის მიღებისას სასამართლო ეყრდნობა წარმოდგენილ მტკიცებულებებს. ამასთან მხარეს, რომლის წინააღმდეგ არის გამოტანილი ბრძანება, შეუძლია გაასაჩივროს იგი კერძო საჩივრით, რაც ვერ შეაჩივრებს ბრძანების აღსრულებას.

ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანების გასაჩივრების სამართლებრივ რეგულირებას ითვალისწინებს საქართველოს სსკ-ის 309⁷ მუხლი.

აქ შეიძლება დაისვას კითხვა, გამარტივებული წარმოების თავისებურებებიდან გამომდინარე სად შეიძლება გასაჩივრდეს მიღებული ბრძანება, ბრძანების მიმღებ სასამართლოში თუ ზემდგომ სასამართლოში. აღნიშნულზე პირდაპირ პასუხს მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს და კერძო საჩივრის ზოგადი წესიდან გამომდინარე იგი საჩივრდება ზემდგომ სასამართლოში.

კერძო საჩივრის ინსტიტუტი გათვალისწინებულია საქართველოს სსკ-ის 51-ე თავით, რომლის თანახმადაც, კერძო საჩივრის შეტანა შეიძლება მხოლოდ პირდაპირ განსაზღვრულ შემთხვევებში, კერძოდ, საქართველოს სსკ-ის 414-ე მუხლის თანახმად კერძო საჩივრის შეტანა შეიძლება სასამართლოს მიერ გამოტანილ განჩინებებზე, მხოლოდ ამ კოდექსით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, მაგრამ გარდა განჩინებებისა, საქართველოს სსკ-ი ითვალისწინებს ლიზინგის დაბრუნების შესახებ ბრძანების გასაჩივრებას კერძო საჩივრის მეშვეობით.

აღსანიშნავია, რომ საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს სპეციალურ ვადას, თუ რა ვადაში შეიძლება გასაჩივრდეს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების საქმეებზე მიღებული ბრძანება. ზოგადი წესის მიხედვით კერძო საჩივრის შეტანის ვადაა 12 დღე და ამ ვადის გაგრძელება ან აღდგენა დაუშვებელია. ვადის ათვლა იწყება მხარისათვის ბრძანების გადაცემის მომენტიდან. გადაცემის მომენტად ითვლება ბრძანების ასლის მხარისათვის ჩაბარება უშუალოდ სასამართლოში ან ამ კოდექსის 70-78-ე მუხლების შესაბამისად. ბრძანების ჩაბარებისას საქართველოს სსკ-ის 70-78-ე მუხლების მოთხოვნების დაცვას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან მისი გასაჩივრება შემჭიდროვებულ ვადებში ხდება და გაშვებული ვადის აღდგენა ან გაგრძელება საქართველოს სსკ-ის 416-ე მუხლის თანახმად დაუშვებელია.

საქართველოს სსკ-ის 418-ე მუხლიდან გამომდინარე, კერძო საჩივრის შეტანა არ შეაჩერებს იმ საპროცესო მოქმედების შესრულებას, რომელიც სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინებით იყო გათვალისწინებული. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად გასაჩივრებული განჩინებით გათვალისწინებული საპროცესო მოქმედების შესრულების შეჩერება შეუძლია ზემდგომ ინსტანციის სასამართლოს.

საქართველოს სსკ-ის 419-ე მუხლის თანახმად კერძო საჩივრის თაობაზე განჩინება გამოაქვს ზემდგომ ინსტანციის სასამართლოს კერძო საჩივრის მიღებიდან 2 თვის ვადაში.

მიგვაჩნია, რომ ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ ბრძანებაზე კერძო საჩივრის განხილვა ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ 2 თვის ვადაში, ეწინააღმდეგება გამარტივებული წარმოების ძირითად პრინციპებს. გამარტივებული წარმოების არსი მდგომარეობს იმაში, რომ რაც შეიძლება სწრაფად იქნეს განხილული აღნიშნული კატეგორიის საქმეები. ამის ნათელი დადასტურება გახლავთ საქართველოს სსკ-ის 309²-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, რომლის თანახმადაც, მოსამართლე განცხადებას ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განიხილავს სასამართლოში მისი შეტანიდან 3 დღეში. მიგვაჩნია, რომ ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე მიღებული ბრძანებაზე შეტანილი კერძო საჩივარი განხილული უნდა იქნეს 10 დღის ვადაში.

მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობით კერძო საჩივარი შეტანილი უნდა იქნეს იმ სასამართლოში, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება. კერძო საჩივარი უნდა უპასუხებდეს სარჩელისათვის საქართველოს სსკ-ის 177 მუხლის მე-2 ნაწილით დადგენილ მოთხოვნებს. კერძო საჩივარი შესაძლებელია შეტანილი იქნეს როგორც მხარის, ისე მისი წარმომადგენლის მეშვეობით, მაგრამ წარმომადგენელს უნდა გააჩნდეს უფლებამოსილების დამადასტურებელი რწმუნებულება, რომელშიც სპეციალურად იქნება მითითებული ბრძანების გასაჩივრების უფლებამოსილება (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 93-ე და 98-ე მუხლები).

გამარტივებულ წარმოებაში, მათ შორის ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ საქმეებში, არსებობს უფლებრივი დავა (დავა უფლების შესახებ), ამასთან როგორც ითქვა, გამარტივებული წარმოება სასარჩელო წარმოების ალტერნატიული, დამოუკიდებელი პროცედურაა [185. გვ. 221]. გამარტივებული წესით არსებითად წყდება მხარეთა უფლება მოვალეობების შესახებ საკითხი. რაც შეეხება კერძო საჩივარს, მისი შეტანა მხოლოდ განჩინებებზეა შესაძლებელი, განჩინებებით კი, საქმე არ წყდება არსებითად, არამედ ისინი მიიღება ცალკეულ საპროცესო

საკითხებზე. ამდენად, უფლებრივ დავაში ყოველთვის უნდა მიეცეს მხარეს შესაძლებლობა გასაჩივრების უზენაესი სასამართლოს ჩათვლით და არ უნდა იყოს მხარე შემოფარგლული მხოლოდ კერძო საჩივრის უფლებით, რომელზეც ზემდგომი სასამართლოს მიერ მიღებული აქტი აღარ საჩივრდება, რაც ფაქტობრივად ნიშნავს იმას, რომ პირს, ვის წინააღმდეგაც არის მიმართული ბრძანება, აღარ ეძლევა შესაძლებლობა უფლებრივ დავაში თავი დაიცვას გასაჩივრებით საკასაციო საჩივრით თვით უზენაესი სასამართლოს ჩათვლით, რაც ჩვენის აზრით დაუშვებელია.

კასაცია – ისევე როგორც აპელაცია – წარმოადგენს სასამართლო გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობას, რომელიც მხარეთა ინტერესების დაცვას ემსახურება. რუსეთის ფედერაციის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 247-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო ამოწმებს გადაწყვეტილების კანონიერებასა და დასაბუთებულობას საკასაციო საჩივარსა (წარდგინებასა) და საჩივრის (წარდგინების) მიმართ წარმოდგენილ შესაგებელში ჩამოყალიბებული მოსაზრებების მიხედვით. საკასაციო სასამართლო აფასებს საქმეში არსებულ, აგრეთვე დამატებით წარმოდგენილ მტკიცებულებებს, თუ ჩათვლის, რომ მხარეს არ შეეძლო მათი წარდგენა პირველი ინსტანციის სასამართლოში, ადასტურებს და აღგენს ახალ ფაქტებს და სამართლებრივ ურთიერთობებს კანონიერების ინტერესებიდან გამომდინარე. საკასაციო სასამართლოს უფლება აქვს, შეამოწმოს პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება სრული მოცულობით. ამასთან, ამავე კოდექსის 361-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, საკასაციო ინსტანციის სასამართლოს უფლება აქვს, მიიღოს ახალი გადაწყვეტილება, თუ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები დადგენილია არსებულ და დამატებით წარმოდგენილ მტკიცებულებათა საფუძველზე. საკასაციო სასამართლომ შეიძინა სააპელაციო სასამართლოს ნიშნებიც, რადგან დაინტერესებული პირების ინიციატივით მას შეუძლია განმეორებით განიხილოს საქმე არსებითად [110. გვ. 159. სქოლიო 4]. გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში აღნიშნულია, რომ კასაცია წარმოადგენს სასამართლო გადაწყვეტილების გადასინჯვას. იგი არსებითად სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებათა წინააღმდეგაა მიმართული და აპელაციისაგან განსხვავებით იძლევა შესაძლებლობას, გადასინჯოს საქმე მხოლოდ სამართლებრივი თვალსაზრისით. იგი ძირითადად მართლმსაჯულების სისტემის დაცვას ემსახურება, რომელიც, თავის მხრივ ხელს უწყობს როგორც სამართლებრივი უსაფრთხოების განმტკიცებას, ისე (შეზღუდული მოცულობით)

– მართლმსაჯულების ცალკეული საკითხების განვითარებას [110. გვ. 159-160. სქოლიო 6]. საფრანგეთის ახალი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 604-ე მუხლის თანახმად, კასაცია მიზნად უნდა ისახავდეს საკასაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების კანონთან შესაბამისობის შემოწმებას, რის გამოც იგი ამ გადაწყვეტილების მხოლოდ სამართლებრივ მხარეს განიხილავს. საკასაციო სასამართლო არ ამოწმებს საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს. ამიტომ, საკასაციო სასამართლოს არ შეუძლია მიიღოს რაიმე ზომები მოკვლევიითი ღონისძიების დანიშვნის შესახებ. იგი არც ახალ მტკიცებულებებს განიხილავს და არც ხელმეორედ ამოწმებს მტკიცებულებებს, რომლებიც გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გამომტან სასამართლოში იყო წარდგენილი [134. გვ. 185. სქოლიო 3] [201. გვ. 334-339].

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები მხარეებმა და მესამე პირებმა დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით შეიძლება კანონით დადგენილ ვადაში გაასაჩივრონ საკასაციო სასამართლოში. მე-3 ნაწილის თანახმად, საკასაციო საჩივრის საგნის ღირებულება განისაზღვრება იმის მიხედვით, თუ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების რა ზომით შეცვლაზე შეაქვს საჩივარი მხარეს. თუ ამ ღირებულების ოდენობა ეჭვს იწვევს, საკასაციო საჩივრის შემტანმა პირმა ეს ღირებულება სარწმუნოდ უნდა დაადასტუროს.

საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრის წარდგენის დროს არკვევს რამდენად დასაშვებია იგი, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, საკასაციო საჩივარი ქონებრივ და სხვა არაქონებრივ დავებში დასაშვებია, თუ:

- საქმე მნიშვნელოვანია სამართლის განვითარებისა და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისათვის;
- სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება განსხვავდება ამ კატეგორიის საქმეებზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მანამდე არსებული პრაქტიკისაგან;
- სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმე განხილულია მნიშვნელოვანი საპროცესო დარღვევით, რომელსაც შეეძლო არსებითად ემოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე;

- გასაჩივრებელია სააპელაციო სასამართლოს მეორე დაუსწრებელი გადაწყვეტილება ან განჩინება დაუსწრებელი გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების თაობაზე.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრის წარდგენის შემთხვევაში პირდაპირ არ იხილავს საქმეს არსებითად და არ იღებს მასზე გადაწყვეტილებას, არამედ პირველ რიგში საკასაციო საჩივრის წარმოებაში მიღების შემდეგ ამოწმებს რამდენად დასაშვებია საკასაციო საჩივარი და აკმაყოფილებს თუ არა იგი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის მოთხოვნებს.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სასურველია ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ საქმეებზე სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გასაჩივრდეს საქართველოს უზენაეს სასამართლოში, რადგან გამოირიცხოს სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიღებული შესაძლო არასწორი გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლა და შესაბამისად მისი აღსასრულებლად მიქცევა.

თავი VIII

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის წესი

§ 1. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ წარმოების აღებრა;

სააქციო საზოგადოებებს არსებობის საკმაოდ დიდი ხნის ისტორია აქვთ. ისტორია მოწმობს, რომ ჯერ კიდევ ძველ რომში არსებობდა სააქციო საზოგადოებების ჩანასახები ვაჭართა გილდინებისა და ვაჭართა ასოციაციების სახით. ისტორიკოსები გვამცნობენ, რომ ძველ რომში არ მოიძებნებოდა არც ერთი მდიდარი მოქალაქე, რომელიც სავაჭრო ასოციაციებში არ ყოფილიყო გაერთიანებული და არ ჰქონოდა იქ კაპიტალი დაბანდებული [80. გვ. 18. სქოლიო 1].

“მეწარმეთა შესახებ” კანონი ღირშესანიშნავია მრავალი თვალსაზრისით. პირველ რიგში იგი სხვადასხვა სამეწარმეო საზოგადოებების ერთიანი კოდიფიკაციის იშვიათ მაგალითს წარმოადგენს. მასში ვხვდებით ინდივიდუალურ მეწარმეს, ამხანაგობის ტიპისა თუ კაპიტალურ საზოგადოებებსა და კოოპერატივს, რამაც ზოგად ნაწილთან კავშირით ძალზე ლაკონური და ამომწურავი სახე მიიღო [73. გვ. 96].

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვის წესი გათვალისწინებულია როგორც “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონით [4], ისე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁸-ე მუხლის თანახმად, 34²-ე თავით შეიძლება განხილული იქნეს სააქციო საზოგადოების აქციონერის განცხადება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ, რომელსაც აქციათა შექმნის შედეგად საკუთრებაში აქვს სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%-ისა /შემდგომში – მიყიდველი/. “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონის 53⁴-ე მუხლის თანახმად თუ აქციების შექმნის შედეგად აქციონერს საკუთრებაში აქვს სააქციო საზოგადოების ხმების 95%-ზე მეტი, მაშინ ამ აქციონერს /ამ მუხლის მიზნებისათვის – მიყიდველი/ უფლება აქვს, სამართლიან ფასად გამოისყიდოს სხვა აქციონერთა აქციები. სხვა სახის მოთხოვნები, რომლებიც გამომდინარეობენ აქციებთან დაკავშირებით და არ გამომდინარეობენ 309⁹-ე მუხლის მეორე ნაწილიდან, გამარტივებული წარმოების

წესით არ განიხილება. ე.ი. პირველი ითვალისწინებს აქციონერს საკუთრებაში ჰქონდეს აქციათა არანაკლებ 95%, ხოლო მეორე 95%-ზე მეტი. ისმის კითხვა, რომელი კანონი უნდა იქნას გამოყენებული აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ მოთხოვნის დაყენების დროს? ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად უნდა მოვიხმოთ 1996 წლის 29 ოქტომბრის საქართველოს კანონი “ნორმატიული აქტების შესახებ” [7]. აღნიშნული კანონის 25-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ნორმატიულ აქტებს შორის წინააღმდეგობის წარმოქმნისას უპირატესობა ეძლევა იერარქიის უფრო მაღალ საფეხურზე მდგომ ნორმატიულ აქტს, ხოლო ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, იერარქიის ერთი და იგივე საფეხურის ნორმატიულ აქტებს შორის წინააღმდეგობის წარმოქმნისას მოქმედებს უფრო გვიან მიღებული /გამოცემული/ აქტით დადგენილი ნორმა. კონკრეტულ შემთხვევაში, იერარქიის მიხედვით “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონი და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ერთ საფეხურზე მდგომ ნორმატიულ აქტს წარმოადგენს, აქედან საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი უფრო გვიან არის მიღებული, ამდენად აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების განხილვა შესაძლებელია, თუ აქციონერს საკუთრებაში აქვს სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%-ი.

მყიდველი სასამართლოსადმი მიმართვამდე არა უგვიანეს ერთი თვისა “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონის 54-ე მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ ბეჭდვით ორგანოში აქვეყნებს თავის განცხადებას აქციათა სავალდებულო მიყიდვის თაობაზე. განცხადება უნდა შეიცავდეს ინფორმაციას გამოსყიდვის მიზეზების, პირობებისა და პროცედურების შესახებ. 54-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, განცხადების გამოქვეყნება ხდება საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ბეჭდვით ორგანოში, რომელსაც განსაზღვრავს საქართველოს საფინანსო ზედამხედველობის სააგენტო.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁹-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ სასამართლოს წარედგინება არა სარჩელი, არამედ განცხადება, რომელშიც აღნიშნული უნდა იყოს შემდეგი მონაცემები;

- სასამართლოს დასახელება;
- მყიდველის და მისი წარმომადგენლის დასახელებები;
- განმცხადებლის მოთხოვნა;

- მტკიცებულება, რომლითაც დასტურდება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში გამოქვეყნება განცხადების შეტანამდე ერთი თვით ადრე მაინც;

- რეესტრის მწარმოებელი პირის მისამართი;

- თარიღი /სამუშაო დღის ბოლოს შესაბამისი დრო/, რომლის მდგომარეობით არსებულ აქციათა ბენეფიციარ მესაკუთრეთაგან უნდა მოხდეს მიყიდვის მიერ აქციათა გამოსყიდვა /გამოსყიდვის საადრიცხვო თარიღი/.

აქციას საკმაოდ სპეციფიური სამართლებრივი ბუნება აქვს, ერთი მხრივ, აქცია მოიცავს სააქციო საზოგადოების წევრებისა და მის მართვაში მონაწილეობის კომპონენტს, ამ მიმართებით აქციონერს, სააქციო საზოგადოებაში მისი მონაწილეობის შესაბამისად, აქვს ხმის უფლება, ინფორმაციის მიღების უფლება, კონტროლის უფლება, საერთო კრების გადაწყვეტილების გასაჩივრებისა და “მეწარმეთა შესახებ” კანონით გათვალისწინებული სხვა უფლებები, მეორე მხრივ აქცია არის სააქციო საზოგადოების ქონებაში მესაკუთრის წილობრივი საკუთრების გამომხატველი და წილზე უფლების არსებობის დამადასტურებელი დოკუმენტი. ის არის “წილობრივი ფასიანი ქაღალდი” “ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ” კანონის განმარტებით. “ფასიანი ქაღალდების შესახებ” საქართველოს კანონი მიღებული იქნა 1998 წლის 24 დეკემბერს. ამ კანონის მიზანია საქართველოში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება, ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე ინვენსტორთა ინტერესების დაცვა, ემიტენტთა მიერ ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზებისას მათი ინფორმაციის, აგრეთვე ფასიანი ქაღალდებით საჯარო ვაჭრობის ღიაობის უზრუნველყოფა, ფასიანი ქაღალდებით საჯარო ვაჭრობაში სამართლიანი წესებისა და თავისუფალი კონკურენციის დამკვიდრება (იხ. შესავალი). აღნიშნული კანონის ძალაში შესვლამდე, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელი ორგანო იყო ფინანსთა სამინისტროსთან არსებული ფასიანი ქაღალდებისა და საფონდო ბირჟების ინსპექცია. კანონის ძალაში შესვლის შემდეგ საქართველოში დაიწყო ბაზრის სტრუქტურის ჩამოყალიბება, განისაზღვრა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მონაწილე და ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირებადი მონაწილე. ბაზრის მონაწილეები არიან: ინვესტორი, ემიტენტი, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირებადი მონაწილე, აუდიტორი, ხოლო რეგულირებადი მონაწილეები არიან: საფონდო ბირჟა, ცენტრალური დეპოზიტორი, სხვა თვითრეგულირებადი ორგანიზაციები, ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორი, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შუამავალი. კანონის მიხედვით,

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელ ორგანოს წარმოადგენს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისია, რომელიც შეიქმნა ფინანსთა სამინისტროსთან არსებული ფასიანი ქაღალდებისა და საფონდო ბირჟების ინსპექციის ბაზაზე და წარმოადგენს მის უფლებამონაცვლეს. აქედან გამომდინარე, კომისიის მიერ ხდება ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირებადი მონაწილეების ლიცენზირება [95. გვ. 161-162]. საკუთრება აქციაზე მატერიალიზებულია აქციის განკარგვის შემთხვევაში, ასევე საზოგადოების ლიკვიდაციისას, რადგანაც ის აძლევს აქციონერს უფლებას მიიღოს ლიკვიდირებული სააქციო საზოგადოების ქონება თავისი წილის შესაბამისად. გარდა ამისა, აქცია აძლევს მის მესაკუთრეს საწარმოს მოგებიდან წილის მიღების უფლებას. ამდენად, აქცია არ არის სავარაუდოდ მისაღები, ვირტუალური შემოსავალი, თუნდაც იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე დივიდენდებს შეეხება. ის არის აქციონერის სამართლებრივად განმტკიცებული ქონებრივი უფლებებისა და პოზიციის დამადასტურებელი საბუთი, რომელიც კონსტიტუციის 21-ე მუხლით დაცულ სიკეთეს წარმოადგენს [28] აქციის ლეგალურ (საკანონმდებლო) დეფინიციას მეწარმეთა შესახებ კანონი არ იცნობდა. ასეთი დეფინიცია კანონში მხოლოდ 1999 წლის 9 ივნისის ცვლილებების შემდეგ შევიდა. მის თანახმად, აქცია არის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ადასტურებს სააქციო საზოგადოების ვალდებულებებს პარტნიორის (აქციონერის) მიმართ და აქციონერის უფლებებს სააქციო საზოგადოებაში (51.1. მუხლის მეორე წინადადება) [128. გვ. 313].

ე. ზარნაძის განმარტებით, აქცია არის ფასიანი ქაღალდი, უფლება, რომელსაც იგი შეიცავს, საერთო ფასიანი ქაღალდი, შეიძლება სხვა პირს მიენიჭოს მხოლოდ ამ უკანასკნელის გადაცემის მეშვეობით [59. გვ. 95].

ე. შენგელიას განმარტებით, “აქცია” ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს განკარგულებას. იგი არის სააქციო საზოგადოების ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ადასტურებს გარკვეული ფულადი თანხის შეტანას სააქციო საზოგადოების კაპიტალში და მის მფლობელს აძლევს უფლებას საზოგადოების საერთო მოგებიდან მიიღოს განსაზღვრული შემოსავალი ანუ დივიდენდები [118. გვ. 32].

უცხო სიტყვათა ლექსიკონის მიხედვით, აქცია არის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ამოწმებს წილის შეტანას სააქციო საზოგადოების კაპიტალში; აძლევს მის მფლობელს უფლებას მიიღოს მოგების ნაწილი დივიდენდის ფორმით, მიიღოს მონაწილეობა საქმეთა მართვაში და ა.შ. [64. გვ. 125] ხოლო, რაც შეეხება ფასიან ქაღალდს, მისი განმარტება მოცემულია “ფასიანი

ქალაქების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის 32-ე ნაწილით, რომლის თანახმადაც ფასიანი ქალაქი /ფასიანი ქალაქები/ არის მიმოქცევადი ფინანსური ინსტრუმენტები და უფლებები, რომელთა საჯარო შეთავაზებაც შესაძლებელია წილობრივი თუ სასესხო ფასიანი ქალაქების სახით /ან მათი კომბინირებული ვარიანტით/ ან რომლებიც შეიძლება გარდაიქმნას ასეთებად ან რომლებიც არიან ასეთებზე ხელმოწერისა თუ ასეთების შექმნის უფლების მატარებლები, საინვესტიციო ხელშეკრულებები და ფასიან ქალაქებთან დაკავშირებული სხვა ინსტრუმენტები და უფლებები.

განვითარებული ქვეყნების სამოქალაქო საზოგადოებაში დიდი როლი აქვთ განკუთვნილი ე.წ. ფასიან ქალაქებს. ფასიანი ქალაქი, - მართებულად მიუთითებს მ.ი. კულაგანი, - ესაა დოკუმენტი, რომლის წარდგენაც აუცილებელია მასში გამოსატული ქონებრივი უფლებების განსახორციელებლად [97. გვ. 39].

ა. კობახიძის განმარტებით, ფასიანი ქალაქი არის დადგენილი ფორმისა და სავალდებულო რეკვიზიტების დაცვით შედგენილი ფულადი დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს ქონებრივ უფლებას და რომლის განხორციელება თუ სხვისთვის გადაცემა შეიძლება მხოლოდ მისი წარდგენით, ე.ი. ეს დოკუმენტი ადასტურებს მისი მფლობელის უფლებას გარკვეულ მატერიალურ თუ არამატერიალურ სიკეთეზე /ფულზე, ნივთზე, მესამე პირთა მოქმედებაზე, სხვა ფასიან ქალაქზე/, ამასთან, ამ უფლების განხორციელება შეიძლება მხოლოდ ამ ფასიანი ქალაქის წარდგენით [74. გვ. 252].

რ. შენგელიას განმარტებით, ფასიან ქალაქებს განსაზღვრული წესით შედგენილ წერილობით ვალდებულებებსაც უწოდებენ, ასეთი ქალაქების წარმოშობა და განვითარება განპირობებულია ქონებრივი ბრუნვის მოთხოვნებით – რაც უფრო განვითარებულია ასეთი ბრუნვა, მით უფრო იგრძნობა ყოველგვარი მოძრავი და უძრავი ქონების მარტივი და თავისუფალი გადაცემის მოთხოვნილება. ფასიან ქალაქში შერწყმულია ორი სხვადასხვა ელემენტი – ვალდებულებითი და სანივთო ხასიათისა. ერთი მხრივ, მასში ნათლად სჩანს შეპირება – ვალდებულების აღება იმის თაობაზე, რომ შესრულდეს გარკვეული მოქმედება – გადაეცეს ფული ან ქონება და სხვ. მეორე მხრივ, ფასიანი ქალაქის მფლობელობა დაკავშირებულია განსაზღვრული ნივთის მოთხოვნასთან და სხვისთვის ქალაქის გადაცემა ნიშნავს მოთხოვნის უფლების დათმობას [106. გვ. 250-251].

გ. ნადარეიშვილის განმარტებით, ფასიან ქაღალდებს გააჩნიათ ბრუნვის უნარი. ისინი სავაჭრო გარიგებების საგნად ითვლებოდნენ და მათ, ფასიან ქაღალდებს უპირისპირებდნენ მხოლოდ ვიწროდ გაგებულ საქონელს. ფასიან ქაღალდს, რა თქმა უნდა, უშუალოდ არ შეუძლია ადამიანის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება. გასაგებია, რომ ფასიანი ქაღალდი ფასეულია არა თავისთავად, არამედ იმით, რომ გამოხატავს პირის უფლებას რაღაც ისეთზე, რომელსაც აქვს მატერიალური ღირებულება. ამ უფლებას რომ ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე თავისთავად განხორციელება შეძლებოდა, მაშინ ფასიანი ქაღალდების საჭიროების იდეა არც წარმოიშობოდა [98. გვ. 28].

“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონის 52-ე მუხლი განსაზღვრავს აქციათა სახეებს (კლასებს), ასევე აქციებში კონვერტირებად სხვა ფასიან ქაღალდებს. აღნიშნული მუხლის თანახმად, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის დადგენილი, აქციები შეიძლება იყოს ჩვეულებრივი და პრივილეგირებული. ერთი ჩვეულებრივი აქცია უზრუნველყოფს ერთი ხმის უფლებას აქციონერთა საერთო კრებაზე, ხოლო პრივილეგირებული აქცია არ იძლევა ხმის უფლებას. პრივილეგირებული აქცია უზრუნველყოფს დივიდენდის მიღებას დადგენილი განაკვეთით. დივიდენდის ოდენობა და მიღების წესი განისაზღვრება საწარმოს წესდებით. წესდებით შეიძლება დადგინდეს განსხვავებული წესი, რომელიც უზრუნველყოფს ჩვეულებრივი და პრივილეგირებული აქციების უფლებათა სხვაგვარად განსაზღვრას. ერთი კლასის აქციები თანაბარი უფლებებით უზრუნველყოფენ მათ მფლობელებს. დივიდენდების უცილობლად გაცემის შეპირება ბათილია. გარდა ამ მუხლით გათვალისწინებული აქციათა კლასებისა, აქციონერთა საერთო კრების გადაწყვეტილებით, საზოგადოებამ შესაძლოა გაითვალისწინოს სხვა კლასის აქციების არსებობაც. ნებისმიერი კლასის აქციების რაოდენობა, მათთან დაკავშირებული უფლება-მოვალეობები და მათი შეცვლის პირობები უნდა აისახოს საზოგადოების წესდებაში (ხოლო საჯარო შეთავაზების შემთხვევაში – ემისიის პროსპექტშიც), ამ კლასის აქციების განთავსებამდე. აქციების განთავსების შემდეგ განთავსებულ აქციებთან დაკავშირებული უფლება-მოვალეობების შეცვლა, ასევე წესდებით გათვალისწინებული ამ კლასის აქციების ცვლილებების წესის შეცვლა დაუშვებელია. სააქციო საზოგადოებას შეუძლია კანონით დადგენილი წესით გამოუშვას აქციებში კონვერტირებადი სხვა ფასიანი ქაღალდები.

ნებისმიერი კლასის აქციების 5%-ის მფლობელ აქციონერს ან აქციონერთა ჯგუფს უფლება აქვთ, საწარმოს წესდებით განსაზღვრულ ორგანოს (სამეთვალყურეო საბჭოს ან დირექტორებს) წერილობით მოსთხოვონ საწარმოს აქციონერთა რიგგარეშე კრების ჩატარება. ასეთ შემთხვევაში სამეთვალყურეო საბჭო ან დირექტორები ვალდებული არიან, წერილობითი მოთხოვნის მიღებიდან არა უგვიანეს 3 თვისა ჩაატარონ საერთო კრება. აღნიშნულის გარდა, ნებისმიერი კლასის აქციების 5%-ის მფლობელს, “მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონის 53-ე მუხლის თანახმად გააჩნია სხვა უფლებამოსილებებიც.

“მეწარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონი, გარდა აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეებისა, ითვალისწინებს საზოგადოების მიერ აქციათა გამოსყიდვას, რა დროსაც, თავად აქციონერს აქვს უფლება საზოგადოებას მოსთხოვოს თავისი აქციების შეფასება და გამოსყიდვა, თუ მან საერთო კრებაზე მხარი არ დაუჭირა ისეთ გადაწყვეტილებას, რომელიც არსებითად ლახავს აქციონერის უფლებებს, ან ეხება საწარმოს რეორგანიზაციას.

დავის შემთხვევაში საზოგადოების მიერ აქციათა გამოსყიდვა განიხილება სასარჩელო წარმოების წესით, ხოლო აქციათა სავალდებულო მიყიდვა გამარტივებული წარმოების წესით.

დისპოზიციურობის პრინციპი მთლიანად ვრცელდება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განსახილველ საქმეებზე. სწორედ დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე შეუძლია განმცხადებელს მიმართოს განცხადებით სასამართლოს და მოითხოვოს აქციათა სავალდებულო მიყიდვა ან არ მოითხოვოს, ხოლო მოპასუხეს შეუძლია დაეთანხმოს განცხადებას ან არ დაეთანხმოს.

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ მოთხოვნისათვის აუცილებელია განმცხადებლის მიერ საპროცესო მოქმედების განხორციელება, კერძოდ განცხადების შეტანა. განცხადებას ხელს აწერს განმცხადებელი, თუმცა განმცხადებელს შეუძლია უფლება წარმომადგენლის მეშვეობით განახორციელოს. წარმომადგენლის მიერ უფლების განხორციელების შემთხვევაში განცხადებას ხელს აწერს წარმომადგენელი. წარმომადგენლობის დროს სრულად გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-12 თავით დადგენილი მოთხოვნები. განცხადებას უნდა ერთვოდეს

სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი. სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეებზე შეადგენს 500 ლარს [10. მუხლი მე-4].

სახელმწიფო ბაჟის გადახდის მომწესრიგებელი სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ნორმების არსებობა თავის მხრივ საფინანსო სამართალთან ასახავს ურთიერთკავშირს [190. გვ. 13], აუცილებელია სასამართლოში სახელმწიფო ბაჟის ქვითრის წარდგენა, წინააღმდეგ შემთხვევაში თუ არ არსებობს სახელმწიფო ბაჟის გადახდის გადავადების საფუძვლები, სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას განიხილოს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადება.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარდგენისათვის აუცილებელია, რომ განმცხადებელს აქციათა შექმნის შედეგად საკუთრებაში ჰქონდეს სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%, წინააღმდეგ შემთხვევაში განცხადება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ დაუშვებელია.

§ 2. განსჯადობის საკითხის განხილვა

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის განხილვისას სასამართლომ ასევე უნდა გადაწყვიტოს განსჯადობის საკითხი, განსაზღვროს არის თუ არა საქმე კონკრეტული სასამართლოს განსჯადი.

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები განსჯადობის თვალაზრისით გამარტივებული წარმოების სხვა სახეებისაგან განსხვავებით განსაკუთრებული თავისებურებებით ხასიათდება. თუ დავალინების გადახდევინების, ასევე თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული საქმეები განიხილება მოპასუხის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეებზე არ ვრცელდება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 13-18 მუხლებით დადგენილი მოთხოვნები [142. გვ. 41].

მიუხედავად განცხადებას აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁰-ე მუხლის თანახმად

განიხილავენ თბილისისა და ქუთაისის საქალაქო სასამართლოები, მყიდველის იურიდიული მისამართის შესაბამისად. თბილისის საქალაქო სასამართლო მოიცავს აღმოსავლეთ საქართველოს, ხოლო ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს იურისდიქცია – დასავლეთ საქართველოს. ამდენად, სხვა რაიონული /საქალაქო/ სასამართლოები არ არის უფლებამოსილი განიხილოს განცხადება “აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ”. მიუხედავად აღნიშნულისა, თუ განმცხადებელი მაინც მიმართავს არაუფლებამოსილ სასამართლოს განცხადებით, სასამართლო საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ე” ქვეპუნქტის საფუძველზე უარს ეტყვის განმცხადებელს განჩინებით განცხადების წარმოებაში მიღებაზე, ამასთან ვალდებულია განჩინებაში მიუთითოს, თუ რომელ სასამართლოს უნდა მიმართოს განმცხადებელმა.

§ 3. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის განხილვა

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებზე განმცხადებელს შეუძლია განცხადებით მიმართოს სასამართლოს და წარადგინოს შესაბამისი მტკიცებულებები. განცხადება არის უმთავრესი დოკუმენტი, რომლის სრულყოფილად და კანონის დაცვით შედგენაზე არის დამოკიდებული განცხადების წარმოებაში მიღება და საქმის განხილვა. განცხადება სასამართლოს წარედგინება წერილობითი ფორმით, განცხადება შეიძლება წარდგენილი იქნეს როგორც პირადად, ისე წარმომადგენლის მეშვეობით.

მოსამართლე აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხს იხილავს განცხადების შეტანიდან 3 დღის ვადაში. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღება სასამართლოს მიერ ხდება სპეციალური განჩინებით “აქციათა სავალდებულო მიყიდვის თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ”, თუმცა აღნიშნული განჩინების მიღებამდე სასამართლომ უნდა გაარკვიოს ხომ არ არსებობს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველები. განცხადების წარმოებაში მიღებისათვის აუცილებელია წარმოდგენილი განცხადება აკმაყოფილებდეს საქართველოს სსკ-ის 309⁰-ე მუხლის მოთხოვნებს. თუ მოსამართლე გამოარკვევს, რომ განცხადება არ აკმაყოფილებს საქართველოს სსკ-ის 309⁰-ე მუხლის მოთხოვნებს, იგი გამოიტანს განჩინებას

არსებული ხარვეზის შესახებ და განმცხადებელს მის შესავსებად მისცემს განჩინების ჩაბარებიდან 5 დღის ვადას. თუ განმცხადებელი ამ ვადაში შეავსებს განჩინებაში მითითებულ ხარვეზს, მოსამართლე განჩინებით მიიღებს განცხადებას წარმოებაში, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამოაქვს განჩინება განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის თაობაზე და განცხადებას თანდართულ მასალებთან ერთად უბრუნებს განმცხადებელს. სასამართლოს განჩინებაზე აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განჩინების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის თაობაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

აქვე აღსანიშნავია, რომ განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებების აღმოფხვრის შემთხვევაში, განმცხადებელს შეუძლია განმეორებით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს აქციათა სავალდებულო მიყიდვა.

განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებების არსებობისას ხარვეზის გამოტანა ხდება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹¹ მუხლის დაცვით და განჩინებაში სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 185-ე მუხლის მითითება უსაფუძვლოა, თუმცა სასამართლო პრაქტიკაში ვხვდებით ისეთ შემთხვევებსაც, როდესაც ხარვეზის განჩინების მიღების საკითხის გადაწყვეტის დროს სასამართლომ იხელმძღვანელა არა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹¹ მუხლით, არამედ 185-ე მუხლით, რაც დაუშვებელია. საილუსტრაციოდ შეიძლება მოვიყვანოთ მაგალითი. საქმე №2/392-09 [44] ლობჯანიძემ განცხადებით მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა ერთ-ერთი სააქციო საზოგადოების აქციების გამოსყიდვა. სასამართლომ შეისწავლა აღნიშნული განცხადება და წარმოდგენილი თანდართული მასალები, იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-179-ე, 285-ე, 284-285-ე, 309⁹-ე, 312-ე მუხლებით და გამოიტანა განჩინება ხარვეზის შევსების შესახებ, დაავალა განმცხადებელს წარმოედგინა 5 დღის ვადაში სასამართლოსათვის ამონაწერი სამეწარმეო რეესტრიდან, თუ რამდენ აქციას ფლობდა და რამდენს შეადგენს ეს აქციები პროცენტულად საწესდებო კაპიტალში.

მიგვაჩნია, რომ სასამართლომ ხარვეზის განჩინების გამოტანის დროს არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა და გამოიყენა კანონი რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა. კერძოდ, სასამართლოს განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის განხილვის დროს უნდა ეხელმძღვანელა

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁹-ე და 309¹¹-ე მუხლებით და თუ აღმოჩნდებოდა, რომ არსებობდა განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელი გარემოებები, სწორედ ამ მუხლებზე დაყრდნობით უნდა გამოეტანა განჩინება ხარვეზის შევსების შესახებ, ნაცვლად ამისა, სასამართლომ გამოიყენა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ისეთი მუხლები, რომლებიც სასარჩელო წარმოების დროს სასარჩელო განცხადების შინაარს, ხარვეზის განჩინების გამოტანას და იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენას ეხება, რაც დაუშვებელია.

მეორე ხარვეზი, რომელიც სასამართლომ აღნიშნული განჩინებით დაადგინა არის ის, რომ დაასაბუთოს განმცხადებელმა რატომ არ წარადგინა განმცხადებელმა განცხადება აქციათა სავალდებულო გამოსყიდვის შესახებ სასამართლოში გაზეთში გამოქვეყნებიდან ერთი თვის ვადაში. აღნიშნული ხარვეზის მითითების დროს სასამართლომ დაარღვია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁹-ე მუხლის პირველი ნაწილის მოთხოვნები, რადგან განცხადება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ სასამართლოში წარდგენილი უნდა იქნეს არა ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში გამოქვეყნებიდან ერთ თვეში, არამედ ერთი თვის შემდეგ.

მიგვაჩნია, რომ აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებზე განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხის არასწორად განხილვა და ნორმის არასწორად განმარტება, ხელს უშლის სასამართლო პრაქტიკის სწორად ჩამოყალიბებას. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძვლები გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹¹-ე მუხლით, თუმცა აღნიშნული მუხლი არ არის ამომწურავი. მიგვაჩნია, რომ აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება ასევე შეუძლებელია თუ არსებობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე პირველი ნაწილით აღნიშნული შესაბამისი გარემოებები.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁸-ე მუხლით შეიძლება განხილული იქნეს სააქციო საზოგადოების აქციონერის განცხადება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ. აღნიშნული მუხლი ყურადღებას ამახვილებს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ მოთხოვნაზე, ხოლო სხვა სახის მოთხოვნა გამარტივებული წარმოების დროს დაუშვებელია.

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს განცხადების წარდგენა არაგანსჯად სასამართლოში. როგორც ზემოთ აღინიშნა, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადებას განიხილავენ ქუთაისისა და თბილისის საქალაქო სასამართლოები, ამდენად სხვა რაიონული /საქალაქო/ სასამართლო არ არის უფლებამოსილი განიხილოს აღნიშნული განცხადება, ამდენად არაგანსჯად სასამართლოში განცხადების წარდგენისას საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ი” პუნქტის თანახმად უარი უნდა ეთქვას განმცხადებელს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე. ამასთან, იმავე განჩინებით უნდა განემარტოს განმცხადებელს, თუ რომელი სასამართლოა უფლებამოსილი განიხილოს კონკრეტული საქმე.

განცხადებაში მხოლოდ მოთხოვნის ფაქტობრივ გარემოებაზე მითითება საკმარისი არ არის, მოთხოვნა თითოეული პუნქტით დასაბუთებული უნდა იყოს შესაბამისი მტკიცებულებებით, რომლის წარუდგენლობის შემთხვევაში სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას წარმოებაში მიიღოს განცხადება.

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების განჩინებაში უნდა აღინიშნოს შემდეგი:

- განჩინების მიღების დრო და ადგილი;
- განჩინების მიმღები სასამართლოს დასახელება;
- მხარეები და მოთხოვნის არსი;
- საკითხი, რომელზედაც მიღებული უნდა იქნეს განჩინება;
- მოტივები, რომლებითაც სასამართლო მივიდა თავის დასკვნამდე;
- სასამართლოს დადგენილება.

§ 4. საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება მოსამართლის მიერ ხდება სასამართლოში განცხადების შეტანიდან 3 დღის ვადაში. გამარტივებული წარმოების სხვა სახეებისაგან განსხვავებით აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეებზე განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ მოსამართლე პირდაპირ არ ღებულობს გადაწყვეტილებას აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ და იწყებს საქმის მომზადებას ზეპირი

მოსმენისათვის, ე.ი. ამზადებს საქმეს სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად.

საქმის მთავარ სხდომაზე მომზადების მიზანი არის საქმეზე კანონიერი და დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანა. საქმის მომზადების სტადიაზე უნდა შეიქმნას ის აუცილებელი პირობები, რომელიც ხელს შეუწყობს საქმის სრულფასოვნად და დროულად განხილვას. საქმის მთავარ სხდომაზე განსახილველად მომზადების მიზნით სასამართლო განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 7 დღის ვადაში აქციათა გამოსყიდვის სამართლიანი ფასის დადგენის მიზნით ნიშნავს დამოუკიდებელ ექსპერტს ან საბროკერო კომპანიას. დამოუკიდებელმა ექსპერტმა ან საბროკერო კომპანიამ უნდა შეადგინოს გამოსყიდვის ანგარიში, რომელშიც მითითებული იქნება გამოსყიდვის დოკუმენტურად დადასტურებული გარემოებები, აქციათა გამოსყიდვის სამართლიანი ფასის დასადგენად გამოყენებული მეთოდი და ამის საფუძველზე განსაზღვრული აქციათა ფასი. დამოუკიდებელი ექსპერტის ან საბროკერო კომპანიის ხარჯებს ანაზღაურებს მყიდველი.

საბროკერო კომპანიის ცნება მოცემულია “ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ” საქართველოს კანონით, რომლის თანახმადაც, საბროკერო კომპანია არის იურიდიული პირი, რომელსაც აქვს საბროკერო საქმიანობის ლიცენზია (პირველი მუხლის 26-ე ნაწილი), ხოლო ბროკერი არის ფიზიკური პირი, რომელიც დამქირავებელი საბროკერო კომპანიის სახელით ახორციელებს ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებულ გარიგებებს ან/და ეწევა ამასთან დაკავშირებულ სხვა მომსახურებას (პირველი მუხლის მე-6 ნაწილი).

დამოუკიდებელი ექსპერტის ან საბროკერო კომპანიის შერჩევის დროს სასამართლო უფლებამოსილია გაითვალისწინოს მხარეთა მოსაზრებები. მხარეებს უფლება აქვთ, შესთავაზონ სასამართლოს დასანიშნი პირის კანდიდატურები. საბოლოოდ საკითხს იმის შესახებ, თუ ვის მიენდოს გამოსყიდვის ანგარიშის შედგენა, წყვეტს სასამართლო. მხარეებს უფლება აქვთ, აცილებს მისცენ დამოუკიდებელ ექსპერტს ან საბროკერო კომპანიას ამ კოდექსის 35-ე მუხლით დადგენილი საფუძველით. დამოუკიდებელი ექსპერტი ვერ მიიღებს საქმეში მონაწილეობას თუ:

- ამ საქმეში თვითონ წარმოადგენს მხარეს, ან მას ამა თუ იმ მხარესთან საერთო უფლებები ან ვალდებულებები აკავშირებს;

- ამ საქმის ადრინდელ განხილვაში მონაწილეობდა მოწმედ, ექსპერტად, სპეციალისტად, თარჯიმნად, წარმომადგენლად ან სასამართლო სხდომის მდივნად;

- მხარის ან მისი წარმომადგენლის ნათესავია;
- პირადად, პირდაპირ ან არაპირდაპირ დაინტერესებულია საქმის შედეგით, ან თუ არის სხვა ისეთი გარემოება, რომელიც ეჭვს იწვევს მის მიუკერძოებლობაში;

ნათესავებად ითვლებიან:

- მეუღლე;
- დანიშნული;
- პირდაპირი ხაზის ნათესავები;
- და – ძმა;
- დისშვილები და ძმისშვილები;
- მშობლების და – ძმები;
- დანათესავებულები /მოყვრები/;
- პირები, რომლებიც ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ოჯახური ურთიერთობით არიან დაკავშირებული.

საქმის მომზადების სტადიაზე შესრულებულ საპროცესო მოქმედებათა მოცულობას კონკრეტული კატეგორიის სამოქალაქო საქმეებზე და ცალკეულ საქმეთა მომზადების მეთოდურობას, თავისი სპეციფიკა აქვს, რაც განისაზღვრება სადაო სამართალურთიერთობის ხასიათით, საქმის სირთულით, მტკიცების სირთულით, ასევე სხვა გარემოებებით [187. გვ. 2338].

სასარჩელო წარმოების დროს საქმის სასამართლო განხილვისათვის მომზადების მიზნით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 201-ე მუხლის თანახმად მოსამართლე:

- უგზავნის მოპასუხეს სარჩელის /განცხადების/ და ამ კოდექსით გათვალისწინებული დოკუმენტების ასლებს;
- დაუნიშნავს მოპასუხეს ვადას იმისათვის, რომ მან წერილობით შეადგინოს თავისი პასუხი /შესაგებელი/ სარჩელსა და მასში დასმულ საკითხებზე, აგრეთვე თავისი მოსაზრებები სარჩელისათვის დართული დოკუმენტების შესახებ და წარუდგინოს ისინი სასამართლოს. დანიშნული ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 14

დღეს, ხოლო რთული კატეგორიის საქმეებზე 21 დღეს. ამ ვადის გაგრძელება დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არსებობს საპატიო მიზეზი;

- აფრთხილებს მოპასუხეს პასუხის /შესაგებლის/ წარუდგენლობის შესაძლო შედეგების შესახებ

მოპასუხის წერილობით პასუხში მითითებული უნდა იყოს;

- სასამართლოს დასახელება, რომელშიც შეაქვს პასუხი;
- მოპასუხის, მისი წარმომადგენლის /თუ პასუხი შეაქვს წარმომადგენელს/, მოწმის, სხდომაზე მოსაწვევი სხვა პირის სახელი, გვარი /სახელწოდება/, ძირითადი მისამართი /ფაქტობრივი ადგილსამყოფელი/, აგრეთვე არსებობის შემთხვევაში ალტერნატიული მისამართი, სამუშაო ადგილის მისამართი, ტელეფონი, მათ შორის, მობილური, ელექტრონული ფოსტა, ფაქსი; პასუხში შესაძლოა მოპასუხემ ან მისმა წარმომადგენელმა ასევე მიუთითოს საკონტაქტო პირის მონაცემები;
- ცნობს თუ არა მოპასუხე სარჩელს და რა ნაწილში;
- თუ მოპასუხე სარჩელს არ ცნობს, რა კონკრეტულ ფაქტებსა და გარემოებებს ემყარება მისი შესაგებელი სარჩელის წინააღმდეგ;
- მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებს მოპასუხის მიერ მითითებულ გარემოებებს;
- რა საპროცესო საშუალებებით აპირებს მოპასუხე სარჩელისაგან თავის დაცვას, კერძოდ, ხომ არ აპირებს შეგებებული სარჩელის ადჰერას, ხომ არ უარყოფს სარჩელის დასაშვებობას;
- არსებობის შემთხვევაში, მოპასუხის შუამდგომლობები:
 - ხომ არ ექნება აცილება სასამართლოს ან მოსამართლის მიმართ და ა.შ.;
 - ვინ შეიძლება ჩაებას პროცესში თანამონაწილედ ან მესამე პირად;
 - რომელი მოწმე უნდა იქნეს გამოძახებული სასამართლო სხდომაზე;
 - სხვა სახის შუამდგომლობები;
- პასუხისათვის დართული დოკუმენტების ნუსხა;
- მოპასუხის მოსაზრება საქმის ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვის თაობაზე.

- პასუხს უნდა დაერთოს წარმომადგენლის უფლებამოსილების დამადასტურებელი დოკუმენტი, თუ პასუხი სასამართლოში შეაქვს წარმომადგენელს.

- პასუხში სრულყოფილად და თანმიმდევრობით უნდა აისახოს მოპასუხის მოსაზრებები სარჩელში მითითებულ თითოეულ ფაქტობრივ გარემოებასა და მტკიცებულებასთან დაკავშირებით. თუ მოპასუხე არ ეთანხმება სარჩელში მოყვანილ რომელიმე გარემოებას, იგი ვალდებულია მიუთითოს ამის მიზეზი და დაასაბუთოს შესაბამისი არგუმენტაციით.

- მოპასუხე ვალდებულია, პასუხს დაურთოს მასში მითითებული ყველა მტკიცებულება. თუ მოპასუხეს საპატიო მიზეზით არ შეუძლია პასუხთან ერთად მტკიცებულებათა წარდგენა, იგი ვალდებულია, ამის შესახებ მიუთითოს პასუხში, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოპასუხეს ერთმევა უფლება, შემდგომში წარადგინოს მტკიცებულებები. მოპასუხე უფლებამოსილია, მტკიცებულებათა წარდგენისათვის მოითხოვოს გონივრული ვადა.

საქმის მომზადების აღნიშნული წესი დამახასიათებელია სასარჩელო წარმოებისათვის და აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეების განხილვის დროს არ გამოიყენება. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეების განხილვისას საქმის მომზადების ეტაპი, მართალია, ითვალისწინებს მოპასუხისათვის განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლების გადაგზავნას, მაგრამ მოპასუხეს არ განესაზღვრება ვადა შესაგებლის და მასში აღნიშნული გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებების წარმოდგენისათვის. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის საქმეებზე მოპასუხისათვის განცხადებისა და თანდართული მასალების გადაგზავნის მიზანი არის ის, რომ მოპასუხისათვის ცნობილი გახდეს ის ფაქტობრივი გარემოებები და მტკიცებულებები, რომელზე დაყრდნობითაც ითხოვს განმცხადებელი განცხადების დაკმაყოფილებას. სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებზე მოპასუხე სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში წარადგენს არა შესაგებელს განცხადების ცნობის ან არ ცნობის შესახებ, ან შეგებებულ მოთხოვნას /შესაბამის მტკიცებულებებთან ერთად/, არამედ მხოლოდ მოსაზრებებს, რაც, ჩვენი აზრით, არ არის საკმარისი, მიგვაჩნია, რომ მოპასუხეს მოსაზრებებთან ერთად უნდა ჰქონდეს მტკიცებულებების წარდგენის შესაძლებლობაც.

მართალია, “აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ” საქმეებზე უმთავრეს მტკიცებულებას წარმოადგენს დოკუმენტი, რომლითაც დასტურდება განმცხადებლის მიერ აქციათა შეძენის შედეგად სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%-ის საკუთრების ფაქტი და მისი წარდგენის ვალდებულება განმცხადებელს ეკისრება, მაგრამ იმავდროულად მოპასუხეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა წარადგინოს მტკიცებულებები აღნიშნულის საწინააღმდეგოდ.

ამდენად, მტკიცებულებათა წარდგენის თვალსაზრისით მხარეებს საპროცესო კანონმდებლობით თანაბარი მდგომარეობა უნდა გააჩნდეთ და თანაბარი უფლებამოვალეობებით უნდა იყვნენ აღჭურვილნი.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹³-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების შესახებ განჩინებაში სასამართლო განსაზღვრავს დროს ზეპირი მოსმენისათვის და მხარეებს დაუყონებლივ აცნობებს სხდომის დროსა და ადგილს. აქციონერს, რომლის აქციების გამოსყიდვასაც მოითხოვს მყიდველი /შემდგომში – დაინტერესებული პირი/, უწყებასთან ერთად ეგზავნება განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები და განესაზღვრება ვადა მოსაზრებების წარმოდგენისათვის. თუ დაინტერესებულ პირთა რაოდენობა ორზე მეტია, ისინი ვალდებული არიან დანიშნონ წარმომადგენელი.

აქვე აღსანიშნავია, რომ სასარჩელო წარმოების დროს მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარმოდგენის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 14 დღეს, რთული კატეგორიის საქმეებზე 21 დღეს, თუმცა საპატიო მიზეზის არსებობის შემთხვევაში შესაძლებელია აღნიშნული ვადის გაგრძელება. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებზე მოპასუხის მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადა კანონით არ არის დადგენილი. მიგვაჩნია, რომ გამარტივებული წარმოების პრინციპებიდან გამომდინარე აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების განხილვის დროს აღნიშნული ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 7 დღეს.

§ 5. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმის განხილვა სასამართლოს მთავარ სხდომაზე

აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეების განხილვა გამარტივებული წარმოების სხვა სახეებისაგან არსებითად განსხვავებულად მიმდინარეობს. დავალიანების გადახდევინების, ასევე ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე საქმეები განიხილება ზეპირი მოსმენის გარეშე, არ ხდება საქმის მომზადება სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად, ამ მიზნისათვის მოპასუხისათვის განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლების გადაგზავნა, სასამართლო სხდომაზე მხარეთა ახსნა-განმარტებების ჩამორთმევა და ა.შ.

საქმის მთავარ სხდომაზე განსახილველად მომზადება, ამ მიზნით მოპასუხისათვის სარჩელისა და თანდართული ასლების გადაგზავნა, შესაგებლის წარმოსადგენად ვადის მიცემა და ა.შ. არც თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელებისათვის არის დამახასიათებელი, რასაც ვერ ვიტყვით აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეებზე. მართალია, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები განიხილება ზეპირი მოსმენით, რაც ნიშნავს მხარეთა დაბარებას და მათგან ახსნა-განმარტების მოსმენას, მაგრამ აღნიშნულით სასარჩელო წარმოებისაგანაც განსხვავებული თავისებურებებით ხასიათდება.

სასარჩელო წარმოების დროს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 26-ე თავი ადგენს მხარეთა გამოუცხადებლობის შემთხვევაში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის საფუძვლებს, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 229-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად თუ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე არ გამოცხადდება მოსარჩელე, რომელსაც გაეგზავნა შეტყობინება 70-78-ე მუხლებით დადგენილი წესით, მოპასუხის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს შეუძლია გამოიტანოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შესახებ. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად თუ მოპასუხე არ მოითხოვს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანას, სასამართლოს გამოაქვს განხილება სარჩელის განუხილველად დატოვების შესახებ, რასაც უკავშირდება 276-278-ე მუხლებით გათვალისწინებული შედეგები. თუ მოპასუხე სარჩელის განუხილველად დატოვების წინააღმდეგია, სასამართლო გადადებს საქმის

განხილვას. მოსარჩელის განმეორებით გამოუცხადებლობის შემთხვევაში სასამართლო გამოიტანს დაუსწრებელ გადაწყვეტილებას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 230-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ სასამართლოს მთავარ სხდომაზე არ გამოცხადდება მოპასუხე, რომელსაც გაეგზავნა შეტყობინება ამ კოდექსის 70-78-ე მუხლებით დადგენილი წესით, და მოსარჩელე შეამდგომლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანას, მაშინ სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები დამტკიცებულებად ითვლება. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად თუ სარჩელში მითითებული გარემოებები იურიდიულად ამართლებს სასარჩელო მოთხოვნას, სარჩელი დაკმაყოფილდება, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო უარს ეტყვის მოსარჩელეს მის დაკმაყოფილებაზე.

აღნიშნული თავი ითვალისწინებს ასევე ორივე მხარის გამოუცხადებლობისას სამართლებრივ შედეგებს, კერძოდ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 231-ე მუხლის თანახმად, თუ სასამართლო სხდომაზე არ გამოცხადდება არც ერთი მხარე, რომლებსაც გაეგზავნათ შეტყობინება 70-78-ე მუხლებით დადგენილი დადგენილი წესით, სასამართლო გამოიტანს განჩინებას სარჩელის განუხილველად დატოვების შესახებ, რასაც უკავშირდება 276-ე და 278-ე მუხლებით გათვალისწინებული შედეგები.

აღნიშნული წესი “აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ” საქმეების განხილვისას არ გამოიყენება და კანონმდებელი გვთავაზობს განსხვავებულ წესს, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹³-ე მუხლის მეოთხე ნაწილის თანახმად, განცხადება განიხილება სასამართლო სხდომაზე, სასამართლო ამოწმებს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის პროცედურების შესაბამისობას კანონის მოთხოვნებთან, მხარეთა გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს საკითხის გადაწყვეტას.

განსხვავებული წესია ასევე დადგენილი “აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ” საქმეების განხილვის ვადასთან დაკავშირებით. თუ სხვა კატეგორიის საქმეებს, გარდა გამონაკლისისა, სასამართლოები განიხილავენ განცხადების წარმოებაში მიღებიდან არა უგვიანეს ორი თვისა, აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ სასამართლო განცხადებას განიხილავს და გადაწყვეტილება გამოაქვს განცხადების წარმოებაში მიღებიდან არა უგვიანეს ერთი თვისა, აღნიშნული ვადის გაგრძელების შესაძლებლობას მოქმედი სამოქალაქო

საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს, რაც გამარტივებული წარმოების არსიდან და იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე ვფიქრობთ საფუძვლიანია, თუმცა სასამართლო პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როცა აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადება განხილულია არა ერთი თვის ვადაში, როგორც ეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹³-ე მუხლის მე-3 ნაწილით არის გათვალისწინებული, არამედ 3 თვისა და 10 დღის ვადაში. საილუსტრაციოდ შესაძლებელია მივუთითოთ საქმე № 2/392-09, სადაც განცხადება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ წარმოებაში მიღებული იქნა 2009 წლის 6 ივლისს, ხოლო გადაწყვეტილება სასამართლოს მიერ გამოტანილი არის 2009 წლის 16 ოქტომბერს.

მიგვაჩნია, რომ საქმის განხილვის ვადების დარღვევა, მით უფრო გამარტივებული წარმოების დროს, ხელს უშლის სწრაფი მართლმსაჯულების განხორციელებას და გამარტივებული წარმოების მიზნების სწორად ჩამოყალიბებას.

§ 6. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ გადაწყვეტილება და მისი გასაჩივრება

თუ სასამართლო დაადგენს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის პროცედურების შესაბამისობას კანონის მოთხოვნებთან, მას გამოაქვს გადაწყვეტილება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ. წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლოს გამოაქვს განჩინება განცხადების დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის თაობაზე. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილებით დგინდება აქციათა გამოსყიდვის სამართლიანი ფასი და თარიღი (სამუშაო დღის ბოლოს შესაბამისი დრო), რომლის მდგომარეობით არსებულ აქციათა ბენეფიციარ მესაკუთრეთაგან უნდა მოხდეს მიყიდვის მიერ აქციათა გამოსყიდვა (გამოსყიდვის სააღსრიცხვო თარიღი). სასამართლომ აქციათა გამოსყიდვის სამართლიანი ფასის დადგენისას უნდა გაითვალისწინოს:

- ამ აქციების ღირებულება ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე;
- საზოგადოების მიერ მომავალში მისაღები სავარაუდო შემოსავლები;
- საზოგადოების აქტივები (მათ შორის, საწარმოს რეზერვები, საწარმოს საქმიანი რეპუტაცია, გამოცდილება, პერსპექტივები და საქმიანი კავშირები) და პასივები.

სასამართლოს გადაწყვეტილება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ შედგება შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან.

გადაწყვეტილების შესავალ ნაწილში აღინიშნება მისი გამოტანის დრო და ადგილი, გადაწყვეტილების გამომტანი სასამართლოს დასახელება და შემადგენლობა, სასამართლოს სხდომის მდივანი, მხარეები, წარმომადგენლები, მოთხოვნის არსი.

გადაწყვეტილების აღწერილობით ნაწილში მოკლედ უნდა მიეთითოს განმცხადებლის მოთხოვნა, მოპასუხის პოზიცია განმცხადებლის მოთხოვნასთან დაკავშირებით, სასამართლოს მიერ დადგენილი გარემოებანი, მტკიცებულებანი, რომლებსაც ემყარება სასამართლოს დასკვნები, მოსაზრებანი, რომლებითაც სასამართლო უარყოფს ამა თუ იმ მტკიცებულებას.

გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში უნდა აღინიშნოს სამართლებრივი შეფასება და კანონები, რომლებითაც სასამართლო ხელმძღვანელობდა.

გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს სასამართლოს დასკვნას განცხადების დაკმაყოფილების შესახებ, აგრეთვე მითითებას გადაწყვეტილების გასაჩივრებასა და წესზე.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილების გასაჩივრება შეიძლება გადაწყვეტილების გამოტანიდან არა უგვიანეს 14 დღისა. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები გასაჩივრების თვალსაზრისითაც განსხვავებული თავისებურებებით ხასიათდება, კერძოდ გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს მხოლოდ სააპელაციო წესით, მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით საკასაციო სასამართლოში გასაჩივრება დაუშვებელია, რაც ჩვენი აზრით არასწორია და მხარეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა საკუთარი ინტერესების დასაცავად წარადგინოს საკასაციო საჩივარი საქართველოს უზენაეს სასამართლოში. სააპელაციო წესით საქმის განხილვის ვადაა ერთი თვე. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ გადაწყვეტილების გასაჩივრება არ აჩერებს მის აღსრულებას.

აქვე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები მოთავსებულია გამარტივებული წარმოების კარში, მაგრამ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის არც ერთ მუხლში არ არის მითითება იმის

თაობაზე, რომ აღნიშნული საქმეები განხილული უნდა იქნეს გამარტივებული წარმოების წესით, რაც ბაღებს კითხვას, რა წესით უნდა იქნეს განხილული იგი და არის კი განსახილველი გამარტივებული წარმოებით? პირველ რიგში საყურადღებოა ის გარემოება, რომ გამარტივებული წარმოება, სასარჩელო წარმოების ალტერნატიული, დამოუკიდებელი [185. გვ. 221] წარმოებაა და საქმის გამარტივებული წესით განხილვისათვის აუცილებელია არსებობდეს მხარის მოთხოვნა. აღნიშნული პირობის არარსებობის შემთხვევაში კი საქმის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა დაუშვებელია. მოქმედი კანონმდებლობის ანალიზიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეები განიხილება დაჩქარებული წესით, მაგრამ აღნიშნული არ არის საკმარისი და აუცილებელია სსკ-ის 309⁸ მუხლი ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, რომელშიც აღინიშნება “გამარტივებული წესით შეიძლება განხილული იქნეს სააქციო საზოგადოების აქციონერთა განცხადება აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ, რომელსაც აქციათა შექმნის შედეგად საკუთრებაში აქვს სააქციო საზოგადოების ხმის უფლების მქონე აქციათა არანაკლებ 95%-ისა (შემდგომში – მიყიდვალი).

დ ა ს კ ვ ნ ა

ნაშრომში ჩვენ განვიხილეთ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული წარმოების ერთ-ერთი სახე – გამარტივებული წარმოება და შევეცადეთ ჩამოგვეყალიბებინა ის ძირითადი პრინციპები, რომლებიც ეხება კვლევის საგანთან დაკავშირებულ პრობლემებს.

ნაშრომი ეყრდნობა უკანასკნელ პერიოდში გამოცემულ ლიტერატურას, როგორც ქართულს, ისე უცხოურს, რომლებიც ეძღვნება გამარტივებულ წარმოებას და მასთან დაკავშირებულ საკითხებს, რომელთა ანალიზის საფუძველზე მიგვაჩნია შემდეგი:

1) სასამართლოს მიერ მიღებული საპროცესო დოკუმენტის მხარეთათვის გადაგზავნა განცხადებაში მითითებულ მისამართებზე უნდა მოხდეს. ამ მიზნით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის მეორე ნაწილის “ა” ქვეპუნქტში, 309²-ე მუხლის მე-2 ნაწილის “ბ” ქვეპუნქტში, 309⁹-ე მუხლის მე-2 ნაწილში უნდა განხორციელდეს ცვლილებები და მხარეთა დასახელებას უნდა დაემატოს მათი მისამართები.

2) საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 305-ე მუხლი ითვალისწინებს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის სამართლებრივ საფუძვლებს, თუმცა აღნიშნული მუხლი არ არის სრულყოფილი და შეესაბამება საჭიროებს, რათა მოსამართლემ შესძლოს სხვა შემთხვევებშიც თქვას უარი განცხადების წარმოებაში მიღებაზე. კერძოდ, განცხადების წარმოებაში მიღება ასევე არ შეიძლება თუ განმცხადებლის მიერ არ არის გადახდილი სახელმწიფო ბაჟი ან ადგილი აქვს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულ გარემოებებს. სახელმწიფო ბაჟის გადახდის აუცილებლობის შესახებ საუბარია ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების, ასევე აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ საქმეთა განხილვის დროს, თუმცა განცხადების წარმოებაში მიღების დამაბრკოლებელ გარემოებად აქაც არ არის მითითებული საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის შესახებ. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში უნდა განხორციელდეს შემდეგი ცვლილებები:

305-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ა” ქვეპუნქტი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით, “იგი არ პასუხობს ამ თავის 302-303-ე მუხლებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს, არ არის გადახდილი სახელმწიფო ბაჟი;”

305-ე მუხლის პირველი ნაწილის “ბ” ქვეპუნქტი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით, “განცხადებაში ჩამოყალიბებული მოთხოვნის საფუძველი (303-ე მუხლის “დ” ქვეპუნქტი) ვერ ასაბუთებს ამ მოთხოვნებს ან ადგილი აქვს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულ გარემოებებს.

309⁴-ე მუხლის პირველ ნაწილს უნდა დაემატოს შემდეგი წინადადება, “მოსამართლე ასევე დატოვებს განცხადებას უმოძრაოდ და დაუბრუნებს განმცხადებელს თუ ადგილი აქვს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულ გარემოებებს”.

309¹¹-ე მუხლის პირველ ნაწილს უნდა დაემატოს შემდეგი წინადადება, “მოსამართლე ასევე არ მიიღებს განცხადებას წარმოებაში და დაუბრუნებს განმცხადებელს, თუ ადგილი აქვს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულ გარემოებებს”.

3) სასარჩელო წარმოების დროს სარჩელის წარმოებაში მიღების ვადა დადგენილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 183-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, რომლის თანახმადაც სარჩელის წარმოებაში მიღების საკითხის განხილვის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 5 დღეს. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელის, ასევე დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების გამარტივებული წარმოებით განხილვის დროს, სასარჩელო წარმოებისაგან განსხვავებით საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს თუ რა ვადაში უნდა განიხილოს მოსამართლემ სარჩელის (განცხადების) წარმოებაში მიღების საკითხი. მიგვაჩნია, რომ წარმოებაში მიღების საკითხის განხილვის დროს არ უნდა იქნეს გამოყენებული სასარჩელო წარმოების დროს სარჩელის წარმოებაში მიღებისათვის დადგენილი 5 დღიანი ვადა და გამარტივებული წარმოების ისეთი პრინციპიდან გამომდინარე, როგორცაა დაჩქარებულობა, აღნიშნული ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 3 დღეს, როგორც ეს აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების განხილვისათვის არის დაწესებული. ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხი უნდა გადაწყდეს

დაუყონებლივ, ვინაიდან აღნიშნული კატეგორიის საქმეებზე მოსამართლის მიერ 3 დღის ვადაში უნდა იქნეს ბრძანება გამოცემული. თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული სარჩელი, ასევე დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება გამარტივებული წარმოების დროს განხილული უნდა იქნეს 7 დღის ვადაში, ვინაიდან თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრული გამარტივებული წარმოება შეიძლება გადაიზარდოს დამატებით წარმოებაში, ხოლო დავალიანების გადახდევინების საქმეების დროს სასარჩელო წარმოებაში. ამდენად მინიმუმამდე უნდა იქნას დაყვანილი გამარტივებული წარმოების დროს სარჩელის (განცხადების) წარმოებაში მიღების და განხილვის ვადები. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში უნდა განხორციელდეს შემდეგი ცვლილებები:

295-ე მუხლს უნდა დაემატოს პირველი წინადადება – “თამასუქისა და ჩეკის თაობაზე აღძრულ სარჩელებს სასამართლო განიხილავს 7 დღის ვადაში”.

302-ე მუხლის პირველი ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, სადაც აღინიშნება “ამ თავში ჩამოყალიბებული გამარტივებული წესით 7 დღის ვადაში შეიძლება განხილული იქნეს მოთხოვნები გარკვეული ფულადი თანხის დავალიანების გადახდევინების შესახებ.

305-ე მუხლის პირველ ნაწილს უნდა დაემატოს პირველი წინადადება, “მოსამართლე ვალდებულია განცხადების ჩაბარებიდან 3 დღის ვადაში გამოიტანოს განჩინება განცხადების მიღების შესახებ”.

309²-ე მუხლის მესამე ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, სადაც აღინიშნება “მოსამართლე განცხადების წარმოებაში მიღების საკითხს განიხილავს დაუყონებლივ, ხოლო ლიზინგის საგნის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე განცხადებას მისი შეტანიდან 3 დღეში”.

4) გადაწყვეტილების მსგავსად გადახდის ბრძანება უნდა შედგებოდეს შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან. ამ მიზნით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის პირველ ნაწილს უნდა დაემატოს პირველი წინადადება, “გადახდის ბრძანება შედგება შესავალი, აღწერილობითი, სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან”.

გადახდის ბრძანების ასლი უნდა გადაეცეს არა მხოლოდ მოპასუხე მხარეს, არამედ განმცხადებელსაც. ამასთან, გამარტივებული წარმოების

დაჩქარებულობის პრინციპიდან გამომდინარე, გადახდის ბრძანების გადაცემა უნდა მოხდეს 3 დღის ვადაში. მოპასუხეს გადახდის ბრძანება უნდა გადაეცეს განცხადებასთან და თანდართული დოკუმენტების ასლებთან ერთად, ვინაიდან მოპასუხისათვის დროულად იქნეს ცნობილი ყველა ის დოკუმენტი, რომელზე დაყრდობითაც იქნა მიღებული გადახდის ბრძანება. ანალოგიურად უნდა გადაეცეს განცხადება და თანდართული მასალების ასლები მოპასუხეს ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ მიღებულ ბრძანებასთან ერთად. ამ მიზნით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მეორე ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით, “მხარეებს გადახდის ბრძანება გადაეცემათ 3 დღის ვადაში”, მესამე ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, სადაც აღინიშნება “მოპასუხეს გადახდის ბრძანებასთან ერთად უნდა გადაეგზავნოს განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები”.

309⁶-ე მუხლს უნდა დაემატოს მეორე და მესამე ნაწილები, სადაც აღინიშნება, მეორე ნაწილი - “ბრძანება მხარეებს უნდა გადაეცეთ მისი გამოცემიდან 3 დღის ვადაში”, მესამე ნაწილი - “მოპასუხეს ბრძანებასთან ერთად უნდა გადაეგზავნოს განცხადებისა და თანდართული მასალების ასლები”.

5) ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადება, სარჩელის მსგავსად დარღვეული უფლების აღდგენას ემსახურება, ამდენად გამარტივებული წარმოების დროს სასარჩელო წარმოების მსგავსად შესაძლებელი უნდა იყოს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამარტივებული წარმოების ინსტიტუტის არსებობა სამოქალაქო პროცესში არ იქნება ეფექტური და შესაბამისად მისაღები კრედიტორისათვის. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე უნდა შეიცვალოს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 302-ე მუხლის პირველი ნაწილის ფორმულირება შემდეგნაირად: “სასამართლო დავალიანების გადახდევინების შესახებ მოთხოვნებს განიხილავს ამ კოდექსით დადგენილი წესებით, იმ ცვლილებებისა და დამატებების გათვალისწინებით, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ თავით”. აღნიშნული ფორმულირება მოხსნის ბევრ გაუგებრობას და შესაძლებლობას მოგვცემს გამარტივებულ წარმოებაში გამოვიყენოთ ის ზოგადი წესები, რომლებიც მის არს არ ეწინააღმდეგება.

6) გადახდის ბრძანებაზე მოპასუხის მიერ დაუსაბუთებელი შესაგებლის წარდგენის შემთხვევაში, განჩინებით უარი უნდა ეთქვას შესაგებლის ავტორს

გადახდის ბრძანების გაუქმებაზე, რაზეც შესაძლებელი უნდა იყოს კერძო საჩივრის შეტანა. შესაგებლის შინაარსიდან გამომდინარე წარდგენილ პროტესტს უნდა ეწოდოს საჩივარი, რომელიც გამარტივებული წარმოების დაჩქარებულობის პრინციპიდან გამომდინარე განხილული უნდა იქნეს 5 დღის ვადაში. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 307-ე, 308-ე და 309-ე მუხლებში სიტყვები შესაგებელი (პროტესტი) უნდა შეიცვალოს სიტყვა საჩივრით”.

308-ე მუხლის მეორე ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით, “თუ მოპასუხის მიერ წარდგენილი საჩივარი დაუსაბუთებელია, უარი უნდა ეთქვას მოპასუხეს საჩივრის დაკმაყოფილების და გადახდის ბრძანების გაუქმების შესახებ, რაზეც შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა”.

308-ე მუხლის მეორე ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით, “საჩივარს მოსამართლე განიხილავს 5 დღის ვადაში”.

ნუმერაციის მიხედვით მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 308-ე მუხლის მე-2 ნაწილს უნდა მიენიჭოს მე-4 ნაწილი.

7) კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება და მათ შორის გადახდის ბრძანებაც, სავალდებულოა შესასრულებლად მხარეებისათვის. მიუხედავად ამისა, სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე შესაძლებელია განახლდეს საქმის წარმოება მხოლოდ ორი საფუძველით, კერძოდ, ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების საფუძველით და მისი გაუქმების შემთხვევაში საქმე საერთო წესების დაცვით თავიდან უნდა იქნეს განხილული. გადახდის ბრძანება, როგორც სასამართლოს მიერ მიღებული საპროცესო აქტი, სასამართლოს გადაწყვეტილების ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს, ამდენად შესაძლებელი უნდა იყოს კანონიერ ძალაში შესულ გადახდის ბრძანებაზეც განცხადების წარდგენა ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნით.

8) ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ განცხადების განხილვის დროს არსებითად წყდება მხარეთა უფლება მოვალეობების შესახებ საკითხი. ამდენად მიღებულ ბრძანებაზე შესაძლებელი უნდა იყოს არა კერძო საჩივრის შეტანა, რომელზეც ზემდგომი სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ საჩივრდება, არამედ სააპელაციო საჩივრის შეტანა და მხარეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა უფლებრივ დავაში თავი დაიცვას

გასაჩივრებით თვით უზენაესი სასამართლოს ჩათვლით. ამ მიზნით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309⁷-ე მუხლი უნდა ჩამოყალიბდეს ახალი რედაქციით, სადაც აღინიშნება, “სასამართლოს ბრძანებაზე ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების შესახებ შეიძლება სააპელაციო საჩივრის შეტანა. ამასთან, ეს ვერ შეაჩერებს ბრძანების აღსრულებას”.

9) აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ განცხადების მთავარ სხდომაზე განხილვის მიზნით მოსამართლე ან მისი დავალებით მოსამართლის თანაშემწე ამზადებს საქმე სასამართლოს მთავარ სხდომაზე განსახილველად, ამ მიზნით მოპასუხეს გადაეგზავნება სარჩელისა და თანდართული მასალების ასლები და განესაზღვრება ვადა მოსაზრებების წარმოსადგენად. ჩვენი აზრით მოპასუხე მხარისათვის ვადის მიცემა მხოლოდ მოსაზრებების წარმოდგენისათვის არ არის მართებული. მოპასუხეს, რომლის წინააღმდეგაც არის მიმართული მოთხოვნა, უფლებრივ დავაში უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა წარმოადგინოს არა მარტო მოსაზრებები, არამედ ამ მოსაზრების დამადასტურებელი მტკიცებულებებიც, რაც საშუალებას მისცემს დაიცვას საკუთარი ინტერესები მის წინააღმდეგ წარდგენილი მოთხოვნისაგან.

10) უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვის (ვინდიკაცია) დროს, თუ არსებობს სათანადო წესით დამოწმებული წერილობითი მტკიცებულებები, ასევე, ალიმენტის სახით თანხის გადახდევინებისას, თუ მხარეებს შორის არ არსებობს დავა ალიმენტის ოდენობის შესახებ, რაც დადასტურებულია მხარეთა შორის არსებული სათანადო წესით დამოწმებული ხელშეკრულებით, დარღვეული უფლების სწრაფად აღდგენის მიზნით შესაძლებელი უნდა იყოს მოთხოვნის გამარტივებული წარმოების წესით განხილვა. ამასთან, მოპასუხეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა პროტესტის წარდგენის გზით მოითხოვოს გამარტივებული წარმოების დროს მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმება და საქმის საერთო წესების დაცვით განხილვა.

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუცია.
2. საქართველოს ორგანული კანონი “საერთო სასამართლოების შესახებ”. 1997 წლის 13 ივნისი.
3. საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსი. 1964 წლის 26 დეკემბერი
4. საქართველოს კანონი “მეწარმეთა შესახებ”. 1994 წლის 28 ოქტომბერი
5. საქართველოს კანონი “თამასუქის შესახებ”. 1995 წლის 19 აპრილი
6. საქართველოს კანონი “ჩეკის შესახებ”. 1995 წლის 19 აპრილი
7. საქართველოს კანონი “ნორმატიული აქტების შესახებ”. 1996 წლის 29 ოქტომბერი.
8. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი. 1997 წლის 26 ივნისი.
9. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი. 1997 წლის 14 ნოემბერი.
10. საქართველოს კანონი “სახელმწიფო ბაჟის შესახებ”. 1998 წლის 29 აპრილი.
11. საქართველოს კანონი “ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ”. 1998 წლის 24 დეკემბერი
12. საქართველოს კანონი “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ”. 1999 წლის 16 აპრილი.
13. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი. 1999 წლის 23 ივლისი.
14. საქართველოს კანონი “ადვოკატთა შესახებ”. 2001 წლის 20 ივნისი.
15. საქართველოს კანონი “სალიზინგო საქმიანობის ხელშეწყობის შესახებ”. 2002 წლის 7 მაისი.
16. საქართველოს შრომის კოდექსი. 2006 წლის 25 მაისი.
17. საქართველოს პარლამენტის 1994 წლის 25 იანვრის დადგენილება “სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ” საერთაშორისო პაქტის რატიფიცირების შესახებ.
18. ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი. 2006 წლის 15 აპრილი.
19. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია. 1948 წლის 10 დეკემბერი.
20. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპის კონვენცია. 1950 წლის 4 ნოემბერი
21. საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური და კულტურული უფლებების შესახებ. 1966 წლის 16 დეკემბერი.

22. საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ. 1966 წლის 16 დეკემბერი.
23. მართლმსაჯულებისათვის მიმართვის გამარტივების ღონისძიებათა შესახებ. მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია R (81)7. 1981 წლის 14 მაისი
24. “მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, ეფექტურობისა და როლის შესახებ” მინისტრთა კომიტეტის № R (94) 12 რეკომენდაცია. 1995 წლის 13 ოქტომბერი.
25. ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპის კონვენციის ოქმი №12. 2000 წლის 4 ნოემბერი.
26. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგიის 2003 წლის 30 აპრილის გადაწყვეტილება №1/3/161
27. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2004 წლის 16 თებერვლის გადაწყვეტილება №1/1/186
28. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2007 წლის 18 მაისის გადაწყვეტილება №2/1-370
29. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეებზე. 2002 წელი №2.
30. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეებზე. 2002 წელი №11.
31. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2002 წლის 11 სექტემბრის №3კ-561-02 განჩინება
32. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2007 წლის 29 მარტის №ას-124-467-07 განჩინება,
33. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2007 წლის 19 აპრილის №ას-552-935-06 განჩინება,
34. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2007 წლის 8 მაისის №ას-5-360-07 განჩინება
35. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/36-01.
36. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/84-01.
37. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/17-06.
38. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/18-06.
39. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/159-07

40. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/166-07.
41. ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს არქივი. №2/159-07
42. ხონის რაიონული სასამართლოს არქივი №2/144-09.
43. ბაღდათის რაიონული სასამართლოს არქივი. 11. 04. 2008 წელი.
44. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს არქივი №2/392-09
45. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი. თბილისი 2004 წელი
46. ახვლედიანი. ზ. ვაღდებულებითი სამართალი. თბილისი. 1998 წელი.
47. ბასილაია ფ. წარმომადგენლობა და დაუსწრებელი გადაწყვეტილება. ჟურნალი მართლმსაჯულება და კანონი 2009 წელი №1
48. ბასილაია ფ. გამარტივებული წარმოება და დაუსწრებელი გადაწყვეტილება. ჟურნალი მართლმსაჯულება და კანონი 2009 წელი №2 (09)
49. ბაქრაძე. კ. ლოგიკა. თბ. 1955 წელი.
50. ბოელინგი. კ. ჭანტურია. ლ. სამოქალაქო საქმეებზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია. თბილისი 2003 წელი.
51. გაბელაია. ქ. მესამე პირები სამოქალაქო სამართლის პროცესში. თენგიზ ლილუაშვილის 75 წლის საიუბილეო კრებული. გამომცემლობა “ჯისიაი”
52. გვენეტაძე გ. შეჯიბრებითობის პრინციპის თავისებურებანი ადმინისტრაციულ პროცესში. ჟურნალი პროფესია ადვოკატი. 2007 წლის №2
53. გიორგაძე, გ. გიორგაძე. დ. “რამდენიმე მოსაზრება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის სრულყოფასთან დაკავშირებით”. ჟურნალი “მართლმსაჯულება და კანონი”. 2006 წელი. №4(11)
54. გიორგაძე ი. კოპალეიშვილი. მ. ლორია. ა. ლორია. ვ. ლორია. ხ. სალხინაშვილი. მ. წკეპლაძე. ნ. ჩქარეული. ც. ხარშილაძე ი. – საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი. თბ. 2007 წელი.
55. ეიდე ა.და როსა. ა. ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებები: საყოველთაო გამოწვევა. ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებები. სახელმძღვანელო. მეორე განახლებული გამოცემა. ნათარგმნი ნ. ჯაფარიძე-ჭყონიასი.
56. ვაშაკიძე. გ. კეთილსინდისიერება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით-აბსტრაქცია თუ მოქმედი სამართალი. ქართულის სამართლის მიმოხილვა 10 №1 2007 წელი.
57. ვაჩაძე. მ. თოდრია. ი. ტურავა. პ. წკეპლაძე. ნ. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი. თბილისი. 2005 წელი.

58. ზარანდია თ. სახელმწიფოებრივ ვალდებულებების შესრულების ადგილი და ვადები. დისერტაცია იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. თბ. 2002 წელი
59. ზარნაძე ე.ფასიანი ქალაქების ცნება და მათი კლასიფიკაცია. პროფესორ ზურაბ ახვლედიანის ხსოვნისადმი მიძღვნილი კრებული. თბილისი 2004 წელი.
60. ზოიძე ბ. ქართული სანივთო სამართალი. ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა. მეორე გამოცემა. თბილისი 2003 წელი.
61. თაბაგარი ა. “გამარტივებული წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეზე წარმოების აღძვრა”, ჟურნალი “სამართალი”, 2001 წელი №3.
62. თაბაგარი ა. “გამარტივებული წესით ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეზე სასამართლო გადახდის ბრძანების მიღება და მისი უარყოფა”. ჟურნალი “სამართალი”. 2001 წელი. №5.
63. თაბაგარი ა. გამარტივებული წარმოება საქართველოს სამოქალაქო პროცესში. თბ. 2002 წელი.
64. თეხელიშვილი ს. /ბიჭი/ უცხო სიტყვათა ლექსიკონი. თბილისი. 2007 წელი.
65. თეხელიშვილი ს. /ბიჭი/ იურიდიული ენციკლოპედია. თბილისი. 2008 წელი
66. თეხელიშვილი ს. სახელმწიფოსა და სამართლისთეორია. ენციკლოპედიური მასალა. თბილისი. 2008 წელი.
67. თოდრია ი. ადმინისტრაციული საქმის გამარტივებული სამართალწარმოების წესით განხილვა. ჟურნალი აღმანახი. 2001 წ.
68. თოდუა მ. – კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების აღსრულებასთან დაკავშირებული საკითხების თავისებურებანი. – საქართველოს მოსამართლეთა ასოციაციის ჟურნალი. საქართველოს მოსამართლეები. №3(5) 2005 წ.
69. თოდუა მ. ვილემსი ჰ. ვალდებულებით სამართალი. 2006 წელი.
70. იმნაძე დ. “იურიდიული მნიშვნელობის მქონე დაქტების დადგენა”. ჟურნალი “სამართალი”. 2001 წელი. №4.
71. ინწკირველი გ. სახელმწიფოსა და სამართლის თეორია. თბილისი 1997 წელი.
72. იზორია ლ. კორკელია კ. კუბლაშვილი კ. ხუბუა გ. საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი. თბ. 2005 წელი.

73. კნიპერი. რ. უმცირესობაში მყოფი პარტნიორის უფლების დაცვა საქართველოს სამეწარმეო სამართლის მიხედვით. საკორპორაციო სამართლის განვითარების პრობლემები საქართველოში. გერმანულ-ქართული სიმპოზიუმი. თბილისი 2000 წლის 7-8 მარტი.
74. კობახიძე. ა. სამოქალაქო სამართალი /ზოგადი ნაწილი/. თბილისი. 2001 წელი.
75. კობახიძე. ა. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. ზოგადი საკითხები. თბილისი 2001 წელი.
76. კობახიძე. ა. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. თბილისი 2003 წელი.
77. კოკია, ლ. “საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის სრულყოფისათვის”, ჟურნალი “მართლმსაჯულება და კანონი”, 2006 წ. №3(10)
78. კობაღეიშვილი, მ. სხირტლაძე, ნ. ქარდავა, ე. ტურავა პ. – ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო. თბილისი 2008 წელი.
79. კუბლაშვილი. კ. ძირითადი უფლებები. თბ. 2003.
80. ლაზვიაშვილი. ნ. სააქციო საზოგადოებები. პრაქტიკა, პრობლემები, პერსპექტივები. თბილისი 2001 წელი.
81. ლილუაშვილი. თ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. თბ. 1992 წელი.
82. ლილუაშვილი. თ. სამოქალაქო საქმეთა წარმოება სასამართლოში. თბილისი 2001 წელი.
83. ლილუაშვილი. თ. ხრუსტალი. ვ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკა უდავო წარმოების წესით იურიდიული ფაქტების დადგენის შესახებ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 310-316-ე მუხლების კომენტარი. პრაქტიკული სახელმძღვანელო. პირველი გამოცემა. თბილისი 2003 წელი.
84. ლილუაშვილი. თ. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. თბილისი. 2005 წელი.
85. ლილუაშვილი. თ. ხრუსტალი. ვ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი. თბილისი. 2007 წელი.
86. ლობჯანიძე. გ. ადამიანის საყოველთაო უფლებათა გარანტიები. თბილისი 2003 წელი.
87. ლორია. ვ. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო სამართალი. თბილისი 2002 წელი.
88. მართლმსაჯულება საქართველოში. 2004 წლის სტატისტიკა. თბილისი 2005წ.
89. მართლმსაჯულება საქართველოში. 2005 წლის სტატისტიკა. თბილისი 2005წ.

90. მართლმსაჯულება საქართველოში. 2006 წლის სტატისტიკა. თბილისი 2006წ.
91. მართლმსაჯულება საქართველოში. 2007 წლის სტატისტიკა. თბილისი 2007წ.
92. მართლმსაჯულება საქართველოში. 2008 წლის სტატისტიკა. თბილისი 2008წ.
93. მაჭავარიანი. ვ. გადასაპირებელი თამასუქის აქცეპტის არსი და იურიდიული ბუნება. ჟურნალი სამართალი. 2002 წ. №7-8.
94. მაჭავარიანი ვ. სათამასუქო ურთიერთობათა სამართლებრივი რეგულირება. დისერტაცია იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. თბ. 2002 წელი
95. მძინარიშვილი. თ. ფასიანი ქაღალდების ბაზრისა და საფინდო ბირჟის საკანონმდებლო რეგულირება სააქციო საზოგადოებასთან მიმართებაში. საკორპორაციო სამართლის განვითარების პრობლემები საქართველოში. გერმანულ-ქართული სიმპოზიუმი. თბილისი 2000 წლის 7-8 მარტი.
96. ნადარეიშვილი. გ. განვითარებული ქვეყნების სამოქალაქო და სავაჭრო სამართალი. ლექციების კურსი. თბილისი 1996 წელი.
97. ნადარეიშვილი. გ. განვითარებული ქვეყნების სამოქალაქო და სავაჭრო სამართალი. ნაკვეთი პირველი. “განვითარებული ქვეყნების სანივთო სამართალი”. თბილისი 1996 წელი.
98. ნადარეიშვილი. გ. საზღვარგარეთის ქვეყნების სამოქალაქო და სავაჭრო სამართლის მოკლე მიმოხილვა. თბილისი 2007 წელი.
99. პრაქტიკული რეკომენდაციები სამოქალაქო საპროცესო სამართლის საკითხებზე მაგისტრანტი მოსამართლისათვის. საქართველოს უზენაესი სასამართლო. თბილისი. 2008 წელი.
100. რუსიაშვილი, ჯ. ტაბუცაძე. ი. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი. თბილისი. 2002 წელი.
101. სავანელი. ბ. სამართლის ზოგადი თეორია. თბ. 2005 წელი.
102. სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თანახმად /მე-6 მუხლი/. სახელმძღვანელო იურისტებისათვის. თბილისი 2008 წ.
103. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი. წიგნი მეორე, სანივთო (ქონებრივი) სამართალი, თბილისი. 1999 წელი.
104. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი. წიგნი მესამე. თბილისი. 2001 წელი.
105. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი. წიგნი მეოთხე, ტომი პირველი. თბილისი. 2001 წელი.

106. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი. წიგნი მეოთხე, ტომი მეორე. თბილისი. 2001 წელი.
107. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკა სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით. 2007 წელი.
http://www.supremecourt.ge/default.aspx?sec_id=183&lang=1
108. უცხო სიტყვათა ლექსიკონი. თბ. 1973 წელი.
109. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. ერთტომეული. თბილისი 1986 წელი
110. ქეცბაია. ე. საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის პირობები სამოქალაქო სამართალწარმოებაში. ჟურნალი “მართლმსაჯულება” №2 2007 წელი.
111. ქირია. გ. შეჯიბრებითობისა და ინკვიზიციურობის პროცესების განვითარების ტენდენციები და მათი დაახლოვების გზები. ჟურნალი ცხოვრება და სამართალი. 1996 წ. №2
112. ქირია. გ. სასამართლო გადაწყვეტილებათა გადასინჯვის თეორიულ-პრაქტიკული კომენტარები საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით. თბილისი. 2002 წელი.
113. ქურდაძე შ. “სამოქალაქო საქმეთა გამარტივებული წესით განხილვის თავისებურებანი” დისერტაცია იურიდიული მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. თბილისი 2003 წელი.
114. ქურდაძე. შ. სამოქალაქო საქმეთა განხილვა ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოებში. თბ. 2006 წელი.
115. ქურდაძე შ. სამოქალაქო საქმეთა განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოში, მეორე გამოცემა, თბილისი, 2006 წელი.
116. ყურუა. ნ. სასამართლო მტკიცებულება. ზოგადი ნაწილი. თბ. 2005 წ.
117. ყურუა. ნ. მხარე სამოქალაქო პროცესში. თბილისი 2007 წელი.
118. შენგელია. ე. სააქციო საზოგადოების ორგანიზაციისა და ფუნქციონირების სამართლებრივი საფუძვლები. დისერტაცია იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. თბ. 2001 წელი.
119. ცნობილაძე. პ. საქართველოს კონსტიტუციური სამართალი. ტომი პირველი. თბილისი 2004 წელი.
120. ძლიერიშვილი. ზ. უდავო წარმოება. თბ. 1998 წ
121. ძლიერიშვილი. ზ. ვალდებულების შესრულება. თბილისი. 2006 წელი.

122. ძლიერიშვილი. ზ. უფლების დაცვის სასარჩელო ფორმის ძირითადი პრობლემები, დისერტაცია იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. თბილისი 1999 წელი.
123. ძნელაძე. ნ. ქონების უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვისა და საკუთრების უფლების დაცვის სამართლებრივი პრობლემები. ჟურნალი “მართლმსაჯულება”, 2007 წლის №2.
124. წერეთელი. ს. დიალექტიკური ლოგიკა. თბ. 1965 წელი.
125. წიქვაძე. მ. წარმომადგენლობა სამოქალაქო პროცესში. თბილისი 2006 წელი.
126. ჭანტურია. ლ. შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში. თბილისი. 1997 წელი.
127. ჭანტურია. ლ. უძრავი ნივთების საკუთრება. მეორე გამოცემა. თბილისი 2001 წელი.
128. ჭანტურია. ლ. ნინიძე. თ. ”მეწარმეთა შესახებ” კანონის კომენტარი. მესამე გამოცემა. თბილისი. 2002 წელი.
129. ჭეჭელაშვილი. ზ. სახელშეკრულებო სამართალი. შედარებით სამართლებრივი კვლევა ძირითადად ქართული სამართლის საფუძვლებზე. თბილისი. 2008 წელი.
130. ჭეჭელაშვილი. ზ. სანივთო სამართალი. თბილისი. 2009 წელი.
131. ჭყონია. დ. თანასწორობა – უფლება თანასწორობაზე. შევსებული და გადამუშავებული გამოცემა. თბილისი 2008 წელი.
132. ხოფერია. ნ. “სამძებრო და შეჯიბრებითობის პრინციპების თანაფარდობა”. ჟურნალი “სამართალი”. 1996 წელი. №5-6.
133. ხოფერია. ნ. “დისპოზიციურობა საქართველოს ახალი სამოქალაქო მატერიალური და საპროცესო სამართლის მიხედვით”. ჟურნალი “ქართული სამართლის მიმოხილვა”. 1998 წელი. №1.
134. ხრუსტალი ვ. კასაციის მიზნები და საკასაციო საჩივრის განსახილველად მიღების (დასაშვებობის) წინაპირობები. თენგიზ ლილუაშვილის 75 წლის საიუბილეო კრებული.
135. ხუბუა. გ. სამართლის თეორია. თბ. 2004 წელი.
136. ხურცილავა. რ. დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესი სამოქალაქო პროცესში. თბ. 2008 წელი.
137. ხურცილავა. რ. განცხადების შეტანა გადახდის ბრძანების მიღების მიზნით (წარმოების აღძვრა). ჟურნალი “პროფესია ადვოკატი”. 2008 წელი №2

138. ხურცილავა. რ. დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმეების განსჯადობა გამარტივებული წარმოების დროს. ჟურნალი “ცხოვრება და კანონი” 2008 წელი №3
139. ხურცილავა. რ. დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღება გამარტივებული წარმოების დროს. ჟურნალი “ცხოვრება და კანონი” 2008 წელი №4
140. ხურცილავა. რ. გამარტივებული წარმოების ფულადი დავალიანების გადახდევინების შესახებ განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმა. ჟურნალი “მართლმსაჯულება და კანონი”. 2008 წელი №3 (18).
141. ხურცილავა. რ. ლიზინგის საგნის გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის დაბრუნების თაობაზე ბრძანების მიღება. ჟურნალი “მართლმსაჯულება და კანონი”. 2009 წელი №1 (20).
142. ხურცილავა. რ. აქციათა სავალდებულო მიყიდვის შესახებ წარმოების აღძვრა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით. ჟურნალი “მართლმსაჯულება და კანონი”. 2009 წელი №2 (21).
143. ჰენშელი. ს. სამოქალაქო კაზუსების დამუშავების მეთოდოლოგია. თბ. 2009 წელი
144. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации. М., 2009 г.
145. Гражданский процессуальный кодекс Кыргызской Республики. М. 2009. г.
146. Гражданский процессуальный кодекс Украины. <http://kievgrad.info/page/1/648>
147. Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан http://www.minjust.kz/ru/art/гражданский_процессуальный_кодекс_республики_казахстан_0
148. Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь. <http://pravo.levonevsky.org/kodeksby/gpk/20080620/glava31.htm>
149. Абрамов С.Н. Судебное рассмотрение и разрешение гражданских дел. М., 1994. г.
150. Авдюков М.Г. Судебное решение. М.Госюриздат, 1959. г.
151. Алехина. С. А. Давтян. А. Г. и др. Гражданский процесс зарубежных стран. М. 2008 г.
152. Аргунов В. Н. Судебный приказ .Приказное производство. Учебник гражданского процесса. под. ред. Треушникова М. К. М. 2001 г.
153. Бернам. У. Правовая система Соединенных Штатов Америки. М. 2007 г.
154. Боннер. А.Т. Правосудие как вид государственной деятельности. М., 1973. г.
155. Боннер А. Т. Принцип диспозитивности советского гражданского процессуального права. М. 1987 г.
156. Власов А.А. – Гражданское процессуальное право. Учебник. М., 2003. г.

157. Гражданское процессуальное право России. Авторский коллектив. под ред. М.С. Шакарян. Былина, 1996. г.
158. Гражданское процессуальное право. Учебник. М., 2003. г.
159. Гражданское процессуальное уложение Германии. Вводный закон к Гражданскому процессуальному уложению. М., 2006 г.
160. Гражданский процесс. под ред. В.А. Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечота. М. 2004 г.
161. Гражданский процесс. под ред. М.К. Треушникова М. 2003. г.
162. Гражданский процесс. под ред. М.К. Треушникова М. 2001. г.
163. Гражданский кодекс Германии. В 2 т. пер. с немецкого, СПб, 2004 г.
164. Гражданский процессуальный кодекс. Комментарий. Авторский коллектив. под ред. М.К. Треушникова. М.: 1996. г.
165. Гражданский процесс в социалистических странах-членов СЭВ. В. 3 Т. Под. ред. А. Добровольского и Л. Неваи. Т.1. М. 1977 г.
166. Гражданский Процесс, третье изд. под. ред. В.В. Яркава. М. 2002 г.
167. Громошина Н. А. Научно-практические комментарии к гражданскому процессуальному кодексу РСФСР. под. ред. Шакарян М.С.М. 2001 г.
168. Гурвич М. А. Решение суда и ответственность обязанного лица калинин. 1977 г.
169. Гурвич М. А. Право на иск. М. 1949 г.
170. Давтян. А.Б. Гражданское процессуальное право Германии. М., 2000 г.
171. Данилов Е.П. Гражданский процессуальный кодекс. Комментарий. М., 2001 г.
172. Добровольский А. А. Некоторые вопросы исковой формы защиты права. Автореферат докт. диссерт. М. 1966 г.
173. Добровольский А.А. Исковая форма защиты права. М. 1965 г.
174. Добровольский А. А. Иванова С. А. Основные проблемы исковой формы защиты права. М. 1979 г.
175. Жалинский. А. Рерихт. А. Введение в немецкое право. М. 2001 г.
176. Жилин, . Г.А. Бриков, В.В. Ганичева Е. С. и другие. Комментарий к Гражданскому Процессуальному Кодексу Российской Федерации. М, 2008 г.
177. Жилин Г.А. Суд первой инстанции в гражданском процессе М. 2001 г.
178. Жуйков В.М., Права человека и власть закона. М., 1995 г.
179. Заицев. И. М. Спор о праве как звено связи материального право с гражданским процессам. Калинин. 1977 г.
180. Иванов. В. В. Как надежно и выгодно вкладывать деньги в коммерческие Банки. М. 1996 г.

181. Клейман А. Ф. Советский гр. процесс. М. 1954 г.
182. Кожухарь А. Н. Наличие спора – как предпосылка на предъявление иска. Кишинев. 1970 г.
183. Крашенинников П. В. Манылов И.Е. Решетникова И.В. Рузакова.О.А. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации. Комментарий. Под. ред. Крашенинникова.М., 2006 г.
184. Лебедев М. Ю. Францифоров Ю. В. Балашов А. Н. Гражданский процесс М. 2008г.
185. Лебедев. М. Ю. Гражданский процесс. М. 2009 г.
186. Мурадян. Э. М. Судебное право. М. 2007 г.
187. Особенности рассмотрения отдельных категорий гражданских дел.Под. ред. М.К. Треушникова.М.: изд-во МГУ, 1995 г.
188. Прасковьян. Д. А. Обеспечение гражданского иска Правовая природа и система средств. М. 2006 г.
189. Приор А. Гражданский процесс. М. 2009 г.
190. Решетникова И. В. и др. Гражданский процесс. Учебник.. М. 2000 г.
191. Савельева Т. А. Реформируемый гражданский процес Вестник Саратовской государственной академии права. 1998 г. №1
192. Тимошенко. А. В. Теоретические и практические вопросы гражданского иска в предварительном расследовании. Автореф. дисс. к.ю.н. Челябинк. 2002 г.
193. Туманова Л. В. Владимирова И. А. Владимирова С. А. Гражданское процессуальное право. Под. ред. Тумановой Л. В. М. 2009 г.
194. Уткина. И. В. Заочное решение в гражданском процессе. М. 2003 г.
195. Цитович. П.,Курсъ вексельного права, Киев, 1887 г.
196. Черемин М.А. Приказное производство в российском гражданском процессе М.,2001 г.
197. Чечота Д. М Гражданский процесс, учебник,– М., Проспект, 1998 г.
198. Шакарян М.С и др. Гражданское процессуальное право России. Учебник. М. 2002г.
199. Шак. Х. Международное гражданское процессуальное право. Перевод с немецкого. М. 2001 г.
200. Югельсон К. С. Судебные доказательства в гражданском процессе, М., 1956 г.
201. Nouveau code de procedure civile, edition Dalloz – 2002
202. Zivilprozessordnung. <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

203. BAICKER – McKEE. S. JANSSEN. W. M. CORR. J. B. – FEDERAL RULES OF CIVIL PROCEDURE. ST. PAUL, MINN. WEST PUBLISHING. CO. 1997
204. Baumbach /Lauterbach/Albers/Hartmann. Zivilprozeßordnung. Band I Munchen 2000
205. Bauer/Grunsky. Zivilprozeßrecht. 8 Auflage. 1994.
206. Crevecoeur, Das Mahnverfahren nach der vereinfachungs-novelle, NJW 1977
207. Christoph Paulus. Zivilprozeßrecht. 1996
208. Crevecoeur, Das Mahnverfahren nach. der Vereinfachungshovelle, NJW. 1977
209. FEDERAL RULES OF CIVIL PROCEDURE. 1997-98 EDUCATIONAL EDITION – WEST PUBLISHING CO ST. PAUL, MINN. 1997
210. Fritz. C. “Gesellschafts und Unternehmensformen” Linde Verlag, Wien 2000
211. GLANNON. J. W. – CIVIL PROCEDURE – BOSTON, TORONTO. 1987
212. Gordley, Foundations of Private Law: Property, Tort, Contract, Unjust Enrichment, Oxford u University Press, New York. 2006.
213. Grunsky. W. Zivilprozeßrecht. 2003
214. Jauernig . O. Zivilprozeßrecht. Verlag C.H. Beck, 2003
215. KEYE LL. M. P., PH. D (LOND), A. K. C. – CIVIL JURISDICTION AND ENFORCEMENT OF FOREIGN JUDGMENTS – PROFESSIONAL BOOKS LIMITED - 1987
216. Larenz/Wolf. Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 9. Auflage. Beck, Munchen, 2004,
217. LEVIN. L. SHUCHMAN. P. YABLON. CH. M. – CASES AND MATERIALS ON CIVIL PROCEDURE. WESTBURY, NEW YORK. 1992
218. Luke. W. Zivilprozeßrecht. Munchen. 1999
219. Pakrovskiy. I.A. “key problems of the Civil Law”. Moscow. “Statut”. 2001
220. Romanets. Y.V. “Sistem of Agreements in Russian Civil Law”. Moscow. “Yurist”. 2002
221. Rosenberg L. – Karl heinz Sghwab. Zivilprozeßrecht Munchen. 1981.
222. Rosenberg/Schwab/Gottvald./ Zivilprozeßrecht. verlag C.H. Beck. Munchen. 1993
223. Savigny, System des heutigen romischen Rechts 3 /1840/
224. Thomas-Putzo ZPO Munchen 1995
225. wach-Handbuch des deutschen Zivilprozeßrechts. I bd. I. 1885.
226. Zimermann, the Law of Obligations, Roman Foundations of the Civilian tradition, Oxford (university press), 2005